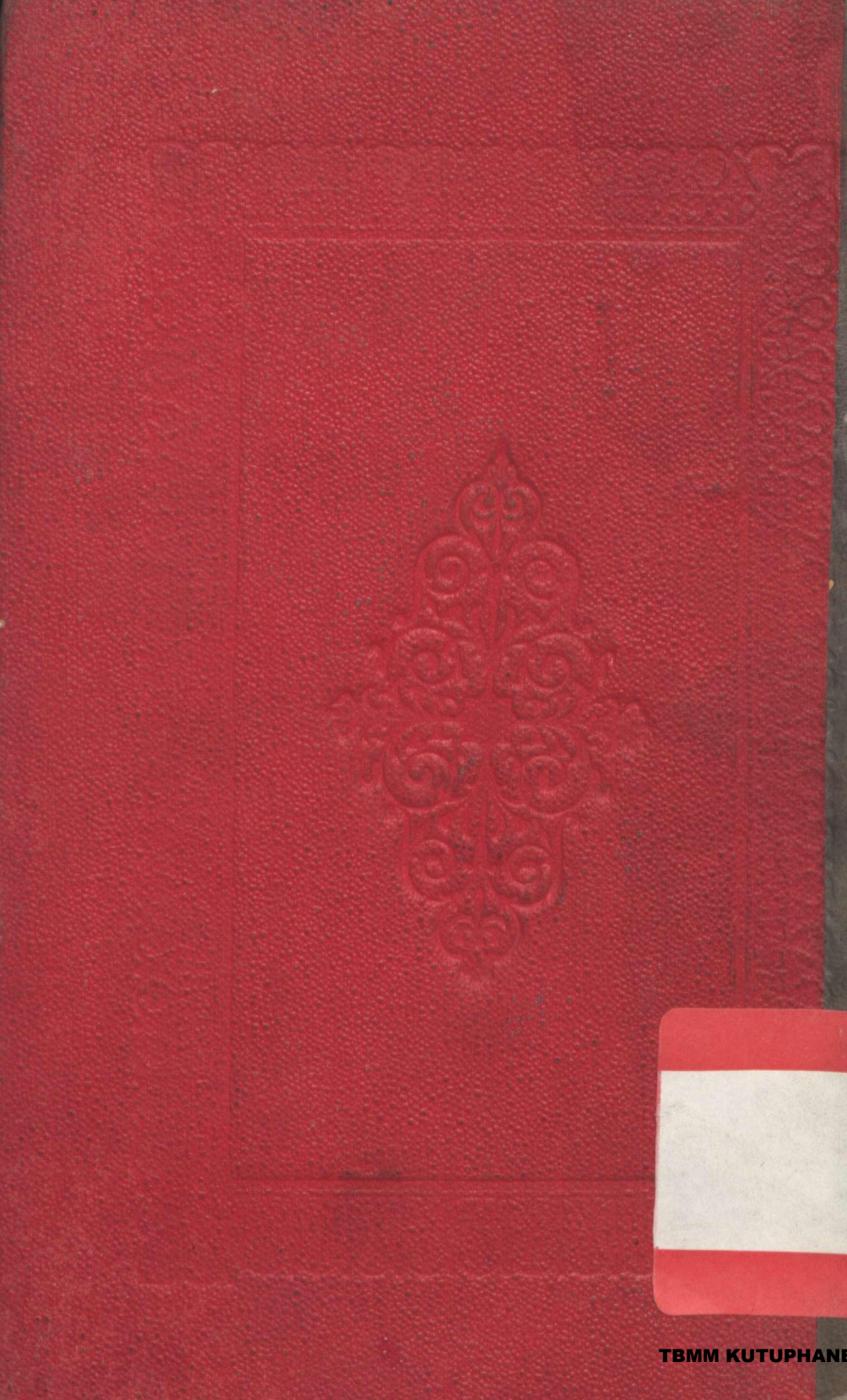

TBMM KUTUPHANESI

KIDAI LIGI

کاشغر تاریخی

و

باعث حیرت احوال غریبه سی

اثر
محمد عاطف

معارف نظارت خلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول
(عمران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
۱۳۰۰

TBMM KUTUPHANESI

(مهران) مطبعه‌سی - باب عالی جاده سنده نومرو ۷

TBMM KUTUPHANESI

﴿ مقدمه ﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

حمد وسپاس بی پایان درگاه جناب یزدانه اسرا وایصال وصلوات وسلام فراوان پایگاه بنی ذیشانه اهدا وارسال قلندقدن صکره جناب حقك توفیقات صمدانیه سنه استناد وقارئین کرامك دخی مروت خطا پوشانه سنه اعتماد ایدرك کاشغرلك تاریخ وعجائبات وغرائباتی حقنده اولان اشبو کتابی تألیف وطبع ونشره ابتدار ایلدم .

اشبو جزؤ اولك — کتب سائره ده اولدیغی کبی — بر مقدار جان صیقه بجغنی اعتراف ودیکر جزؤلرك ایسه قارئینك مراق وممنونیتنی موجب بر صورتده اولدیغنی عرضه اجتسار ایدرم .

ملکمزده اوروپا اخلاق واطوارینك پرلشمسنی موجب اولوب پدر پی ترجمه اولنمقده اولان وشمدیه قدر افساد اخلاقدن بشقه هیچ بر خدمتلری کورلمیان مصنف کتابلرینه مقابل دین قرنداشلرمزه واساس ملیتزه متعلق اولان بو کبی تاریخ کتابلرینك — ولو دکرسز دخی اولسه لر — چوغالمسی حیتپروران ملت طرفندن البته بر نظر شکران ایله کوریلور .

اکثر کتب تواریخده اولدیغی کبی وقوعاتی سطحی بر صورتده یازمرق حوادث نویسلك ایتمکی وجدانم هیچ بر وجهله قبول ایتدیکیچون بر وقعه نك

TBMM KUTUPHANESI

سبب وعلتنی بالاطراف بیان ایده‌رك اووقعه حقنده لازم کلان محاکمات یوریدلمشدر .

کاشغره آز چوق تعلق اولان معلومات سائره کتابه درج اولندیغی کبی وقوعات دخی وسع عاجزانه‌م مرتبه‌سنده طوغری یازلمشدر .

بعض تاریخلری نظر رغبتدن دوشیرن مداهنه وریادن وطرفکیرلکدن بغایت اجتناب اولنه‌رق برفکر بیطرفانه ایله التزام راستکویی‌دن زره قدر انحراف ایدلمامشدر .

اشبو کتاب اساساً او چ بیوك قسمدن عبارت اولوب قسم اول کاشغر قطعه‌سنك طوفاندن زمانمزه قدر وقوعات تاریخیه‌سنی وقسم ثانی قطعهٔ مذکوره‌نك احوال جغرافیسیله اهالیسنك عادات واطوار غریبه‌سنی ومعلومات سائره‌یی وقسم ثالث دخی کاشغر اوزرنده کندیسنی طانتدیرمش اولان برطاقم ذواتك تراجم احوالنی جامعدر .

وقوعات یکدیکرینه مربوطاً ومتسلسلاً یازلیوب بر چوق فصللره آیرلمشدر .

خیلی زماندنبرو حصولی هرکسجه آرزو اولنمقده اولان اتفاق اسلام مسئله‌سیچون اول باول کرهٔ ارضك مواقع مختلفه‌سنده متمکن اولان اقوام اسلامیه حقنده معلومات مکمله استحضاری لزم اولدیغی حالده تأسف اولنورکه بو جهت نظر دقت واهمیته النه‌مامشدر .

کتاب عاجزی ایسه بو مسئله ایچون استحضاری لزم اولان معلوماتدن کاشغره متعلق برچوق معلومات ویره‌جکی کبی صره‌سی دوشنجه ممالك سائرهٔ اسلامیه‌نك احوالندن دخی برر مقدار بیان ایده‌جکندن حصول اتفاق اسلام ایچون برخدمت ناچیزانه‌ده بولنمش اوله‌جقدر .

کاشغر اوزرنده شمدیه قدر وقوعات کثیره سرنمای ظهور اولدیغی وخصوصیله یعقوب خانك اواخر حکومتنه یقین زمانلرده سلطان عبدالعزیز

TBMM KUTUPHANESI

خان مرحوم طرفندن کاشغره اسلحه وضابطان ارسالی کبی بر معاونتده بولنلهرق انظار دقت اوجهته چور یلدیکی واوراسی بردرجه‌یه قدر مرکز خلافت اسلامیه‌یه ربط اولنه‌یلدیکی حالده قطعهٔ مذکوره وقوعات وحوادثات صحیحه‌سنك ممکنمزه کیرمك ایچون بر یول بولهمامش وشمدی‌یه قدر ارباب قلمدن هیچ بریسنك‌ده اوراره دائر معلومات مکمله اعطاسنه وبر اثر معتبر طبع ونشر ینه همت ایتمامش اولدیغنه تأسفله برابرکاشغر تاریخی یازمق کبی بر خدمت مشکله‌یی عاجزلری دوش حیته تحمیل ایلدم .

کرچه اوراره دائر بو طرفلره بعض حوادث ومعلومات ورود ایتمش و بونلرك بعضیسنی دخی اوراق حوادث وقتیله درج ایلمش ایسه‌ده کرك افواه ناسده دوران ایدن وکرك غزته صحیفه‌لری اوزرنده بولنان روایاتك نصفندن زیاده‌سی مبالغه‌دن و بعضیسی‌ده غرض ویا خلوص ایله قاریشیق اولوب قصوری ایسه صرف کذب ودروغدن عبارت اولدیغندن شایان اعتماد دکلدر .

روایات وارده ومنتشره بویله خلاف حقیقت اولمغله برابر اوقدرده آز ومحدوددرکه : جمله‌سی صحائف مطبوعه اوزرینه آلنه‌جق اولسه یوز اللی نهایت ایکیوز سطرلق یعنی اون اون ایکی صحیفه‌لق بر محلی انجق استیعاب ایده‌بیلور .

بنده‌کز بو قبیل روایاتی کتاب عاجزی‌یه درج ایده‌جکم . فقط صرف حقیقت اولهرق طرف قارئیندن تمامیله قبول ایدلمك اوزره دکل بلکه دلائل و براهین عدیده ایله جرح ایتمك اوزره موقع بحثه چکه‌جکم .

ایکنجی استحکام الایی قول اغازندن کاظم افندی‌که : (۳) سنه مدت کاشغرده بولنان وطرف دولت علیه‌دن یعقوب خان نزدینه کوندریلان ضابطان عسکریدندر ۱۲۹۱ سنه‌سندن ۱۱۹٤ سنه‌سنه قدر کاشغرده بولندیغی اوچ بچق سنه ظرفنده اولان مشهوداتنی مؤخراً درعلیه‌یه

TBMM KUTUPHANESI

مواصلتنده شفاهاً عاجزلرینه نقل وحکایه ایلش اولدیغندن کندیسنك شو معاونتندن طولایی منتداری اولدیغمی بیان ایدرم .

بك چوق کسه طرفندن مظهر اولدیغم ترغیبات وتشویقاتدن جسارت المرق حدمك فوقنده بویله بر خدمت مشکله ومعظمه‌یی ایفایه قالقیشمش واقتدارسزلغمی ایسه اعتراف ایلکده بولنمش اولدیغمدن وقوع بولان قصور وخطالمك عفو ینی رجا ایدرم .

طوپخانه محاسبه قلمی کتیه‌سندن

محمد عاطف

TBMM KUTUPHANESI

کاشغر تاریخی

— معلومات ابتدائیه —

کاشغر قطعه‌سنك احوال جغرافیسی واهالیسنك عادات واطوار غریبه‌سی حقنده کتاب عاجزانه‌مك قسم ثانیسنده معلومات مفصله ویره‌جك ایسه‌ده قسم اولی اولان تاریخ جهتنی مطالعه بیورانلرك اثنای مطالعه‌ده یاکلش بر فکره ذاهب اولمامارچون تاریخ جهتنه کیریشمزدن اول شوراده قطعهٔ مذکوره حقنده — معلومات ابتدائیه — اولق اوزره بر قاچ سوز سویلمکه مجبور اولدم .

کاشغر حقنده ویره‌جکم معلومات تاریخیه وجغرافی یالکز بو نامله ذکر اولنسان بر شهر حقنده دکل قطعهٔ مذکوره امارتنده بولنمش اولان یعقوب خانك الك صکره قبضهٔ تسخیره کچیردیکی ممالکدن عبارت بر بیوك قطعه حقنده‌در .

بك چوق کیمسه «کاشغر» دنیلدیکی وقت بو نامله موسوم بر شهر مراد اولنه‌یور ظننده بولنورلر و بعضیلری دخی کاشغر قطعه‌سنك درجهٔ وسعتنی بیلمزلر .

قطعهٔ مذکوره هیچ بر وقتده بر مقیاس داخلنده بولنمدیغیچون وسعتی حقنده بر معلومات پیدا ایده‌میانلر بر درجه‌یه قدر معذوردر .

بن کاشغر قطعه‌سنی اتالق غازی . یعقوب خانك زیر اداره‌سنه کچیردیکی ممالکدن عبارت اولق اوزره اعتبار ایتدم‌که : قطعهٔ مذکوره‌نك تعیین وسعتی ایچون بوندن دها صحیح بر اعتبار اوله‌مز ظن ایدرم .

TBMM KUTUPHANESI

چونکه : قطعهٔ مذکوره بو انه کلنجه‌یه دکین کراتله پارچه پارچه اداره اولنمش وچینلیلرك زیر اداره‌سنده بولندیغی وقتلرده ایسه (*) یعقوب خانك اواخر حکومتنده‌کی درجهٔ وسعت قدر — هر جهتی بر حکومته تابع اولق اوزره — کسب توسع ایتمامشدر .

کاشغر قطعه‌سی — شمالاً سبریا وروسلرك چینلیلردن ضبط ایلدیکی قوجه (**) وبرمقدار خوقند وجنوباً هندوستان وافغانستان وبرمقدار چین وشرقاً یه چین وغرباً ترکستان (روسیه دولتنك کچنلرده تشکیل ایلدیکی ترکستان ایالتی دکل) یعنی خوارزم وماوراءالنهر ایله محدوددر .

کاشغر قطعه‌سنك شمدی‌یه قدر مکمل اوله‌رق خریطه‌سی اخذ اولنه‌مامش وهر جهتی لایقیله کشف ایدیله‌مامشدر .

معهذا قطعهٔ مذکوره‌نك سهما امکن صحته قریب اولق اوزره بر قطعه خریطه‌سی بالتنظیم کتاب عاجزی‌یه ربط اولنه‌جقدر .

قطعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقیه‌ن غرب جنوبی‌یه طوغری اولان طولی سکسان درت کون (***) وشمالدن جنوبه طوغری اولان عرضی دخی اوتوز سکز کوندر .

کاشغرقطعه‌سنده بولنان شهرلرك هر بری آیری آیری ایکیشر شهردن عبارتدر . یعنی بر اسمده ایکی شهر واردر .

(*) کاشغر چینلیلرك اداره‌سنده بولندیغی وقت چین ممالکندن معدود اوله‌جغندن انك ایچون حدود تعیین اولنه‌مز .

(**) ۱۲۸۷ سنهٔ هجریه‌سنده روسلرك ید ضبطنه کچمش ایدی . روسلر اون ایکی سنه صکره چینلیلره ترك ایتمکه مجبور اولدیلر .

(***) بر کون التی ساعت حساب اولنمشدر که : بر کونده التی ساعت مقادیراً یورونیله‌جك دیمکدر .

TBMM KUTUPHANESI

مثلا : آق صو دنیلدیکی وقت بو اسمده بر شهر دکل آیری آیری ایکی شهر آکلاشیلیدر .

اورالرده بویله بر اسمله یاد اولنان ایکی شهری یکدیکرندن تفریق ایچون بر یسنه کهنه ودیکرینه یکی شهر دیرلر .

اشبو شهرلردن اسمی مسمماسنه مطابق اولان کهنه شهرنده اهل اسلام و یکی شهرنده ایسه چینلیلر متمکندر .

یکی شهرلر چینلیلرك محل اسکانلری اولدیغی و باخصوص چین حکومتی وعساکری انلرده بولندیغی ایچون از هر جهت کهنه شهرلره فائقدر .

واقعا کاشغر قطعه‌سنده کائن بر اسمله ذکر اولنان ایکی شهردن بعضیسی یارکند کبی بر بری ایچنده ایکی شهر اولوب بو صورتده بر نام ایله اوچ شهر بردن یاد اولنمقده ایسه‌ده بو مثلاولر بر ایکی شهردن عبارتدر .

کرك بو قبیلدن اوچ وکرك یالکز بر شهردن عبارت اولانلری صره‌سی کلدکجه قید واشارت ایدرم .

قطعهٔ مذکوره‌ده بولنان شهرلرك کافه‌سی بزم بو طرفلرده اولدیغی کبی اطرافی آجیق اولیوب متین ومستحکم بر قلعه ایچنده‌در .

قلعه‌لرك دیوارلری غایت صاغلام‌طوپراق ایله یاپیلمشدر . دیوارلرك قالنلغی اکثریا اوتوز وارتفاعی ایسه الی ارشوندر .

فقط اشبو دیوارلرك عرضی اون اون بش ارشون ارتفاعدن صکره کیتدکجه کوچیلور .

اوتوز ارشون عرضنده بر دیواره پك مبالغه‌لی وعادتا یلان اولمق اوزره حکم ایدرسکز دکلی ؟

اکر اورالرك احوالنه تمامیله واقف اولسه‌کز بو سوزمه استغراب ایتمزسیکز .

کتاب عاجزینك یالکز خلاف حقیقت دکل مبالغه وغرض وخلوص

TBMM KUTUPHANESI

کبی شوائبدن دخی عاری اولمسنه زیاده‌سیله چالیشمش اولدیغمدن کرك بو وکرك بوندن صکره اولان سوزلرمی بر صدق محض اولمق اوزره سویلمکده‌یم .

طریق تدقیق وتحقیق مسدود دکل یا ! تحقیق اولنور ایسه افاداتمك صحتی میدانه چیقار .

شمدیلك بو قدر کافیدر . کتابك قسم ثانیسنده شهرلر وقلعه‌لر حقنده دخی معلومات مفصله ویریله‌جکندن احوال داخلیه اوراده دها زیاده اکلاشیلور .

کاشغر قطعه‌سنك اکثر محلنده چغتایلیلر متوطن وشمال وشمال شرقی جهتلرنده ایسه اکثریت ایله دورغانیلر متمکندر .

قطعهٔ مذکوره‌نك اصل یرلی اهالیسی چغتایلیلرله دورغانیلر اولوب خارجدن (یعقوب خان زماننده) داخل اولانلر ایله اورانك اهالیسی تکثر ایتمشدر .

— کاشغر قطعه‌سی اهالیسی —

(مؤخراً داخل اولان چینلیلردن بشقه) عمو مأمسلمان. فقط مذهب ایکیدر.

بری : حنفی . دیکری : شافعی .

چغتایلیلر حنفی . دورغانیلر (*) شافعی مذهبنده‌درلر .

(*) چینلیلر وسطنده را بولنان کله‌یی اکثریا راسز اوله‌رق اوقومقده ویاخود رانك یرینه بشقه بر حرف وضع ایلمکده اولدیغندن ودورغانیلر ایسه هر جهتله چینلیلره یکزه‌دکلری کبی لسانلری دخی چینجه بولندیغندن رایی خذف ایروب یرینه نون وضع ایده‌رك کندیلریجی (طونغانی) دیه ذکر وکاشغرلیلرده انلری او یولده یاد ایدرلر .

بزده ایسه بویله بر مجبوریت لسانیه بولنمدیغندن انلری (طونغانی) ویاخود (دونغانی) دیه ذکر ایتمیوب اصل اسملری اولان (دورغانی) دیه یازمقده‌یم .

TBMM KUTUPHANESI

قطعهٔ مذکوره‌ده بولنان باشلوجه طوائف شونلردر :

چغتـــایلی . دورغانی . دولان . قرغز . قپچاق . قالماق . لوپ کوللی . چینلی .

بونلردن بشـــقه ترکستان وهندوســـتان وافغانستاندن دخی بر خیلی ادم قطعهٔ مذکوره‌یه داخل اولەرق یرلیلره قاریشمش واورانك اهالیسندن معدود اولمشلردر .

بونلرك هر برندن زەلرده نه قدر آدم بولنمقـــده اولدیغی قسم ثانیده بیان اولنه‌جق ایسه‌ده شمدیلك شو قدر خبر ویره‌یم که :

قطعهٔ مذکوره‌ده متمکن اقوام مختلفـــه‌نك مجموعی درت ملیون یدی یوز طقسان طقوز بیك یدی یوز بو قدر نفوسدن عبارتدر .

یعقوب خان ایشـــته بو قدر آدم اوزرنده بر خیـــلی مدت اجرای حکم وسلطنت ایتمش ایدی .

قطعهٔ مذکوره‌نك وسعتنه نظراً بو قدر نفوس پك آزدر .

عصرلرجه دوام ایدن اختـــلالات ومحاربتدن واره صره اختیار اولنان مهاجرتدن پك چـــوق نفوس تلف وضـــایع اولەرق نفوس موجوده‌سی تدنی ایده ایده بو درجه‌یی بولمشـــدرکه : بو کونکی کون پك چـــوق محللر خالی عن‌الاهالیدر .

TBMM KUTUPHANESI

قسم اول

— کاسغر قطعه‌سنك وقوعات تاریخیه‌سی —

(هجرتدن مقدم)

قطعهٔ مذکوره وقعهٔ معلومهٔ طوفاندن (*) صکره برخیلی مدت بر بر بنی متعاقب کاه چینلیلر وکاه سنجار (**) صحراسندن حرکتله قطعات ارضه انتشار وکندیلریچون مناسب کوردکلری محللرده توطن وقرار ایدن اولاد نوحدن (***) اسیانك شمال طرفلرینه طوغری ایلرولیوب اورالرك اهالیسندن

(*) طوفان هبوط ادمدن (ع . م) ۲۲٤۰ سنه صکره‌که بوندن ٤۹۸۵ سنه اول وقوع بولمش دیرلر . (۱۹۰) کون امتداد ایتمشدر .

(**) فرات ایله دجله اره‌سنده کائندر . صحرای مذکورده خلفای عباسیه‌نك یدنجیسی مأمون بن هارون الرشیدك امریله هجرتك اوچنجی صری اوائلنده نصف النهار دائره‌سنك بر درجه‌سی مساحه اولنمشدر .

(***) حضرت نوحك (ع . م) عمرلری (۹۵۰) سنه اولمقاوزره روایت اولنه‌یور سفینهٔ نوح اناطولیده کائن دیاربکر ایله موصل بینده واقع آرارات ویا (جودی) طاغنه نزول ایتمشدر . حضرت نوح مکه‌ده مدفوندر .

TBMM KUTUPHANESI

معدود اولان یافث (*) و احفادندن مؤخراً تشکل ایدن بر طاقم اوفق وبیوك ترك حکومتلرینك ضمیمهٔ ممالکی اولمشدر .

اشبو ترك حکومتلرینك ابتدای قومیت . ملیت . دیانت واسانی بر برعشیرت وقبیله اولوب بالتناسل تکاثر ایدهرك بالاخره بونلردن بر بیوك ملت تشکل ایتشدرکه : برخیلی زمان ارهلرینه تشتت کیرمکسزین اوانکذار اولدقدن صکره نهایت بلیهٔ نفاق ایله — بر چوق قسملره منقسم اولوب — بر برلرندن افتراق ایلدیلر .

کاشغر قطعهسی ایسه هجرتك (۳٤۰۰) سنه مقدمنه قدر چینلیلرله بر طاقم اقسامه انقسام ایدن ترکلرك زیر ادارهسنده طورمشدر .

اوغوز خان که : اسیانك قرون سالفهده بربری ارقهسی صره یتشدیردیکی جهانکیرانك اعظمی وتاریخ جهتندن باقیلدیغی صورتده هپسنك اقدمی در ترکلردن تشعب ایدن مغوللره منسوبدر (**) .

مشارالیه هجرتدن (۳٤۰۰) سنه مقدم ظهور ایدوب اسیا قطعهسنك

(*) موسیالیه یافثك عمری (۵۵۰) سنه اولمق اوزره ظن اولنمقدهدر .
سنلرك بوقدر اوزون اولمسی مبالغهلیدر ظن ایدرم . اکر مبالغهلی دکل وسنه حسابلرنده بر یاکلشلق یوق ایسه جناب حقك اسکی زمان انسانلرینه مخصوص اولمق اوزره بنی بشرك تکثریچون اوزون عمردن عبارت بر احسانیدر دیمکدر .

——

(**) اوغوز خان ابراهیم علیه السلام دینی اوزره اولوب ضبط ایتدیکی ممالك اهالیسنك چوغنی کندی دینینه ادخال ایلمشدر .
مشارالیهك عزم جهانکیرانهسنه هیچ بر قوم قارشو طورهمیهرق وحشی وبدوی اوغرادیغی محلر اهالیسی دائرهٔ اطاعتنه — خواه ناخواه — داخل وکندیسی ایسه اسیانك یاریسندن زیادهسنی قبضهٔ تسخیرینه کچیرمك کبی بر موفقیت وسعادت عظیمهیه نائل اولمشدر .
تأسیس ایلدیکی حکومت بر خیلی عصر امتداد ایتمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

همان نصفندن زیاده‌سنی ضبط ایتدیکی کبی کاشغر قطعه‌سنی دخی داخل دائرهٔ حکومتی ایلمش ایدی .

ایشته قطعهٔ مذکوره برخیلی وقت مغول خانلغنك زیر اداره‌سنده بولنمشدر .

هجرتدن اون سکز عصر مقدم اسیانك شمالی طرفلرنده تشکل ایدوب مدت حکومتلری اون اوچ عصر قدر امتداد ایتمش اولان ترك دولتی چینك شمال طرفلرینه تعرضدن خالی قالمیه‌رق چینك برخیلی محللرینی ضبط ایتدیکی کبی مؤخراً مغول خانلغنك انقراضی اوزرینه کاشغر قطعه‌سنی دخی زیر اداره‌سنه کچیرمش ایدی .

قطعهٔ مذکوره برخیلی مدتده ترك دولتنه تابع اولمشدر .

— علاوه —

چینلیلر کاشغری ودها بعض چین مملکتلرینی ضبط ایله اره صره مملکتلرینك ایچروسنه طوغری ایلرولمکده بولنان ترکلرك پای تجاوزلرینی کسمکدن عاجز قالمغله کویا انلر ایچون بوحائل اولمق اوزره عجائب عالمدن معدود اولان و الان خرابه‌سی طورمقده بولنان سور مشهوری انشاایتدیلر .

سد مشهوری انشا ایدن خاقان دردنجی سلاله اوله‌رق (*) هجرت

(*) چین حکومتلری سلاله سلاله اولوب برنجی سلاله‌نك مؤسسی هوانغی در که : هجرتدن (٢٢٠٠) سنه مقدم سریر حکومته کچوب سلاله‌سندن اون نفر مقام حکومتده بولنمش وتأسیس ایتدیکی حکومت (٤٩٣) سنه امتداد ایتمشدر .

ایکنجی سلاله هیا خاندانیدر هجرتدن (٢٨٢٧) سنه مقدم ظهور وبونلردن اون سکز کیشی اجرای حکومت ایلدی .

بونلردن صکره شانغ وچه‌ئو سلاله‌لری ظهور ایتمشدر . شانغ سلاله‌سنك مدت

TBMM KUTUPHANESI

نبویه‌دن (۸٦۹) سنه مقدم ظهور ایدوب چین سلاله‌سنك مؤسس بولنان شیهوانغنی درکه : چینك ایچه یرلرینی ضبط ایتشدر.

سور مذکور ایکی بیك التی یوز کیلومترو طولنده اولوب اون اوچ مترو ارتفاعنده (فقط اکثر محلنك ارتفاعی دها زیاده‌در) وعرضی یدی و بعض محلی طقوز مترو قدردرکه : اشبو دیوارك اوزرندن اون کیشی یان یانه کیده‌بیلور.

بعض یرلرنده دیوار برایکی قات ایدی . دیوارك اوزرنده متعدد قله‌لر وار ایدی‌که : ایچلرنده دائمی صوبولنده بکجیلر بکلر ایدی .

سور مذکورك انشاسیچون مبالغه‌دن عاری اولمرق علی الدوام برملیونه یقین آدم چالیشدیرلمش ودیوارك اتمام انشاسنه دکین ــ امر تعیینلرینه‌لایقیله باقیلدیغی جهتله ــ برخیلی آدم ده تلف اولمشدر .

سور مذکورك بناسنه تاریخ هجرتدن (۸۳٦) سنه مقدم مباشرت اولنمش واون سنه‌ده اکمال ایدلمشدر.

چینلیلر هرنقدر بوسد عظیمی انشا ایتشلر ایسه‌ده بوندن کندیلرنجه همان هیچ برفائده کوره‌مامش واشبو سور عظیم ایله دخی اقوام مهاجمه‌نك سیل تعرضنه سد ممانعت چکه‌مامشلردر .

حکومتی درت بچق عصر امتداد واوتوز نفری اجرای حکومت ایلدی وچه‌تو سلاله‌سی دخی هجرتدن اون سکز عصر مقدم ظهور ایتدی وهجرتدن (۸۷۰) سنه مقدم انقراض بولدی .

دردنجی سلاله ایسه چین سلاله‌سیدر .

TBMM KUTUPHANESI

چینلیلر شمال ترك حکومتنك ضعفیتندن استفاده ایدرك هجرتدن (۸٤٥) سنه مقدم کاشغرك برخیلی محللرینی آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایتمشلر ایدی .

چینلیلر بو دفعه قطعهٔ مذکورهنك اکثر محلنده التمش بش سنه قدر اجرای حکومت و بومدت ظرفنده اهالیی کندیلرینه ایصندیرهرق اورالرده استقرار حکومتلریچون اجرای مظالمدن بغایت مجانبت ایتمشلر ایدی .

حقیقةً کاشغر اهالیسی چینلیلردن بودفعه کوردیکی لطف ومروتی هیچ برزمانده کورمامشلردر .

اهالی هر درلو تکالیفدن معاف اولوب برحریت وسربستیت کامله ایچنده بختیارانه عمر سورمشایدی .

نه فائده که : چینلیلر اهالیيه اشبو تاریخده ایتدیردکلری راحتك مؤخراً اجیسنی چیقارمشلردر .

هجرتدن (۷۸۰) سنه مقدم ایسه ممالك چینك شمال وغربنده بولنان ترکلرك هجومیله کاشغر قطعهسی ایکی یه ایریلوب بو ایکی ترکلرك النه کچمشدر .

قطعهٔ مذکوره برمدت ده بو ایکی حکومتك فرمانبر اطاعتی اولمشایدی .

بر خیلی مدت کمال سلطنت ایله اجرای حکومت ایتمش اولان ترکلرك انقسامی ومع مافیه یکدیکرلری علیهنده متمادیاً محاربه اچملری قوای مادیه ومعنویهلرینك مبدل ضعف تام اولمسنی موجب اولمش اولدیغندن بونلردن شمال هونلری نامنی الان ترك حکومتی دوچار اضمحلال اولوب اشبو حکومتبه تابع اولان ترکلر ترك وطن ایله هجرتی اختیار ایتمش و برقسمی کاشغر قطعهسنك خارجنه فرار ایتدیکی کبی برخیلیسیده شمالدن حرکت ایله کاشغر ایچریسنه یایلهرق اورالرده قرار قیلمشدر.

اشاغیلرده کوریلهجکی وجهله کاشغر قطعهسنك شمدیکی یرلی اهالیسنك نسلی هرنقدر بر مقدار قاریشمش ایسهده یینه ترك سلالهسنه طیانمقدهدر .

TBMM KUTUPHANESI

شمال ترکلرینك اواخر حکومتلرینه طوغری کاشغر قطعه‌سی ایچنده طوائف ملوك ظهور ایتمشدر .

بونلر بقالریچون وقتنه کوره چینلیلره مدارا ایدرلر ایسه‌ده استقلال اداره کندی اللرنده ایدی .

بو طوائف ملوکك چینلیلره مداراسی اره صره ویرکو وهدایا اعطاسی وچین دولتنك حمایه‌سنده بولندقلرینی عرض وانها ایتمکدن عبارت ایدی .

اولنلر مدارا یالکز چین دولتنه مخصوص اولمیوب اطرافده اولان سائر حکوماته دخی عینی بو معامله‌یی اجرا ایدرلر ایدی .

یارکند حکومتی که : کاشغر قطعه‌سی ایچنده ظهور ایدن وباشلی باشنه اداره اولنمق غیرتنده بولنان طوائف ملوکك اولیدر تاریخ هجرتدن یدی یچق عصر قدر مقدم ظهور ایتمشدر .

هرنقدر یارکند (*) حکومتی شمال ترك حکومتنك برولایتی حکمنده ایسه‌ده اشبو اوفق حکومتجك کندیسندن بشقه‌سنی طانیمز وحکومت مختاره‌یه اطاعت ایتمك ایسته‌مز ایدی .

یارکند حکومتنك تشکلندن آز بر زمان صکره کاشغر قطعه‌سنك طرفنده دخی برر حکومت تشکل ایتش وقطعهٔ مذکوره آرتق شمال ترك حکومتنك زیر اداره‌سندن چیقمشدر .

قطعهٔ مذکوره‌ده تشکل ایدن طوائف ملوکك قوتلری پك از اولوب فقط یارکند حکومتی سائرلرینه نسبتله قوتلی ایدی .

بو طوائف ملوك یکدیکرینك اسباب اضمحلالنی تهیه واحضار واو یولده صرف نفدینهٔ اقتدار ایتمکی کویا کندیلرینك بقای حیاتلریچون ایفاسی الزم اولان وظائفدن عد وشمار ایلدکلرینه بناءً مقاملرنده پك چوق وقت پایدار اوله‌مامشلردر .

(*) یارکنده داثر ایلروده معلومات مفصله اعطا ایدیله جکدر .

TBMM KUTUPHANESI

چینلیلر کاشغرده تشکل ایدن طوائف ملوکك ضعفیتندن وبر برلری اره-سنده اتفاقك بولنمامسندن استفاده ایدەرك کاشغرك شرق شمالیسنی هجرتدن (٦٨٢) سنه مقدم زیر ادارەلرینه کچیرمش و بوکره ایسه مظالم غیر مسبوقه اجراسیله اهالیی جانلرندن بیزار ایلمش اولدقلرندن یتمش سنه صکره اهالینك طلب وارزوسی اوزرینه طوائف ملوکك بالاتفاق شدتلی برهجومنه قارشو طورەمیەرق کاشغردن اللرینی چکمشلردر .

بوندن صکره کاشغر قطعەسی التمش التمش بش سنه قدر هرشهرده تفرد واعلان استقلال ایدن برطاقم رؤسا النده قالمشدر .

اشبو رؤسا اوفق اوفق عادتا برر بکلك اولوب نفوذلری بولندقلری شهرلرك خارجنه چیقامز ایدی .

کاشغر خانلغی ایسه دیکرلره نسبتله نفوس ومملکت وثروت وقوتجه برموقع عالیده بولنور ایدی .

بودفعه دخی اره‌لرنده‌کی اتفاقسزلق بلیەسیله وقتلرینی بربرلریله محاربه ایتمکده کچیرمشلردر .

چینلیلر ایسه داخلی برچوق قاریشقلرله مشغول اولدقلرندن کاشغر قطعەسنی ترك ایتدکدن صکره اپیجه مدت اورالره نظر ودقت ایدەمیوب انتقاملرینی انجق التمش بش سنه صکره هجرتدن (٥٥٠) سنه مقدم آله بیلوب کاشغرك خانلقلرینی مضمحل وبرخیلی برلرینی بتکرار ضبط ایتمشلردر .

هجرتدن (٥٥٠) سنه مقدمدن (٥٤٢) سنه مقدمنه قدر سکز سنه ظرفنده چینلیلر کاشغرده اولان حکومتلرینی تقرر ایتدیرمکله اوغراشمش ایدیلر .

هجرتدن (٥٤٢) سنه مقدم ایسه کاشغر قطعەسنك غرب جنوبیسنده اولان محللرندن ماعدا کافهٔ محللرنده قوتلی برصورتده برلشوب هجرتدن یتمش سنه مقدمنه کلنجەیه قدر برخیلی مدت اورالرده اجرای حکم وحکومت ایتمشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

غرب جنوبی جهتلری ایسه ترك وتاتار حکومتلرینك زیر نفوذ واداره‌سنده بولنوب اره‌ده چینلیلرك النه کچمش ایسه‌ده چوق کچمکسزین چین حکومتی ترك ایتمکه مجبور اولمشدر .

واقعا هجرتدن یتمش بش سنه مقدمدن هجرتك برنجی عصری اواخرینه دکین ده اورالرده بالذات و بالواسطه اجرای حکومت ایتمشلر ایسه‌ده بویوز یتمش سنه ظرفنده هیچ بر وقتده ظهور ایدن طوائف ملوکك تعرضاتندن قورتیله‌مامش واورالری امرای اتراکك قبضهٔ تسخیرینه کچمش اولدیغندن قطعهٔ مذکوره اوزرنده یتمش سنه مقدمندن هجرتك برنجی عصری اواخرینه دکین (۱۷۰) سنه ظرفنده مستقلاً اجرای حکومت ایده‌مامشلردر.

برمدت کاشغرك شمال طرفلری جوجان تاتارلرینك طوغریدن طوغریيه زیر اداره‌لرنده بولنوب جنوب طرفاری ایسه ینه انارك عادتا خرجکذاری ایدی .

کرچه چینلیلر هجرتدن بشیوز قرق ایکی سنه مقدمدن هجرتدن یتمش سنه مقدمنه کلنجه‌یه دکین‌ده کاشغرك بر خیلی ممالکنده بردوزیيه حکومت ایده‌مامشلر وبومدت ظرفنده بش التی دفعه کاشغردن ضبط ابتدکاری محالری ترك ایتمکه مجبور اوله‌رق اورالرده اپچه مدت دیکرلری حکومت ایتمش ایسه‌ده برمدت صکره کلوب ترك ابتدکاری محالری یکیدن ضبط ایتمش اولدقلرندن دیکرلرك اورالرده‌کی حکومتلری چینلیلرك مدت حکومتلرینه نسبتله ازجه اولمغله اره‌ده کچن تخمیناً یوز یتمش بوقدر سنه مدت حسابدن چیقاریلورایسه چینلیلرك اورالرده هجرتدن بشیوز قرق ایکی سنه مقدمندن یتمش سنه مقدمنه دکین اوچیوز سنه اولسون بردوزیيه اجرای حکومت ایتدیکی قبول اولنه بیلور .

هجرتدن یتمش سنه مقدمندن هجرتك برنجی عصری اواخرینه دکین

TBMM KUTUPHANESI

بر بحق عصرلق مدتده چینلیلر طوغریدن طوغری یه کاشغره مداخله ایده‌مامشلر دیمش ایدم .

فقط بومدت ظرفنده دخی کاشغردن بتون بتون ال چکمیوب اره صره بعض ممالکی ضبط و برمدت اورالرده اجرای حکومت ایتدیکی وخصوصیله کاشغر قطعه‌سنده بر بحق عصر ظرفنده تشکل ایدن طوائف ملوکك برمقداری چینلیلرك حمایه‌سی التنده بولندیغی نظر مطالعه‌یه النور ایسه هیچ اولمز ایسه بر بحق عصرلق مدت اجرای حکومتك نصفی ویاخود ثلثی چینلیلره عائد اولمق اوزره حکم ایدیلیر .

حیفا که : کاشغر قطعه‌سنك چینلیلره وانلردن ده سائرلره کچمسندن نفع وفائده کوره بیلان چین رؤسای مأموریني ایله مقام حکومته کچن مستبدلر اولوب اهالی ایسه اموالی مصادره ویغما وکندیلری قتل وافنا اولنمق کبی مادی ومعنوی دوچار ضرر وزیان اولمقده ایدی .

کاشغر قطعه‌سنك زمام اداره‌سنی الله الانلر اهالیسنك نائل سعادتحال اولمسی قضیه‌سنی که استقرار بنای حکومته مدار اعظم در هیچ بروقت پیش نظره المامشلردر .

ترکارکه : اسیا اوزرنده ظهور ایتمش اسکی وجنکاور برقومدرلر وقتلری دائما حرب ایله کچمش و پك چوق وقوعاتك صاحبی بولنمشلردر .

بر چوق اقسامه ایرلدقلری ودائما یکدیکرینك زوالنه چالیشه‌رق قوتلری ضعفیته تبدیل اولندیغی حالده دخی اقوام سائره‌یی شدت صولتلرندن ترتمش وهر زمان قدرتلرینی طاتتدیرمشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

اسیانك تکمیلنی اوروپانك نصفندن زیادهسنی افریقانك بر پارچهسنی لرزهناك دهشت ایدن ملت بر نسلدن منشعب (*) ترك وتاتار ومغول ملتیدر .

بونلرك وقوعاتی یازمغله بیتر توکنور شیٔ دکل .

چونکه : اسیا احوالندن بحث ایدن تاریخلرك درتده اوچی واوروپا وقایعنی بیان ایدن تاریخلرکده همان نصفی ترك وتاتار ومغول ملتلرینك وبونلردن تشعب ایدن طوائفك احوالیله طولو .

اسیا اوزرنده حکومت ایدن ملتلرك یاریسی وظهور ایدن جهانکیرلرك همان اکثریسی ترك . تاتار . مغول .

ترك ملتندن تشعب ایتمش اولان ملل وحکومات که : سلجوقیلر . غوریلر . غزنویلر . هوایقلر . اخشیدیلر . اوزبکلر . قرغزلر . غزلر وسائر اوروپا واسیاده ایرو ایرو حکومت سورن بر چوق ترك وتاتار ومغول خانلقلریدر .

هر بری عصرلرجه دوام ایتمس وتاریخلرك الك بیوك فصللرینی کندیلریچون تخصیص ایلمشلردر .

اجرای حکومت وتوسیع ممالکده اولان استعدادلرینی تعریفه حاجت یوق.

هپسنك مؤخری عثمانلیلر در که : بر اوفق عشیرتدن عبارت اولدقلری حالده بر وقتلر عظمت وسوکتی جهانی طوتان بر بیوك حکومت تشکیل ایتمش اودنیانك الکوزل الك مهم موقعلرینی ضبط ایله بس التی عصر دوام ایدوب بوندن صکره ده الی ماشاالله دوامی ملحوظ بولنمندر .

ترکلرك تمدن وترقیه نه درجه مستعد اولدقلرینی وزمانیله علوم وفنونه نقدر خدمت ایتدکلرینی اثباته لزوم یوقدر ظن ایدرم .

(*) واقعا شمدیکی حالده بونلر ایری ایری بر ر ملت ایسهلرده اصلاری هر حالده بردر . یوده وقتیله بونلرنده حاصل اولان تفرقه دن ناشی اولوب یکیکرندن ایرادقلرندندر ایشته بلیهٔ نفاق ایله بر اصل باشلی باشنه بر ملت اولق اوزره بر چوق اقسامه منقسم اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

چونکه : ترکلرك بو جهتلرده اولان قابلیت فوق العاده‌لری اقوام سالفه‌یی بیلانلرجه مسلم ومصدقدر .

بر زمان شمال هون یاخود ترك دولتی کاشغرك شمال طرفلرینی زیر اداره‌سنده طوتر وانك زمانلرده کاشغر قطعه‌سنك شرق جنوبی ومؤخراً دها سائر محللری‌ده بر طاقم رؤسا ایله اداره اولنور ایدی .

شمال هون حکومتی هر نقدر انقراض بولمش ایسه‌ده دولت مشارالیها اهالیسنك بر مقداری کاشغر قطعه‌سی ایچنه وسائر طرفلره هجرت ایتمش وبر طاقمی‌ده کاشغرك غرب طرفنده واقع تانغنیلره تابع بر حکومت تشکیل ایدوب بر خیلی مدت اورادن کاشغره ایصال نفوذ وقوت ایلمشلردر .

هجرتدن یتمش سنه مقدمنه قدر کاشغر قطعه‌سی پارچه پارچه کاه چینلیلرك وکاه جنوب وغرب ترکلرینك تعرضاتندن قورتیله‌مامش وبر خیلی زمانده طوائف ملوك ایله اداره اولنمشدر .

فقط چینلیلرك اورالرده کرك طوغریدن طوغریه وکرك بالواسطه اجرای حکومتلری سائرلرینه نسبتله دها چوقدر .

بو مدت ظرفنده قطعهٔ مذکوره‌نك آق صو شهرنده هوایقلردن ساباق حکومتی بولندیغی کبی کاشغر شهرنده دخی مغول خانلغی وار ایدی .

کرك بو وکرك کاشغر قطعه‌سنك ایچه محللرینی ضبط ایتمش اولان چغتای خانلغی بر خیلی مدت دوام ایتمشدر .

مدت دواملری حقنده معلومات صحیحه‌یه دسترس اوله‌مدیغمدن ضروری بو جهتی مسکوت عنه کچدم .

TBMM KUTUPHANESI

هجرتدن یتمش سنه مقدم شرق ترکلری مهاجمات شدیده ایله کاشغر قطعه‌سنك جنوب طرفلرینی کاملاً زیر اداره‌لرینه کچیردیلر .

کاشغر قطعه‌سنك شمال طرفلری مقدما شمال هونلرینك اداره‌سنده اولوب مؤخراً انلرك انقراضیله غرب ترکلرینك اداره‌سنه کچمشدر .

هیاطله ترکلری که : ماوراء النهرده بر خیلی مدت اجرای حکومت ایتمش وفارس دولتندن ویرکو آلمش ایدیلر .

فارس دولتنی اضمحلالدن قورتاران مشهور نوشیروان (*) هجرتدن یتمش بر سنه مقدم جوجان تاتارلریله اتفاق ایده‌رك تاتارلری یونلرك اوزرینه صالدیرمغله هیاطله ترکلری مضمحل اولوب میدان محاربه‌ده قتل اولنان خان یرینه انتخاب اولنان (فاغانیس) نام هیاطله خانی ماوراء النهرده ارتق دیکیش طوتدیره‌میه‌رق کاشغره چکلمش واوراده اوفق بر حکومت تشکیل ایلمشدر .

هجرتدن یتمش سنه مقدمدن تاریخ هجرته قدر یتمش سنه ظرفنده چینلیلرك ضعفیتندن اطرافنده بولنان ترکلر استفاده ایده‌رك چینك ایچرولرینه اقینلر اجراسندن فارغ اولمزلر ایدی .

الطای طاغلرنده بولنان هون قبیله‌سنك رئیسی اولان تومنه خان دخی بو مدت ظرفنده چینه بر خیلی اقینلر ایتمش وکاشغردن بر چوق ممالکت ضبط ایلمش ایدی .

ایشته هجرتدن یتمش سنه مقدمدن صکره چینلیلر کاشغر اوزرنده لایقیله اجرای حکومت ایده‌میوب کاشغر قطعه‌سنك شرق وبر مقدارده غرب طرفلری

(*) فخر عالم افندمز حضرتلری مشارالیهك زمانده پیرایه بخش ساحهٔ وجود اولدیلر . نوشیروانك عدالتی جهتیله الی الابد نامی باقی قالمشدر . هجرتدن قرق یدی سنه مقدم وفات ایتمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

بر طاقم خانلقلر اداره‌سنده قالمش وشمال طرفلری ایسه تومنه خان اخفادینك مقام ریاستنده بولندقلری ترك حکومتنك دست ضبطنده بولنمشدر .

اشبو ترك حکومتی اسیای وسطی وفارس حکومتلریله اوغراشدیغی کبی چین دولتی ایله دخی بر خیلی محاربه‌لر ایتمشدر .

کرك چین ممالکنـــدن برمقدار ایله کاشغرده وکرك ماوراء النهرده ایکی عصر مدت حکومت مذکوره امتداد ایتمش وبر زمان پك شـــانلی بر موقع عالیی احراز ایلمش ایدی .

ظهورندن بر مدت صکره ایســـه چین دولتنك تحت حمایه‌سنه کیرمکه مجبور اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

هجرتدن مؤخر

کاشغر قطعه‌سی برمدت بوحالده بولندقدن صکره نهایت هجرتك التنجی سنه‌سنده قطعهٔ مذکوره‌نك ختن حکومتی چینلیلرك حمایه‌سنه داخل اولدی .

هر نقدر کاشغرده ختن حکومتی داخل حمایه اولمش واوراسی چینلیلرك النه کچمش ایسه‌ده کاشغرك جنوب طرفلرنده اولان حکومتلرینك انقراضی اوزرینه احوالنی قسم ثانیده بیان ایده‌جکم لوپ کولنك جانب شمالیسنه چکیلان هیاطله ترکاری ختن حکومتنك چینه‌تابعیتندن پك از برمدت صکره برحکومت تشکیل ایدوب اورالرده یرلشدیلر .

بوترکلر کندیلرینه شاتو حکومتی نامنی و یرمش وصکره‌لری خیلیجه قوتلنوب چیندن برخیلی ممالك ضبط ایله توسیع حدود ایلش ایدیلر .

هجرتك (۱۳) نجی سنه‌سنده ایسه کاشغر وختن و یارکند شهرلری برر طوائف ملوکك اداره‌سنده اولوب بونلر قطعهٔ مذکوره‌نك غرب طرفلرنده بولنان غرب ترکلرینه تابع اولدقلری کبی چین دولتنه دخی عرض تابعیتدن خالی قالمزلر ایدی .

هجرتك (۱۶) نجی سنه‌سنده کاشغردن برچوق مملکت اسیاده برچق عصر مقدم تشکل ایتمش اولان اویغورلرك زیر اداره‌لرینه کچدی .

فقط اویغورلر اورالرده یك چوق وقت حکومت ایتمکه موفق اوله‌میوب چینلیلرك هجومیله حکومتلری محو ومنقرض اولمشدر .

عصر حاضرده کاشغرك اطرافنده بولنان طاغلرده متمکن اولان قالموق

TBMM KUTUPHANESI

(قالماق) یوروت . قره کرکز طوائفی که وحشیته قریب برحالده اولهرق اقوام سائره ایله چوقلق اختلاط ایتمزلر . اسکی شوکتلرینی غائب ایتمش اولان اشبو اویغورلرك نسلندندر .

چینلیلر کرچه اویغورلرك النده مملکتلرینی ضبط ایتمشلر ایسه ده بك آز برمدت کاشغرده حکومت ایده بیلدیلر .

هجرتك (٢٠) نجی سنه‌سنده کاشغرده چینلیلر علیهنده عمومی وشدتلی برقیام وقوعبولوب ایشته بوتاریخدن ابتدا ایتمك اوزره کاشغرك همان درتده اوچی امرای اتراکك النه کچمشدر .

فقط بوامرای اتراك باشلی باشلرینه برر مستقل حکمدار اولمیوب اوزمان کاشغر قطعه‌سی غرب ترکلری خانلرك زیر اداره‌سنده بولندیغندن خانلك برر والیلری حکمنده ایدیلر .

هجرتك یکرمنجی سنه‌سندن صکره اون طقوز نهایت یکرمی سنه قدر کاشغر امرای اتراکك النده قالوب هجرتك (٣٩) نجی سنه‌سنده ایسه کاشغر قطعه‌سنك تکمیلی چینلیلرك اداره‌سنه کچدی .

هجرتك یکرمنجی سنه‌سندن اوتوز برنجی سنه‌سنه قدر اون ایکی سنه مدت کاشغرك هیچ برطرفنده شورش وفساد اکسیك دکل ایدی .

کاشغردن برمملکتك تملیکیچون قبائل اتراکك بر برلریله اجرای مخاصمه ومحاربه‌سی غایت خونریزانه اولهرق دوام ایتمش ایدی .

بوندن صکره الی یدی سنه قدر کاشغرده بعضاً طوائف ملوك واکثریا چینلیلر اجرای حکومت ایتمشلردر .

فقط بوطوائف ملوکك ختن خانلغندن ماعداسی چین حمایه‌سنده اولدقلری ودائما چین حکومتنه عرض عبودیت ایتمکده بولندقلری جهتله الی یدی سنه مدت کاشغرك اداره‌سی چینلیلره راجعدر دیمکدر .

TBMM KUTUPHANESI

ختن خانلغی ایسه چین دولتی طاتیبوب باشلی باشنه اداره اولنمش واره صره چینلیلری اضراردن خالی قالمامشدر .

لکن ختن حکومتی ممالکنك توسیعیله کسب شان وشهرته نائل اولهمامشدر .

ـ{ خلاصه }ـ

ترکلر تاتارلر برچوق اقسامه ایرلمش و بربرلرینك اضمحلالیچون دائما اوغراشمش اولدقلرندن کندیلری کرکی کبی ضعیف دوشمش و بوندن انجق چین دولتی استفاده ایدهرك ترکلرك تعرضاتنی دفع ایتدکدن بشقه انلر ترکلر اوزرینه هجوم وممالکتلرینی ضبط ایله کندیلرینی طرد ویا محکوم ایتمشلردر .

کاشغر قطعهسنده کرك اوللری وکرك صکرهلری هیچ برحکومت مدت مدیده پایدار اولمامشدر .

کاشغرده برشهر کرانه چینلیلرك اداره سنه کچمش و بنه اللرندن چیقمشدر .

چینلیلر ترك ایتدکلری محللری بش اون سنه صکره تزیید قوت ایله کلوب استرداد ایدر واطرافدن وقوعبولان مهاجمهیی شدتلی کورنجه بنه ترك ایدرلر ایدی .

ترکستاندن بعض محل ایله کاشغرك پك چوق محللری کاه برطاقم طوائف ملوك ایله اداره اولنور وکاه چینلیلرك حمایهسی التنده بولنور ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

فقط چينليلرك شمدي‌يه قدر برقاچ كره‌لر الوب ترك ايتمك صورتيله كاشغر قطعه‌سى اوزرنده‌كى مدت حكومتلرى طوپلنوب حساب ايديلمجك اولسه اورالرده ملل سائره‌دن زياده حكومت سوردكلرى تبين ايدر .

افتاب اسلاميتك كاشغر قطعه‌سى اوزرنده كركى كبى طلوعى هجرتك (٩٦) نجى سنه‌سنده وقوع بولمشدر .

واقعا اندن اول هجرتك ١٦و١٧ نجى سنه‌لرى وامير المؤمنين عمر الفاروق (*) (رضى الله عنه) حضرتلرينك زمانى كه : مهر منير اسلاميتك مشيئة

(*) مشاراليه حضرتلرى اللى اوچ ياشنده وهجرتك اون اوچنجى سالنده اجماع امت ايله مسند خلافت معظمه‌يه سايه انداز اجلال وشوكت اسلاميه وجود شريفلريله واصل مرتبهٔ كمال اولدى .

اون سنه التى ماه يدى كون كمال عدالت ودائرهٔ اسلاميه‌نك توسعى امرنده فوق العاده بذل مساعى وغيرتله ايفاى خلافتدن صكره التمش اوچ ياشنده اولديغى حالده هجرتك يكرمى اوچنجى سنه‌سى ذى‌الحجه‌سنك اواخرنده ابولؤلؤ نام معلون يديله بچاقله مجروح وزخمدار وبر كون بر كيجه صكره واصل جناب كردكار اولمشدر . روضهٔ مطهره‌ده مدفوندرلر .

زمان عاليلرنده وقوع بولان غزوات جليله‌نك همان جمله‌سنده عساكر اسلاميه نائل غلبات عظيمه اولمش ونور ديانت كركى كبى انتشار ايتمشدر .

هجرتك يكرمنجى سنه‌سنده فتح اولنان شام ومصر واسكندريه ويكرمى ايكنجى سنه‌سنده ايادئ اسلامه كچن طرابلس غرب وسائر فتوحات معظمهٔ اسلاميه زمان خلافتلرينه مصادفدر .

هرشيده بر موفقيت كامله‌يه مظهر اولمشلر وپك چوق آثار برافشلردر . از جمله بصره وكوفه كنديلرينك امريله اولكيسى هجرتك ١٣ وديكرى ١٤ نجى سنه‌لرنده بنا اولنمش ايدى .

TBMM KUTUPHANESI

دیانت وانسانیت اولان عربستان قطعه‌سندن اقطار عالمه نشر ضیای عدالت ایتدیکی آوانی در .

مجاهدین اسلام اوزمان اسیا اوزرنده الك قوتلی بولنان دولت اکاسره‌نك اورته‌دن قالدیرلمسیچون پك چوق سعی واقدام ایده‌رك نهایت اوهیکل عظیمی اساسندن صارصمغله نائل‌مقصودومرام اولوب بونشهٔ غالبیت ایله ایلرو یه طوغری تحریك لجام وتا آزربایجان (*) صحرالرنده نصب خیام ایلمشلر ایسه‌ده کاشغر ایچنه قدر صوقیله‌رق اورایه وضع اقدام ایده‌مامشلردر .

چونکه : محو ایدلمسی پك قولای اولمیان اسکی وهیبتلی وزنکین بردولت جسیمه‌نك انقراضیچون ایچه اوغراشمش اولدقلرندن اهوازه قدر فتح ایتدکلری محللری وآزربایجانه دکین خراجه کسدکلری ولایتلری اودفعه‌لق کافی کوروب ارتق اندن ایلروسنه وارمغه لزوم کورمامشلردر .

شوکت اسلامیه‌یی تا آزربایجان صحرالرینه کتورن وقوجه برعجم دولتنی تملندن یقوب ایوان کسرایی ضبط ایدن عساکر موحدینك سرداری سعد بن وقاص نام ذات شریفدرکه : بوفتح عظیمك شهرت فاخره‌سی دخی اکا لایقدر .

مع هذا عساکر اسلامیه‌نك مجاهدات جلیله‌لریله اسیا اوزرنده کندیسنی کوسترن اسلامیتك سرپندیسی قوهٔ قاهره‌یه حاجت قالمقسزین دها ایلروزه قدر کیدوب اوزمان کاشغردن برمقدار آدم نائل هدایت اولمش ایدی .

شوفتحدن درت سنه صکره‌که : تاریخ هجرتك یکرمی برنجی سالیدر مضمحل اولان عجم دولتنك صوك پادشاهی اولوب سطوت اسلامیه‌یه

(*) شمدیکی حالده ایران دولتی ایالتندن اولوب مرکز اداره‌سی تبریز شهریدر .

TBMM KUTUPHANESI

مقابله‌دن عاجز قاله‌رق بالمغلوبیه مداینه‌دن فرار ایدن یزد جردك (*) اخذ انتقامه قالقیشمسی واطرافدن نهاوند طوپلیه بیلدیکی یوز الی بیك قدر خنله ایله دولت اکاسره‌یی (**) یکیدن احیا ایتمك وحکومت منزوعه‌سنی بتکرار — استرداد ایلمك خیال خامنه دوشمسی اوزرینه فاتحان عرب اظهار حدت وغضب ایده‌رك یزد جرد عساکری اوزرینه حوالهٔ تیر وشمشیر واشبو محاربهٔ عظیمه‌ده دخی غایت شائلی غلبه چاله‌رق جمله‌سنی قهر وتدمیر ایلدی .

ایشته عساکر اسلامیه بومظفریت عظیمه‌یه نائلیتدن صکره ایکنجی دفعه اوله‌رق اسیا اوزرنده ینه سایه انداز سطوت وشوکت ونهایت هجرتك یکرمی ایکنجی سنه‌سی اواسطنه دکین شو برایکی سنه ایچنده ترکستان

(*) یزدجرد هجرتك اون برنجی سنه‌سنده مقام حکومته کچمش وهجرتك اون التی واون یدی ویکرمی برنجی سنه‌لرنده عربلره مغلوب اولوب ممالکنك اکثریسی غالبنك اداره‌سنه کیرمش ایدی .

مومی‌الیه بوندن صکره اون سنه قدر اوتده بروده طولاشمش واره صره عربلر اوزرینه تعرضه قیام ایلش ایسه‌ده جمله‌سنده مأیوس اولمشدر .

حضرت عمر رضی الله حضرتلرینك وقوع شهادتنی کندی حقنده عین نعمت بیله‌رك استرداد استقلاله موفق اولورم امیدیله باشنه طوپلادیغی بر خیلی ادمله شدتلی بر هجوم ایلش ایسه‌ده بونده دخی مغلوبیت کامله‌یه دوچار اولمغله مروه فرار ایتمش واورادہ بر دکرمانده دکرمنجی طرفندن قتل ایدلمشدر .

تاریخ وفاتی هجرتك ۳۱ نجی سنه‌سیدر . مومی‌الیهك هنکام فلاکتی دخی داخل حساب اولدیغی صورتده مدت حکومتی یکرمی سنه‌دن عبارتدر .

عجم دولتی هجرتك یکرمی برنجی سنه‌سنده منقرض اولمش ایدی . لکن صوك پادشاهلری اولان مومی‌الیه یزدجرد حیاتده اولوب دولتی ایچون اوغراشمش اولدیغندن عجم دولتی مومی‌الیهك وفاتنه قدر تاریخ نظرنده باقی طانمشدر . مومی‌الیهك وفاتیله ایسه اسکی عجم دولتی کلیاً منقرض اولمش واو حکومت عربلره کچمشدر .

(*) عجم دولتی پك اسکی بر حکومتدر . بونلر درت طبقه‌یه منقسمدر . برنجیسی پیشدادیان درکه مدت حکومتلرینی (۲۴۷۰) سنه‌دن عبارت اولمق اوزره روایت ایدرلر!

TBMM KUTUPHANESI

تاریخ قسمی	کاشغر	هجرتدن مؤخر

حدودینه قدر کیدوب هرات (*) آزربایجان . ری قزوین . اصفهان (**) همدان جرجان (***) طبرستان . نهاوند وحوالیسنی فتح ایله نائل غنیمت اولدیلر .

وایکنجیسی کیانیاندر که : مدت حکومتلری ایکیوز التی سنه‌دن عبارت اولوب مشهور اسکندرك هجرتدن طقوز یوز اللی ایکی سنه مقدم غلبه ایتدیکی فرس دولتی اشبو دولت کیانیه‌در . اوچنجیسی اشکانیاندر که : مدت حکومتلری درتیوز سکسان بر سنه‌دن ودردنجیسی ساسانیاندر که بونلره اکاسره نامی ویریلر مدت حکومتلری درتیوز یکرمی طقوز سنه‌دن عبارتدر .

ساسانیان حکومتی هجرتدن (۳۹۸) سنه مقدم تشکل ایتمش و ۳۱ نجی سنهٔ هجریه‌ده یزدجردك مقتولیتی ایله منقرض اولمشدر .

اشبو درت طبقه برلشدیرلدیکی صورتده ایرانده حکومت ایدن فرس دولتلرینك مدت حکومتلری اوچ بیك بشیوز سکسان التی سنه‌دن عبارت اولور .

ایشته عربلرك محو ایتدکلری فرس دولتی درت طبقه بردن حساب ایدیلر ایسه اوچ بیك بشیوز سکسان التی سنه‌لك واکر دردنجی طبقه حساب اولنور ایسه درتیوز یکرمی طقوز سنه‌لك بر حکومتدر .

(*) شمدیکی حالده یوز بیکه یقین نفوسی وار . وقتیله پك معمور وتجارتکاه ایدی فقط شمدی اسکی معموریتنك اونده بری قالمامشدر .

بر ایکی دفعه ایرانیلرك وافغانلیلرك النه کچمش ومشهور تیمور وجنکیز دخی ضبط وتخریب ایتمشلردر .

(**) اصفهان بر خیلی زمان دولت بنی امیه وعباسیه اداره‌سنده بولنمش وهجرتك سکزنجی عصری اواخرینه طوغری تیمور مشهور ضبط ایتمشدر .

ایرانده ظهور ایدن دولت صفویه‌دن شاه عباس پایتخت اتخاذ ایتمکله بر زمان صفویلرك مقر حکومتلری اولمشدر .

افغانلیلر شاه حسینك النده المش ومؤخراً نادر شاه انلردن استرداد ایتمش ایدی . شمدیکی حالده ایران دولتی ممالکندن اولوب نفوسی التمش بیکی متجاوزدر . اسکیسی قدر معمور دکل .

(***) مازندران ایالتی داخلنده اولوب شمدیکی حالده ایران دولتی ممالکندندر .

TBMM KUTUPHANESI

بو دفعه اسلامیت اسیاده اولکندن زیاده توسع ایلش اولدیغندن اسیا اقوامی اسلامیتك نصلی بر دین متین اولدیغنی آکلامغه وکاشغر اهالیسندن طریق هدایته کیرنلرك مقدار یده یواش یواش چوغالمغه باشلمش ایدی .

بوندن صکره بر طرفدن عساکر اسلامیه یکیدن یکیه مملکتلر فتح ایدوب دها ایلرویه کیدر وسیف اسلامیتی ممالك مفتوحه اهالیسنه طائتدیروب انلری دائرهٔ اسلامیه ایچنه الور ویا خراجه کسر ایدی .

دیکر طرفدن دخی مکه ومدینه وسائر ممالك اسلامیه‌دن علمای امت که : بدرقهٔ هدایتدر عساکر اسلامیه‌نك دها وارمدیغی یرلره شد رحل ایله اهالیسندن بر خیلیسنی ظلام شرك وجهالتدن قورتاروب مظهر نور سعادت ایلر ایدی .

ـ{ علمای حاضره ایچون جای عبرتدر }ـ

هجرتك اوتوزنجی سالنده که : امیر المؤمنین حضرت عثمان (رضی الله عنه) (*) حضرتلرینك زمان خلافتلریدر . همدان ری . نهاوند اهالیسنك

(*)مشارالیه حضرتلری یمش بریاشنده وهجرتك ۲٤ نجی سنه‌سی ابتداسنده خلیفه اولدیلر . افریقسانك شمال طرفلری وقبریس جزیره‌سی کندی زمان عالیلرنده فتح وضبط اولنمشدر .

قرق اللی کون مخالفین طرفندن محاصره اولندقدن صکره سکسان ایکی یاشنده وهجرتك ۳۵ نجی سنه‌سی ذی‌الحجه‌سنك اون سکزنجی جمعه کونی خنجرله شهید اولدیلر . مدت خلافتلری اون بر سنه اون بر ماه یکرمی ایکی کوندر بقیعده مدفوندرلر .

TBMM KUTUPHANESI

قیامی اوزرینه جنود ظفر موعود موحدین سعید بن العاص قوماندا سیله اول طرفلره کوندیلهرك ناوهٔ عصیانی اطفا وتسکین ایتمش وبو موفقیتدن بشقه ازر بایجاندن قالمش اولان سائر یرلری وشیراز ونیشابور وسجستان وخراسان وکابل وبلخ (*) طرفلرینی ده فتحه موفق اولمش ایسه ده کاشغر ایچریسنده دها عرض وجود بهبود ایده مامشدر .

بوندن صکره اسلامیت احیاده بر مدت ترقیدن کیرو قالمشدر .

چونکه : جمل(**) وصفین (***) وکربلا (****) وقعه لری باش کوسترمش

(*) بر اوفق خانلق اولوب ۶۱۸ نجی سنهٔ هجریده جنکیز و ۷۷۱ سنه سنده دخی تیمورك ایلدی ضبطلرینه کچمش ایدی .

بلخ شهری دنیانك اك اسکی بر شهریدر . بعض کتبده بابیسی کیومرث اولمق اوزره مقیددر.

(**) هجرتك ۳۰ نجی سنه سی اواخرنده مسند خلافته کچن حضرت علی رضی الله عنه ایله حضرت عایشه رضی الله عنها بینلرنده هجرتك ۳۶ نجی سنه سی جمادی الاخره سنك اون بشنده بصره قربنده خریبه نام محلده وقوع بولان محاربه یه جمل وقعه سی دیرلر . چونکه : حضرت عایشه ده اوزرنده ایدی .

حضرت عایشه معاویه طرفدارلرنك افسادانه قایله رق وطلحه ایله زبیرك (رضی الله عنهما) القاآتیه کوکنه رك حضرت علی (رضی الله عنه) علیهنده اشبو جمل محاربه سنك وقوعنه سبب اولمش ایدی .

فقط حضرت علینك اشبو محاربه ده نائل غلبه اولدقدن صکره الله کچمش ایکن کندی حقنده کوسترديکی حرمت ورعایتدن فوق العاده محجوب وشرمسار اولوب بو حرکتدن دائما اظهار ندامت وپشیمانی واختیارکریه وزاری ایتمشدر .

کنديسنك معوقلرندن پك چوغی وخصوصیله طلحه وزبیر رضی الله عنهما وقعهٔ مذکوره عقیبنده مقتول اولمشلردر .

(***) استحصال سلطنت هواسنده بولنان ومسند خلافتی حضرت علینك الندن الق ایچون بعض احوالی ناسزایی اختیار ایدن معاویه ایله حضرت علی رضی الله عنه بینده هجرتك ۳۷ نجی سنه سنده صفین نام محلده وقوعبولان محاربه یه صفین وقعه سی دیرلر .

(****) هجرتك ۶۱ نجی سنه سی محرمنك اونجی کونده کربلاده معاویه نك اوغلی

TBMM KUTUPHANESI

واهل اسلام اروسنه تفرقه دوشمش ایدی .

مسلمانلر برلرینه دوشدکلرندن خارجه باقه‌لرن وفتوحات ایله اوغراشه‌مزلر ایدی .

بو مدت چوق سورمدی . شو وقایع جانسوزك ارقه‌سی النیر النمز عربلر آسکی فتوحاته یکیدن باشلدیلر .

حتی معاویه (*) نك زمان سلطنتنده وهجرتك ٥٤ نجی سنه‌سی اواخرنده

یزیدك امریله حضرت امام حسین رضی الله عنه نائل مرتبهٔ شهادت اولمشدر بوکا وقعهٔ کربلا دیرلر .

تفصیلی اهل اسلامك یورکلرینه اچیلمش اولان یاره‌یی تازه‌لك اوله‌جغندن بو بابده بر قاچ سوز سویلمکی ومعلومات ویرمکی مناسب کورمدم.

(*) معاویه هجرتك ٤١ نجی سنه‌سنده شامده نائل سلطنت اولدی . واقعا دها اول یعنی حضرت عثمانك شهادتی اوزرینه حضرت علیه مخالفت ایله اعلان استقلال ایتمش ایسه‌ده او زماندن حضرت حسنك ترك خلافت ایتمسنه قدر کذران ایدن بش سنه مدت تاریخ نظیرنده طانمامشدر .

وقتا که حضرت علی (رضی الله عنه) کوفه مسجدنده وهجرتك ٤٠ نجی سنه‌سنده عبد الرحمن بن ملجم یدیله نائل مرتبهٔ شهادت وحضرت حسن دخی مؤخرا مسند خلافتدن دستکش فراغت اولدی . معاویه هر غوائلدن ازاده اولهرق نائل سلطنت اولدی واون طقوز سنه اوج آی یکرمی یدی کون پادشاهلقدن صکره هجرتك ٦٠ نجی سنه‌سنده یمش بش یاشنده وفات ایتدی . شامده مدفوندر .

کرك معاویه وکرك سلاله‌سی کندیلرینك خلیفه اولدقلرینی ادعا ایتمشلر ایسه‌ده زوربالق ایله تحصیل سلطنت اولدیغیچون خلفا دکل ملوکدر .

معاویه‌نك شامده قوردیغی دولت ٩١ سنه پایدار اولوب هجرتك ١٣٢ نجی سنه‌سنده منقرض اولمشدر . بو دولته جدلری امیه نام کمسنه اولدیغندن ناشی بنی امیه دولتی دیرلر .

بنی امیه دولتینك ایلك اوچ پادشاهلرینه معاویه‌نك باباسی ابی سفیان اولدیغی ایچون سفیانیه وبونلردن صکره حکومت ایدنلره مروانیه دیرلر . بو ایکیسی برلشدیکی صورتده بونلردن اون درت نفر پادشاه حکومت سورمشدر .

هر نقدر شامده کی بنی امیه دولتی منقرض اولمش ایسه‌ده اندلسده ١٣٨ سنهٔ

TBMM KUTUPHANESI

ایسه عبد الله بن زیاد (*) معرفتیله بخارا (**) فتح ایدلمش ایدی .

بنه مشارالیهك زمانده چینك تحت حمایه‌سنده بولنان سمرقنده تعرض اولنمش ایدی .

او اثناده بخارادن دها ایلروده قدر کیدلمش ایسه‌ده کاشغر قطعه‌سنه داخل اولمغه موفق اولنه‌مامشدر .

بونك ایچون او زمانده آسیاده اجرا اولنان حرکات عسکریه‌نك کاشغر قطعه‌سنجه بر اهمیت و تأثیری یوقدر .

شو سوزلری یازمقدن مقصدم هم کاشغر قطعه‌سنك حضرت عمر رضی اه عنه‌حضرتلری زمانده‌فتح اولندیغنه دائر کاشغرلیلرله سائر کسه‌لرجه‌حاصل اولان ظن ومعلوماتك یاکلشلغنی بیان واثبات ایتمك وهمده کاشغری فتح ایدن بر قوتك نه‌لردن کلدیکی واوراسی بردن بره فتح اولنمیوب فتح اولنجه‌یه قدر نقدر همتلرك صرف اولندیغی حقنده معلومات مجمله اعطاسیله کاشغر فتحنك برمقدمه‌سنی عرض ایتمکدن عبارت اولوب امیدوارم که : بو خدمتم نظر تحسین ایله کوریلور .

هجریه‌سنده ایروجه بر امویه دولتی تشکل ایتمش وبوده ایکیوز سکسان درت سنه پایدار اولمش ایدی . بو صورتده امویلر شام وقرطبه‌ده اوچیوز یمش التی سنه حکومت سورمشلر دیمکدر .

(*) بعض کتبده سلم بن زیاد دیه محرردر .

(**) بخارا مجمع علم معناسنه‌در . تواریخ اسلامیه‌جه پك مشهور بر شهردر . بر زمان

TBMM KUTUPHANESI

یوقاروده دیدیکم وجهیله اسلامیتك اسیا اوزرنده الك زیاده توسعی وکاشغر قطعه‌سنه دخولی اصل هجرتك (٩٦) سنه‌سنده‌در .

ملوك بنی امیه‌دن ولید بن عبدالملك (*) زمان سلطنت و اقبالی که : شوکت اسلامیه‌نك منتهای دور کمالی ایدی .

بر اسلام قول اردوسی افریقانك سواحل شمالیه‌سنی بویدن بویه فتح ایده‌رك بحر محیطه قدر وارمش واورادن (٩٢) سنهٔ هجریه‌سنده بر فرقه‌سی طارق بن زیاد قوماندا‌سیله سبته بوغازینی کچوب اوروپا قطعه‌سنه ایاق باصه‌رق اسپانیا قطعه‌سی ایچنده برحکومت معظمه تشکیل ایتمشدر .

(اسپانیا فاتحلری والیٔ مغرب موسی بن نصیر ایله طارق بن زیاددر .

مشار الیهما حضرتلرینك فتح ایتدکلری اسپانیا قطعه‌سنده «که جنوب طرفلری اندلس دیه معروفدر» ملت اسلامیه (٨٠٦) سنه اجرای حکومت ایلمشدر (**)

ملوك امویه وعباسیه اداره‌سنده بولندقدن صکره سامانیلر وغزنویلر وخوارزمیلر وسلجوقیلر ومغوللر واوزبکلر ضبط ایتمش وبر ایکی کره تخریب واعمار ایدلمشدر.

قرون وسطی‌ده اسیانك بردار المعارفی ایدی . اورادن پك چوق علما ظهور ایتمشدر .

بخارا خانلغی وقتیله خیلی معمور واهالیسی چوق ایدی . شمدی‌یه قدر ایچه انقلابات اوغرامش اولدیغندن اسکی معموریتی غائب ایتمش واهالیسی ازاله ازاله بو کونکی کون اسکیسنك نصفی درجه‌سنده بیله قالمامشدر .

شمدیکی حالده روسیه حکومتنك فرمانبر اطاعیتدر .

(*) مشارالیه ولید (٨٦) سنهٔ هجریه‌سنده سریر سلطنته کچدی وطقوز سنه سکز ماه حکومتدن صکره (٩٦) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتدی .

شامده‌کی جامع امیه کندیسنك بنا کرده‌سیدر . زمانده محمد بن القاسم معرفتیله هندوستاندن دخی بعض یرلر فتح اولنمشدر .

کندیسی ملوك امویه‌نك التنجی پادشاهیدر .

—

(**) بو (٨٠٦) سنه‌لك اسلام حکومتی اوچ قسمه تقسیم اولنوب بونك (٩٢)

TBMM KUTUPHANESI

مشار الیه موسی بن نصیر دولت بنی امیه یه ایتدیکی پك چوق خدمتلره وخصوصیله اندلس کبی قوجه برقطعه‌یی طارق ایله برابر فتح ایتمسنه مقابل مکافاة کوره‌جکی یرده بالعکس ولیددن صکره مقام حکومتـه کچن سلیمان بن عبد الملك طرفندن مظهر ذل واحتقار واوغلی عبد العزیز دخی بنـه مشار الیه طرفندن جزای اعدامه دوچار اولمشـدر . کندیسـنك وفاتی ۹۷ سنهٔ هجریه‌سنده‌در) .

دیکر بر قول اردو ایسه آسیای صغری‌یی چیکنه‌یه‌رك راست کلدکلری ممالك وقلاعی فتح ایله استانبول اوکنه قدر کلوب بیزانس ایمپراطور لغنی تهدیده قدر وارمش وروملردن بعضه ممالکی وارمنستانی ضبط واستیلا ایتمشدر .

دیکر بر قول اردو دهـا که : قتیبه بن مسلم الباهلی تحت قوماندانسنده ایدی هجرتك (۸۷) نجی سالنده آسیا ایچروسنه طوغری ایلرولدی .

(اکلاملی اول دولتك عظمت وشوکتی که : بر زمانده دنیانك هرطرفنه متعدد اردولر سوق ایتمش وهر یری غایت شانلی غلبه ایله زیر حکمنه آلمشدر) .

اشبو قتیبه بن مسلم الباهلی نام سردار ظفر شعار رأیت دینیه‌یی اسلامدنك وارمدیغی یرلره قدر کتورمش وسطوت اسلامیه‌یی آسیا اقوامنه طانتدیروب قطعـهٔ مذکوره‌دن پك چوق یرلری آوردهٔ قبضـهٔ تسخیر ایلش اولدیغندن کندیسیچون آسیا وخصوصیله «کاشغر» فاتحلکی عنوانی ویرلسه بجادر .

کرك کندیلرینك وکرك مظهر اولدقلری فتوحاتك درجهٔ عظمتی آشاغیکی سطرلرده آکلاشیله‌جغندن حقیقةً نام عالیلری اعاظم اسلام آرمسنده یاد ایدلمکه سزادر .

سنه‌سندن (۱۳۸) سنه‌سنه قدر (٤٦) سنه‌لکی شامده بولنان بنی امیه دولتنه و(۱۳۸) سنه‌سسندن (٤٢٢) سنه‌سسنه دکین (۲۸٤) سنه‌لکی دخی مؤخراً اندلسده تشکل ایدن بنی امیه دولتنه و (٤٢٢) سنه‌سندن (۸۹۷) سنه‌سنه قدر (٤٧٦) سنه‌لکی‌ده اندلسـده بولنـان امویه دولتنك انقراضی اوزرینه تشکل ایدن بر طاقم متغلبلر وطوائف ماوکه عائددر .

TBMM KUTUPHANESI

کرچه کندیلرندن اول آسیادن اپیجه ممالك ضبط ایدلش ایسه‌ده عربلر فتوحاتك آرقه‌سنی ایشلتمامش وممالك جدیدهٔ مفتوحه حقنده ابتداکی نظر دقت واعتنـــاری یرلرنی اولدقلرندن آرتق عربلرك نفوذی ممـــالك مفتوحه‌لرنده کچمامکه باشلمش وبك چوق محل اهالیسیده رشتهٔ اطاعتی کسه‌رك اعلان عصیان ایلمش ایدی .

ایشته امیرقتیبه برمدت دها کچه‌جك اولسه بتون بتون الدن چیقه‌جق ودائرهٔ اطاعتـــه ادخالاری همان مرتبهٔ استحـــاله‌یه واره‌جق اولان وعربلره مخالفت وعصیان ایلمکده بولنـــان ممالکی یکیدن فتح ایلمك صورتیـــله ضبط وتسخیر ایلمش وبوندن بشـــقه یکیدن بك چوق ممـــالکی دخی ضمیمهٔ ممالك اسلامیه قیلمشدر .

فاتح مشـــارالیه بر خیلی مدت طوائف اتراك واعجـــام ایله اوغراشدقدن وآسیا پادشاهلرندن کیمیسنی قتل وعزل وقصور جله‌سنی امر وفرمانه مطیع ایلدکدن وخاصلی شدت صولت وصلابت وجسارت فوق العاده‌سیله کوچك وبیوك آســیا اقوامنك قلبلرنده تعـــین درجه‌سی ناقابل اولان بیوك بر خوف ودهشت براقدقدن صکره نهایت هجرتك (۹۶) نجی سنه‌ســـنده بالنسبه بك آز اولان عسکرله ایکیوز بیك چین وترك عسکرینی بوزوب تا «کاشغر» قطعه‌سی ایچنه کیرمرك قطعهٔ مذکوره‌نك بك چوق ممـــالکنی فتح وضبط ایتمش وچین ایچرو سنه طوغری ایلرولمشدر .

ایشته کاشغر اهالیسی سطوت اسلامیه‌یی بو تاریخده کوروب بر چوغی دین مبین اســـلامی قبول ایلمش اولدیغنـــدن اســـلامیتك کاشغر قطعه‌ســـنه دخولی بو تاریخدن اعتبار اولنمایدر .

واقعا اندن اول کاشـــغردن بر مقدار ادم بالاختیار قبول اســـلام ایلمش ایسه‌ده بونلر بك آز اولدیغی ودینلرینی دخی هرکســـدن کیزلو طوتمغه مجبور بولندیغی جهتله اسلامیت قطعهٔ مذکوره‌یه کیرمامش دیمکدر .

TBMM KUTUPHANESI

او زمانه قدر ایسه کاشغر قطعه‌سی هنوز ایادیٔ اسلامیه‌یه کچمامش ایدی .

سنهٔ مذکوره‌ده ایسه فاتح مشار الیهك همتیله کاشغر قطعه‌سنده قبول اسلام ایدنلرله خارجدن کلان اهل اسلامك مقداری تکثر ایتمش وقطعهٔ مذکوره عساکر اسلامیه طرفندن ضبط وتسخیر ایدلمش اولدیغندن اسلامیتك قطعهٔ مذکوره‌یه دخولی سنهٔ مذکوره‌دن اعتبار وکاشغر قطعه‌سنك فاتحی دخی امیر مشار الیه حضرتلری اولمق اوزره قید وتذکار ایدلمکدر .

بوندن صکره کاشغرده اسلامیت کوندن کونه ایلرولیوب اهالیدن اسلامیتی قبول ایدنلرك مقداری کیتدکجه چوغالمغه باشلمش ونهایت بوکونکی درجه‌یی بولمشدر .

بعدیت مسافه ایله مؤخراً امیر مشار الیهك صورت قتلندن طولایی قطعهٔ مذکوره بنی امیه دولتنك ولایاة مربوطه‌سی صره‌سنه ادخال ایدیلمامشدر .

{ برمطالعه }

برمملکتی ضبط ایلك بشقه واومملکتی دائمی برصورتده الده ایتمك دخی بشقه اولوب برمحلی تحت اداره‌ده طوتمه بیلك او راسنی ضبط ایتمکدن بیك قات کوجدر .

ظن اولنمسونکه : ظهور ایدن جهانکیرلرك ضبط ایلدکلری کافهٔ ممالك طوغریدن طوغری‌یه کندی اداره‌لرنده ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

جهانکیرلك ممالك مفتوحه‌لری هیچ بروقت ممالك اصلیه‌لری کبی کندیلرینه مربوطیت تامه کوسترمامشلردر .

هر فاتح ضبط ایلدیکی محلاره یکه اورالرك حکمدار سابقلریی و یاخود اوولو اهالیسندن بریسنی نصبه و بوده اولمز ایسه کندی امراسندن بریسنی تعیینه مجبور اولور ایدی .

حالبوکه ممالك مفتوحه — اوملکتك مقام حکومتنده فاتحك کندی ادمی بولنسه‌ده — برمدت صکره اوجهانکیری طانیمامغه باشلر ایدی .

بوصورتده او مملکتك ضبطیچون چکیلان بونجه محنت ومشقتك نتیجه‌سی صورت ظاهره‌ده والیلك وحقیقتده ایسه عادتا برحکمدارلق اولان اوملکتك قوری قوریه برتحت حمایه‌ده بولنمسندن واکر اچیقدن اچیغه مخالفتی یك کوزینه کسدیره‌میور ایسه اره صره ویرکو وهدیه ویرمسندن بشقه هیچ برشی دکلدر .

بوکا سبب ایسه بعدیت مسافه اولوب فتوحات کثیره ایله مشهور اولان دول سابقه‌نك فتوحاتی کندیلرینك اضمحلالنی تسریع ایلمش. یعنی قرون سالفه‌ده ظهور ایدن حکومات معظمه‌نك حددن زیاده مرکزدن تباعد ایلری موجب انقراضلری اولان اسباب جمله‌سندن بولنمشدر .

عصرمز دول معظمه‌سندن مستملکاتی اولانلرك درکه اضمحلاله دوشمکلری ویك چوق وقت بقا بوله‌جق برحال اقتدارده بولندقلری مشاهده اولنمقده‌در دیه درحال اعتراضه قالقیشلمسون .

مستملکاتدن چارچابوق برفنالق چیقماسی وممالك بعیده‌نك طول مدت تحت اطاعتده بولنمسی شمندوفرلر پوسته‌لر تلغرافلر ایله مرکزه نوعما کسب ارتباط ایتدکلرندن ناشی اولوب بوکبی وسائط ارتباطیه ایسه تهلکه‌یی بتون بتون منع دکل تخفیف ایلشدر .

TBMM KUTUPHANESI

مخترعات مدنیه‌دن بو قبیلدن اولانلرك شـو فائده‌سی واردرکه : بردولتك اضمحلالنی (بردرجه‌یه قدر) تأخیر ایدر .

بردرجه واردرکه : ایشته اووقت نه شمندوفر نه تلغراف ونه‌ده پوسته‌لرك فائده‌سی کوریله بیلور .

مسلمانلرك کاشغر قطعه‌سنده چوغالمسنه ممالك اسلامیه‌دن اره صره اورایه علمانك کیتمسنك بك چوق مدخلی واردر .

(بیان تأثر)

شمدیکی علمامز کندی بولندقلری محللر اهالیسنك لوازم دینیه‌سنی تعلیم خدمتنی ایفاده تکاسل ایده‌یور .

نره‌ده قالمش که : کندی دائره‌لری خارجنده بولنان اهالیی ظلام ریب وجهالتدن تخلیص ایچون اختیار رنج ومشاق ایتسونلر !.. وا اسفا !

امیر قتیبه‌نك اسیاده نائل اولدیغی فتوحات متوالیه‌سنك درجهٔ عظمتنه وکندیسنك علو منزلت ومأثر جلادتنه برمثال وبرهان ایستنیلور ایسه شو سوزلری عرض ایدرم که :

TBMM KUTUPHANESI

مشار الیهك اسیاده برچوق فتوحاته مظهر اولوب ترکلری طرف طرف مجبور استیمان ونهایت غرب ترکلریله چینلیلردن مرکب ایکیوز بیك کیشیلك بر اردوی کاملاً منهزم و پریشان ایتمسی وعزم جهانکیرانه‌سنه مانع اولهجق هر قوتی ازدکدن و پای استیلاسی التنده بولنان هر یری عنوةً فتح وضبط ایلدکدن صکره کاشغر قطعه‌سنه داخل اولهرق چین ایچروسنه طوغری ایلرولمسی اوزمان مرجع طوائف وحکمداران اولان وآسیا اوزرنده الك قوتلی بولنان چین دولتنی دوچار خوف ودهشت ایتمکله هم رجای صلح وهمده مشار الیهك مرامله‌رینك نه اولدیغنی استکشاف ضمننده امیر مشار الیه حضرتلرینه چین ایمپراطوری طرفندن برمکتوبله برقاچ سفیر کلمش ایدی.

بونك اوزرینه امیر مشار الیه طرفندن چین ایمپراطورلغی جانبنه کوندریلان هیئت سفرا ایمپراطورك حضورنده بلا پروا امیر قتیبه‌نك آمال ومقاصدینی مشار الیهك امر وافاده‌سنه ابتناءً شو وجهله بیان وانبا ایلدیلرکه :

« امیرمز کیرو دونمامك اوزره عهد ایتمشدر تاکه : پایتختکزی ایاغیله چیکنه‌یه‌رك ضبط وتسخیر ورؤسای قومکزی اخذ وتدمیر ایتمیجه وسزدن حکومت اسلامیه‌یه تابع اولدیغکزی مثبت خراج المیجه »

کرك چین ایمپراطوری وکرك هیئت ارکانی حضرت سردارك ولوله ساز جهان اولان سطوت رستمانه‌سندن کوزلری ییلمش ومخالفت ایده‌جك اولسه‌لر مشار الیهك دها ایلرولره قدر کله‌جکنه ومدافعه‌نك چارهٔ امکانی بولنه‌میه - جغنه عقللری کسمش اولدیغندن برخوف وحشیت ایچنده قالمشلر ایدی .

امیر مشار الیهك آمال ومقاصدی سفراسنك بروجه محرر تبلیغات وافاداتندن معلوملری اولمجه کندیلر یچون صلح ومدارادن بشقه هیچ برجهت بیبلامت کوره‌میوب منزلهٔ عجز وافتقاره تنزل ایله بالذات ایمپراطور :

« مادامکه امیرکز پایتختمزه ایاق باصمغه عهد ایتمشلردر بوحالده پایتختك طوپراغندن برمقدار الوب امیر معظمکزه کوندره‌لم ایاقلریله انك اوزرینه

TBMM KUTUPHANESI

باصسونلر وامرادن درت بش کیشی یی معیتکزه و یرملی کندی یانلرنده ایستدکلری کبی زنجیره اورسونلر قهر وتدمیر ایتسونلر مطلوب اولان اقچه‌نك تسویه‌سی قولایدر ایشته بو وجهله عهدلرینی یرینه کتورمش اولورلر » دیوب اسلام سفراسنی یانلرینه پایتختك طوپراغندن بر مقدار طوپراق ایله درت بش چین امراسنی قاتهرق و برخیلیده نقود و هدیه و یرمك معززاً جانب سرداره کوندردی .

پك بیوك تعظیمه شایان اولان سردار عالیشانك نیت وآمالی هر نقدر عساکر اسلامیه‌نك چینك دها ایچرولرینه و بلکه پایتخته قدر کیدوب اورالرده سایه انداز اجلالی ایسه‌ده او ارالق ولیدبن عبد الملکك وقوع وفاتی خبرینی المغله ویوندن زیاده چینلیلرك اوزرینه وارلدیغی وانلری کلیاً مأیوس ایدوبده یکیدن برمحاربهٔ عظیمه‌یه کیریشدلدیکی صورتده امداد ومعاونت لازمه‌نك دار الخلافه‌دن کوندرلیه‌جکنی دخی بیلکله بوقدرله اکتفا ایدوب ایمپراطورك برمنوال محرر معروضاتنی قبول ایده‌رك عودت ایلمشدر .

ایشته بوندن مشارالیه حضرتلرینك اسیا اقوام وحکامندن بشقه چین دولت جسیمه‌سنی دخی نصل تحتتمش اولدیغی اکلاشیلور .

شو قدرجق سوزلر کندیلرینك وقتیله آسیا اوزرنده حائز و بر بری ارقه‌سندن نائل اولدقلری اهمیت ومظفریتك درجهٔ عظمتنی ذهنلرده تعیین ایچون برمقیاس اوله بیلور .

تأسف اولنورکه : مشارالیه حضرتلرینك قدر وقیمتی واسلامه اولان برچوق حسن خدمتی تقدیراولنمدقدن بشقه ولیدبن عبد الملکك وقوع وفاتی اوزرینه یرینه کچن سلیمان بن عبد الملك طرفندن تلف ایتدیرلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

کتب تاریخیه‌ده مشار الیهك صورت قتلی حقنده مقید اولان معلومات ایشته شومألده‌در :

« قتیبه سلیمان خلیفه‌نك کندیسنی خراسان والیلکندن عزل ایده‌جکنی خبر المسندن ناشی بو بابده قرنداشنك ویردیکی نصایحی دیکلمیه‌رك خراسانده سلیمانه اعلان عصیان ایلمسی اوزرینه اهالی وعساکر طرفندن مشار الیهك عصیانی تحت طوتیله‌رق تلف ایدلمشدر . »

بومعلوماته منضم اولهرق « قتیبه‌نك عصیانـه راضی اولمیـان امرانك جملهسی بلاتفاق مشار الیهی خراسان امارتندن عزل و یرینه (وکیع بن اسود تمیمی) یی نصب ایتسدیکی وقتیبه‌نك بونی تصدیق ایتمیوب وکیعه ایکی دفعه آدم کوندردیکی حالده مومی الیهك تمارض ایده‌رك کلمه‌سی اوزرینه اوچنجی دفعه ادم کوندروب اکر کلمکدن امتناع ایدر ایسه باشنی کتورك دیه حکم ایلدیکنی ووکیعك بونی خبر المی اوزرینه کندیسنك امارتندن وسلیمانك سلطنتندن خشنود اولان برطائفه ایله قتیبه‌نك سرایته واروب وغبار فتنه مرتفع اولوب نهایت قتیبه‌یی اوغلارندن وقرنداشلرندن اون برکشی ایله قتل واعدام ایلـدیکی وقتیبه‌نك خواص وملازملری مشـار الیهدن یوز دوندیروب وکیع طرفنه کیتدیکی » دخی مقیددر .

شو سوزلردن قتیبه‌نك قتلنده سلیمان بن عبد الملکك رضا ومدخلی وحتی قتلندن خبر ومعلوماتی اولدیغی اکلاشیلمقده‌در .

حالبوکه حقیقت حال بویله دکلدر .

ذکر وبیان ایتمك ایستدیکم وقوعات تاریخیه‌یی صحتی وجهله سرد واتیان ایتمکی بروظیفهٔ مخصوصه اتخاذ ایتمش اولدیغمدن رسـالهٔ عاجزانه‌مك سـائر جهتلرنده اولدیغی کبی بوراده دخی «مشار الیه حضرتلری سلیمان بن عبدالملك طرفندن تلف ایدلدی» دیه‌رك حقیقت حالی میدانه قویمش ایدم .

تواریخك بو بابده ویردیکی معلوماتك یاکلش اولدیغنی وقوعات تاریخیه‌یی

TBMM KUTUPHANESI

ذهنمده اجمال ایده‌رك وآسیاتك او وقتکی جالیله سلیمان خلیفه‌نك وامیر مشار الیهك ماهیات ودرجهٔ اقتدارلرینی کوز اوکنه کتوره‌رك بالمحاکمه میدانه قویدم وطوغریسی وجهله یازدم .

مساعده بیورر ایسه‌کز اثبات مدعا ایچون بو بابده برقاچ سوز سویلیه‌یم .

تواریخده مقیـد اولان معلوماتك بر قسمی مشـار الیهك اهالی وعسکر طرفندن قتل ایدلـدیکندن عبارت اولوب بونك مغایر حقیقت حال اولدیغنی شو سوزلرله اثبات ایدرم که :

مشـار الیه هر نوعیه کیتدی ایسـه اوراسنی ضبط وتسخیر ایتمش ورأیت ظفر آیتی اوکنده حکمدارلری یله باش اکدیرمکه مجبور ایلمش ایدی .

بویله برقوماندانه معیتنده‌کی عسکر محبت باغلزمی دیرسیکز ؟ حالبوکه مشار الیهك معیتنده‌کی افراد عسکر یه کندیسنی کوزلری کبی سور وسعادت حال وسلامت استقبالارینی انجق مشار الیهك رأی وتدبیرنده بیلیر وانك ایچون طرفنـدن وقوع بولان امر وارادهسـنی بالتلقی هر نوع مهالك ومخاطراته نفسلرینی اتمقدن چکنمزلر ایدی .

افراد عسکریه‌نك کندیسنه بودرجه‌ده محب ومطیع اولدیغنه کندیلرینك موفق اولدقلری فتوحات معظمه بردلیل واضحدر .

یوخسـه مظهر اولدقلری بونجه غلبات عظیمه‌یی عسـکرسز فلانسز یالکز کندی زور بازوی اقتدارلریله قزانمامشلردر .

بدیهی درکه : شمدیه قدر صحیفهٔ عالمده اثبات وجود ایدن کبرانك جمله‌سی ساحهٔ حصوله چیقاردقلری معظمات اموره یالکز مساعیٔ ذاتیه‌لری ثمره‌سیله دکل بر طاقم وسائط والاتك اعانه‌سیله موفق اولمشلردر .

بر شخصك علم ورأی وافکاری ویاخود مهارت وجسـارت واقتداری نه درجهٔ فوق‌العاده‌ده اولور ایسه اولسون او ادم وسائط والات اولمقسزین یالکز باشنه محیر عقول اولان اثار عظیمه احداثنه موفق اولهمز .

TBMM KUTUPHANESI

انسان که : عاجزدر هر زمان دیکرلرك امداد ومعاونتنه محتاجدر .

رفیق ومغیت وعسکر ایسه برنجی درجه‌ده لزومی اولان وسائط والاتدندر .

کندیسنه محب ومطیع اولیان عسکرله بر قوماندان نقدر ماهر نقدر جسور بر صاحب اقتدار اولسه ممکن دکل شاهد فتح وظفری اغوش وصاله چکه‌مز .

امیر مشارالیه ایسه بو قدر فتوحاته معیتنده کی عسکرله موفق اولمش ایدی .

اکر افراد عسکریه کندیسنه دیدیکم وجهله محب ومطیع اولمامش اولسه ایدی هر پرده نائل غلبه اوله‌مز ایدی .

بو سوزلردن اکلاشیلدی که : مشارالیه حضرتلری بو قدر فتوحاته انجق معیتلرنده کی — کندیسنه غایت محب ومطیع — عسکر ایله نائل اولمش .

شمدی‌ده شونی سؤال ایده‌یم که : بویله بر عسکر امر وارادەسنه غایت مطیع اولدیغی قوماندانی تلف ایده‌بیلورمی ایده‌مزمی ؟

بر عسکر هر پرده غالب اولور وبوشرفه قوماندانلرنك سایه‌سنده نائل اولدیغنی بیلیر ایسه ارتق او عسکرك کندی قوماندانی اناسندن باباسندن وحاصلی — دیناً مقدس طانیدیغی ذوات کرامدن ماعدا — هر کسدن زیاده بر نظر تقدیسله کورمامسی ممکنمیدر ؟

بونکله برابر امیر مشارالیهك معیتنده کی عسکر کندیسنه فوق العاده ربط قلب ایتدکدن بشقه شدت صولتندن زیاده‌سیله قورقار ویوزینه باقمغه بیله کسه جسارت ایده‌مز ایدی .

اهالی ایسه مشارالیهك جبراً دائرهٔ اطاعته المش اولدیغی بر طاقم عجزه ایدی .

مشارالیهك شدت مهابتی اهالینك قلبلرنده ناقابل ازاله بر خوف وهراس براقش ایدی که : کیجه کوندز مشارالیهك مهابتندن تتره‌مکده ایدیلر .

TBMM KUTUPHANESI

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

تابعیتلری دها قویلشمامش اولان بر محل اهالیسی قیام ایدرده باشلرینی اوجنده الك بیوك بر باربلا اولان والیلرینی قتل ایتدکلری صورتده ارتق انلرك بو موفقیت اوزرینه تابع اولدقلری حکومتدن فك ربقهٔ اطاعت ایله اعلان استقلال ایتمالری ممکنمیدر ؟

اهالی ایسه عصیان ایتمامش ایدی . عجائب . یوخسه بو خصوص بنی امیه‌یه کندی محبت وصداقتلرندن می ؟

بنی امیه‌یه کندی ارزولریله تابع اولمامشلر ایدی که : محبت وصداقت ایده‌بیلسونلر .

قسم ثانی اولان روایت بحثنه کلنجه .

مادامکه قتیبه‌نك عزلنه بالجمله امرا اتفاق ایتمشلر بوحالده مشارالیهی اول باول مقام امارته مخصوص اولان سرایدن چیقارملری ووکیعی درحال اقعاد ایتملری لازم کلور ایدی .

نیچون چیقارمامشلر ؟　نیچون قتیبه وفاتنه قدر سرایده ایدی ؟

مشار الیه وکیعه اوچ دفعه ادم کوندروب دعوت ایلدیکی حالده اتفاق ایدن امرا نره‌ده ایدیلر ؟　نیچون جواب ویرمدیلر ؟

وکیع قتیبه‌نك اوزرینه کندیسنك والیلکنه راضی اولان برطائفه ایله کیتدی دینه‌یورده نیچون عموم امرا ایله کیتدی دینیور ؟

او امرا نره‌ده ایدیلر ؟

TBMM KUTUPHANESI

غبار فتنه مرتفع اولمش وقانلی برمحاربه وقوع بولمشده نیچون طوپی طوپی اون بر کشی تلف ایدیلوب زیاده تلف وقوع بولدی ؟

مادامکه عموم امرا وکیمه تابع اولدیلر وقتیبه‌نك خواص وملازملری دخی وکیم طرفنه کچدیلر بوصورتده وکیم طرفنده عسکر فراوان اولوب قتیبه طرفنده ایسه هیچ برکسه‌نك قالماسی اقتضا ایتدیکی حالده نیچون غبار فتنه مرتفع اولدی . وبر بیوك محاربه وقوع بولدی ؟.

قتیبه‌نك خواص وملازملرینك وکیم طرفنه کیتلرینی ایسه هیچ بر عقل قبول ایتز . کندی افندیلرینه خیانتدن نه فائده‌لری وار ایدی ؟

اکر مشار الیهك سلیماندن سلطنتی الق نیتی اولمش اولسه ایدی اول باول سلیمانك دست اقتدارینی کسر ایتمکه ویاخود نبی امیه‌دن دیکر بریسنه عرض اطاعت ایله خلقیده اوجهته میل ایتدیرمکه قیام ایلمسی لازم کلور ایدی . حالبوکه مشار الیهك بویله بر تشبثی کورلمامشدر .

بو بابده سویلنه‌جك دها پك‌چوق سوز وار ایسه‌ده بوقدرله اکتفا ایلدم .

حاصلی مشار الیهك عسکر واهالی طرفندن تلف ایدلدیکی حقنده اولان معلومات من کل الوجوه مجروحدر .

امیر مشار الیه حضرتلری ایسه یوقاروده دیدیکم وجهله سلیمان بن عبد الملك طرفندن کوندریلان بر ایکی جلادك خرسزجه‌سنه سوء قصد وخنجر غدرلریله تلف اولمشدر .

چونکه : ولید بن عبدالملك هنکام حکومتنده موسی الیه سلیمانك اوزرندن ولیعهدلکی الق ایستمش وسلیمان ایسه اخلاق ذمیمه اصحابندن اولمغله اول وقت امیر قتیبه دخی ولیدك بوارزوسنه صورت موافقت کوسترمش ایدی .

وقتلکه : ولید بو ارزوسنه موفق اولمقسزین وفات ایدهرك موسی الیه سلیمان سریر سلطنته جلوس ایتدی . امیر مشار الیهك برمنوال محرر ولیده اولان صورت موافقتنی بیلدیکی واسیاده اولان نفوذ واستقلال فوق العاده‌سنی

TBMM KUTUPHANESI

چکه‌مامکله برابر مشار الیه طرفندن کندیسنك عزلنه وحقنده فنالق اجراسنه قالقیشلدیغی صورتده اطاعتده بولنوب عکسی تقدیرنده عصیانه قدر قالقیشه‌جغنی متضمن وارد اولان برمکتوبدن ده زیاده‌سیله خوف وتلاشه دوشدیکی اجلدن مجبول اولدیغی دنائت طبعك الجاسیله اغراض‌نفسانیه‌سنی اجرا ایچون نائل اولدیغی سریر سلطنتدن استفاده ایده‌رك مقام حکومته کچر کچمز املاك ایشی ال التندن انتقام آلمقدن عبارت بولنمش وبوایشه تعیین ایلدیکی مأمورینی خفیه واسطه‌سیله املنه نائل اولمش ایدی .

ایمدی احوال بو منوال اوزره اولدیغی و اخلاق قدحه شایان اولان سلیمانك یو کبی شیلر اجرا ایتدیکنه دائر — ابن موسی وقعه‌سی کبی — بر مثال‌ده میداندە بولندیغی حالده ارتق‌فتیبه‌نك‌قاتانی بولمق ایچون‌عسکره اهالی‌یه ووکیعه یوق بیلم کیمه باش اورمغه نه لزوم واردر ؟

امر قتلك سلیمان طرفندن ویرلدیکی اکلاشلمامق ایچون ایش غایت کیزلی طوتلمش و اورتالغه برطاقم اراجیف چیقارلمش اولدیغندن حقیقت حال اکلاشیله‌مامشدر .

باطنی جلادلرینه مخصوص اولان بو یولده بر دنائتی سلیمانك ارتکاب ایدیشنه وملت اسلامیه‌یه خدمات جلیله‌سی سبق ایتمش اولان بو کبی بر طاقم نوادر روزکاره قیمق کبی حق ناشناسلغنه ! . . شاشارسیکز دکلمی ؟

هم بو استغرابکزی تزیید ایتمك وهمده بو بابده اولان افاداتمی تقویه‌یه مدار اولمق اوزره شونیده عرض ایدرم که :

مومی‌الیه سلیمان موسی ابن نصیر کبی بر فاتح عالیشانی دوچار جزا ومومی‌الیه قدر اندلس فتحنده وسائر محاربده ابراز آثار جلادت واظهار حسن خدمت ایتمش اولان ابن موسی وقرنداشلرینی دخی بر طاقم جلادلر ارسالیله اعدام وافنا ایلمشدر .

هر نقدر سلیمان کندی دوام شوکتی واجرای غرض ونفسانیتی ایچون

TBMM KUTUPHANESI

نائل حکومت اولور اولمز بر سنه ایچنده شرقده امیر قتیبه وغربده ابن موسی کبی نام عالیلری لسان بتجیل ایله یاد ایدلمکه شایان اولان بر طاقم مجا هدین ذیشانك ازالهٔ وجودلرینه موفق اولمش ایسه‌ده محافظه‌سیچون بو ملعنتی اجرا ایتدیکی اقبال وسلطنتدن لایقیله لذتیاب اوله‌میه‌رق ایکی سنه سکز ماه اجرای حکومتدن صکره قرق اوچ یاشنده اولدیغی حالده شو عالم بی بقادن رحلت ایتمشدر.

واقعا شو بر قاچ صحیفه‌لك سوزلر لزومسز کبی ظن اولنور ایسه کاشغرك ماضی اولان مشارالیه حضرتلری حقنده بو قدرجق سوز سویلنملر ایسه اشبو کتاب ایچون اسناد نقصان ایله عاجزلرینه بو بابده عطف غفلت اولنه‌جغندن شو بر ایکی صحیفه‌یی قره‌لغه لزوم کوردم .

هر حالده فائده‌سی وار ایسه‌ده یوق ایسه‌ده قارئینك عفولرینی دیلرم .

ایکنجی عصره دائر بر قاچ سوز

اسلامیتك کاشغر قطعه‌سنه دخولندن صکره اورالرده مسلمانلر چوغالمغه باشلدیغی کبی قطعهٔ مذکوره‌نك حکومتی دخی چینلیلرك النده چیقوب مؤخراً بر طاقم خانلقلر اداره سنه کچمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

بو خانلقلر اره صره هم بربرلریله وهمده چینلیلرله محاربه ایدرلر ایدی .

بونلرك بعضیسی بك قوتسز ایدیسه‌ده ایچلرنده ایچه منتظم و قوتلی اولانلری ده وار ایدی .

حتی ختن خانی هجرتك ١٣٦ نجی سنه‌سنده چینلیلرله اجرا ایتدیکی محاربانده نائل غلبه اولوب بر قوهٔ جزؤیه ایله چین ایچریسنه کیرمکه قدر جسارت ایتمش ایدی .

فقط چین ایچریسنده دیکیش‌طوتدیره‌بیلك بر خیلی قوته متوقف اولوب ختن خانیده ایسه انجق کندی ممالکنی محافظه ایده‌جك قدر قوت اولدیغندن چین ایچریسنده — واره‌بیلدیکی یرلرده — اجرای خساراتدن بشقه الله هیچ بر شئ کچمامشدر .

چینلیلرك بو دفعه کاشغر اوزرنده اثر ضعف کوسترملری واورالره بر نظر حاکمانه ایله باقه‌مامارلری داخل چینده ظهور ایدن عصیانك تأدیب وتنکیلی ایله مشغول اولدقلرندن نشأت ایدوب اکر کندیلرینك مشاغل سائره‌سی اولمامش اولسه ایدی کاشغر اوزرنده ادخال نفوذه چالیشه‌جقلرنده هیچ شبهه یوقدر .

بر افاده دها

هجرتك ایکنجی‌عصرندن دردنجی‌عصری اواخرینه قدرکاشغرك شمال طرفلری ترك حکومتلری اداره‌سنده ایدی .

لوب کولی جهتنده بولنان شاتو ترکلری ایسه باشلی باشلرینه اداره‌اولنور واره‌صره چین ایچریسنه اقینلر اجرا ایدر ایدی .

بونلرك چین اوزرنده زمانیله خیلی تأثیرلری وار ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

« قره خان حکومتی »

اوغوزلردن مسلمان اولمش اولان قره‌خانك قرنداشی اولوب کاشغردن هجرتك (۳۷۵) نجی سنه‌سنده برخیلی یرلری ضبط ایتمش اولان سلطان ستوق بغراخان‌که : مؤخراً دائرهٔ حکومتنی زیاده‌سیله توسیع وحتی بخارایی دخی فتح ایتمش ایدی . (*)

(کاشغردن ضبط ایتدیکی محللرك صورت ضبطی‌حقنده افسانه قبیلندن اولان روایاتك یکدیکرینه مخالف اولمسی جهتیله ذکر وایرادندن صرف نظر اولنمشدر .)

کاشغر وحوالیسی اهالیسندن او زمانه قدر شرف اسلام ایله مشرف اولمیانلردن بر خیلیسنی مشار الیه داخل دائرهٔ اسلامیت ایلدی .

مشار الیه فقرا پرور بر پادشاه عدالتکستر اولدیغندن یکرمی سنه‌یه یقین مدت حکومتنده تحت تبعیتنده بولنان اهالینك اوقاتی نعمت رفاه وحضور ایله مرور ایلمشدر .

کندیسنه موروث اولان حکومتك شوکتی — وجودیله قائم اولوب — وفاتندن صکره انجق یارم عصره یقین بر مدت بقا بوله‌بیلش ایدی .

کندیسنك کاشغر قطعه‌سنده بولندیغی مدتده قطعهٔ مذکوره‌نك شمال طرفلریله شرق جنوبی جهتلری برطاقم چغتای خانلقلرینك اداره‌سی التنده ایدی .

(*) بخارایی (۳۷۹) سنهٔ هجریه‌سنده فتح ایتدی . بخارا اول وقت بر بچق عصر قدر مدت اجرای حکم وسلطنت ایدن سامانیلردن نوح ثانینك زیر اداره‌سنده ایدی . فقط مؤخراً مشارالیه کاشغره عودت ایلدکده نوح کلوب تکرار بخارایی ضبط ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

بونلرك قوتلرینی محو وابطال ویاخود دائرهٔ اتفاقه ادخال ایده‌بیلمك کندیسنجه ممکن ایدیسه‌ده اشتغالات سائره‌سندن ناشی بوجهته باقه‌مامشدر .

اکر کندیسی دائرهٔ حکومتنی ترکستان طرفندن توسیع ایتمکی امل ایدنمیو بده مساعیٔ واقعه‌سنك جمله‌سنی کاشغر قطعه‌سی وچین ممالکی ایچنه حصرایتمش اولسه ایدی قطعهٔ مذکوره‌نك هرجهتنی وحتی چینك ایچریلرندن دخی برخیلی ممالکی ضبط وتسخیره موفق اوله‌بیلور ایدی .

مشار الیهك قطعهٔ مذکوره‌ده یك چوق محاربه‌لری واردر . اجرا ایلدیکی محاربانك چوغنده ایسه غلبه کندی طرفنده قالمش ایدی .

چینلیلر ایسه مشار الیهك کوندن کونه دائرهٔ حکومتنی توسیع ایلمسندن توحش ایده‌رك وکندیلرینك ایسه او وقت سائر جهتلرندن مهم برغائله‌لری اولدیغی جهتله صکرلری نظر دقتلرینی او جهته دیکه‌رك مشار الیه شوکت وکمالنك مبدل زوال و بنای دولت واقبالنك رهین اضمحلال اولمسیچون ابذال مساعیدن کیرو طورمیوب هیچ بر وقت مشار الیهی راحت براقمامشلردر.

مشار الیه ایسه برخیلی زمان چینك عساکر کثیره‌سنه مقاومت ایتدکدن صکره (۳۸۷) سنهٔ هجریه‌سنده وقوع بولان بر محاربه‌ده نائل مرتبهٔ شهادت اولمشدر .

شهادتلری کونکی محاربه‌ده تلف اولان چین عسکرینك مقداری التی بیکی متجاوز ایدی .

کاشغرلیلرك روایتلرینه نظراً باشلری نفس کاشغر کهنه شهرنده وکندیلری قیزلی قصبه‌سی جوارنده مدفوندرلر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ بغراخان حقنده بعض افاده ﴾

کاشغرك شمدیکی اهالیسندن معلوماتلی کچنلر — کندیلرندن مشار الیهه دائر بعض خصوص استفسار اولندقده — مشار الیهك مکه اهالیسندن اولدیغنی وکاشغره حضرت عمر (رضی الله عنه) حضرتلری زمانده ورود ایتدیکنی بیان ایتمکده‌لرایسه‌ده حقیقت حال بنم یازدیغم وجهله اولوب انلرك افاده‌لرنده یاکلشلق اولمق کرك .

چونکه : مشار الیهك کاشغرده بولنان حکومتنك الك پارلاق زمانی هجرتك (۳۸۰) نجی سنه‌سی واندن صکره اولوب حضرت عمر (رضی الله عنه) حضرتلرینك زمان خلافتلری ایسه یوقارولرده یازدیغم وجهله نهایت هجرتك یکرمی دردنجی سنه‌سنه قدردر .

اکر سلطان بغرا خان خلیفهٔ مشار الیه حضرتلرینك زمانده بولنمش اولسه‌لر ایدی نهایت هجرتك اون و یکرمنجی سنه‌لری ایچنده کاشغره ورود ایتمسی لازم کلور ایدی .

حالبوکه کندیلرینك کاشغرده بولندقلری هجرتك دردنجی عصری ایچنده‌در .

بونکله برابر کندیسی مکه اهالیسندن واولاد عربدن اولمیوب ترك فامیلیاسندندر .

کندیسندن بشقه اوله‌رق کاشغره حضرت عمر زمانده مکه اهالیسندن سلطان ستوق بغرا خان اسمنده بر آدمك ورود ایتمسی احتمالیده خاطره کلور ایسه‌ده او زمانده وبو اسمده بشقه بر آدمك کاشغره کیتدیکنی بیلیورم .

TBMM KUTUPHANESI

سلطان بغرا خانك حضرت عمر زمانده کاشغره ورود ایتدیکی وقطعهٔ مذکوره‌نك خلیفهٔ مشار الیه زمانده فتح ایدلدیکی حقنده پیدا ایدیلان یا کلش معلوماتی تصحیح ایچون اون اون بش صحیفه یوقاروده اولان افاداتمی تأییداً وتکراراً دیرم که :

خلیفهٔ مشار الیه حضرتلری زمانده ترکستان تمامیله فتح ایدیله‌مامش ایدی .

او زمان آسیا برهنکامهٔ حرب ووغا اولدیغندن یوللر همان کاملاً مسدود ومخاطرات ایسه نا معدود ایدی .

او زمان عجمستانك ایلروسنی فتح ومخاطرات طریقیه‌یی رفع ودفع ایتمکه دها صره کلامش وانك ایچون کاشغره داخل اولنه‌مامش ایدی .

بغرا خانك بخارایی ترك ایلمی اوراسنك هواسی کندی صحتنی اخلال ایلمسندن ناشی اولوب کندیسنك بخارادن دار الملکنه عودتنده بخارا اهالیسی مشارالیهی تعقیب ایده‌رك اردوسنك دمدارندن اغتصاب اموال ایلدکاری ومشارالیه بغرا خانك دخی اثنای طریقده وفات ایلدیکی بعض تاریخلرده محرر ایسه‌ده مشارالیهك بخارایی ضبطنده امیر نوح فرار ایلمش اولدیغندن با شلرنده حاکم وامرلری اولمیسان بر محل اهالیسنك غالبی اردوسنی تعقیبه وغصب اموالنه جسارت ایده‌میه‌جکلری بدیهی اولدیغندن فقرهٔ اولینك شایان اعتماد اولمدیغنی بیان وتذکار ومشارالیهك بخارادن بعد العودة کاشغرده وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولدقلری وقطعهٔ مذکوره‌ده مدفون بولندقلری اوزون اوزادیه اجرا ایتدیکم تحقیقات ایله مرتبهٔ ثبوته واردیغندن کندیسنك اثنای راهده وفات ایتدکاری حقنده اولان فقرهٔ ثانیه‌نك‌ده مجرو حیتنی بیانده اصرار ایلرم .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ بغرا خانك اسلاف واخلافی ﴾

مشـارالیه بغرا خانك منسـوب اولدیغی ووارثی بولنـدیغی حکومته (قره خان) عنوانی ویردیکم شو سببدندرکه :

بغرا خان هجرتك (٣٥٠) نجی سنه‌سـنده (بالا خیتار) دیانت جلیـلهٔ اسـلامیه‌یی قبول ایدن طاغ خان اولادندن قره خانك (*) قرنداشی ایدی

قره خانك وفاتنده یرینه اوغلی موسی خان جلوس ومشـارالیه موسی خانك غایت متدین اولمسی جهتـیله اثنای حکومتنده اکثر اوقاتی جوامع ومساجد بنا وانشاسیله مرور ایلشدر .

مشارالیه موسی خان متدین ودیندار اولمغله برابر غایتله محب علم ومعرفت اولوب زیر حکمنده بولنـان شهور وممالك اهالیسی بینده علوم ومعارفك ترقیسیچون اطرافده بولنان علمایی جلب وجمع ایتدیکی کبی انشا ایلدیکی جوامع ومساجدك یانلرینه بررده مکتب علاوه ایلشدر .

کندیسی درویش مشرب اولدیغیچون الایش وسلطنتدن هیچ حظ ایتمز ودائمی صورتده ساده‌لك حالی اختیار ایدر ایدی .

مشایخه رغبتی علمـایه اولان التفاتنـدن ازید ومصالح اخرویه‌یه اولان خدمتی مسائل دنیویه‌یه اولان رغبتندن اوفر ایدی .

موسی خاندن صکره مشارالیه بغرا خان مسند پادشاهی‌یه کچه‌رك ملك موروثنی بر قاچ مثلی توسیع ایلدی .

(*) دین مبین اسلامی قبول ایتدیکی تاریخه قدر اسمی سالور ایدی . مسلمان اولدقدن صکره اسمنی (قره خان) ه تبدیل ایلدی .

TBMM KUTUPHANESI

بغرا خانك وفاتیله ایلك خان شمس الدولة سریر حکومته کچه‌رك ۳۸۹ سنهٔ هجریه‌سنده بخارایی ضبط واستیلا ایله اوراسنی کندی ممالکی میانه ادخال ایلدی .

کرچه بغرا خان بخارایی مقدما ضبط ایلمش ایدی . لکن مشارالیه شهر مذکوردن عودت ایتدکدن صکره امیر نوح تکرار کلوب بخارایی ضبط ایلمش اولدیغندن شهر مذکور سامانیلرك دست اداره‌سنده بولنمقده ایدی .

بخارانك بتون بتون زیر ضبط واداره‌ده بولنمسی امرنده شمس الدولة سامانیلر ایله بر قاچ دفعه‌لر محاربه‌یه مجبور اولمش وسامانیلرك ایسه اسکی قوت واقتدارلری قالماش اولدیغندن تفصیلی اشبو تاریخه تعلق ایتمیان محاربات متوالیه‌دن صکره نهایت غلبهٔ قطعیه کندی طرفنده قاله‌رق بخارایی بتون بتون زیر ضبطنه کچیرمشدر .

مشار لیه افغانستان وهندوستانده وآسیای وسطینك بعض محللرنده حکومتلری ایکی عصره قریب مدت پایدار اولان سبکتکین دولتنك پادشاه مشهوری اولان سلطان محمود (*) ایله مصاهرت ایلمش اولدیغندن ایکی حکومت یکدیکرینه ابتدالری پك دوستانه برصورتده معامله ایتمکده‌ایدی .

لکن شمس الدولةنك مؤخراً سلطان محمودك زیر حکمنده بولنان خراسانی ضبط ایتمسی ایشه فساد قاریشدیره‌رق ایکی حکومت بینده غایت شدتلی برمحاربه‌یی انتاج ایلدی .

شمس الدولة سلطان محمودك محاربه‌ده بولنمسنی فرصت اتخاذیله بخارایی هجرتك ۳۹٦ نجی سنه‌سنده ضبط ایتمش ایدی .

(*) مشارالیه اعاظم سلاطین اسلامیه‌دندر . «۳۱» سنه پادشاهلق ایتمش و ٤۲۱ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلمشدر . مدت عمری ٦۱ سنه‌در . سبکتکین دولتی کندی زمانلرنده رتبهٔ کامله واصل اولمش ایدی عظمت شهرتی تعریفه صیغمز وغزوات وخدمات جلیله‌سنك تعداد وبیانی ممکن اولمز .

TBMM KUTUPHANESI

ایرتسی سنه‌که تاریخ هجرتك ۳۹۷ نجی سالیدر سلطان محمودله شمس الدولة بیننده آچیلان محاربه‌ده شمس الدولةنك اردوسی فنا حالده منهزم اولدی .

شمس الدولة بومغلوبیتی نفسنه یدیره‌میه‌رك ایکنجی دفعه اوله‌رق سلطان محمود اوزرینه وارمق ایچون تدارکات کلیه اجراسنده ایکن ٤٠٣ سنهٔ هجریه‌سنده ارتحال ایلدی .

مشار الیه اوان جوانیسندن بری صلابت دینیه اصحابندن غایت هیبتلی وغیور بر ذات اولوب زمان حکومتنده دین مبین احمدینك انتشار بچون بك چوق چالیشمش وبر خیلی کسه‌یه دین جلیل اسلامی قبول ایتدیرمشدر.

مشار الیهك ارتحالیله یرینه برادری طغان خان کچه‌رك سبکتکین دولتیله اره‌یه کیرن وبالآخره هر ایکی طرف ایچون ده وخامتی میدانده اولان نفاق ومحاربه‌یی برطرف ایتمك اوزره عقد مصالحه ایلدی .

التی سنه قدر اجرای حکومت ایتمش وصوك زمانلرنده ایسه خطا یلیلرله بر بیوك محاربه ایده‌رك نائل غلبهٔ عظیمه اولمش ایدی .

٤٠٩ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایده‌رك یرینه قرنداشی شرف الدولة ابو المظفر آرسلان خان کچدی وبحر حزره قدر اولان ممالکی کاملا فتح واستیلا ایله دائرهٔ حکومتنی بر قاتدها توسیع ایلدی .

مشارالیه‌ده سلطان محمودله محاربه‌یه قالقیشدی وعاقبت منهزم اولمغله بو مغلوبیت نفسنه بك اغر کله‌رك ادارهٔ حکومتدن دستکش فراغ اولدی .

یرینه قدز خان کچوب سلطان محمودله عقد پیوند مصالحه ایتمش ومؤخراً بر چوق فتوحاته موفق اولمشدر .

بونك زمانننده کاشغر قطعه‌سنده ضبط اولنمدق همان هیچ بر محل قالمامش ایدی .

« ٤٢٣ » سنهٔ هجریه‌سنده وفاتیله شرف لدولة ابو شجاع آرسلان خان

TBMM KUTUPHANESI

پادشاه اولمش ایسه‌ده مؤخراً برادری بغرا خان اوزرینه کله‌رك اولنان محاربه‌ده اسیر اولمش ودها صکره‌لری بغرا خانك زوجه‌سی طرفندن اخناق ایدلمشدر .

بغرا خان برمدت اجرای حکومتدن صکره وفات ایتدکده مشارالیهك حرمی تخت سلطنته ابراهیم اسمنده اولان صغیرالسن اوغلنی کچیرمك ایچون ولی عهدی تسمیم ایتمك ومحبوس اولان سالف الذکر ارسلان خانی اخناق ایلمك کبی ملعنتلری اجرا ایله نائل امل اولمش ایسه‌ده ابراهیمك برادرلری حکومتنه راضی اولمدقلرندن محاربه‌یه قالقیشدیلر وملکی شورش واختلال اتشی ایچنده یاقدیلر .

بو حالدن سمرقند خانی عماد الدولة ابو المظفر طمغاج خان استفاده ایده‌رك « ٤٤٠ » سنهٔ هجریه‌سنده حکومتلرینی اللرندن الدی وایشته بو تار بخدن صکره برعصر مدت امتداد ایدن « قره خان » حکومتی طمغاج خان خاندانی زیر اداره‌لرینه کچدی .

علاوه

(طمغاج خان سلاله‌سی کرچه یدنجی عصر هجریك ابتداسنه دکین اجرای حکم وحکومت ایلمش ایسه‌ده بونلر مؤخراً دولت سلجوقیه‌نك ودها صکره‌لری خوارزمشاهانك تحت حمایه‌سنه کیرمکه مجبور اولمش وهله صکره‌لری کاشغر قطعه‌سنه بتون بتون مداخله ایده‌مامشلردر)

TBMM KUTUPHANESI

« قره خان » حکومتی زماننده اسلامیت کاشغرده فوق‌العاده ترقی ایده‌رك قطعهٔ مذکوره اهالیسنك ثلثانندن زیاده‌سی شرف اسلام ایله مشرف اولمش وقطعهٔ مذکوره‌ده قبول اسلام ایتمیان پك آز کمسه قالمشدر .

حکومت مذکوره زماننده علوم ومعارف وصنایع وتجارت دخی خیلوجه کسب ترقی ایتمش وآسبانك کمالات علمیه‌سندن قطعهٔ مذکوره دخی حصه مند اولمش ایدی .

حکومت مذکوره براسلام حکومتی اولدیغی وحکمدارانی ایسه علی‌العموم طریق عدل وانصافدن هیچ بروقت ایرلدیغی جهتله کاشغر اهالیسی بونلرك زمانلرنده نائل سعادت اولمش ایدی .

اوزمانلرده چینلیلر بر ایکی دفعه کاشغرك تملیکیچون چالیشمشلر ایسه‌ده قره خان حکومتی قوتلی بر صورتده تأسس وتقرر ایلمش اولدیغندن وچینلیلر ایسه بر حکومتك استیلای ممالکنه کفایت ایده‌جك قوهٔ عسکریه‌دن محروم بولندیغندن حصول امله موفق اولهمامش ومساعیٔ وافعه‌لرندن بر ثمرهٔ نافعه اقتطاف ایده‌مدکدن بشقه انهزام ومغلوبیت کبی دوچار ضرر وزیان اولمشلردر .

کاشغرلیلرك افاده‌لرینه نظراً :

{ سلطان بغرا خانك وفاتندن برمدت صکره سلالهٔ رسولدن اولان { سلطان غازی پادشاه } کاشغر شهرینه کلمش

TBMM KUTUPHANESI

واهالیٔ اسلامیه‌یی باشنه طوپلیوب چینلیلرله برخیلی محاربه‌دن صکره عاقبت شهید اولمشدر . کندیلری « ارتوش » قصبه سنده مدفون ایمش . مشارالیهك وفاتندن صکره مخدومی { حضرت پادشاه } پدرینك مقامنه کچوب اوده برچوق محاربه‌دن صکره مرتبهٔ شهادته نائل اولمش وکاشغرك کهنه شهرینك خارج سورنده مدفون ایمش . }

بالاده شو [ ] اشارتلرك اره‌سنده محرر اولان سوزلر کاشغر اهالیسندن وقوعات سالفه‌یه واقف اولانلرك افاده‌لریدر .

سلطان کلمه‌سیله شاه لغتی بزده وعرب وعجمده معنای سیاسیسی مراد اولنمیه‌رق لغت معناسنك برقسمی قصد ایدیلوب (سلطان الشعراء) (سلطان الحکماء) (سلطان العلماء) (شاهراه) (شاه بیت) (شاهسوار) (شاهباز) کبی دها سائر پك چوق اشخاص واشیاده قوللانلمقده ایسه‌ده بومقاملرده اولان سلطان وشاه کلمه‌لری علم اولمدیغی کبی عنوان دخی اولمدیغندن و بوجهت مقصدك بتون بتون خارجنده اولدیغندن بوراسنك اوزون اوزادی یه تفصیلنه لزوم یوقدر .

ایکی عصره یقین مدت سلطنتی امتداد ایدن سبکتکین دولتنك پادشاه مشهوری اولوب نائل فتوحات جسیمه اولان و ۳۸۸ سنهٔ هجریه‌سنده جلوس ایدن سلطان محمود غزنوی ملوك اسلامیه ایچنده الك اول (سلطان) عنوانی آلمشدر .

ملوك سائره ایسه عنوان مذکوری مشار الیهدن کوره‌رك مؤخراً اخذ ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

بو (ملوك سائره عنوان مذکوری مشارالیهدن کوره‌رك اخذ ایلشدر) عباره‌سندن بالعموم پادشاهلرك عنوان مذکوری الدقلری اکلاشیلمامالیدر .

خوارز مشاهان ایله دولت ابد مدت عثمانیه پادشاهان ذیشانی درکه : کافه‌سی (سلطان) عنوانی المشلردر (*) .

کاشغرلیلر مشارالیهك سلالهٔ طاهره‌دن اولدیغنی بیان ایتمکده‌لر ایسه‌ده بن کندی تدقیقاتمه اعتماداً دیرم که : کاشغره او تاریخده سلالهٔ طاهره‌دن هیچ بر ادم کیتمامشدر .

واقعا عمادن بعض کسه کاشغره کیتمش ایسه‌ده کیدنلر سلالهٔ طاهره‌دن دکل ایدی .

خاطره کلان شودر که : کاشغر قطعه‌سی هجرتك ایکنجی و اوچنجی عصرلرنده هنوز دائرهٔ اسلامیه ایچنه کیرمش وعربستانه پك اوزاق برموقعده بولنمش اولدیغی واهالیسندن‌ده بعضیسنك خاندان رسوله محبت کامله‌لری بولندیغی اجلدن مکه‌دن وسائر محللدن بر ادم کرك تحصیل سلطنت ایچون اولسون وکرك اقتضای حیتدن بولنسون کاشغره کیتدکده ایش کورمکه واهالی‌یی کندوسنه جلبه مدار اولور ملاحظه‌سیله (بن اولاد رسولدنم) دیمش اوله .

اهالی کندوسنك اولاد رسولدن اولدیغنی نره‌دن بیله‌جك ؟

حقیقته قریب اولان‌ده بودر .

بو افاده‌نك صحتی اشاغیده ائمه بحثنده کاشغرلیلرك افاداتنك بطلانی اثبات ایتدیکم وقت دها زیاده مرتبهٔ ثبوته واریر .

احتمال که بنم بو جهتلره دائر اولان تدقیقاتمده نقصان وار . انسان دکلیم ؟ خطا ونقصاندن البت قورتیله‌مم . باخصوص کاشغر تاریخی یازمق کبی هر سطرینك تحریری دور ودراز تدقیقه محتاج اولان بویله اغر بر ایشی

(*) دولت علیهٔ عثمانیه پادشاهانی علی‌العموم (خان) لقبی دخی قبول ایلشدر .

TBMM KUTUPHANESI

درعهده ایدن بنم کبی بر عاجزك کثرت تدقیقاتی ایچنده خطا ایتمامسی وغافل بولنمامسی ممکن اولهمز .

لکن اصل جای اشتباه اوراسیدر که : کرك بو (سلطان غازی پادشاه)ك وکرك مخدومنك کاشغره بغرا خاندن صکره ورودلری ادعا اولنان ائمهدن اول کلدیکی بیان اولنهیورده هانکی تاریخده کلدکلرینه ونه قدرمدت طوردقلرینه دائر مدعیلر بیان معلوماتدن اظهار عجز ایدهیورلر .

بو ذاتلری بغرا خاندن صکره کلمش دیه نصل قبول ایدهبیلهلم که مشارالیهدن صکره اولانلرك اسامیسی یوقاروده محرر اولوب انلرك ایچنده بونلر یوقدر ؟

هایدی کاشغرلیلرك افادهلرینی تقدیم اولنهجق ایکن تأخیر اولمشدر دیه تأویل ایدهلمده بغرا خاندن اول کلمش دیهلم .

واقعا بغرا خاندن اول کاشغرده بر قاچ ذاتك اثبات وجود ایتدیکی تدقیقات واقعهدن اکلاشلمش ایسهده بونلرك اسملری ایله وقوعات وتاریخ ورود ومدت اقامتلری غیر مضبوط اولمغله برابر انلر حقنده اولان معلومات دخی بیهوده کاغد قرهلمقدن بشقه هیچ بر فائدهیی متضمن اولمیان روایات متناقضهدن عبارت بولنمش اولدیغندن بو ذاتك اومیانده اولوب اولدیغی قطعیاً حکم اولنهمز .

مع ذلك معلومات صحیحه اتیانی ممکن اولهمیان بر زمان ایچنده ورودی ادعا اولنان بر کسهنك عدم ورودینی قطعیاً بیان مناسب اولمامغله کاشغرلیلرك بغرا ندن صکره کلدیکی وسلالهٔ طاهرهدن اولدیغی جهتلری قبول اولنهمیان شو روایتلری موجبنجه کاشغره بو نامده بر ذاتك فقط(بغرا خاندن اول) ورود ایتدیکنی تسلیمدن بشقه چاره یوقدر .

آسیاده اولان (حضرت سلطان) بلدهسنك بو سلطان غازی پادشاهك اوغلنه منسوب اولوب اولدیغی حقنده تاریخچه معلومات قطعیه وصحیحه یوق ایسهده بونك مدعایه دلیل اولدیغی ظاهردر .

TBMM KUTUPHANESI

ینه کاشغرلیلر دیورلرکه :

[{ حضرت پادشاه } لك وفاتندن صکره رسالتپناه افندمزك نساندن که { ائمهٔ اثنی عشر } دن امام جعفرالصادق حضرتلری کاشغر قطعه‌سنده واقع ختن ولاتینه ورود ایده‌رك چینلیلردن برخیلیسنی مسلمان ایتدیکی کبی اسلامیتی قبول ایتمیانلر ایله ده محاربه ایتمش ونهایت شربت شهادتی نوش ایتمشدر . مشارالیه حضرتلری ختنك جانب شرقیسنده وطقوز کونلك مسافه‌سنده مدفون اولوب کندیلرینك مدفنلرینك یانده دخی قرق قدر شهیدك مدفنی واردر.

کاشغرلیلرك اشارت ایچنه الهرق بالایه یازدیغم بوسوزلری‌ده (سلطان غازی پادشاه) حقنده اولان سوزلری کبیدر .

اول باول شوراسنی اخطار ایده‌یمکه : کاشغر قطعه‌سنده کرك امام جعفر الصادق حضرتلری نامنه وکرك (سلطان غازی پادشاه) کبی دها سائر برچوق کسه‌لرك اسمنه اولهرق بر طاقم مراقد یوقدر دیمیورم .

کاشغرده برچوق زیارتکاه محل واردرکه : هر بری برر ذاته منسوبدر . ایرانده برچوق امام مزاری اولدیغی کبی :

لکن بونلر اورا اهالیسنك اعتقاد ایتدیکی وبیلدیکی وجهله منسوب اولدقلری ذواتك حقیقةً دار القرار ابدیلری دکلدر .

اولا امام جعفر الصادق حضرتلرینك مرقدلری کاشغرده دکل مدینه‌ده بقیعده‌در .

ثانیا مشارالیه حضرتلرینك تاریخ وفاتلری ١٤٨ سنهٔ هجریه‌سنده‌درکه : ٦٥ یاشنده اولدقلری حالده ارتحال دار بقا ایتمشلر ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

مرقدی مدینه‌ده اولان برذات شریف نسل اولوردہ کاشغرده ده مدفون اولور ؟

حالبوکه امام جعفر الصادق حضرتلری کاشغره هیچ کیتمامشدر . چونکه کیتدکلرینه دائر کتب اسلامیه‌ده برصراحت یوق .

واقعا امام حسن (رضی الله عنه) حضرتلری [illegible] سنده نقض عهد واعلان عصیان ایدن نهاوند و [illegible] وحوالیسنی اهالیسنك تأدیبی ضمننده حضرت عثمان (رضی الله عنه) جانب عالیسندن سعید بن العاص قوماندانسنده اولهرق اول طرفلره کوندریلان عساکر موحدین ایله برابر عزیمت بیورمشلر ایسه‌ده اعزام قلنان عساکر اسلام یالکز او جهت اهالیسنك امر تربیه‌سنه سعی واقدام ایتمش واسیادن بعض محللر دخی ضبط ایلمشلر ایسه‌ده کاشغر حوالیسنه قدر عرض شوکت ایده‌مامش و بوصورتده امام مشارالیه حضرتلری دخی کاشغر قطعه‌سی طوپراغنه اياق باصمامشدر .

امام جعفر الصادق حضرتلرینك کاشغره ورودی حقنده اولان ادعایی جرح ایچون افاداتم بومحله تمامیله یازلمامشدر .

بوخصوصه دائر اولان محاکماتمك قصوری ایسه (امام محمد الجواد) حضرتلرینك ورودی حقنده کاشغرجه موجود اولان معلوماتك یاکلشلغنی اثبات ایچون سویلیه‌جکم سوزلرله اتمام ایدیله‌جکدر .

ینه کاشغرلیلر دیورلرکه :

« امام جعفر الصادق » حضرتلرینك وقوع شهادتلرندن صکره « ائمهٔ

TBMM KUTUPHANESI

اثنی عشر} دن {امام تراب الدین} و بونك شهادتندن صکره ده {امام محمد تقی} و {امام علی نقی} (*) حضراتی کاشغره کلهرك چین مجوسیلریله برچوق محاربه لر ایدوب برخیاینسنی داخل دائرهٔ اسلامیت ایتمش وعاقبت انلرده نائل مرتبهٔ شهادت اولمشدر . {امام تراب الدین} امام جعفرالصادق حضرتلرینك مرقد عالیلری یاننده وامام محمد له امام علی حضراتی دخی خسته تابع قره قاش و یورك قاش شهرلرنده و یا بونلرك اره سنده مدفون ایمش}

کاشغرلیلرك شوافاده لری مقارن حقیقت اولمیوب انلرجه اولان بومعلوماتك یاکلش اولدیغنی برقاچ جهتدن اثبات ایده بیلیرم .

سوزه شورادن باشلیه یم که :

ائمهٔ اثنی عشردن (امام تراب الدین) اسمنده بر ذاتك وقتیله بو عالم فانیده اثبات وجود ایتمش اولدیغنی بیلیورم .

بنم بیلدیکم و پك چوق کسه نك ده بیلدیکی (ائمهٔ اثنی عشر) حضراتی ایشته شونلردن عبارتدرکه : اسامیسنی تبرکاً بر وجه زیر کتاب حاجریه درج ایتدم :

« حضرت امام علی[1] » « حضرت امام حسن[2] » « حضرت امام حسین[3] »

« حضرت امام زین العابدین[4] » « حضرت امام محمد الباقر[5] » « حضرت

(*) (امام محمد الجواد) و (امام علی الهادی) حضراتی اولهجق

TBMM KUTUPHANESI

امام جعفر[٦] الصادق » ، حضرت امام[٧] موسی الکاظم » ، « حضرت امام[٨] علی الرضا » ، « حضرت امام[٩] محمد الجواد { التقی } » ، « حضرت امام[١٠] علی الهادی { النقی } » ، « حضرت امام[١١] حسن العسکری » ، « حضرت امام[١٢] محمد المهدی » رضوان الله تعالی علیهم اجمعین .

کوریله‌یورکه : شو ذوات کرامك ایچنده « امام تراب السدین » اسمنده بر ذات یوق .

واقعا بو اسمده بر یا کلشلق اولوب « امام تراب الدین » دنیلان ذاتك ائمه‌دن اولدیغی و « امام جعفر الصادق » حضرتلرندن صکره کاشغره ورود ایتدیکی ادعا اولنمسنه نظراً بو ذاتك « امام موسی الکاظم » و « امام علی الرضا » حضراتندن بر یدی اولدی حکم ایدلمك ایستنلور ایسه‌ده « امام موسی کاظم » حضرتلری ١٨٣ سنهٔ هجریه‌سنده اللی بش یاشنده اولدیغی حالده بغداددده ارتحال ایده‌رك شهر مذکورده و « امام علی الرضا » حضرتلری دخی ٢٠٣ سنهٔ هجریه‌سنده خراسانده طوس نواحیسندن (نوقان) نام قصبه‌ده وفات ایدوب قصبهٔ مذکوره‌ده ومشهور هارون الرشیدك (*) تربه -

(*) مشارالیه خلفای عباسیه‌نك بشنجیسی‌در . هجرتك ١٤٨ نجی سنه‌سنده طهرانده تولد ایتمش و ١٧٠ سنهٔ هجریه‌سنده مقام خلافته کچمشدر.

مدت خلافتی ٢٣ سنه ٢ ماه اون طقوز کون اولوب ٤٥ یاشنده و ١٩٣ سنهٔ هجریه‌سنده ارتحال دار بقا ایلمشدر . (طوس) ده مدفوندر .

زمانده علوم وفنون وصنایع وتجارت زیاده‌سیله ترقی ایتمش وپك چوق علما ظهور ایلمشدر . مدت خلافتده دولت عباسیه‌نك سلطنت وشوکتی معارج علیای کماله واصل اولمش ایدی . غایت سخی ودیندار بر پادشاه عادل ومراحشعار ایدی .

صره‌سی کلیرسه عباسیلر حقنده معلومات ویریلیر .

TBMM KUTUPHANESI

سنده مدفون اولدقلرندن بوذاتك امام موسى وامام علي الرضا حضراتندن برينسك اولمسنه حكم ويرلمز .

شمدي دينمك اولدي كه : بو « امام تراب الدين » دينلان ذات نه « امام موسى كاظم » ونده « امام علي الرضا » حضرتلريدر .

امام تراب الدين دن صكره « امام محمد الجواد » ايله « امام علي الهادي » حضرتلرينك كاشغره ورودايتدكلري حقنده اولان ادعانك جرح وتكذيبنه كلنجه .

« امام محمد الجواد — تقي » حضرتلري (٢٢٠) سنهٔ هجريه سنده ٢٥ ياشنده ايكن بغداده مسموماً وفات ايدوب « امام موسى الكاظم » حضرتلرينك يانده و « امام علي الهادي — نقي » حضرتلري ده (٢٥٤) سنهٔ هجريه سنده عازم دار بقا اولهرق موصل ايله بغداد (*)

(*) بغداد پك اسكي برشهردر . حقنده اقوال چوق . تواريخك بعضيسنده ملوك اكاسره دن بري كتديسنه شرقدن كلان طواشيسنه بغداد حوالييني احسان ايتديكي وطواشينك صمغنك اسمي بغ اولديغيچون مرقومك الله ويردي مقامنده اول محلي بغداد اسميله تسميه آيلديكي وبعض محلده دخي باغ وداد ايري ايري بغداد شهري محلنك وصاحبي راهبك اسملري اولديغي محرردر .

برهانده ايسه (باغ) ايله (داد) دن مركب باغ عدل معناسنه ايدوكي ونوشيروان زمانده شهر مذكورك زميني برباغ دلكشيا اولديغندن مشارالیه هفتده برکون اورايه كيدوب اجراى عدل وداد ايتمكله شهر مذكور زميني باغ داد تسميه اولنديغي وكيدرك بالتحفيف بغداد دينلديكي مذكوردر .

هر حالده بغدادك اصل بانيسي خلفاى عباسيه‌نك ايكنجيسي منصوردر . ١٤٣ سنهٔ هجريه‌سي اواخرنده بناسينه مباشرت اولنوب ١٤٦ سنهٔ هجريه‌سنى ابتدا سنده تكميل اولمش و ٦٥٦ سنهٔ هجريه‌سنده خلفاى عباسيه‌نك انقراضيله برابر هلاكو طرفندن تخريب ايدلمشدر .

خلفاى عباسيه زمانده دار المعارف جهان ايدى . مؤخراً اسكى معموريت ومدنيتى ضايع ايتمش واهاليسي اوالمشدر . بوكونكى كون دولت عثمانيه‌نك برولايتى واردو مركزيدر .

TBMM KUTUPHANESI

یاتمشده کائن سامرا (*) نام شهرده مدفون در .

کاشغرلیلر « امام موسی الکاظم » حضرتلرینك ذه ایروجه ورودینی بیان ایتمکله ایله ده مشارالیه حضرتلرینك تاریخ وفاتنی ومدفنی بوقاروده یازدیغمدن بوراده تکرارینه حاجت کورلمامشدر

اشبو ذوات شریفه‌نك هر بری کاشغر قطعه‌سنك خارجنده وقطعهٔ مذکوره‌یه خیلوجه اوزاق برر محلده مدفون اولدقلری حالده بونلرك کاشغره کلوب بر چوق محاربه ایتدکلری ادعا واوراده ارتحال دار بقا ایلدکلری اعتقاد اولنه‌رق کویا کندیلرینه مخصوص اولمق اوزره انشا قلنان محالر زیارت وتماشا اولنمقده اولمسی تعجبه سزادر .

بوده اورا اهالیسنك حقیقت حالی بیلدکلرندن نشأت ایلکده‌در .

شوراسنی بیانه لزوم کوریرم که ذوات کرامك تربه‌لرینی زیارتدن مقصد ارواح شریفه‌لرندن استمداد اولدیغندن برادم مسافهٔ بعیده‌ده اولان برذات کریمك ذوح شریفندن طلب معاونت ایتدهٔ بیلور .

مادامکه : « امام جعفر الصادق » حضرتلرینه انلردن صکره ائمهٔ اثنی عشردن برایکی لعامك کاشغره ورودی سلطان بغرا خان زمانندن صکره اولمق اوزره ادعا اولنمقده‌در .

---

٩٤٠ سنهٔ هجریه‌سنده سلطان سلیمان فتح وضبط ایتش وبرقاچ دفعه عصیان وعثمانلیلرك الته کچمش ونهایت دولت عثمانیه‌نك تحت ضبط واداره‌سنده قالمش اولمقدما ٨٠٣ سنه‌سنده دخی تیمور مشهور ضبط وتخریب واهالیسنی همان عمومنه قریب دینه‌جك درجه‌ده قتل واعدام ایلشدر .

(*) شهر مذکورك شمدیکی حالده خرابه‌سی طورمقده‌در . هجرتك ٢١٨ نجی سنه‌سنده مسند خلافته کچن وخلفای عباسیه‌نك سکزنجیسی اولان معتصم بنا وانشا ایلشدر .

سامرانك صحیحی سرمن رأی در . خلیفه سامرانك امر انشاسی تکمیل اولدقده بالجمله عسکریله سیر وتماشاسنه کیتدکده لطافت بنا وجیادت آب وهواسندن عسکرندن هرکیم کوردی ایسه محظوظ وممنون اولمغله بومعنایی مفید اولمق اوزره سرمن رأی نام قالش ومؤخراً بالتخفیف سامرا دینلشدر .

TBMM KUTUPHANESI

ومادامکه سلطان بغرا خانك کاشغرده اثبات وجود ایتمسی دردنجی عصر هجرینك اواخرنده وقوع بولمشدر .

بوصورتله مشار الیهم حضراتنك دخی مطلقا وبهرحال بشنجی عصر رجالندن اولمالری اقتضا ایدر .

شوراسنی افاده ایدهیم که : سلطان بغرا خاندن صکره ورودی ادعا اولنان سلطان غازی پادشاهی ومخدومنی حسابه داخل ایتیوب مشیار الیهم حضرتلرینی بغرا خاندن صکره کلمش فرض ایدهیورم .

اکر سلطان پادشاهیده کاشغره کلدکلری ظن اولنان ائمه ایله سلطان بغرا خان ارهسنه وحسابه قاتمق لازم کلور ایسه بو صورتله مشار الیهمدن الك صکره ورود ایدن ذاتك مطلقا التنجی عصره یتشمش اولمسی ایجاب ایدر .

حالبوکه کاشغره ابتدا ورودی ادعا اولنان « امام جعفر الصادق » حضرتلرینك تاریخ وفاتی — صحیح اولق اوزره — ۱٤۸ سنهٔ هجریهسی اولوب کندیلری ایکنجی عصرك نهایتنه بیله یتشهمامشلردر .

الك صکره کاشغره ورودی بیان اولنان « امام علی الهادی » حضرتلری ایسه اوچنجی عصر هجری رجالندن اولوب ۲٥٤ سنهٔ هجریهسنده وفات ایتمشلردر .

کاشغره ورودلری ادعا اولنان ائمهنك الك صکره ورود ایدنی اوچنجی عصرك اواسطنده وفات ایدرده نصل اولورکه بونلر بغرا خاندن صکره یعنی بشنجی عصر ایچنده کاشغرده بولنه بیلورلر ؟

ارهده کچن ایکی عصره یقین زمانی نه پیالم ؟

بغرا خاندن صکره اولانلر بزجه مضبوط اولدیغندن ائمهیی مشار الیهدن صکره کلمش دیهمیز .

مشار الیهدن اول یعنی هجرتك ایکنجی واوچنجی عصرلری ایچنده

کلدکلری بولنده برتأویله قالقیشیر ایسه‌ك ائمه‌نك بولندقلری زمانه نظراً بر پارچه یاقیشیق الور ایسه‌ده یوقاروده برتفصیل بیان اولندیغی وجهله مشارالیهمك کاشغره کیتدکلرینه دائر صراحت اولمامسی ومرقدلرینك قطعهٔ مذکوره‌ده بولنمامسی بوتأویلی حکمسز براقیر .

کاشغرلیلر مشارالیهمدن بشقه امام حسن وحسین رضی الله عنهما حضراتنك وحتی امام علی (کرم الله وجهه) و (رضی الله عنه) حضرتلرینك‌ده کاشغره ورودلرینی افاده ایله کاشغر تربه‌لرنده موجود اولان تذکره‌لردن الدقلری معلومات اوزرینه برطاقم محاربات وحکایاتی مشارالیهمه اسناد ایلمکده ایسه‌لرده بو جهتك محاکمه‌سی قسم ثانی یه تعلیق ایدیله‌رك شمدیلك اکا دائر بوراده تفصیلات اعطاسندن صرف نظر اولنمشدر .

اشبو اماملردن صکره کاشغر قطعه‌سنه (شاکرالدین) اسمنده بریسنك ودها سائر برچوق ذواتك کاشغر قطعه‌سنه کله‌رك بر خیلی محاربه‌دن صکره شهید اولدقلری کاشغرلیلرك اره‌سنده سویلنمکده ایسه‌ده بوشاکرالدین دینلان ذاتك نه مقوله ادم اولدیغنه وبوندن بشقه کاشغره کلان سائر ذواتك کیملردن عبارت ایدوکنه دائر معلومات ویره‌مامکده‌درلر .

شونی اخطاره لزوم کوریرم که : کاشغره خارجدن کلانلر (بغرا خاندن اول) قطعهٔ مذکوره‌نك شمال وشمال شرقی جهتلرینه کیده‌مامشلردر .

آزه‌جق دوشینلور ایسه کاشغرجه اولان شو یولده‌کی معلوماتك یلان اولدیغی آکلاشیلور .

یلان دکل . فقط یاکلیش . بوده زمان مرور ایتمسندن تولد ایتمش برشیدر .

TBMM KUTUPHANESI

کاشغر امیر قتیبه طرفندن فتح اولنـدقدن صکره یعنی هجرتك ایکنجی واوچنجی عصرلری ظرفنده ابتدالری دولت بنی امیه ومؤخراً خلفاء عباسیه طرفلرندن منصوب خراسان والیلری معرفتیله اداره اولنور ایدی .

خراسان والیلرینك زیر اداره‌سنده بولنان محلار قطعهٔ مذکوره‌نك غرب طرفلری اولوب شرق وشمال طرفلری ایروجه برر ادارهٔ مستقله التنده ایدیلر .

دولت سامانیه زماننده ایسه کاشغرك غرب طرفلرینك (جزؤی بر مدت) دولت مشارالیهایه مربوطیتی وار ایدی .

کاشغرك یکی فتح اولنمش بر محل اولمسی واهالیسنك ده (اسـیاجه بك چوق کمسه طرفندن قبول اولنـان وشو زمانده سالکانی اسکیسندن زیاده اولوب مقدارلری بر چوق‌ملیونلره واران) بودی مذهبنده بولنمسی غیرتکشان عربی کندی طرفنه جذب وجلب ایلمشدر .

دیانتپروران عرب دولت امویه زمانده منتظماً ومؤخراً غیرمنتظم اولهرق منفرداً ومتوالیاً کاشغره کلهرك اعلاء کلمة الله ایچون هجرتك ایکنجی عصرندن اوچنجی عصری اواسطنه دکین بر بچق عصر مدت‌چالیشمش وبك چوغی نائل مرتبهٔ شهادت اولمش ایدی .

ناشردین احمدی اولان مجاهدین اولاد عرب خدمت جلیلهٔ دینیه‌یی ایفا ضمننده هر دورلو فدا کارلغی اختیار ایتمش وکاشغرك شرق جنوبی جهتلرینه دین مبین اسلامك ادخالی واو طرف اهالیسنك قبول اسلامی وبو سـبیله بودی مذهبنك اورالرده کلیاً محو وابطالی ایچون یالکز اوجهتلرده ربع عصر قدر حرب وقتال ایله اوغراشمشلردر .

اوزمانك وقایعی غیرمضبوط اولدیغندن وقوع بولان محاربات متمادیه‌نك مفصـلاً شرح واتیانی و ابراز شجاعت وجلادت و احراز مرتبهٔ شهـادت ایدنلرك ذکر وبیانی ممکن دکلدر .

کاشغره کلوبده تاریخی واسامیسی معلوم اولمیـان کافهٔ ذواتی هجرتك

TBMM KUTUPHANESI

ایکنجی واوچنجی عصرینه داخل ایتمك وبو مجاهدین اسلام اره‌سنه فاتمق لازم کلور .

یوقارولرده ایما اولندیغی وجهله ائمه‌دن ظن اولنان ذوات ایله سلطان غازیلری بونلر میانه ادخال ایتمك ایشك الك کسدیرمه‌سیدر .

بو مجاهدین ذیشانك غیرت دینیه ایله نه درجهٔ فدا کارلری‌یی اختیار ایلدکلری قطعهٔ مذکورمك همان هر طرفنه دیانت جلیلهٔ اسلامیه انتشار ایده‌رك چین ایچرولرینه وارنجه‌یه قدر هر جهتلرنده برخیلی اهل اسلامك ومقابر شهدانامیله برچوق ده محال سکون وارامك بولنمسی ایله آکلاشیلور.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ ابن صباح ﴾

هجرتك بشنجی عصری اواسطنه یقین ایدی که: وقتیله اهل اسلام ارهسنده بر بیوك بلا اولهرق ظهور ایدن حسن صباح (*) اوائل حالنده بك

(*) مرقوم ٤٤٨ سنهٔ هجریهسنده تولد ایدوب بر خیلی زمان اوتهده بروده کزدکدن صکره هجرتك ٤٨٣ ویا ٤٨٥ سنهسنده ظهور ایتدی . و ٧٠ یاشنده و ٥١٨ سنهسنده فوت اولدی .

کندیسنك میدانه قویدیغی مذهب باطلنه باطنیه دیرلر . حاشا بر نوع الوهیت دعواسی ایتمش وقرأن کریمك معنای ظاهریسی مراد دکلدر دیهرك بر طاقم هذیانه قالقیشمش ایدی .

کرسیٔ حکومتی قزوین نواحیسنده کائن الموت قلعهسی اولمق اوزره تشکیل ایلدیکی باطنیه حکومتی ١٧١ سنه پایدار و ٦٥٤ سنهٔ هجریهسنده هلاکوو مؤخراً اباقاان معرفتیله اشبو حکومت باطله مضمحل اولوب خذلهٔ افرادندن بکچوغی مقتول وتارومار اولدی .

یمن وشام کبی سائر یرلرده بر قاچ شعبهلری ظهور ایتمش ایسهده انلرده بك چوق زمان دوام ایدهمیوب رهین انقراض اولمشدر .

ملعونلرك ایتدکلری شناعت قالمدی . اطرافده بولنان اهالیٔ اسلامیه وحتی حکمدارلر بیله عاجز قالمش وبر درجهیه قدر شرلرندن دوچار خوف وحشیت اولمش ایدی .

محو واستیصاللریچون حکمدار ان عصر بك چوق چالیشمشلر ایسه ده قیریلدقجه بر یاندن تکثر ایتکده اولدقلرندن بتون بتون کوکلرینی کسمکه موفق اولهمامشلر ایدی .

هلاکونك اسلام اوزرنده بر داهیهٔ عظمی اولان اشبو ملعونلری قتل واعدام ایله مذهبلرینی محو ایتمسی اهل اسلام حقنده اولان مظالم فوقالعادهسنه مقابل بر خدمت خیریهدر .

کرك ابن صباح وکرك تشکیل ایلدیکی حکومتی وخلفلری حقنده اشاغیلرده مجملاً معلومات ویریله جکدر .

TBMM KUTUPHANESI

چوق یرلری طولاشدیغی کبی کاشغر قطعه‌سنه دخی کلمش ایدی .

مرقومك کاشغر قطعه‌سنه کلمسندن مقصد خفیسی شو اولمق کرکدرکه : قطعهٔ مذکوره اهالیسی دین اسلامی یکی قبول ایلمش ودیانت مقدسهٔ اسلامیه‌نك حقایق ودقایقنی دها لایقیله اکلایه‌مامش اولدیغندن وبر چوغیده پیدر پی قبول اسلام ایلمکده بولندیغندن بونلری دین اسلامه اولان وقوف ومعلومات جزؤیه‌لری جهتیله کندیسنك مؤخراً میدانه قویه‌جغی مذهب باطلنه پك مستعد کورمش وعربستان کبی علمایه مرکز اولمش بر یرده ودینك حقایق احوالنه مطلع اولمش بر ملت ارەسنده مذهب باطلنك اظهار واعلانی نقدر اولسه کوچ بر شئ اولوب کاشغرکبی عربستانه اوزاق اولان واهالیسی بلیهٔ جهالتدن لایقیله قورتلمامش بولنان بر محنده ایسه بو املنه‌قولایلقله نائل اولەجغنه حکم ایدەرك تشکیل حکومت ایچون ایسه اوراسنی پك مناسب بولمش ایدی . ایشته بو سببلردن ناشی کاشغر قطعه‌سنه کلمش ایدی .

حمد اولسون که : مرقومك کاشغره مواصلتی قره خان سلاله‌سی حکومتنك‌زمان انقراضنه یعنی الك صوکلری اولان ابراهیم خانله قرنداشلرینك محاربانه مصادف اولمغله اوراسنی برنأرهٔ حرب وشورش ایچنده کورمش اولدیغی اجلدن اورالرده بارینمق قابل اولەمیه‌جغنی واهالینك بو قارغشه‌لغی اثناسنده تلقین مذهبه امکان بولنەمیه‌جغنی آکلایەرق عودت ایلمش اولدیغندن کندیسنك مذهب باطلی کاشغر قطعه‌سنده منتشر اولەمامشدر .

کرچه اورا اهالیسندن بر مقدار ادمك فکرلرینی زهرلمکه موفق اولمش ایسەده بونلر پك از اولدقلرندن ومرقومك مذهبنه تمامیله واقف اولمدقلری کبی قوهٔ نطقیه وعملیەدن دخی محروم بولندقلرندن سائرلرینی کندی فکرلرینه اشتراك ایتدیرەمامش و بعضیسی قارغشەلق اثناسنده و بعضیسی‌ده مرور زمانله وفات ایدوب کندیلریله برابر فکرلری دخی هیچ برکسەیه سرایت ایتمیەرك محو اولوب کیتمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

اکر ابن صباح ایچون بویله بر مانع ویا سائر بر فکر وملاحظه اولیوبده مرقوم کاشغرده طول مدت اختیار اقامت ایتمش اولسه ایدی کندیسنك معلوم اولان جربزهٔ فوق العادهسی بهرحال کاشغرلیلرك وقوف ومعلومات جزئیهٔ دینیهلرینه غلبه ایدهرك نهایت کاشغرلیلر عموماً کندیسنك مذهب باطلنی قبول ایتمکه مجبور اولورلر ایدی .

﴿ کاشغرك سمرقند خانلرینه وسلجوقیلره عائد جهتی ﴾

طمغاج خانك پایتختی سمرقند اولدیغیچون کاشغر قطعه‌سنك غرب طرفلری مشارالیه طرفندن منصوب والیلر معرفتیله اداره اولنور ایدی .

کاشغر ٤٤٠ سنه‌سندن ٤٨٢ سنه‌سنه قدر قرق ایکی سنه سمرقند خانلری طرفندن اداره اولنمش وتاریخ مذکورده ایسه یعنی سمرقند خانی احمد خان زماننده کرك سمرقند وکرك مربوطی اولان کاشغر قطعه‌سنك بر مقداری سلجوقیلرك (*) تحت حمایه واداره‌سنه کیرمشدر .

اول دولت سلجوقیه که : اسیا اوزرنده ٤٣٢ سنهٔ هجریه‌سندن ٥٩٠ سنهٔ هجریه سنه قدر ١٥٨ سنه حکمران ونجم شوکت وسلطنتی ایسه تام بر عصر قدر درخشان اولمش ایدی .

سمرقند وکاشغر ایسه بو تاریخه قدر مستقلاً بر حکومت اولدیغی حالده احمد خانك اخلاق ذمیمه ومظالم فوق‌العاده‌سی اهالیی جانلرندن بیزارایدوب دولت سلجوقیه‌نك مداخله وحمایه‌سنی طلب واستدعا ایلدکلری جهتله دولت

(*) سلجوقیلر بر چوق قبائله منقسم اولان ترکلردندر. بونلر هجرتك دردنجی عصری اواخرینه طوغری اسیای وسطی حدودینه کلمش وبر مدت صکره دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌نك علویت وقدسیتی کوردکلری جهتله (طوعاً) داخل دائرهٔ اسلامیت اولمشلردر .

دولت ابد مدت عثمانیه نصل که : مؤسسی اولان (عثمان) غازینك اسمنی کندیسنه عنوان اتخاذ ایلمش ایسه دولت سلجوقیه پادشاهانی دخی اجدادندن (سلجوق) بکك اسمنی عنوان دولت ایدنمشدر .

سلجوقیلر اناطولی وایران واسیای وسطی‌ده (ایری ایری اوله‌رق) اوج عصره یقین اجرای سلطنت ایتمشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

مشـــارالیهلك اودور شوکتنده خواه نا خواه زیر حمایه‌ســـنه کیرمکه مجبور اولمش ایدی . (*)

اون بش سنه قدر اشبو حکومت سلجوقیه دولتنك تحت حمایه‌ســـنده بولنه‌رق هیچ برکونا معاملهٔ سرکشانه‌ده بولنمامش اولدیغندن دولت سلجوقیه دخی انلرك استقلال حکومتلرینه طوقنمامش ایدی .

لکن ٤٩٥ سنهٔ هجریه‌ســـنده سمرقند خانلغنه نائل اولان محمود خانك دولت سلجوقیه حمایه‌ســـنی اوزرندن اتمق وتفرد ایده‌رك هرنه طرفدن اولور ایسه اولسون اســـتقلال اداره‌یه اولان جزوی وکلی مداخله‌یی قبول ایتمامك اوزره وقوع بولان عصیانی اوزرینه شاه سنجرك قوهٔ عسکریه ایله اوزرینه کلمسی واولنان محاربه‌ده محمود خانك مغلوب ومقتول اولمسی استقلال اداره‌نك بتون بتون الدن کیتمسنی موجب اولدی .

محمود خان قتل اولندقدن صکره شاه سنجر طرفندن ازسلان خان سمرقنده خان نصب اولنمش وایشته بوکره حکومت مذکوره سلجوقیلرك — هرخانی کندی طرفلرندن نصب ایتمك درجه‌سنده کی مداخله‌لریله — عادتا بروالیلکی مرتبه‌سنه تنزل ایلمشدر .

فقط دولت سلجوقیه‌نك انقراضی(**) زمانلرینه یقین وقتلرده یعنی هجرتك التنجی عصری ایچنده وظیفهٔ تابعیتی عدم ایفاومع ذلك سلجوقیه دولتیله اولان رشتهٔ ارتباطی بتون بتون کسر ایتمکه اجترا ایتمش ایدیلر .

دولت سلجوقیـــه حکمدارانی وسرامدان ارکانی ایســـه دولتلرینك کوندن کونه رهین انقراض اولدیغنی کوردکلری وغائله‌دن هیچ بر وقت باشـــلری

(*) سلاطین سلجوقیه‌دن اولوب ٤٦٥ سنه‌سندن ٤٨٥ سنه‌سنه قدر ٢٠ سنه مدت کال شان وشوکت ایله اجرای عدالت ایدن سلطان جلال الدولة ملکشاه زمانندہ ایدی. ٤٧١ سنهٔ هجریه‌سی رمضانینك اونجی کونندن اعتباراً وضع اولنان تاریخ جلالی مشارالیهه منسوبدر .

(**) بودولتك انقراضیله ممالك متروکه‌سی خوارزمیلرك دست اداره‌سنه کچمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

قورتیلدیغی جهتله سمرقند حکومتیله اولان ارتباطك تأکیدی ومعاملهٔ سرکشانه‌ده وهوس تفرده بولنسان خانلرك تأدیبی جهتنه باقامش و باقه‌ما - مشلردر .

ایشته انك ایچون کاشغردن برمقدار محل ایله سمرقندك طوغریدن طوغری یه سلجوقیلر حمایه‌سنده بولنمسی انجق یارم عصر قدر امتداد ایده‌بیلش وصکره‌لری سمرقند حکومتی مستقلاً اجرای حکومت ایدوب هیچ برطرفك مداخله وحمایه‌سنی قبول ایلامشدر .

کاشغر قطعه‌سی کرك سلجوقیلرك (*) حمایه‌سنده بولندیغی وکرك سمرقند خانلرینك مستقلاً اجرای حکومت ایتدکلری زمانلرده اموال واشیا ونفوسجه هیچ برکونا ضایعاته دوچار اولمیوب بردور اسایش کورمش ایدی .

واقعا سمرقند حکومتی برایکی کره سلجوقیلر وخطایلیلرایله محار به ایلمش ایسه‌ده بونلر طول مدت امتداد ایلدیکی کبی کاشغرقطعه‌سی اوزرنده‌دخی وقوع بولمدیغندن قطعهٔ مذکوره همان هیچ برکونا ضرر کورمامش دیمکدر .

اوزمانلرده علوم وفنون وصنایع وتجارت اولدقجه کسب ترقی ایدوب اختلالات ومحار باتدن ازاده اولهرق هرکس نائل رفاه وحضور اولمش ایدی .

﴿ تفرد ایدن شهرلر والیلری وعاقبت حاللری ﴾

قره خان حکومتندن صکره سمرقند خانلرینك دست نفوذ واداره‌سی

(*) دولت سلجوقیه ایلك پادشاهی یعنی رسماً طانمش حکمداری طغرل بکدر . مشارالیه ٢٣ سنه حکمران اولمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

کاشغر قطعه‌سنك یالکز غرب وجنوب جهتلرینه کیره بیلمش ودولت مشارالیهانك قدرت حاکمانه‌سی قطعهٔ مذکوره‌نك شرق وشمال طرفلرنده کندیسنی طانتدیره‌مامشدر .

حکومت مذکوره اوائل حکومتنده کاشغر قطعه‌سنك شرق وشمال طرفلری ایروجه یرر امارت اولەرق شمال طرفی بعضاً اسیانك شمالنده اولان قره ختاییلیلره استناد وشرق طرفی ایسه اکثریا هیچ بر طرفی طانیمیوب کندی قوتنه اعتماد ایدر ایدی .

بونلردن شمال امارتنك ارەسی چوق کچمکسزین کاشغرك شمالنده اولان وکوندن کونه کسب اقتدار ایلکده بولنان قره ختاییلیلر طرفندن استقلالی النمش واوراسی انلرك ضمیمهٔ ممالکی اولمشدر .

شرق امارتی ایسه اجرای حکومتده ثبات وبقا ملاحظه‌سیله کندیسنی برمدت چین دولتنك تحت حمایه‌سنده کچی کوسترمش ایسەده استقلال اداره‌سنی کسمیه و یرمك ایستمیکندن برمدت صکره قره ختاییلیلرك هجومیله ادارهٔ حکومتی انلره تسلیمه مجبور اولمشدر .

کاشغرك سمرقند حکومتنه تابع اولان غرب و برمقدارده جنوب جهتلری طرفلرندن منصوب والیلر معرفتیله اداره اولنوب اوزمانلرده برشهرك محافظی صورت ظاهره‌ده مأمور وحقیقتده ایسه آمر اولمق هوسنده اولوب بوحال دخی کوره‌نك اقتضاسندن اولدیغنه وهر بری عادتا برر دره بکی دیمك اولان شهرلر محافظلری ایسه ازەجق باشلری صیقلنجه اظهار عصیاندن چکمیه‌جکلری امثالیله مثبت بولندیغنه بناءً مرکز اداره‌دن بعیدجه اولان ممالك محافظلرینك امور وخصوصاتنه مداخله اولنمامغله برابر قصور وخطئیاتنك چوغنه اغماض عین ایدیلوب واره صره تقدیم ایلدکلری و یرکو وهدایانك قبولیله عرض اخلاص وعبودیت ایلمری اقتضای تابعیتدن عد اولنور ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

انك ایچون برمملکت مرکز ادارهدن نقدر بعید اولور ایسه استقلالی زمان مرور ایتدکجه اونسبتده زیاده اولوب عصیانه قیام ایلمسی وظائف تابعیتك شرط اعظمی صایلور ایدی .

کاشغر قطعهسنك شمال وشرق جهتلرندن بشقه اولان محالی بدخی کرچه سمرقند حکومتنه مربوط ایسهده بونلر مؤخراً ادارهٔ مخصوصه نوعما کسب استقلال ایلمش ایدیلر .

دها صکرهلری کاشغر شهرلرینك محافظلری درجهٔ استقلالی اوتهبریو اکثر وقت سمرقند حکومتنی طانیمزلر ایدی .

بونکله برابر حکومت مذکوره علیهنده عصیان ومخالفتهده قیام ایلرلر ایدی .

بونلرك عدم قیامی محافظهٔ موقع ملاحظهسندن ناشی ایدی .

برارالق چین حکومتی ایله مؤخراً کاشغرك شمال جهتنده اولان برنصفنی ضبط وتسخیر ایلمش اولان قره ختاییلر کاشغری تحت حمایهیه المغه قالقیشدیلر .

کاشغر والیلری ایسه هر ایکیسنهدهروی مماشات کوستروب حمایهیی قبول ایتمامك ایچون قطعا مخالفتده بولنمدیلر .

کرك اوللری وکرك صکرهلری کاشغر شهرلرنده بولنان وبردرجه کسب استقلال ایدن والیلرك همان جملهسی هانکی طرفی قوتلی کورير ونه جهتی منفعتلی بولور ایسه اوطرفك حمایهسنی قبول ایدوب برحامیی ترك ایله دیکرك حمایهسنه کیرمامك ایچون هیچ بروقت اوغراشمامشلردر .

بونکله برابر چین ویاخود قره ختاییلرك حمایهسنی قبول ایتدکلری چون سمرقند حکومتنه قارشو مخالفتده دخی بولنمزلر ایدی .

نه غریب حالدرکه اعصار قدیمهده دولتلرك انقراضی پك چوق زمانه محتاج اولیوب تشکللری ایسه شمدیکی کبی محال درجهسنده کوچ برشیٔ اولمدیغندن برچوق دولتلر باتار و یرلرینه عقبینده دیکرلری چیقار ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

اویله بر زمانده یعنی دولتلرك یکدیکرینه قلب اولمسی و یاخود بتون بتون انقراض بولمسی هنکامه‌سنده ومتبوعلری (یعنی حامیلری) اولان دولتلرك عجز وضعفیتی زمانلرنده کسب استقلال ایدن شهرلر محافظلرینك محافظهٔ موقع غیرتنده بولنمارى یك او قدر شایان تعیب کورلمز .

ایشته اثك ایچون بو حال اهالینك افکار ومیلانی الجاسندن وحال وموقع ایله زمانه‌نك اقتضاسندن ایدی .

بو مدت ظرفنده کاشغرك غرب طرفلرنده صنایع برخیلی ایلرولیوب علوم ومعارف کسب ترقی ایلمش وعربارله اسیای وسطی ترکلرینك صنعت ومعارفجه اولان ترقیاتندن کاشغر دخی حصه‌مند اولمش ایدی .

یوقاروده عرض و بیان اولنان احوال درت بش سنه ظرفنده وقوع بولمش ایدی .

کاشغر قطعه‌سنك جنوب‌وغرب طرفلری محافظلرینك بویله اوچ درت یوزلی پولتیقه‌لری بالاخره کندیلرینه ضرری انتاج ایلدی .

بوحال چین دولتیله قره ختاییلیلری محاسده‌یه دوشیروب ابتدادن حاصل اولان فکر حمایه مؤخراً ضبط وتملیك هوسنی تولید ایده‌رك هر ایکیسی‌ده کاشغرك بتون بتون استیلاسنه چالیشدیلر .

محافظلر کندی پولتیقه‌لرینك سوء نتایجنی یعنی استقلال حکومتلرینك الدن کیده‌جکنی کورنجه نه یاپاجقلرینی شاشیردیلر .

لکن ارتق ایش ایشدن کچمش وکندیلرنده ایسه هرایکی طرفه مرام اکلاده‌جق قوت قالمامش اولدیغندن بالاخره نفاق وافتراقك سیئه‌سنی چکدیلر .

چین دولتی اول ارالق ممالك بعیده ضبط واستیلا ایده‌جك درجه‌ده قوتلی اولدیغی وخصوصیله کاشغر کبی پایتختك اك بعیدنده بولنان بر مملکت ایچون یکیدن بر دشمن تدارکیله اوغراشمغی کندیسنجه محاطره‌لی کوردیکی

TBMM KUTUPHANESI

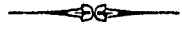
جهتله قطعهٔ مذکوره اوزرینه اوزاتمش اولدیغی دست استیلایی کیرو چکمکه مجبور اولمشدر .

قره ختاییلر ایسه کاشغرك شمال طرفلری کندی اداره‌لرنده اولدیغی وقطعهٔ مذکوره‌نك بتون بتون ضبط واستیلاسی کندیلرنجه الزم بولندیغی جهتله بو بابده اختیار فداکاری ایله قطعهٔ مذکوره‌نك هر طرفنی تحت اداره‌لرینه کچیردیلر .

بونلر هجرتك التنجی عصری اوائلندن اعتباراً کاشغرده قوتلی برصورتده یرلشمش ومؤخراً دائرهٔ حکومتلرینی فوق‌العاده توسیع ایده‌رك اسیای‌وسطی‌دن برخیلی ممالکی دخی قبضهٔ تسخیرلرینه کچیرمشلر ایدی .

بو حکومت دخی التمش یتمش سنه قدر غایت شانلی برصورتده دوام ایلش ایسه‌ده او زمانلرده تشکل ایدن حکومتلرك دور شوکتلری پك چابوق مرور ایلمسی اقتضای زمانه‌دن اولدیغندن بونلرك دخی قدرت وشوکتلری مؤخراً کوندن کونه ازالمغه باشلمش ودها صکره‌لری اختلالات داخلیه ایله اساس حکومتلری دوچار تزلزل اوله‌رق بر ضعف وعجزیت کلیه ایچنده ادارهٔ امور ایله اوغراشمشلر ایدی .

حاصلی بونلرك‌ده حکومتلری نهایت بر عصر قدر امتداد ایده‌رك هجرتك یدنجی عصری اوائلنده بتون بتون انقراض بولمشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

خوارزميلره عائد (*)

ايران وتركستان وافغانستان قطعه‌لرى اوزرلرنده برخيلى زمان حكومت ايدن خوارزميلرك (**) التنجى پادشاهى اولان « سلطان محمد قطب‌الدين ثانى بن سلطان تكش» خوارز مشاه (***) كه : جنكيزه معاصر وقوت وقدرتجه بر درجه‌يه قدر اكا معادل بر پادشاه عادل ايدى .

ايشته انك زمانده وهجرتك ٦٠٦ نجى سنه‌سنده كاشغر قطعه‌سندن بر مقدار ممالك ايله قطعهٔ مذكوره‌نك اتكلرنده واقع اولوب بر طاقم طاغلق

(*) بعضيلر « خوارزم » جنك ايستيجى معناسنه « خواه رزم » دن مخففدر ديرلر .

(**) خوارزميلردن حكومت ايدنلر طقوز پادشاهدن عبارت اولوب بونلرك برنجيسى سلطان قطب الدين محمدخوارزمشاه بن انوشتكين وصوكى‌ده سلطان ركن‌الدين شاهدر .
ابتداى حكومتلرى ٤٩١ سنهٔ هجريه‌سندن اعتبار اولنوب تشكيل ايلدكلرى حكومت برنجق عصره قريب مدت پايدار اولمش و ٦٢٨ سنهٔ هجريه‌سنده كلياً منقرض اولەرق جنكيزيلره انتقال ايلمشدر .

(***) مشاراليه ٥٩٦ سنهٔ هجريه‌سنده جلوس ايتمش وخوارزم دولتى بونك زمانده آسيا قطعه‌سى اوزرنده برنجيلك شرفنى احراز ايلمش ايدى .
يكرمى بر سنه اجراى سلطنتدن صكره نهايت جنكيزى اغضاب ايتمكله آچيلان محا-

TBMM KUTUPHANESI

محللردن عبـارت اولان قرغز (*) ممالکی خوارزمیلرك زیر اداره‌سنه کچمش واو اثناده کاشغردن بر مقدار آدمده قبول اسلام ایلمش ایدی .

آسیانك ترقیات علمیه وصناعیه‌سی اشبو خوارزمیلر زمانلرنده مرتبهٔ عالیای کماله واصل اولمش ایدی .

بونلرك زمانلرنده اول قدر علما وحکما ظهور ایتمش ایدی‌که : مقدارلری آنجق چناب حقه معلومدر .

اسملری صحائف تواریخی تزیین ایدن وشمدی‌یه قدر والآن کمال حرمت وتعظیم ورعایت وتوقیر ایله یاد اولنمقده بولنان فضـلا وعلمانك چوغی اشبو خوارزم بلادینه منسوبدر .

حیفاکه جنکیزلرك ایقاع ایلدکلری طوفان خون‌سرشك آلود خوارزمده یتشمش اولان نادرات اعصارك همان جمله‌سنی محو ونابود ایلدی .

خوارزمشـاهانك دست حکومتنده بولنان شهور وبلادك مرتبهٔ عمرانی واهالیسـنك کوندن کونه تزاید ایدن ثروت وسـامانی تعریفی محال بر حد غایه‌ده ایدی .

ملکك بر باشندن دیکر باشنه قدر اسایش وحضور حکم سورر واهالینك

ربه‌ده وهمندن ناشی ثبات ودوام ایده‌میوب فرار ایتمش و ٦١٧ سنهٔ هجریه‌سنده عازم دار بقا اولمشدر .

اکر سلطان محمد دوچار خوف وهراس اولمیوب وفرار ایتمیوبده موجود اولان درت بش یوز بیك عسکرینی حس استعمال ومع هذا اطرافدن ده استمداد ایلمش اولسـه ایدی جنکیزه غلبه ایده‌مسه بیله کافهٔ ممالکی ضبط اولنه‌جق وحکومتی بتون بتون الدن کیده‌جك درجه‌ده مغلوب دکی اولز وملت اسلامیه‌ده جنکیزلرك قهر وظلمیله یانمز ایدی .

(*) غرغز صورتنده دخی یازیله‌یور ایسه‌ده بورالرده کثرتله وکاشغر وآسیای وسطاجه عمومیتله تلفظی (قرغز) صورتنده اولدیغیجون بنده او وجهله یازدم .

بو طائفه‌نك احوالی حقنده دخی قسم ثانیده معلومات ویریله‌جکدر .

TBMM KUTUPHANESI

رفاه وسعادتی کیتدکجه ازدیاد بولمقده اولدیغندن شهرلرك نفوسی کوندن کونه کسب تکثر ایدر ایدی .

شو نعمت عظمادن کاشغرك خوارز مشاهانه مربوط اولان محللری دخی مستفید وحصه‌دار واهالیسی ایسه بر سعادت مترقیه وبرنعمت متزایده ایله اوا نکذار ایدی .

اشبو تاریخده کاشغر قطعه‌سی قره ختاییلیلره مربوط اولوب بونلرك ایسه نفاق وافتراق وفساد اخلاقدن واختلال ومحاربات داخلیه‌دن اسکی عظمت واقتدارلری قالمامش وزمان انقراضلری هنوز حلول ایلدیکندن برحال عجز وفتور ایچنده اجرای حکومت ایلمکده بولنمشلر ایدی .

دولت خوارزمیه ایسه بونلرك بوحال عجز وپریشانیسندن استفاده ایده‌رك مملکتلرندن بر منوال محرر بر مقدار محلی ضبط وتسخیر ایلمشدر .

کاشغرك خوارزمیلرك دست اداره‌سنه کچمیان محللری ایسه اشبو قره ختاییلیلرك زیر اداره‌سنده قالمش ایدی .

لکن بوده چوق سورمدی .

عاقبت انلرده آسیانك کافهٔ حکمداران وحکومتلری کبی محو ومنقرض اولدیلرکه بورالری اشاغیلرده بیان اولنه‌جقدر .

خوارزمیلرك کاشغردن ضبط وتسخیر ایلدکلری محللر دولت مشارالیهانك زیر اداره‌سنده چوق طورمدی وبر رؤیا کبی حکمی بر مدت جزؤیه‌دن عبارت اولمق اوزره کلوب کچدی .

سکز طقوز سنه صکره که هجرتك ٦١٥ نجی سالیدر مشارالیه سلطان قطب الدین محمد شاهك جنکیزیلر (*) اوکندن عارفراری اختیار ایتمسی وممالکنك برر برر جنکیزیلرك النه کچمسی اوزرینه کاشغر قطعه‌سنده‌کی

(*) جنکیز چین کلمه‌سنك تفضیلی وچین کلمه‌سی دخی اولو معناسنه ایمش !..

TBMM KUTUPHANESI

ممالك دخی خوارزمیلرك زیر اداره‌سندن چیقمش واوراسی بر بشقه حال کسب ایلمشدر .

دولت خوارزمیه‌نك مصائب اخیره‌سی قره ختاییلرك چشم انتباهنی اچه‌رق بونلر ممالك منزوعه‌لرینی استرداد ابتدکدن بشقه شو قارغشه‌لق اثناسنده ایروجه بر کلاه ده قاپمق یعنی دولت خوارزمیه اجزاء ممالکندن بر قاچنی زیر اداره‌لرینه کچیره‌رك شوکت وعظمت سابقه‌لرینی اعاده ایده‌بیلمك ارزوسنده بولنمش وبونك بر درجه‌یه قدر فعلیاتنه‌ده کریشمشلر ایسه‌ده اتی الذکر جنکیز داهیه‌سی عقللرینی باشلرندن واستقلال وحکومتلرینی‌ده بتون بتون اللرندن المشدر .

TBMM KUTUPHANESI

اخطار و رجا

—

یوقاروارده بالمناسبه بیان وافاده قلندیغی وجهله هجرتك ۲ نجی و ۳ نجی عصرلرینك وقوعاتنی بر تفصیل یازمق محالدر .

او جهتله بعض موادی مبهم کجمکه وایکی عصرلق وقوعاتی مختصر ومجمل اولهرق یازمغه مجبور اولدم .

الده تفصیل وتدقیق وقوعات ایچون مکمل مأخذلرك بولنمامسی حسبیله ایکنجی واوچنجی عصر هجری وقوعاتنی مجملاً یازوب مفصلاً یازلمسی حقنده اولان ارزوی عبیدانهم حصوله کلمامشدر .

کرچه اختصار اولنان جهتلر ایچون معلومات وتفصیلات یوق دکلدر لکن استحصال اولنان معلومات وتفصیلات افسانه و حکایه درجه‌سنده اولدیغنه و بردرجه‌یه قدر صحتنه اعتماد اولنه‌میان موادك بر تاریخ کتابنه درجی جائز اولمیه‌جغی دخی بدیهی بولندیغندن بناءً او مثللو تفصیلاتك درجندن اجتناب اولنمشدر .

اثر ناچیزانه‌مك بر درجه‌یه قدر مکمل اولمسی ایچون پك چوق محله مراجعت ایتمك ومألاری یکدیکرینه مباین اوراق پریشان وسائره‌دن (ایکنه ایله قویو قازمق قبیلندن اولهرق) استحصال معلومات وکشف حقایق ایلك کبی برکار مشکل ایله اوغراشمش اولدیغمدن فاصله‌سز بیان وقوعاته واثر عاجزانه‌می انجق شو درجه‌یه کتیرمکه موفق اولهبیلدم که بوده بنم کبی بر عاجز ایچون پك بیوك بر موفقیتدن معدوددر .

اعتراف ایتمکده اولدیغم عجز وقصورمی وایشك اهمیت وعظمتی ایله

TBMM KUTUPHANESI

تصادف اولنان مشکلات وچکیلان محنت ومشقتی نظر انصافه المیه‌رق احتمال‌که قارئیندن شو اثر ناچیزده خطا آرمق زحتنی اختیار وبعض جهتلریته ایلیشه‌رك غزته‌لره اعتراض ورقه‌لری ارسال وتسیار ایتمك ایستیانلر بولنور انك ایچون شورادہ بر ایکی سوز سویلمکه مجبور اولدم .

شو کتابده بر قاچ نقصان وبش اون دکل بکرمی اوتوز خطا بولنور ایسه آزدر .

چونکه اثر ناچیزانه‌م تعدادی غیرقابل درجه‌ده مأخذلری اولان وتحریری امرنده هرنوع وسائط تسهیلیه بولنه‌بیلان کتب سائره‌یه مقیس اولمیوب بزدن بك اوزاق بر محلده اولان ممالکك احوالندن واون بش یکرمی عصرلق وقوعاتندن وبونلرك اسباب ومحاکماتندن واحوال داخلیه‌سندن و بعض دوائك تراجم احوالندن باحث اوله‌رق شمدیه قدر امثالی وجوده کتیرلمامش وهمان هر سطری بر چوق تدقیق ایله یازلمش (ایچه بیوك) بر کتابدر .

بوراسی بویله ایکن بر قاچ خطا ونقصان بولونده انلری نظرده بیولتمك انصافسزلقدن بشقه بر شئ دکلدر .

شو سوزدن اثر عاجزانه‌مك مواد مندرجه‌سی حقنده‌هیچ برکونا اعتراض ایدلمسنی ایستمدیکم اکلاشلمسون .

اساسه طوقنمش جهتلر وار ایسه اعتراض ایتملی وفقط مرتب سویلندن باشلیه‌رق اعتراضی نفرت اولنه‌جق درجه‌یه واردیرماملی.

اولنان اعتراض غرضکارلقدن ناشی اولمیوبده اظهار حقیقت مقصدینه مبنی اولنجه هر مؤلف طرفندن مع التشکر تلقی ایدیلور .

اعتراضات واقعه غزته صحیفه‌لری اوزرینه کجدیکی صورتده بنی جواب اعطاسنه مجبور وبو ایسه هرایکی طرفی بیهوده یره مشغول ایده‌جکی جهتله اعتراض ورقه‌لرینك طوغریدن طوغریه طرف عاجزانه‌مه کوندرلمسنی رجا ایدرم .

معترضلرك ایلیشه‌جکلری جهتلری یکیدن تدقیق ایده‌جکمدن حقك کندی

TBMM KUTUPHANESI

طرفلرنده اولدیغی تبین ایدر ایسه کتابك اخرینه فلان صحیفه ده کی فلان جهت فلان افندینسك اخطساری موجبنجه شو یله اولمق لازم کلوردیه آیروجه قید ایده جکم.

کاشغره دائر یازیلانلردن فضله بعض اسرار وخفایایه واقف و مختصراً یازدیغم موادی تفصیل ایده جك اوراق وسائرمیه مالك اولانلر انلری طرف عاجزانه‌مه اشعار وارسال ایدرلر ایسه کندیلرینه پك بیوك تشکر ایدر و اثر ناچیزك هر جزؤندن بر نسخه‌سنی تقدیم ایلرم .

طرف عاجزانه‌مه تودیع اولنه‌جق اسرار واوراق وسائرنك هانکی طرفدن تودیع ایدلدیکی دخی بیان اولنه‌جقدر .

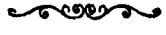
شاید اسملرینك تصریحنی ارزو ایتمیانلر اولور ایسه کیفیتی اخبار ایتدکلرنده ناملری هیچ بر وقتده ذکر وبیان ایدلیه‌جکدر .

کاشغرلیلرك یاکلش اولان بر قاچ معلوماتنی تصحیح ایدیشم ویا بتون بتون چوریدیشم لزومسزدر ظن اولنمسون .

اکر بن یاکلش معلوماتی بلا محاکمه یازمش اولسه‌م پك چوق کسه انلری طوغری اوله‌رق قبول ایدر .

حالبوکه بر شیئك یاکلش بیلنمسندن هیچ بیلنمامسی دها خیرلیدر .

بو کتابك تحریری امرنده اتخاذ ایلدیکم اصولدن ایکی فائده حاصل اولور که بری منسوب اولدیغم ملت عثمانیه‌نك ایشی طوغری بیلمسی ودیکری ده کاشغرلیلرك منظوری (اولور ایسه) معلومات واقعه‌لرینی تصحیح ایلمسی‌در .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ جنکیزخان ﴾

هجرتك یدنجی عصریده : عموماً اهل اسلامك واسیاده بولنان کافهٔ اقوامك دوچار مظالم وکرفتار مصائب اولدیغی زماندر .

ایشته بو عصر ایچنده ایدی‌که شهرت وملعنتی ولوله ساز جهان و بلکه لرزه انداز زمین وآسمان اولان جنکیزك (*) معمویت عالمدن اثر ونشان واو-

(*) جنکیز ۵۴۹ سنهٔ هجریه‌سنده مغولستانده تولد ایلدی . نسلی اوغوز خانه واورادن ترك بن یافثه منتهی‌در .

مغوللردن بیوك برطائفه‌نك رئیسی اولان (یسوکی بهادر) نام کسنه‌نك اوغلیدر .

طوغدیغی وقت اللرینه ایچنده طوتمش قان بولنمسندن کندیسنك ایلروده غایت خونریز اوله‌جغنه دها او وقت حکم ایدلمش ایدی !

اصل اسمی تموجین اولوب ۶۰۱ سنه‌سنده داخل دائرهٔ اتفاق ایتمك ایچون جلب ودعوت ایلدیکی اطراف خانلرندن عبارت برمجلس شوری‌ده اوطوریر ایکن پت تنکری اسمیله موسوم اولوب مغوللر بیننده غایت محترم اولان وولی‌الله اولمق اوزره اعتقاد ایدیلان! برمجنونك (یولده نورانی وقیراتلی برادمه راست کلدم بکا « کیت سویله تموجین تموجین اسمنی ترك ایدوب جنکیز خان‌عنوانی السون جناب حقك امریله تکمیل ربع‌مسکونی کندیسنه واولادینه مسخر قیلدم » دیدی) مألنده ایراد کلام ایتمسی اوزرینه تموجین اندن صکره جنکیز اسمیله تسمیه اولنمش وبوندن صکره یواش یواش کسب قوت المشدر .

کندیسی پت پرست ایدی . (۷۵) یاشنده اولدیغی حالده (۲۵) ییل سلطنتدنصکره هجرتك ۶۲۴ نجی سنه‌سنده وفات ایلدی . شمدی‌یه قدر دنیاده انك کبی ظالم وغدار برآدم دها ظهور ایتمامشدر .

جنکیز . مغولستان وترکستان وهند وچین وایران وحاصلی حوالیٔ حجازیه ویمانیه‌دن

TBMM KUTUPHANESI

لاد ادمدن بر پیر وصبیان براقامق نیت ملعونانه‌سی اوزرینه کافهٔ بلادی

وسوریه قطعه‌سندن ماعدا همان تکمیل آسیا قطعه‌سنی واوروپانك برمقداریني فتح وضبط ایتلشدر .

جنکیزك ملیونلرجه نفوس مظلومهٔ اسلامیه‌یی قتل ودوچار عذاب وبونجه ممالك معموره‌یی برباد وخراب‌واموالنی‌محو واغتصاب وجهانی طوتان برعظمت وشهرتی اکتساب ایتمسنه سبب خلیفه عباسیه‌نك اوتوز درونجیسی ناصر خلیفه ایله سلطان محمد خوارز مشاهدر .

اوزمان جنکیزلره سد استیلا چکه‌جك آسیا اوزرنده خوارزمیلردن بشقه قوتلی بردولت یوق ایدی .

محضی سلطان محمد خوارز مشاهدن انتقام المق وبوانتقامنك حصولیچون ملیونلرجه امت‌محمدك پایمال حیول مشرکین اولمسنه راضی اولمق کبی هیچ بروقت کندیسنه یاقیشمیان برآرزوی غافلانه‌ده بولنان ناصر خلیفه‌نك جنکیزلر کبی بالاخره کندی خاندان وحکومتنی دخی محو ایتمش اولان ملاعینی محمد خوارز مشاه ومعناً اسلام اوزرینه مساط قیلق اوزره اجرا ایلدیکی تشویقاتنه ومحمد خوارز مشاه علیهنده واقع اولان القاآتنه جنکیز — مقدما سلطان محمدله عقد معاهده ایتدیکی ایچون — حوالهٔ سمع اعتبار ایتمیه‌رك سلطان محمد خوارز مشاهلهٔ خوش یکنور وبوسایه‌ده ملت اسلامیه‌ده اسوده برحالده بولنور ایدی .

جنکیزك کوندردیکی کاربان‌خلقنك غایرخان طرفندن قتلی خبری‌جنکیزه واصل اولدقده زیاده‌سیله حدت ایدرك قصاصاً قتل اولنمق اوزره غایر خانی سلطان محمددن قطعیاً طلب ایتمش ومشارالیه جانبندن ایسه جواب رد المش اولمغله وناصر خلیفه طرفندن مقدماواقع اولان تشویقات دخی‌یاردمایتکله ایکی بیوك‌دولت ارەسنده اولان دوستلق‌بوزیلوب ٦١٥ سنهٔ هجریه‌سنده محاربه باشلمش ومحاربه‌نك دها ابتداسنده غالب ومغلوب تمامیله بللی دکل ایکن سلطان محمد وهمنسدن ناشی فرار ایدرك میدانی اعدایه براقمش اولدیغندن جنکیزلر خوارزم ممالکنه داخل اولوب نیچه نیچه ممالکی ویران واحراق وملیونلرجه اهل اسلامی قتل واعدام ایتمشلردر .

جنکیزك یالکز خوارزمده تلف ایتدیکی اهل اسلامك مقداری — مؤرخلرك متفقاً روایتلرینه نظراً — ایکی ملیونی متجاوزدر .

جنکیز سلطان محمدك فرارینه قدر نقدر اولسه بردائره ایچنده قالوب ممالك اسلامیه‌یه پای انداز خیمار اولمامش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

تخریب واحراق وملیونلرجه انسانی قتل واعدام ایتمك کبی خلقت عالمدن اوزمانه واو زماندن بوآنه قدر امثالی کورلمیان وحقیقةً تذکر وتفکری بیله دهشت انداز قلوب اولان مظالم وشنایعنی ملت اسلامیه چکمش ایدی .

جهانی خرابه زاره دوندیرن جنکیز خونریزك مجازات مدهشه سندن هر نصلسه کاشغر قطعه‌سی مصون اولمش ایدی .

کاشغر اشبو یدنجی عصرك ابتدالرنده قره ختاییلرك جلهٔ ممالکندن اولوب یارکند ایسه بونلره عائد اولان (کورخان) لك پایتختی ایدی .

نایمان خانی اولان طبسابك (تیانك) خانك اوغلی اولان کوشلك « دها طوغریسی کوجلیك » باباسنك جنکیز طرفندن مقهوریتی اوزرینه اشبو کورخانه التجا ایتدیکی حالده مؤخراً عصیان و پادشاهلغنی اعلان ایلدی .

کوجلیك خان (کور خان)لك آلتدن نصف ممالکنی الدی .

کوجلیك خان فوق‌العاده تعشق و بالاخره تزوج ایلدیکی پت‌پرستلردن و قرنك نیاز واخطاری ونیازنده الحاح واصراری اوزرینه کاشغر قطعه‌سنده بولنان اهل اسلامك تبدیل مذهب ایتمسنی امر واجبار ایلمش ایدی .

اهل اسلامك چوغی تبدیل دینی قطعاً قبول ایتمامش وقوی الفوائد وتام الاعتقاد اولمیانلر معاذالله ارتداد ایلمشدر .

[او زمانلرظلم واستبداد دوری اولدیغندن پت‌پرست اولان حکمدارلر قبولی

مشارالیهك فرارندن صکره ایسه ارتق میدان جنکیزلره قاله‌رق جراد بلا کبی اطرافه یایلوب واردقلری هر یری فتح وضبط وایستدکلری مظالمی اجرا ایتمش وهیچ برطرفدن مقابله کورمامشلردر .

جنکیزك مظالم واقعه‌سنه نهایت یوقدر برقاچ شهری بردن آتشه یاقمق یاخود اساسندن تخریب وبرشهر اهالیسنی عموماً قتل واعدام ایتمك ویوز یکرمیه یکناهك کافهٔ اموال واملاکنی الدقدن وکندیلرینی زنجیر اسارته اوردقدن صکره جلهسنی بردن هلاك ایتمك کبی ملعنت اکا نسبتله تکراری هر زمان وقوعبولور اجراآت عادیه‌دن ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

مشکل اولانی شیلری بیله اهالیه تکلیف ایدر وارزوسنی جبراً حصوله کتیروب قازشولرنده هیچ بر سائل ومعترض کوره‌مزلر ایدی .
یالکز جناب حق . لکن آنیده کوره‌مزلر ایدی !]

کوجلیك خان مغول وتاتار قبائلندن جنکیز خانك دشمنی اولانلری کندی طرفنه جلب ایله جنکیز خانه آچیقدن آچیغه بیان خصومت ایلکده بولنمش ایدی .

جنکیز خانه کوجلیك خانك بو حال خصومتکارانه‌سی اخبار اولندقده یسوت عشیرتندن اولان (جنه نویان) نام سردار ینی عساکر کثیره ایله مومی‌الیه کوجلیك خانك قتل واعدامنه تعیین ایلدی .

(جنه نویان) ایله کوجلیك خان ارهسنده اچیلان محاربه‌ده نسیم ظفر مومی‌الیه جنه‌نویان طرفنه وزان ایتمکله کوجلیك خان انهزام ومغلوبیت کامله‌یه دوچار اولدی .

(جنه نویان) کوجلیك خانك عساکرمغلوبه‌سندن دردست ایده‌یلدیکنك چوغنی قتل واعدام وبعضیسنی‌ده تحت‌اسارته ادخال ایلدی .

کوجلیك خان کوردیکی مغلوبیت اوزرینه بردها کندیسنی طوپلیه‌میه ـ جغنی ومقابله ومدافعه‌نك امکانی بولنمه‌میه‌جغنی اکلایه‌رق مغلوب اولان عساکرندن برمقدار کسه ایله سمت فراره پویان اولمش ایدی .

(جنه نویان) ایسه کوجلیك خانك قتل واعدامیچون جنکیز خاندن امر قطعی الدیغی وخصوصیله بویله بردشمن مغلوبی کندی حالنه ترك ایتمکلکك غیر جائز اولدیغنی بیلدیکی جهتله کوجلیك خانی بر خیلی زمان تعقیب ایتدی ونهایت بریرده یقالیه‌رق اوزرینه هجوم ایله معیتنده بولنانلرك همان کافه‌سنی قتل واعدام ایلدی .

کوجلیك بو دفعه دخی سرعت فراری سایه‌سنده جنه نویانك سیف قهرندن قورتیله‌رق بد خشانده کائن صاری کول دره‌سنه کیده یلدی .

TBMM KUTUPHANESI

کوجلیك خانك معیتنده اولان عسکرك کافه‌سی تلف اولمش اولدیغندن رفیق فراری اوله‌رق یانده انجق اوچ کیشی قالمش ایدی.

جنه نویان کوجلیکی هر نقدر تعقیب ایتمش وتحریسی امرنده بك چوق اوغراشمش ایسه‌ده اراضینك عارضه‌سی حسبیله کوزدن غیب ایتمش ونره‌یه کیتدیکنه دائر بر اثر وخبر الهامامش ایدی .

نهایت بر کون صیادلردن برینه کوجلیك خان ایله رفقاسنك اشکالنی تعریف ایده‌رك بونلری کورمدیکنی سؤال ایلدکده صیاددن « تعریف اولنان اشکالده اوچ کیشینك فلان محله طوغری کیتدکلری» جوابنی النجه معیتنده بولنانلرله او جهته طوغری سیر سریع ایله کیده‌رك کوجلیك خانی دردست ایله اعدام ایلدی .

﴿ برمطالعه ﴾

کوجلیك خان اکر جنکیز خانك علیهنده بولنمیوبده انکله خوش کچنمکی اساس پولتیقه اتخاذ ایلمش اولسه ایدی دوچار مصائب اولمز ایدی .

جنکیز خانك الك زیاده سیف غدرینه اوغرایانلر کندیسنه صورت مخالفت کوسترنلر اولوب بونجه مظالمی محضی اغضاب اولندیغیچون اجرا ایلمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

جنکیزده فوق العاده کبرو عظمت اولدیغیچون کندیسنه عرض اطاعت وانقیاد ایدنلری مظهر مکافاة و بالعکس معاملهٔ سرکشانه‌ده بولنانلری دوچار مجازاة ایلر ایدی .

دنیاده کندیسندن بشقه صاحب حکم ونفوذ هیچ برادم طانیموب بای وکدا هرکسك کندیسنه سرفرو ایتمسنی ایسترو ادنا برتخفیف واستهزایی عظمتنه یدیره‌مز ایدی .

اویویان ییلانی اویاندیرمق قبیلندن اولمق اوزره جنکیزك عظمتنه طوقونلسی حیفا که یك چوق کمسه‌لرك محو وخرابنی بادی اولمشدر .

جنکیز زماننده

کاشغرك واهالیسنك احوالی

یوقاروده دخی بیان اولندیغی وجهله کاشغر جنکیز خانك ضمیمهٔ ممالکی اولمش وفقط آسیا بلاد معموره‌سنك احوال متأسفه‌سی کبی بلیهٔ تخریبه اوغرامامشدر .

جنکیز خان کوجلیك خان ایله کورخانك ممالکی اوزرنده کندی حکومت قویه‌سی حکم ونفوذینی یوریتمش وکاشغر کندیسنی قبول ایتمامکه وحکمنه اعتراض و یا مخالفت ایلمکه جسارت ایده‌مامشدر .

TBMM KUTUPHANESI

جنکیز خان کاشغرده سر بستیٔ مذاهبی اعـلان ایلدیکندن مرقومك زمان حکومتنده قطعهٔ مذکوره‌ده خرستیانلرله پت پرستلر تکثیر ایتمش ایدی .

مرقوم پت پرست اولدیغی و بر روایتده هیچ بر دینه ایله متدین اولمدیغی جهتله اهل اسـلام اکثر خصوصده دوچار نظر تحقیر و پت پرستلر اینسه بالعکس مظهر رعایت وتوقیر اولمش ایدی .

مرقوم جنکیز خان هر نقدر سر بسـتیٔ مذاهبی اعـلان والتزام ایتمش ایسه‌ده ینه کاشغرده برچوق جوامع ومساجدکلیسا و بتخانه‌یه تحو یل وتبدیل اولنمش ایدی .

یعنی اهل اسلامك جوامع ومساجدندن بعضیسی النه‌رق خرسـتیانلرله پت پرستلره اعطا واحسان اولنمش ایدی .

لکن مرقوم تجارتك ترقیسنی بغایت التزام ایلمش اولدیغندن زمان حکو- متنده صنایع وتجارت اولدقجه ایلرولمش ایدی .

حتی خـوارزم شاهی سـلطان محمد علیهنده محـاربه‌یه قیامی خوارزم کار بانلر ینك ممالکنه ورودینه مقابل کندیسنك‌ده خـوارزمه کوندردیکی بر بیوك هیئت تجاریه‌نك سلطان محمدك دایسی اولوب اترار حاکمی اولان غایر خان‌طرفندن مالاری غصب‌وغارت اولنه‌رق قتل واعدام ایدلمسی ایچون‌ایدی.

کاشغر مرقوم زماننده پر دور اسایش کورمش وار باب صنایع وتجـارتی تشویق وتلطیف ایتمسی حسبیله پردرجه‌یه قدر معمور اولمش ایدی .

قطعهٔ مذکوره ٦٢٤ سنهٔ هجریه‌سنه یعنی جنکیز خانك تاریخ وفاتنه قدر مرقومك فرمانبرا طاعتی اولوب طرفنـدن منصوب والیـلر معرفتیله اداره اولنمش ایدی .

والیلرده ایسه استقلال وسائره اولمیوب کلی وجزوی هرامور وخصو- صنی جنکیز خانه عرض ایتمکه مجبـور اولدقـلرندن مرقومك اوامرینـك انفاذیچون عادتا برر اجرا مأموری ایدیلر .

TBMM KUTUPHANESI

بونکله برابر والیلك قدیم ودواملی اولمیوب بر والی برمدت صکره جنکیز خان طرفندن عزل اولنور ویرینه دیکری تعیین قلنور ایدی .

کاشغر قطعه‌سی جنکیز خانك ضبط واستیلا ایلدیکی ممالکه نسبةً (که آسیا قطعه‌سنك درتده اوچی دیمکدر) عادتا برسنجاقلق درجه‌سنده ایدی .

جنکیزدن صکره

وقتاکه جنکیز خونریز هر دولت قوی الشوکته غلبه ایلدیکی وبونجه اصحاب اقتداری بطش وشدتی ایله عاجز وبی درمان براقدیغی حالده عاقبت ٦٢٤ سنهٔ هجریه‌سنده شیرپنجهٔ اجلك ضربهٔ مهلکه‌سی اوکنده زبون قاله‌رق سلطنت دنیایی ترکه مجبور اولدی .

استحصال سلطنت وتسخیر مملکت ارزوسیله اولاد و احفادی اره‌سنه بر مدت صکره تفرقه ونفاق ومخالفت وشقاق کیره‌رك برخیلی مشقتلر اختیاری وبونجه غدر ومظالم اجراسی ایله تأسیس اولنان بنای عظیم سلطنت بر یوك قیایه چارپمش برسفینهٔ دریازده کبی اساسندن صارصلغله پارچه پارچه اولدی .

کرچه مرقومك وفاتندن صکره اوکتای (*) واندن صکره

(*) اوکتای قاآن جنکیزك اوچنجی اوغلیدر . ولی عهد اولمغله جنکیزك وفاتنده یعنی ٦٢٤ سنهٔ هجریه‌سنده سریر قاآنیه کچدی .

١٣ییل سلطنتدن صکره ٦٣٩ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلشدر .

فضلا وعلمایه زیاده‌سیله حرمت ورعایت وعلوم وفنون وصنایع وتجارتك ترقیسنه سعی وغیرت ایلشدر .

غایتله سخی وفقرا پرور وبولندیغی عصره نسبتله بر پادشاه عدالتکستر ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

کپوك (*) وانك وفاتیله ده منکو (**) سریر سلطنته کچه رك بونلرك زمانینده اولاد واحفاد جنکیزیه بر ادارهٔ واحده التنده بولنمش وحکومت جنکیزیه اسکی شان وشوکتنی غائب ایتمامش ایدی .

لکن حکومتك بو یکپاره لکی ۳۳ سنه قدر امتداد ایدوب جنکیزدن صکره اوچنجی شهنشاه اولان منکونك ٦٥٧ سنهٔ هجریه سنده وفاتیله اولاد واحفاد جنکیزیه نك جمله سی زیر اداره لرنده بولنان ممالکده اعلان تفرد ایده رك هیچ بریسی دیکره تابع اولمغی ایستمامش واللرنده بولنان قوت واقتداری دیکر ینك محو وانقراضی اوغورنده صرف ایلمکده بولنمش اولدیغندن او تاریخلرده اورته لقده استرقاب سوداسندن وسلطنت غوغاسندن بشقه هیچ برشی کورلمامکده بولنمش ایدی .

(*) اوکتایك اوغلی اولوب باباسندن صکره نائل سریر سلطنت اولدی . تاریخ جلوسی ٦٤٣ سنه سیدر .

بر سنه سلطنتدن صکره ٦٤٤ سنه سنده وفات ایلدی .

خرستیانلغی ترویج وخرستیانلری اهل اسلام اوزرینه ترجیح ایدر ایدی .

سخاوتی اولمغله برابر غایتله سفاك ایدی .

زمانده اهل اسلام راحت وحضور کورمامش ایدی .

(**) کپوکدن صکره ٦٤٨ سنهٔ هجریه سنده جلوس ایلدی . جنکیزك اوغلی تولینك مخدومیدر .

طقوز یيل سلطنتدن صکره ٦٥٧ سنهٔ هجریه سنده وفات ایلدی .

کندیسی پت پرست اولمغله برابر اسلامه وبالخاصه علمای کرامه زیاده سیله حرمت ورعایت ایلشدر .

بوده بر درجه یه قدر سخی وعادل ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

« چغتای خان »

و

احفاد واخلافی

کاشغر جنکیزك زماننده اولادندن چغتای خان طرفندن اداره اولنمقده بولنمش ایدی .

جنکیز وفات ایتدکده چغتایك (*) تحت اداره‌سنده بولنان ممالك اوکتای قاآن طرفندن کافی السابق عهده‌سنده ابقا اولنمش وچغتای دخی مستقلاً پادشاه اولدیغی حالده اوکتایی متبوع افخم وپادشاه اعظم طانیمقده بولنمش ایدی .

کرك بوچغتای خان وکرك اولاد واحفادی ٦٥٧ سنه‌سنه دکین هرنقدر مستقلاً پادشاهلق ایتمشلر ایسه‌ده بونلرك عزل ونصبلری متبوعلری اولان اوکتای وکیوك ومنکو خانلر طرفندن اجرا ایدلدیکنه نظراً بونلر عادتا بر ولایت عظیمه والیسی اولوب حکومت ایسه متبوعلرینك النده اولدیغندن کاشغر قطعه‌سنك جنکیزدن صکره یعنی ٦٢٤ سنهٔ هجریه‌سندن ٦٥٧ سنه‌سنه قدر ٣٣ سنه‌لك اداره‌سی اوکتای وکیوك ومنکو خانلره عائد دیمکدر.

(*) جنکیزك ایکنجی اوغلی‌در . (٦٢٨) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتدی . علمایه رغبتی زیاده ایدی .

محمود یلواج وزیر اعظمی ایدی . مومی‌الیهك تدبیری سایه‌سنده ملکی حسن اداره‌یه موفق اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

چغتای خان ٦٣٨ سنه‌سنده وفات ایتدکده اوغلی (یسومنکا) پادشاه ماوراء النهر وکاشغر اولدی.

بوده پدری کبی سلطان سلاطین اولان اوکتای قاآنك تحت اطاعت وانقیادنده بولنمش ایدی.

بوندن صکره اوغلی (قرا هلاکو) نائل حکومت اولمش و ٦٤٣ سنهٔ هجریه‌سنده یعنی کیوك خانك جلوسی سنه‌سنده عزل اولنمش ایدی.

قرا هلاکونك عزلیله یرینه چغتای‌خانك دیکر اوغلی اولان و یسومنکانك قرنداشی بولنان (یسو) کچمش وفقط جزوی برمدت اجرای حکومت ایده‌رك منکو طرفندن عزل ایدلمشدر.

قرا هلاکو کیوك زمانده عزل اولنمش ایسه‌ده بودفعه یسونك عزلیله منکو قاان طرفندن ایکنجی دفعه اوله‌رق نائل مسند حکومت اولمشدر.

مرقوم ایکنجی دفعه نصبنده برمدت حکومت ایلدکدن صکره وفات ایده‌رك یرینه اوغلی (مبارکشاه) کچمش ایسه‌ده صغیرالسن اولمسی حسبیله والده‌سی کندیسنه وصی تعیین قلنمشدر.

بونك حکومتی‌ده پك چوق سورمدی.

چغتایك حفیدی اولان (الغو) استحصال سلطنت ارزوسیله مؤخراً اوزرینه کله‌رك مبارکشاهك کافهٔ ممالکنی الندن المشدر.

بوزمانلرده احفاد جنکیزیه اره‌سنه دوشن تفرقه ونفاق یومش وهر بری ایری ایری بر طرفده اجرای حکم و سلطنت ایلمکده بولنمش ایدی.

ایشته بونلردن ترکستانده اجرای حکومت ایلیان جنکیز سلاله‌سندن (قیدوخان) (*) ایله مذکور الاسم الغواره‌سنده باب محاربه کشاد اولنه‌رق بر خیلی زمان امتداد ایلدی.

(*) اوکتای قاآنك اوغلی قاشینك محدومیدر. (٧٠٢) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلدی. علمایه رغبتی وهنر ومعرفته محبتی زیاده اولوب کریم وسخی ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

الغو محاربات متواليه‌نك بعضيسنده نائل غلبه اولمش ايسه‌ده نسيم ظفر اكثريا دشمنی اولان قيدو خان طرفنه وزان ايدر ايدی .

لكن قيدو خان اكثريا نائل غلبه اولمش ايسه‌ده الغو ايله اوغراشديغی كبی ديكر طرفدن تولی اوغلی ارتق بوغا ايله‌ده دوكيشمكه مجبور اولديغندن الغونك كلياً محو واستيصالنه موفق اوله‌مامشدر .

بو قيدو خان مؤخراً احفاد جنكيزيه‌دن اولوب چينده يكرمنجی سلاله‌يی تشكيل ايدن جنكيزيلرك برنجی پادشاهی اولان (قابلاقاآن) (*) حقنده ابراز خصومت ايلمش ايدی .

٦٦٢ سنهٔ هجريه‌سنده الغو طرفندن حكومتی النان مباركشاه اطرافدن باشنه بر خيلی ادم طوپليوب كسب قوت ايده‌رك الغو اوزرينه هجوم ايلدی .

الغو قيد وخانله اجرا ايلديكی محاربات متماديه‌دن دوچار ضعف اولمش اولديغندن بو دفعه مباركشاهه لايقيله مقابله ايده‌ميوب اولنان محاربه‌ده دوچارپنجهٔ اسارت اولمش ومباركشاه طرفندن قتل ايدلمشدر .

مباركشاه خصمی اولان الغويی قتل ايتدكدن صكره ايكنجی دفعه اوله‌رق سرير حكومتله بكام واجدادی دينی ترك ايله نائل شرف اسلام اولمشدر .

(*) جنكيزك اوغلی تولينك اوغلی‌در . منكونك وفاتی اوزرينه (٦٥٨) سنهٔ هجريه‌سنده بالاستقلال قاآن اولمشدر .

اون سنه امارت واوتوز بش يیل دخی مستقلاً سلطنتدن صكره (٦٩٣) سنهٔ هجريه‌سنده يتمش اوچ ياشنده وفات ايلمشدر .

تجارت وصنايعك ترقيسنی زياده‌سيله التزام ايلمش ايدی .

تحت اداره‌سنده بولنان ممالك هروجهله كسب عمران ايلمش واهاليسی دخی نائل سعادتحال اولمشدر .

سخی وعادل بر پادشاه ايدی .

TBMM KUTUPHANESI

مشارالیه بر مدت اجرای حکومت ایلدکدن صکره چین حکمداری اولان قاپلاآن طرفندن عزل اولنمشدر .

مشارالیهك عزلنه سبب تحت حکومتنده بولنـان ممالکك چین ممالکنه مربوطیت تامه‌سنی تحت تأمینه المغله برابر کندیسـنك قبول اسلام ایلدیکی اولمق کرکدر .

واقعا قاپلاقاآن اهل اسـلامه محبت اوزره بولنمش ایسـه‌ده کندیسی اسلامیتی قبول ایتمدیکی کبی خاندان جنکیزیه‌نك قبول اسلام ایلسنه‌ده راضی دکل ایدی .

مبارکشاه زماننده اهل اسلام ادیان سائره اصحابنه ترجیح اولنمش ایسه‌ده چوق سورمیوب عزلی سـببیله اسکی منزله‌یه تنزل ایتمش وفقط براق خان زماننده امتیازلری تجدید اولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

{ قاپلاقآآن }

وچفتای احفادی

بوندن صکره کاشغر قطعه‌سی بتون بتون قاپلاقآآن واحفادینك زیر اداره‌سنه کچمشدر .

قاپلاقآآن مبارکشاهی عزل ایله یرینه خیلی زماندنبرو کندی خدمتنده بولنان (براق خان) ی نصب وتعیین ایلدی .

براق خان مؤخراً تبدیل دین ومذهب ایله (بالاختیار) دین مبین اسلامی قبول ایلمشدر .

براق خانك قبول اسلام ایلمسنه قاپلاقآآن ایلیشمامش ایدیکه بوده هم براق خانی سودیکندن وکندی‌ادمی اولدیغندن وهمده وزیری اولان‌اتی‌الذکر احمد بتاکینك اثر تدبیرندن اولمق کرکدر .

مشارالیه ٦٧٠ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایدوب یرینه ینه چفتای احفادندن (ینکبی) خان جلوس ایلدی .

اول ارالق قیدو خان بونك تحت اطاعتده بولنمسی ارزو ایتدیکی وخان ایسه قاپلاقآآنك پروردهٔ نان ونعمتی اولوب بولندیغی مقامه مشارالیه طرفندن نائل اولدیغی جهتله ولی النعمتنك ومتبوعنك اطاعتندن خروج ایله دیکره اطاعته راضی اولمیوب قیدو خانه صورت مخالفت کوسترمش ایدی .

ایشته بو سببدن طولایی ایرتسی سنه‌که ٦٧١ سالنه‌مصادفدر قیدو خان ایله اچیلان محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدر .

قاپلاقآآن ایله قیدو خان برلرینك کسب عظمت ایتمسی چکه‌مدکلری ویکدیکرینه تجاوز ایتمك اوزره اره یره برخط فاصل چکه‌مدکلری جهتله

TBMM KUTUPHANESI

دائما بر برلرینك محو واستیصالی وکندیلرینه منسوب ممالکك ضبط واستیلاسی ایچون خیلی زمان اوغراشمشلردر .

قاپلاقآن قیدو یه نسبة صاحب عظمت وقدرت بر پادشـاه ذی سطوت اولدیغندن قیدونك قاپلاقآن علیهنده تجاوزاتی انجق تعجیز درجه‌سنده قالور ایدی .

مقتول اولان خان برینه ینه احفاد جنکیزیه‌دن (بوقاتیمور) خان کچمش ودرت سنه صکره انك برینه‌ده (دوا خان)جلوس ایدوب ٧٠٥ سنه سنه‌قدر ٣٠ سنه مدت اجرای حکومت ایلمشدر .

تاریخ مذکوردن ٧٧١ سـنه‌سنه قدر٦٦ سنه مدت چغتای احفادندن ماوراء النهر وکاشغرده اون درت کیشی دها اجرای حکومت ایلمش وکیمیسی اجلیله وفات ایدوب کیمیسی‌ده محاربه‌ده مقتول اولمشدر کی بونلر صره‌سـیله بروجه زیر بیان اولنمشدر .

(کویجك خان) (بالیغو خان) (استبوقا خان) (ایلچکدای خان) (دوریا تیمور خان) (شیرین خان) (جنکس خان) (لوران‌تیمور خان) (فولاد خان) (محمد خان) (غزان خان) (سـان قلی خان) (تیمور شاه) (کابلشاه خان) در .

TBMM KUTUPHANESI

چین جنکیزیلرینه عائد

یوقاروده دخی بیان اولندیغی وجهله هجرتك ٦٦٢ سنه‌سندن صکره کاشغر قطعه‌سنك اداره‌سی واقعا چغتای احفادینك زیر اداره‌سنده بولنمقده ایسه‌ده حقیقتده متبوع وحاکم مطلق قاپلاقاآن واحفادی ایدی.

احفاد جنکیزیه ایسه اکثریا مشارالیه طرفندن منصوب اولدقلری وعلی العموم اوجهته دائما عرض انقیاد ایلدکلری جهتله برر والئ صاحب امتیاز حکمنده ایدیلر.

برارالق قیدو خان قاپلاقاآن علیهنده بولنه‌رق تحت حکمنده بولنان ممالکی وبالخاصه قطعهٔ مذکوره‌یی ضبط واستیلایه قالقیشمش ایسه‌ده قاپلاقاآن خان مذکورك انف عظمت و دست قوت وقدرتنی بردرجه‌یه قدر قطع ایلمش وقاپلادن صکره سریر حکمداری‌یه جلوس ایدن تیمور (*) طرفندن ٧٠٠ تاریخنده وقوعبولان محاربه‌ده تحت اسارته النمش اولدیغندن کاشغر اوزرنده کندیسنی متبوع طانتدیره‌جق چین جنکیزیلرندن بشقه هیچ بر حکومت قالمامشدر.

واقعا بری طرفده ایران جنکیزیلری وار ایسه‌ده انلر کاشغره پك بعید اولدقلری کبی قاپلاقاآن حکومتی علیهنده حرکاته جسارت وتصدی ایتمامش

(*) قاپلاقاآنك وفاتی اوزرینه (٦٩٣) سنهٔ هجریه‌سنده پادشاه اولمشدر. مدت حکومتی (١٣) سنه امتداد ایلمش و (٧٠٦) سنهٔ هجریه‌سنده فوت اولمشدر. پدری کبی سخی ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

وحتی ایران جنکیزیلرینك مؤسسی اولان (هلاکو خان) (*) تبریك سلطنت وعرض بیعت ضمننده حضور قاآنیه سفیر مخصوص ارسالیله بیان تابعیت ایلش ایدی .

قاپلاقاآن ایسه چینده متشکل اون طقوزنجی (سونغ)(**) سلاله‌سنك

(*) تولینك اوغلیدر (٦٥٦) سنهٔ هجریه‌سنده بغدادی تخریب وخلیفه مستعصم وخاندانی دخی داخل اولدیغی حالده اهالیسنی عموماً قتل واعدام ایلشدر .

علوم وفنونه محبتی اولدیغیچون علمایه زیاده‌سیله رعایت وخرستیان اولان زوجه‌سنك خاطریچونده خرستیانلره محبت ایدر ایدی .

عمری ٤٨ سنه اولوب مدت حکومتی اون سنه امتداد ایلش و (٦٦٣) سنهٔ هجریه‌سنده فوت اولمشدر .

مقر حکومتی تبریز شهری ایدی .

تاریخجه مقیددرکه هلاکو خان فوت اولدقده مغوللرك عاداتندن اولمق اوزره (٤٠) باکره قز غایتله تزیین اولنه‌رق وکندیلرینه اوچ کونلك ارزاق ویریله‌رك هلاکونك روحنه مونس اولمق اوزره مرقومله برابر مدفنه قونلمشدر .

اشبو عادت باطله مؤخراً غازان خان طرفندن لغو اولنمشدر .

هلاکونك هیچ بر دین ایله متدین اولمدیغی حقنده‌کی روایت مقارن صحتدر .

مرقومك مدت حکومتنده بولندیغی محللرده اجرا ایتدیکی جور ومظالمك تعداد وتعریفی غیر قابلدر .

اهل اسلامدن شهید ایلدیکی نفوس مظلومه‌نك مقداری خارج ازحسابدر.

هلاکونك (هولاکو) صورتنده دخی یازلدیغی بعض محلده کورلمشدر .

مرقوم وقتیله اسلام اوزرنده بر بیوك بلا ایدی .

(**) اشبو سلاله‌نك مدت دوامی ٣١٩ سنه اولوب ٣٤٩ ودها طوغریسی ٣٥٩ سنهٔ هجریه‌سنده ظهور ایتمش و ٦٧٨ تاریخنده منقرض اولمشدر .

بو سلاله‌نك حکمدارانی چینك ایکی یرنده یعنی بری ١٦٧ سنه چینك جانب غربیسنده ودیکری ١٠٢ سنه شرق جهتلرنده اجرای سلطنت ایتمشدر .

بو سلاله‌دن ٨١ پادشاه اجرای حکومت ایلشدر .

TBMM KUTUPHANESI

انقراضیله کافهٔ ممالك چینیه‌یی ضبط وچینده یکرمنجی سلاله‌یی تشکیل ایدن جنکیزیلرك برنجیسی درکه جنکیزك اوغلی اولان (تولی) (*) خانك اوغلیدر .

جنکیزیلر چینده برعصر قدر اجرای حکومت ایلش وکاشغر قطعه‌سی ایسه او قدر مدت ظرفنده حکومت مذکوره‌نك اجزای ممالکندن معدود اولمشدر .

جنکیزك زماننده کاشغر قطعه‌سی صنایع وتجارتجه اولدقجه کسب ترقی ایدوب احفادینك زماننده ایسه اسکی حالندن برقاچ درجه دها ایلرولمشدر .

جنکیزه نسبةً احفادی فوق العاده عدالت ومعتدلانه اجرای حکم وسلطنت ایلش اولدقلرندن ملکك هرطرفی کسب عمران ایلش ایدی .

(*) جنکیزك دردنجی اوغلیدر . پدری جنکیز خان کندیسنه زیاده‌سیله محبت ایدر ایدی .

اوکتای خانك تولی‌یه شدت محبتی اولدیغندن تولی وفات ایلدکده انك ایچون عظیم یأس وماتم طوتمش وحتی تولی اسمنك نزدنده ذکر اولنمسنی منع ایلش ایدی .

تولینك وفاتی هجرتك ۶۲۸ سنه‌سنه مصادفدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ استطراد ﴾

جنکیزك وفاتی اوزرینه ولی عهد اولوب یرینه کچن اوچنجی اوغلی اوکتای قاآن جود وسخا ایله موصوف اولوب باباسنك یاقدینی خانه‌لری و یقدینی کوکلری تعمیره چالیشمش وزیر اداره‌سنده بولنان اهالی حقنده جور ومظالمی تجویز ایتمیوب فقرانك استجلاب دعای خیریچون باب سخاوتی کشاد ایلمشدر .

احفاد جنکیزیه ایچنده ایران ممالکنده برخیلی مدت اجرای حکومت ایدنلردن سلطان احمد (۱) سلطان غازان خان (۲) سلطان

(۱) ایران جنکیزلرندن هلاکونك اوغلیدر . قرنداشی ابقا خان یرینه ۶۸۱ سنهٔ هجریه‌سی ربیع‌الاولنده پادشاه اولدی .
شرف اسلام ایله مشرف اولمزدن اول اسمی نکودار اوغل ایدی . بعدالاسلام اسمنی (احمد)ه تبدیل ایلدی .
مشارالیه ایکی سنه ایکی ماه سلطنتدن صکره ۶۸۳ ده برادرزاده‌سی ارغون خان طرفندن قتل اولندی .

(۲) ایران جنکیزلرندندر . سلسلهٔ نسبی شو وجهله جنکیز خانه متصلدر غازان محمود خان بن ارغون خان بن ابقا خان بن هلاکو خان بن تولی خان بن جنکیز خاندر .
۶۹۴ سنهٔ هجریه‌سنده شرف اسلام ایله مشرف اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

محمد (۳) سلطان ابو سعید خان (٤) کبی شرف اسلام ایله مشرف

سنهٔ مذکوره‌ده نائل تاج سلطنت اولمش و ۹ یـل سلطنتدن صکره ۷۰۳ سـنهٔ هجریه‌سنده ۳۳ یاشنده اولدقلری حالده ارتحال ایلشدر .

غایتله محب علم ومعرفت اولوب علمای عظام وسادات کرامه زیاده‌سیله‌حرمت ورعایت ایدر ایدی . کندیسی اکثر فنونده صاحب کمال ایدی .

منهیاتدن هیچ بر شیٔ ایشلامش وامر کریه کندیسندن صادر اولمامشدر .

انتشار دین اسلام ایچون پك چوق چالیشمشدر . تبریزده‌کندیسنه‌مخصوص‌اولمق اوزره انشا اولنان تربه‌ده مدفوندر .

شیخ ابراهیم الحموی تلقینیله قبول اسلام ایلشدر. سبب اسلامی وباعث اقبالی اولان امیر نوروز سلطنتك ابتدالرنده وزیر اعظمی ایدی . حین جلوسنده ۲۵ یاشنده ایدی.

(۳) ایران جنکیزیلرندن اولوب ارغون خانك اوغلی وسلطـان غازان محمود خانك برادریدر .

مشـارالیه سلطان غازان محمود خاندن صکره ۷۰۳ سنهٔ هجریه‌سنده پادشاه اولدی و ۱۲ سنه طقوز ماه سلطنتـدن صکره اوتوز التی یاشنده اولدیغی حالده ۷۱٦ سنهٔ هجریه‌سی شوالنده وفات ایلدی .

صلابت دینیه اصحابندن ایدی . شرف اسلام ایله مشرف اولمزدن اول اسمی الجایتو یاخود اولجایق سلطان ایدی .

برادری غازان محمود خان ایله برابر قبول اسلام ایلشدر .

ابتدالری وزراسندن خواجه سعدالدین قزوینی وسید تاج‌الدین اوجینك اغواسـیله شیعیتی قبول ایتمش وخطبه‌ده یالکز امام علی (رضی الله عنه) ایله دیکر ائمهٔ اثنی عشر اسماء شریفه‌لرینك ایراد وسـکه‌ده دخی ائمهٔ اثنی عشر (رضوان الله علیهم) اسماء میسنك ضرب اولنمسنی امر وفرمان ایلش ایسـه‌ده مؤخراً رجوع ایده‌رك مذهب سنیته کمال خواهشله داخل اولمشدر .

غایت سخی وعادل بر پادشاه کامل ایدی .

تحت اداره‌سنده بولنان ممالك زمانده معمور وابادان واهالیسی دخی صاحب ثروت وسامان ایدی .

---

(٤) سلطـان محمد خدا بنده‌نك محدومیـدر پدرندن صکره ۷۱۷ سـنهٔ هجریه‌سنده پادشاه اولدی .

TBMM KUTUPHANESI

اولانلر واردرکه انلر طبیعی اهل اسلام حقنده حسن خدمت واجرای عدالتده بولنـه جقلرندن انلری قبول اسـلام ایتمیانلرندن تفریق ایتمـك و بحثه قاریشدیرمامق لازم کلور .

اوکتای زماننده اهل اسـلام جنکیز زماننه نسبةً بردرجه یه قدر مظهر امتیاز اولمش ایسـه ده اندن صکره قاآن اولان کیوك جلوس ایلدکده مرقومك دیانت نصارایه تمایلی جهتله اهل اسـلام دوچار حقارت اولمش وجنکیز زماننده کی مساعده یی بیله بوله مامشلر ایدی .

لکن بوحال چوق دوام ایتمیوب مرقومك برسنه حکومتدن صکره وفاتیله یرینه کچن منکو قاآن زماننده اسـکیسندن برقاچ قات زیاده مظهر رعایت اولمشدر .

طقوز سنه اجرای حکومتدن صکره ۷۳۶ده وفات ایلدی. حین جلوسنده ۱۲ یاشنده ایدی .

زماننده دولتك اداره سی غایت مشوش اولمش ایدی .

سلطنت ایرانیه نك انقراضنه کندیسی سببدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ قاپلاقاآن زمانده ﴾
(کاشغرك احوالی)

—

چینده بکرمنجی سلاله‌نك مؤسسی اولان مذکور الاسم قاپلاقاآن ایسه محب علم ومعرفت اولوب تحت اداره‌سنده بولنان ممالکك هرطرفنده علوم ومعارفك انتشاریچون پك چوق چالیشمش وعلما وارباب صنایعی طرفنه جلب ایله حقلرنده فوق العاده بذل التفات واحسان ایلشدر .

مشارالیه قاپلاقاآن اوکتای قاآن کبی اهالی حقنده اجرای مظالمی ترك ایله ایفای عدالت ایلمش اولدیغندن بونك زمانده چین وبالخاصه کاشغر قطعه‌سی نائل حضور وراحت اولمش ایدی .

کرچه کندیسی چین قطعهٔ عظیمه‌سی اوزرنده تشکیل ایلدیکی حکومتك استقراری املی وچینلیلری کندیسندن خشنود ایلمك مقصدیله چین مذهبنی قبول ایلمش ایدی .

لکن بنه اهل اسلام‌حقنده فوق العاده محبت ایدرك بالخاصه علمای اسلامیه‌یه رغبت والتفاتی مبذول ورایکان واهل اسلامدن برخیلیسنی مناصب عالیه‌یه تعیین ایله محسود امثال واقران ایلمش ایدی .

حقیقةً دیانت جلیلهٔ اسلامیه ایله متدین اولانلر مشار الیهك زمانده نائل اولدیغی التفات ورعایتی واحسان وعاطفتی هیچ بر زمانده کورمامشلردر .

ایشته بو التفات وامتیاز سببیله درکه چین ممالکنك اکثر جهتنده وکاشغرده اهل اسلام کسب تکثر ایتمش وپك چوق چینلی بالاختیار قبول اسلام ایلمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

مشار الیهك زمانده چین ممالکنك اهل اسلام ساکن اولان محللرنده وپایتخته و بالخاصه کاشغر قطعه‌سنده برخیلی جامع بنا وانشا قلنمش ایدی .

برمقداری کاشغرده مسکون اولان دورغانیلر (*) که قسم کلیسی چینك ایچرولرنده وچوغی ایالات غربیه‌ده ساکندر اول اثناده قبول اسلام ایدن چین اهالیسندندر .

اهل اسلامك چینده وخصوصیله کاشغرده تکثر ایتمسی ونائل رعایت وامتیاز اولمسی مشار الیه قاپلاقاآنك وزیری اولوب دیانت جلیلهٔ اسلامیه ایله متدین اولان احمد بتاکی (محمود غازان) لك (**) علو همت وثمرهٔ غیرتیله اولدیغندن

(*) اشبو طائفه‌نك احوالی قسم ثانیده مفصلاً ذکر وبیان ایدیله جکدر .

(**) مشار الیه اهل اسلامك شایان حرمت ورعایت صادق برملت اولدیغی بیانیله قاپلاقاآنك دائما اهل اسلامه نظر حرمت وشفقت ایله باقمسنه چالیشمش وموفق ده اولمش ایدی .

حتی بوخدمت جلیله‌ده موفقیتنی تأمین ایچون شریکی اولان وزیر خطایی‌یی حیله ایله ازاله ایتدیرمش ایدی .

قاپلاقاآنك اهل اسلام حقنده اولان محبتنه حسد ایدنلردن ملعونك بری قاپلاقاآنی « مسلمانلر سزك دشمنکزدر . انلره نقدر لطف ایتسه‌کز سزه دوست اولمزلر . زیرا پیغمبرلری کندی شریعتلرنده اولیانلرك قتلنی واجب قیلمشدر . حتی کتابلرنده (وقاتلوا المشرکین کافهً) دیه مصرحدر » مألنده اولان سوزلرله اهل اسلامدن نفرت ایتدیرمش اولدیغندن قاپلاقاآنك معاملهسنی دکیشدیرمك اهل اسلام حقنده اذا وجدا ایتمکله باشلدیغنی مشار الیه احمد بتاکی کورنجه افاضل عصردن حیدالدین سمرقندی واسطه‌سیله قاپلاقاآنك اسلام حقنده اولان فکر مضرینی تبدیل ایله اهل اسلامك کافی السابق مظهر حرمت ورعایت اولمسنه سبب مستقل اولمشدر .

فاضل مشار الیه قاپلاقاآنك حضورینه داخل اولدقده « اول آیت کریمه مشرکلر ایچون نازل اولمشدر . حالبوکه سز جناب حقه شریك اسناد ایتمزسکز . بونکله برابر مذکور آیت کریمه عرب وعجم مشرکلرینه مخصوص اولوب سز بوایکی طائفه‌دن بشقه‌سیکز » کبی وقت وحاله مناسب برنیچه سوزلرله قاپلاقاآنك اسلامه اولان عداوتنی رفع ایتمشدر .

قاپلاقاآن ایسه بوسوزلردن زیاده‌سیله ممنون اولوب فاضل مشار الیهه بوچوق احسان ویرمش واهل اسلامه اولکندن زیاده حرمت ورعایت ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

كنديسنك عالم اسلاميته اولان بو همت عظيمه وشو خدمت جليله‌سى هر حالده شايان تحسين وتقديردر.

قاپلاقآنك چين مذهبنى قبول ايتمك كبى تدبيرى يك او قدر فائده‌بخش اوله‌ميه‌رق جنكيزيلر چينده يك چوق مدت پايدار اوله‌مامش و ٧٦٩ سنهٔ هجريه‌سنده برچينليلنك تشويق وتحريكى اوزرينه چينليلر عموماً قيام ايده‌رك زمام حكومت جنكيزيلرك الندن النوب جنكيزيلر يرينه چينده يكرمى برنجى سلاله اولمق اوزره مينغ (*) سلاله‌سى ظهور ايلمشدر.

(*) اشبو يكرمى برنجى سلاله‌نك مؤسسى برفقير چينليلنك (هونغ وو) اسمنده اوغلى اولوب بناسبتزده بودى (بودا) رهابنى خدمتنده مستخدم ايكن ترك خدمت ايله چين جنكيزيلرى عليهنده قيام ايدن ارباب اختلاله رئيس اولمش وبالاخره (مينغ تايجو) عنوانيله جلوس ايلمشدر.

جلوسى هجرتك ٧٧٠ نجى سنه‌سنده اولوب وفاتى دخى ٨٠٢ سنه‌سنده اولديغندن ٣٢ سنه مدت اجراى حكم وسلطنت ايلمشدر.

ترقّى معارف غيرتكشى ايدى. چينده خيلوجه اصلاحاته موفق اولمش ومالكنك معمورتيصون چالشمشدر.

لشبو سلاله‌دن ١٦ پادشاه اجراى حكومت ايلمشدر.

مينغ سلاله‌سنك تاريخ انقراضى هجرتك ١٠٥١ سنه‌سنه مصادف اولوب مدت دوامى ٢٨١ سنه‌در.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ تغلق تیمور خان ﴾

—

کاشغر قطعه‌سی ابتدالری چغتای و احفادینـك مستقلاً زیر اداره‌لرنده بولنوب مؤخراً بونلر چین جنکیزیلرینك تحت اطاعتنده بولنمغه مجبور اولمش ایدی .

هجرتك سکزنجی عصری اواسطی که چین جنکیزیلرینك دوچار عجز وضعف وکرفتار غوائل اولدیغی زماندر .

چغتای احفادندن طولون تیمور (دها طوغریسی تغلق تیمور) مغولستانده بر حکومت قویه تأسیس ایده‌رك کاشغر قطعه‌سی اوزرنده کندیسنی متبوع اعظم طاتدی .

هجرتك سکزنجی عصری اواسطی شول زمان ایدی که چینده یکرمنجی سلاله‌یی تشکیل ایدن جنکیزیلرك حکمدارانندن اولان طغان تیمور قاآنك عیش وعشرت وذوق وسفاهته فرط انهما کی وخزینهٔ دولت وثروت ملتی حظوظات نفسانیه‌سی اوغورنده نهایت درجه‌ده صرف واستهلاکی شیرازهٔ انتظام اداره‌یی اخلال و بنای دولت وسلطنتی رهین انقراض واضمحلال ایلمش ودها اوزمان دولت جنکیزیه‌نك بو کیدیشـله ممالك چینیه‌ده (*) ثبات ودوامی امر محال

(*) احتمالکه قارئین کرامدن بعضیلری اشبو کتاب عاجزانه‌مك برچوق یرنده اولان (ممالك چینیه) و (دولت جنکیزیه) و (دولت تیموریه) کبی ترکیبلره ایلیشمك و (معاملهٔ سکوستر ویه) کبی اولیور دیمك ایسترلر .

لکن بو ترکیبلر (معاملهٔ سکوستر ویه) قبیلندن دکلدر . (حوادث تلغرافیه) کبی ده دکلدر .

TBMM KUTUPHANESI

اولدیغی اکلاشیلەرق چین اهالیسی بیننده خشنودسزلق و بعض طرفدن‌ده علائم عصیان ظهور ایتمکه باشلمش ایدی .

ایشته اول زمانده خاندان جنکیزیه‌نك چین ممالکی اوزرنده نشر ضیای عظمت ایدن شمس اقبال وسلطنتی دها غروب ایتمکسزین دولت مشارالیهانك ضعف وانحطاطی ودوچار پردهٔ انکسافی فرصت اتخاذیله مغولستانده غایت پارلاق اولەرق طلوع ایدن نجم حکومت مرکزنده مشارالیه تغلق خان بولندیغی حالده کیتدکجه پرتو افزای سلطنت وتوسیع دائرهٔ قدرت ایلمکده بولنمش ایدی .

اشبو حکومتك بر وقت مرجع حکمداران اولان چین جنکیزیلرینه قطعا اطاعت ومربوطیتی اولیوب اداره‌سی مستقلانه ایدی .

چین دولت جنکیزیه‌سنك ایسه ذوق وسفاهتدن باشنی قالدیروبده اطرافه باقه‌جق و بلکه طرف طرف ظهور ایده‌رك پایتختی تهدید ایلمکده اولان وبالاخره اساس سلطنتك اندراسنی موجب اولەجغی هویدا بولنسان ارباب عصیان واختلالی تأدیب ایده‌جك حال واقتداری بولنمامغله ومع ذلك داخلاً

حوادث تلغرافیه دینلدیکی کثیرالوقوع اولوب بنجه بوترکیب بیله صحیحدر . چونکه (تلغراف) کلمه‌سی هرلسانجه قبول اولنمش برکلمه اولوب هر ملت کندی لسانجه مذکر ومؤنث اولەرق قوللانه بیلور .

(چین) و (جنکیز) و (تیمور) کلەلری ایسه اسامیٔ بلاد واشخاصدن اولوب عرب وعثمانلی لسانلرنده استعمال اولنمقده بولنمش اولدیغندن انلری‌سائر لغاتکی استعمال اهلك ضروریدر .

مادامکه بوکون (ممالك ایرانیه) و (ممالك یونانیه) و (ممالك هندیه) کبی ترکیلر قوللانمقده‌یز . آرتق (ممالك چینیه) یرینه مطلقا (چین ممالکی) دینلسنك ایستنلسی پك عبثدر .

بوبابده برقاچ سوز دها سویلمك ایستر ایسه‌مده بحثمز لسانه دائر اولدیغیجون بوقدرله اکتفا ایلدم .

TBMM KUTUPHANESI

ظهور ایدوب مؤخراً کسب توسع ایدن عصیان و اختلالك دفع و تسکینی مسئله‌سی دخی اره‌یه کیرمکله مغولستانده ظهور ایدن اشبو حکومت قویه‌یه نظر اهمیتله باقه‌مامش واوراسنك تحت اطاعت وحمایه‌یه کیرمسی اسبابنه تشبث ایده‌مامش ایدی .

چین جنکیزلر ینك انقراضی اوزرینه حکومت چینلیلرك النه کچدکده چینلیلر دخی یکرمی برنجی سلاله‌نك بر بنای استوار اوزره تأسیس واستقراری املنده اولوب ممالك چینیه‌نك اعمار وتنظیمی ایله مشغول اولدقلرینه ومغولستان حکومتیله محاربه‌یه جسارت ایده‌میوب حکومت مشار الیهانك توسیع دائرهٔ قدرت ایتمسندن اول اره‌لق کندیلرنجه بر وخامت و مضرت کوره‌مدکلرینه بناءً او جهته باقامش و ایشته بو سببله کاشغرله دخی اوغراشمغه لزوم کورمامشلردر .

مشارالیه تغلق تیمور خان کندیسنه تابع ممالکك عمرانی غایتله التزام ایلمش و اهالیسنك رفاه و سعادتیچون خیلوجه چالیشمش اولدیغندن تحت اداره‌سنده بولنان ممالك از هر جهت کسب ترقی ایتمشدر .

مشارالیه ماوراالنهرك ضبط واستیلاسیچون ابتدای ایچه اوغراشمش ایسه‌ده موفق اولهمامش وفقط مغولستاندن وآسیانك شمال طرفلرندن برخیلی ممالك کندیسنك مسخری اولمشدر.

لکن مؤخراً آسیای وسطی دخی کندیسنك فرمانبر اطاعتی اولمشدر که بو جهتك تعریف وتفصیلی اشاغیلرده محرردر .

کندیسنك زمانینه کلنجه‌یه‌قدر احفاد جنکیزیه‌دن ایران دولت جنکیزیه‌سی صولك پادشاهلری مستثنا اولهرق پك ازی قبول اسلام ایلمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ استطراد ﴾

جنکیز احفادندن ایرانده حکومت ایدنلردن الك اول قبول اسلام ایدن سلطان احمد اولوب فقط مشارالیهك داخل دائرهٔ اسلامیت اولمسی مغوللرجه برتبدل دینی یی موجب اولمامش و { سلطان محمود غازان خان } ك قبول اسلام ایلمسنك ایسه پك بیوك اهمیتی اولوب مغوللردن خیلیسی دیانت جلیلهٔ اسلامیه‌یی قبول ایلمشدر .

حتی سلطان احمد قبول ایلدیکی دینی اخلافنه میراث براقه‌میه‌رق کندیسندنصکره‌سریر سلطنته کچنلرکه {ارغون خان} (*) { کیخاتوخان } (**)

(*) ایران جنکیزیلرندن در . پدری آبقا خان بن هلا کو خاندر .
(٦٨٣) سنهٔ هجریه‌سنده جلوس ایلش وطقوز سنه اجرای حکومتدن صکره (٦٩٢) سنه‌سنده فوت اولمشدر .
عمی سلطان احمدك قاتلیدر . کندیسنه وزیر اعظم ایتدیکی یهودینك تعلیماتیله حاشا ادعای نبوته وبعض تشبثات ملعونانه‌یه قالقیشمش ایسه‌ده خسته‌لغمش واهالی دینی یهودی‌یی اعدام ایلمشدر .

(**) ایران جنکیزیلرندن اولوب پدری آبقا خان بن هلا کو خاندر .
برادری ارغون خاندن صکره (٦٩٢) سنهٔ هجریه‌سنده پادشاه اولدی . وایکی سنه اجرای حکومت ایلدی .
(٦٩٤) سنهٔ هجریه‌سنده بایدو خان طرفندن قتل اولنمشدر .
غایت مسرف وشهوتپرست ایدی .
زمانده سلطنت ایرانیه‌نك امورینه کلی خلل کلمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

{ بایدو خان } (*) ایدی اسلامیتی قبول ایتمامش واسکی مذهبلری اوزره فوت اولمشلر ایدی .

سلطان محمود غازان خان ایسه دین احمدی یی اخلاف واحفادینه میراث براقه‌رق کندیسندن صکره پادشاه اولانلرك مسلمان اولمسنی قواعد سلطنت ایچون شرط اعظم حکمنه قویمش ایدی .

تاریخچه مقیددرکه مشارالیهك شرف اسلام ایله مشرف اولدیغنی اعلان ایلدیکی کون امرا وعساکردن {۸۰} بیك مغول قبول اسلام ایلمشدر .

مشارالیهك قبول اسلام ایلدیکی حوادثی اطراف واکنافه یایله‌رق آسیادن وحتی چیندن پك چوق آدم بالاختیار قبول اسلام ایلمش ودیانت جلیلهٔ اسلامیه کوندن کونه کسب توسع ایلمش ایدی .

(*) ایران جنکیزلرینك التنجیسیدر . ۶۰ جه سنك اوغلی کیخاتو خانی قتل ایدوب (٦٩٤) سنهٔ هجریه‌سنده مسند پادشاهی‌یه جلوس ایلدی .

اون برماه قدر اجرای حکومت ایده بیلوب سلطان محمود غازان خان طرفندن قتل اولندی وامر قصاص یرینی بولدی .

TBMM KUTUPHANESI

واقعا سلطان محمود غازان خانك قبول اسلام ایلمسی آسیاجه پك بیوك تأثیر وتبدلی موجب اولمش ومغوللر اره‌سنده دین اسلام انتشاره باشلمش ایسه‌ده مواقع مختلفه‌ده متمکن اولان مغوللرك کثرتنه نظراً قبول اسلام ایدنلری اونده بری درجه‌سنده ایدی .

مشار الیه تغلق تیمور خانك هجرتك ۷۵٤ نجی سنه‌سنده (بالاختیار) قبول اسلام ایلمسنك ایسه مغولستانجه وبالخاصه کاشغرا قطعه‌سنجه پك بیوك تأثیری موجب اولمدیغندن او تاریخه قدر شرف اسلام ایله مشرف اولمیان مغوللر وچغتایلردن پك چوغی داخل دائرهٔ اسلامیت اولمشدر .

ایشته بوتاریخدن اعتباراً کاشغر ومغولستانده ملت حاکمه اهل اسلام اولوب حکومت ایسه اهل اسلام النده بولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ امیر تولك ﴾

—

مشارالیه تغلق تیمور خان (۷٦۰) سنهٔ هجریه‌سنده جدی جنکیز خانك امراسندن (امیر تولك) ی کاشغره والی نصب وتعیین ایلدی .

امیر تولك کرچه والی ایدی لکن ولایاة سائره والیلری کبی اولیوب اکثر خصوصده مستقل وممتاز بر والی ایدی .

کندیسنك اجدادی جنکیز خانك معتبر امراسندن اولوب جنکیز خان بونلره فوق العاده حرمت ورعایت ایدرك امراء سائره‌دن تفریق اولنمق‌اوزره بعض امتیاز ویرمش وبو امتیاز بابادن اوغله انتقال ایلکده بولنمش ایدی .

تغلق خان دخی اشبو امتیازاتی ابقا وامیر تولکه کاشغرك والیلکنی برصورت مستقله‌ده اولهرق اعطا ایلش ایدی .

اشبو امیر تولکك اخلاق واحفادی برچق عصر قدر کاشغرده اجرای حکومت ایلش ودائرهٔ حکومتلری واقعا براره‌لق طارالمش ایسه‌ده صکره‌لری کاشغرك هر طرفنی زیر اداره‌لرینه کچیرمشدر .

بونلرك انقراضلرینه یقین زمانده ایسه کاشغر قطعه‌سنك جنوب طرفلری کاملاً ضبط اولنمش اولدقدن بشقه چیندن برخیلی محل ایله هندوستان وافغانستاندن دخی بعض محللری ضبط واستیلا ایلمشلر ایدی .

لکن بونجم شوکتلری که زمان اضمحلاللرینه مصادفدر شعلهٔ برق کبی

TBMM KUTUPHANESI

تنویر عیون ایدر ایتمز دولتلرینـك ظلمات انقراضی تعقیب ایتمش اولدیغندن طلوعیله برابر دوچار انکساف اولمش ایدی .

بوجهتك تفصیلی اشاغیلرده کله‌جکدر .

﴿ تعلق خانه دائر برقاچ سوز دها ﴾

—

مشارالیه تعلقك مقر حکومتنی آق صودن کاشغره نقل ایلدیکی حقنده اولان دیکر برمعلومات وروایت مقارن حقیقت دکلدر .

چونکه : اولا مشارالیهك مقرحکومتی آق صوده اولمیوب سریر سلطنتی کاشغرك شمال شرقی طرفلرنده اولان مغولستانده ایدی .

ثانیاً او تاریخده کاشغرده امیر تولك مشارالیه طرفندن اجرای حکومت ایلمکده اولوب اوراءی مشار الیهه تابع برایالت ممتازه ایدی .

مشـار الیه تغلق تیمور خان (۷۶۰) سـنهٔ هجریه‌سـنده ماوراء النهر والیلرینك باشلری اوجنده کافه‌سـنه آمرانه حکم ایده‌جك برخان بولنماسی حسبیله بونلرك هربری بولندقلری محللرده اعلان استقلال ایلدیکنی وبینلرنده اتفاق واتحاد بولنمیوب بربرینه دوشدیکنی کورنجه درحال عساکر کلیه ایله ماوراء النهر اوزرینه حرکت ایلدی .

ماوراء النهر والیلری ایسـه کندیلرنده مشارالیهه مقابله ایده‌جك قوت اولمامـی وهربری برهواده اولوب خیلی زماندنبری وادیٔ افتراقـه دوشمش

TBMM KUTUPHANESI

اولدقلرندن دار السلام اتفاقه کیرو بده قوتلرینك برنقطه‌یه جمعنه موفق اوله‌ماملری حسبیله اکثریسی خواه ناخواه مشارالیهه عرض اطاعت وانقیاد ایلمشدر .

حتی اول ارالق امیر تیمور کورکان مشار الیهك حضورینه داخل وعهده‌سنه مسقط رأسی اولان واجدادی ولایتی بولنان کش شهرینك توجهی کبی التفاته نائل اولمش ایدی .

مشار الیهك ماوراء النهره کلمسی اوراسنك آتش شورش واختلالنی تسکین ایله کندی تحت اداره‌سنه کیرمسی مقصدینه مبنی ایدی .

لکن تکرار مغولستانه عزیمتنده احوال فسادیه هیئت سابقه‌سنه رجوع ایتمش واختیار مشقت سفر یه‌دن هیچ برنتیجه حاصل اولمامش ایدی .

بناءً علیه مشار الیه ایکنجی دفعه اوله‌رق بر مدت صکره ماوراء النهر اوزرنده عرض احتشام وهوای تفرده بولنان امرانك برخیلیسنی قتل واعدام ایلدی .

آرتق بودفعه ماوراء النهری بتون بتون تحت حکمنه المق ایچون اوغلی الیاس خواجه‌یی اورایه حاکم نصب وتعیین وحتی تیمور مشهوری اوغلنه اتابك نصب ایلدی .

لکن تیمور کورکان مؤخراً خروج ایلدکده سمرقندی (*) مشار الیه الیاس خواجه‌نك الندن اخذ ایلمشدر .

(*) تیمور مشهورك پایتختی اولمش ایدی . موی‌النهك تربه‌سی شهر مذکوره کائندر .
اسلامدن ابتدا سمرقندی فتح ایدن کاشغر فاتحی امیر قتیبه‌در .
بروقت بغداد وقرطبه‌کبی مجمع علما ومقرحکما اولوب آسیای وسطنك دارالفنونی ایدی .
شمدیکی حالده اون اون بشبیك نفوسی وار . معموریت سابقه‌سنك عشری بیله‌یوق .
۶۱۷ سنهٔ هجریه‌سنده جنکیزخونریز ضبط وتخریب واهالیسنی قتل واعدام ایلمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ امیر تولکك اخلافی ﴾

و

« قرالدینك حکومتی »

—

تغلق خان کاشغره امیر تولکدن صکره امیر بولاجی‌یی (*) والی نصب ایلدی .

مومی‌الیه امیر بولاجی اجدادینه جنکیز خان طرفندن ویریلوب برادری امیر تولکه واندن‌ده کندیسنه انتقال ایدن امتیازاته ضمیمةً تغلق خان طرفندن بعض امتیازه نائل اولمش ایدی .

مومی‌الیه امیر بولاجی‌یك از بر مدت اجرای حکم وسلطنت ایده‌رك حلول اجل موعودیله لرتحال داربقا ایلدی .

تغلق خان طرفندن امیر بولاجینك یرینه مومی‌الیهك صغیرالسن اولان اوغلی خداداد نصب وتعیین قلندی .

خداداد‌ك والی تعیین اولنمسی عمی وامیر تولکك قرنداشی اولان (قرالدین) ، یك اغیر کلدی و امیر تولکك قرنداشی اولمسی حسبیله حکومت کندیسنه توجیه اولنمق لازم کلور ایکن تجربه‌سز بر چوجق اولان مومی‌الیه خداداده ویرلدیکی ایچون زیاده‌سیله حدتلندی .

بر ارالق مغولستانه کیدوب تغلق خانك حضورینه چیقارق ولایتك کندی عهده‌سنه توجیه اولنمسنی طلب واستدعا ایلدی .

(*) امیر تولکك قرنداشی ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

لکن تغلق خان « ولایتی خدادادك عهده‌سنه توجیه ایتمزدن مقدم کندك ایچون کلوب طلب واستدعا ایتمش اولسه ایدك سکا ویریر ایدم . شمدی ایسه خداداده ویرمش بولندق ارتق سکا توجیهی اویه‌مز » جوابیله مطلوبنی اسعاف ایتمامش ایدی .

قمرالدین تغلق خانك بو جوابیله کندیسنی مأیوس ایده‌رك باشدن صاومسندن فوق العاده دلکیر اوله‌رق اخذ انتقام ایچون زمان فرصتك حلولنه منتظر اولدی .

وقتا که هجرتك ۷٦٥ نجی سنه‌سنده مشاراليه تغلق خان وفات ایلدی .

مومی‌اليه قمرالدین مشاراليهك ترك ایلدیکی تخت حکومتی غصب ایده‌رك کندیسنه ایلروده ادعای وراثت سلطنت ایده‌جك هیچ بر رقیب ظهور ایتمامك ایچون مشاراليه تغلق خانك کافهٔ اولاد واحفادینی قتل واعدام ایلدی.

قمرالدین تغلق خانك طرفدارانني دخی فساده باعث اولورلر و غصب ایلدیکی حکومتی استرداده قالقیشورلر مطالعه‌سیله قتل ایلش ایدی .

﴿ مطالعه ﴾

کرچه قمرالدینك غدری بو درجه‌لره واردیرمسی وکندیلرندن باعث اعدام اجراأت ظهور ایتمیانلری اعدام ایلمسی شایان نفرت بر ظلم وشناعت ایسه‌ده ایلروده کندیلرندن مضرت مأمول اولنلرك ازالهٔ وجودینه قیام اولنمسی قرون سالفه‌نك موجب استکراه اصول وقواعد حکومتندن

TBMM KUTUPHANESI

ودنیانك اکثر جهتنده کورلمش اولان احوال مؤسفه‌دن اولمغله قمرالدین بو بابده مؤاخذه‌دن قورتیله‌مامغله برابر بر درجه‌یه قدر معذور کوریلور.

قمرالدین تلف ایتدیکی ادملرده اکر استعداد اختلال کورمامش اولسه ایدی مومی‌الیه بیهوده یره انلری تلف ایتمز ایدی .

بونکله برابر قمرالدینك مطالعه‌سی پکده نابجا دکل ایدی .

چونکه اعصار سالفه‌ده علت استرقاب وسودای اختلال همان عمومیتله ساری اولدیغندن مقام حکومته کچنلر ملکی شورش وفساددن محافظه ایچون بعض شدت اجراسنه مجبور ایدی .

حتی مؤرخلر بو یولده اولان شدتلری صحتی طلب اولنان برخسته‌دن قان المغه تشبیه ایتمشلردر .

حقیقت حالده دخی او زمانلرده بو یولده شدتلر اقتضا ایدر ایدی .

ایلروده اختلال ظهوریله بیکلرجه ادم تلف اولمقدن ومملکت مادی ومعنوی دوچار ضرر وخسار اولوب حکومت درکه‌ء اضمحلاله دوشمکدن ایسه ایش بو درجه‌لره وارمه‌دن یکرمی اوتوز ادمك تلف ایدلمسی پکده خطا دکلدر .

قمرالدین تعلقك بالجمله اولادینی قتل ایلمش ایسه‌ده هر نصلسه مشارالیهك (حضر خواجه) اسمنده اولان وهنوز سمه امکده بولنان برمخدومی مومی الیهك سیف غدر واخانتندن قورتیله بیلمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

امیر خداداد ایسه عمی اولان مومی الیه قرالدینك ابتدای حکومتندن بری کندیسنك حکومتنه راضی اولیوب دائما علیهنده بولندیغنی بیلدیکی و بوکره تغلقك اولادینی قتل ایله سریر حکومتی غصب ایلدیکنی کوردیکی جهتله آرتق کندیسیچون کاشغرده اختیار اقامت موجب مخاطره اولهجغنه حکم ایدهرك مشارالیه تغلق خانك اولادندن اولوب قرالدینك جزای اعدامندن قورتیلان حضر خواجهیی مستصحباً بدخشانه فرار و برخیلی مدت اوراده اقامت واختفایی اختیار ایلدی .

قرالدین ایسه تغلقك منسوباتنی قلیجدن کچیردکدن صکره عموم مغولستانی زیر ضبط واداره‌سنه المش واوراده برخیلی زمان اجرای حکومت ایلمش ایدی .

کاشغر برمدت ده مومی الیه قرالدینك تحت اداره‌سنده بولنمشدر .

قرالدین دشمنلرینی قهر وتدمیر ایلدکدن صکره اجرای عدالته باشلمش واهالینك کندی سایه‌سنده نائل سعادت اولمسیچون وسائل واسباب لازمه‌یه تشبث ایلمش ایدی .

فقط بوسوزدن کاشغر اهالیسنك کوردیکی رفاه وسعادتك طول مدت امتداد ایلدیکی اکلاشلمسون .

قرالدینك عدالتی سببیله مغولستان وکاشغر اهالیسنك نائل اولدیغی اسایش وحضور حیفاکه مؤخراً تیمور کبی بر بلای زمینینك ظهوریله پك چابوق مرور ایلدی .

بوجهتی تفصیل وکاشغرلیلرك کوردیکی مظالمی توضیح ایدهجك سوزلر اشاغیلرده تحریر اولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ قمرالدینك جسامتی ﴾

و

« بوبابده برایکی سوز »

—

مومی الیه قمرالدین غایت جسامتلی بر آدم اولوب کندیسنك جسامتنی تعریف ایچون چیزمه‌سنك ایچنه یدی یاشنده بر چوجغك صیغه بیلدیکی روایت اولنمشدر .

کرچه شو روایت براز مبالغه‌لی ایسه‌ده عقل قبول ایتمه‌جك درجه‌ده بتون بتون یلان ده دکلدر .

بنی بشردن بودرجه‌ده جسامتلی ظهور ایده بیله‌جکنی انکار واستبعاد ایدنلره جواب اوله‌رق یالکز شو سوزلری عرض ایدرم که :

اولاد ادمك بوندن ایکی او چ بیك سنه اولکی احوالنی اوزون اوزادیه تعریف و بیانه لزوم یوقدر .

انسان اسم جنسی ایله ذکر اولنان اشرف مخلوقاتك یعنی اجدادمزك مقدملری بزدن برقاچ درجه جسیم اولدقلری وزمان مرور ایلدکجه جسامتلرینی غائب ایلدکلری مسئله‌سنده بك چوق کسه ثبات ایدرك بوخصوصه دائر برخیلی ادله وبراهین ایرادینه قالقیشمش وهر عصرده نادر اوله‌رق زمانمزده بولنان همجنسلرینه نسبتله جسامتلی کورینان برطاقم ذوات جالب استغراب اولمشدر .

اسکی زمان آدملرینه نه حاجت ! عصرمزده دخی شایان حیرت اولق اوزره جسیم الجثه برطاقم ذوات ظهور ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

{ ازجمله وقایعنی یازمقده اولدیغم کاشغر قطعه‌سنك الك صوك امیری اولان آتالق غازی یعقوب خان مرحومك مخدوم نجابت موسومی اولوب ترجمهٔ حالی کتاب عاجزینك قسم ثالثنده یازیله‌جق اولان «حق قولی بك» شو عصرمزك الك جسیم ادملرندن ایدی.

جسامتنی تعریف ایچون شوسوزلر کفایت ایدرکه:

مشارالیه حضرتلرینی اولور اولمز حیوان چکه‌مز ایدی. تراموای بارکیرلرینك الك توانای درجه‌سنده اولان بارکیرلر کندیسنی انجق بر ایکی ساعت، اوده پك زحمتله، طاشیه بیلورایدی.}

قرالدینك تیمور ایله مناسبات

منازعاتی

مومی‌الیه قرالدینك زمانده تخریبات ومظالمی جهتیله مشهور اولان تیمور (*) کورکان (**) ظهور ایلش ایدی.

حتی مومی‌الیه تیمور (۷۷۰) سنهٔ هجریه‌سنده بلخ وهرات (***) پادشاهی اولان سلطان حسین ایله محاربه ایدوب غالب کلش و بونك اوزرینه قرالدینه

(*) تیمور (۷۳۷) سنهٔ هجریه‌سنده سمرقندك جهت جنوبیه‌سنده واقع سبز (کش) نام شهرده طوغمش و (۷۱) یاشنده اولدیغی حالده ۳۶ سنه اجرای سلطنتدن صکره وفات ایدوب سمرقنده کندیسنه مخصوص اولمق اوزره انشا قلنان تربه‌یه دفن اولنمشدر.

مومی‌الیهك (۷۲۸) سنهٔ هجریه‌سنده طوغدیغی حقنده اولان دیکر بر روایتك صحتی تقدیرنده (۸۰) یاشنده وفات ایتمش دیمکدر.

وفاتی (۸۰۷) سنهٔ هجریه‌سی رمضانك اون بشنجی کونینه مصادفدر.

هریرده نائل غلبه اولمش و صیت وشهرتی جهانی طوتمش بربیوك پادشاه ایدی. فقط غایت خونریز ایدی.

(**) کورکان عنوان اولوب داماد پادشاهی دیمکدرکه تیمور بلخ پادشاهنك همشیره‌سنی تزوج ایلدیکیچون عنوان مذکور ایله کسب اشتهار ایتدی.

(***) اسکی برشهردر. ۵۷۵ دن ۵۹۷ و یا (۶۱۷) سنهٔ هجریه‌سنه قدرغور یلرك مقر حکومتی ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

مکتوب و سفیر ارسال ایدەرك سلطان حسین علیهنده اتفاق ایتمکی طلب ایلمش ایدی.

اهمیتی جهتیله آسیاده ظهور ایدن جهانکیرلرك همان جملەسی ضبط وتسخیر ینی اهم اموردن عد ایتمشلردر.

هجرتك یدنجی عصرنده جنکیز خونریز وسکزنجی عصر هجریده دخی تیمورمشهور ضبط وتسخیر ایلمشدر.

مؤخراً ایرانیلر پنجهٔ استیلاری ینه کچیرمشلر ایدی. انلرك زیر ادارەسنده بولندیغی اثناده و (۱۱۲۸) سنهٔ هجریەسنده افغانلولر ضبط ایلدیلر.

اون التی سنه قدر افغانلولرك ادارەسنده طوردقدن صکره (۱۱۴۴) سنهٔ هجریه-سنده ایران شاهی مشهور نادرشاه ضبط ایلدی.

بوندن صکره اون طقوز سنەده ایرانلولرك النده بولنوب مؤخراً (۱۱۶۳) سنهٔ هجریەسنده افغان حکمداری احمد شاه ضبط ایلمش وتاریخ مذکوردن صکره هرات نیم مستقل برحکومت صورەسنه کچمشدر.

(۱۲۴۹) سنهٔ هجریەسنده ایران دولتی ضبطه قالقیشمش ایسەده موفق اولەمامش وخصوصیله انکلتره ایله ۱۲۷۴ سنەسنده عقد ایلدیکی معاهده موجبنجه شهر مذکورك ضبطندن بتون بتون واز کچمکه مجبور اولمشدر. تاریخ مذکوردن بری هرات افغانستان ممالکی اجزاسندن عد اولنمشدر.

غایت اهمیتی واردر. حتی بوسببدن هرات هندوستانك مفتاحیدر سوزی ضرب مثل حکمنده مشهوردر.

جنکیز وتیمور بعض مرتبه خراب ایتمشلر ایسەده بتون بتون تخریب اولنمامش ایدی. مومی الیهمادن اول هرات شهری فوق العاده معمور ایدی.

شاهرخ زماننده معمور یت سابقەسنی بولمش و بلکه بردرجه دها ایلرو یه وارمش ایدی. حتی شاهرخ هراتی کندوسنه پایتخت اتخاذ ایلمش ایدی.

هراتدن پك چوق شعرا وحکما وعلما ظهور ایمش وشهر مذکور وقتیله اصحاب فضل وهنرك اقامتکاهی اولمش ایدی.

ایرانلولرك زیر ادارەسنده طوردیغی مدت ظرفنده خراب اولمشدر!

افغانلولردن ایرانلوله وایرانلولردن افغانلوله کچدکجه پك زیاده رخنەدار اولمش ایدی.

اراضیسی غایت منبت ومحصولدار وتیمور وقورشون معدنلری ایسه بیشماردر.

TBMM KUTUPHANESI

قرالدین ایسه تیمور کورکانك واقع اولان اشبو تکلیف اتفاقی حسب الزمان قبول ایلمش ایدی.

تیمور کورکان مؤخراً تزیید قوت وتوسیع دائرهٔ شوکت ایچون امرا ـ سندن (الله‌داد) نام امیر ینی ایلچیلکله کوندرهرك اشبو قرالدینك قزینی طلب ایلکله قرالدین موافقت ایتمش و بونك اوزرینه امیر تیمور کورکان قرالدینك کریمه‌سنی کندوسیچون عقد وتزویج ایلمش ایدی .

مؤخراً تیمور کورکان قرالدین ایله اتفاق ومصاهرت ایتدیکنی برطرفه آتهرق استیلای ممالك هواسنه دوشدی وکندیسی خوارزم استیلاسیله مشغول ایکن قرالدینك تحت حکومتنده بولنان ممالکك تسخیریچون مغولستان اوزرینه اوتوز بیك کشیلك برفرقهٔ عسکریه کوندردی .

حالبوکه ضبط ممالك ایچون کوندردیکی عسکرك کافه‌سی بر مقدار مسافه گیتدکدن صکره کندیسنه عصیان ایله مغولستانه عزیمتدن صرف نظر ایدهرك عودتله تیمورك پایتختی اولان سمرقندی تحت محاصره‌یه آلدیلر.

بو خبر موحش تیمور کورکانه واصل اولدقده خوارزم استیلاسنی ترك ایدهرك سمرقند اوزرینه کلدی.

محاصرین ایسه تیموره (*) مقابله ایدهمیه‌جکلرینی اکلایهرق مشارالیه قرالدینه التجا وقرالدین دخی مغولستاندن حرکت وانلرله تزیید قوت ایدرك خوقندی ضبط واستیلا ایلدی.

قرالدینك بوحرکتی تیموره اخبار اولندقده زیاده‌سیله حسدت ایدهرك درحال قرالدین اوزرینه حرکت ایلدی .

قرالدین تیمورك کندیسی اوزرینه کلکده اولدیغنی خبرالنجه اغرلغنی

(*) تیمورك تاریخ خروجی هجرتك (۷۷۱) نجی سنه‌سنه مصادفدر.
بو بابده برقاچ روایت وار ایسه‌ده اك طوغریسی سنهٔ مذکوره‌در.

TBMM KUTUPHANESI

مغولستانه تسیار و درت بیك قدر سواری ایله برمحلده پوصو قوروب تیمورك ورودینه انتظار ایلدی .

تیمور عسکرینی قرالدینك تحریسیچون اطرافه کوندرمش و کندی معیتنده ایسه انجق ایکی یوز یاخود درت یوز قدر آدم قالمش ایدی .

قرالدین تیمورك بك از آدمله بولندیغنی و پوصویه اوغرادیغنی کورنجه بونی کندی حقنده عین نعمت بیلهرك پوصودن چیقوب تیمور کورکان اوزرینه هجوم ایلدی .

تیمور شوهجوم نا کهظهوردن قطعا دوچار یأس وفتور اولیوب ومهاجملرك کثرتنه نظراً معیتنده کی عسکرك قلت مقدارینی دوشنیوب قرالدینه مقابلهیه قالقیشدی وشوتهلکهدن قورتیلهرق واصل سرمنزل مرام اولمق انجق ثبات واقدام ایله حاصل اولهجغنی اکلاتهرق معیتنده کی فئهٔ قلیلهیی تشجیع وتشویق ایلدی.

ایشته بوراده غایت شدتلی برمحاربهدن صکره غلبه تیمور طرفنده قالهرق قرالدینك عسکری منهزم وپریشان و قرالدین دخی بو حالی کورنجه چارهسز وادیٔ فراره پویان اولدی .

﴿ قرالدینك قوتی ﴾

قرالدینك نه درجهده صاحب قوت برمرد میدان جلادت اولدیغنی اکلاتمق ایچون شوسوزلری عرض ایدرمکه :

TBMM KUTUPHANESI

قرالدین اشبو محاربه‌ده عسکرینك مغلو بیتی اوزرینه کندیسی دخی مجبور فرار ورجعت اولمش واثنای فرارنده خیلی مسافه‌دن بری کندیسنی تیمور کورکانك امراسندن (قرمبهادر) نامنده بر بکك تعقیب ایلکده اولدیغنی کورنجه کیرو یه دونوب قرمبهادره براوق آتمش ایدی.

آندیغی اوق ایسه بر بیوك طاشه راست کلمش وشدت ضربندن طاشی برقاریش مقداری دلمش ایدی.

قرالدین اوقنك تأثیرینی کورنجه قرمبهادری «اتدیغم اوقك شدت وتأثیرینی کوردك! اکا زره وسپر طیانه‌مز! صاغ قالمق ایسترایسه‌ك بنی تعقیبدن واز کچ! سکا ضررم طوقنمسون» خطاب عظمتکارانه‌سیله تهدید ایلمش ایدی.

قرمبهادرایسه برقاچ یرندن مجروح وزخمداراولدیغی وقرالدینك بو شدت ومهابتنی کوردیکی جهتله مشارالیهله اوغراشمغه جسارت ایده‌میه‌رك تعقیبدن صرف نظر ایلمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ تیمور کورکان ﴾

قرالدین مغولستانه عودت و برمدت اجرای حکومت ایلدکدن صکره اتی الذکر محاربهٔ عظیمه ظهور ایلمشدر.

تاریخ هجرتك سکزنجی عصری اواخرینه طوغری کرك کاشغر و کرك مغولستان اغدارلق وخونریزلکده همان جنکیزه معادل وکندیسنی عادل ملوك وناظم امور اولمق اوزره ظن ایله خلقك ده او یولده طاتیمنی ایستمش اولدیغی حالده افعال وحرکاتنك عدالت وحقانیته (و بردرجه یه قدر اسلامیت) ایله توفیق غیرقابل اولان تیمورك پایمال استیلاسنی اولمشایدی.

شو اجمالك تفصیلی شو یله درکه :

تیمورکورکان قرالدین علیهنده اول وآخر درت دفعه محاربه ایتمش وفقط بونلرده غلبهٔ کامله یه نائل اولهمدقدن بشقه مطلوبی وجهله قرالدینی قهر وتدمیر ایلیهمامش ایدی .

کندیسنك برنجی املی قرالدینك دست اقتداریني قطع ایتمك اولمغله بشنجی دفعه اولهرق هجرتك (۷۹۲) نجی سنهسنده عساکر کلیه ایله مغولستان وکاشغر اوزرینه حرکت ایلدی .

معیتنده کی عسکر بش یوزك اردودن عبارت اولوب بواردولر خطوط مختلفه اوزرنده ایلرولمکه باشلدیلر.

بونلرك اصل مبداء حرکتلری کاشغرك شمال غربیسنده واقع یلدیز (یلدوز) اووهسی اولوب بو اردولر کاشغر شهرندن اقصای مغولستانه دکین

TBMM KUTUPHANESI

محللرده واقع شهـور و بلادى ضبط وتخريب وكندیلرینـه مقاومت ایتمك ایستیـان وعرض اطاعتـده بولنمیان اهالیی بلاامان قتل و اعـدام ایلمك وظیفه‌سیله مکلف ایدی.

الحق قرالدین تیمورکورکانك بودهشـتلی اردولرینه پك کوزل صـورتده مقابله ایتمش و برخیلی زمان ثبات ایدەرك دشمننه پك چوق ضرر ایریشدیروب برخیلیسنی قتل وتلف ایلمشدر.

لکن هر واردیغی یرده غالب اولمق کبی قسوتلی بر طالعـه مالك اولان تیمورك عسکری تلف اولمغله بیتر توکنور درجەده اولمامغله غالبیت تیمورطرفنده قالەرق بالاخره قرالدین مغلوب اولمش وتخت حکومتـدن اینـدیریلەرك کرك مغولستان وکرك کاشغر قطعەسی تیمورك پای استیلاسی التنه کیرمشدر.

تیمور مقصودی اولان قرالدینی تخت حکومتدن ایندیردکدن وابستدیکی ممالکی تخریب ایلدکدن صکره عودت ایلمشدر.

اشبو محاربۀ متمادیه و خونریزانەده مغولستانك و کاشغرك برخیلی محللری خراب اولمش و برچوق‌ده نفوس اتلاف واهلاك ایدلمشدر.

﴿ تیمورك خساراتی ﴾

﴿ انك حقنده بعض افاده ﴾

تیمورك هجوم واستیلاسیله کاشغر قطعەسی خراب اولدیغی کبی اهالیسی دخی دوچار ذلت و پریشانی اولمش ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

تیمورك شدت مظالمی خوفندن برچوق اهالی بولندقلری محللری ترك ایله جبال رفیعه و محال بعیده فرار ایتکله کرك اثنای فراره وکرك مدت اختفاده برخیلی ادمده محو وتلف اولمشدر.

تیمورك ضبط ایتدیکی محللر معمور و اهالیسنده ایسه راحت وحضوری اولدیغی کاشغر دخی مومی‌الیهك دست خسار استیلاسیله رخنه‌دار اولمیغی حالده معموریت سابقه‌سنی محافظه وادامه واهالیسی اموال و اشیاسنی وقایه ایده‌بیله‌جکی وحتی حیاتلرندن امین اولهجغی تصور ایدیله‌بیلسون؟

مادر انسانیت ومرکز مدنیت اولان آسیا کبی برقطعهٔ عظیمه‌نك جنکیز واحفادی یوزندن دوچار اولدیغی بلیهٔ تخریب صانکه برجزای کافی دکل ایمش‌که: معموریت سابقه‌سنی بولور بولمز تیمور کبی افنای بنای ادم واحراق مزروعهٔ عالم فعل ظالمانه‌سی ایله مشهور اولان بر جهانکیر غدارك هر وار - دیغی محلی یانغین یرینه‌قویمسیله دخی بر باشدن بر باشه قدر یکیدن ویران اولمسی شدت تأسفله اغلنه‌جق وقایع فجیعه‌دندر.

اعماری یولنده برچوق ادملرك مساعیٔ فوق العاده‌لری صرف ایدلمش اولان آسیا قطعهٔ فسیحه و معموره‌سی تیمورك آتش مظالمی ایله چاپر چاپر یانمش (*) ومومی‌الیهك سمند عزیمتی هرنه‌طرفه توجه ایتمش ایسه اوراسی بایقوش مسکتندن نشان ویرير برهیئت کسب ایلمش ایدی.

(*) تیمورك مظالمی او قدر چوق واوقدر دهشتلی ایدی که حقیله تعریف و بیانی محالدر.

درجهٔ ظلمی اکلاشلق واجراآت فوق‌العاده‌سندن برنمونه اولمق اوزره شو سوزلری عرض ایدرم‌که:

آسیانك چین و ژاپونیادن ماعدا همان هرطرفنی چیکنه‌یه‌رك محو وخراب ایتمش و استیلا ایلدیکی محللر اهالیسندن پك چوغنك اموال واشیاسنی کاملاً ضبط ومصادره ایتمشدر.

ممالك مستولیه اهالیسندن اك از اعدام ایتدیکی لااقل ایکی اوچ یوز ادم اولوب

(استطراد)

﴿ کرچه تیمورك معیتنده ـ همان هروقت ـ علمادن واهل صنعتدن برچوق ذوات کرام بولنمش وسمرقندك معموریت وشهرتی برزمان هریرده

بوایسه معدوم دیله‌جك درجه‌ده نادر اوله‌رق واقع اولمش و بعض محل اهالیسنی ایسه علی‌العموم دیله‌جك درجه‌ده قتل واعدام ایلمشدر.

(۸۰۴) سنهٔ هجریه‌سی جمادی‌الاخره‌سنده تسخیر ایلدیکی اثنایده شهر مذکورله مسلمان اولان اهالیسی باشلرندن قهلر انشا ایلمشدر.

بوظلمك اك دهشتلیسنه بغداد بیچارکان اهالیسی دوچار اولمشدرکه تفصیلی شووجهله در:

تیمور بغدادی ضبط ایتدکده اهالیسندن بر خبلیسنی تاف ایتدکدن صکره عسکرندن هر بر ینك بغداد اهالیسندن ایکی باش کتورمسنی امر ایلمش ایدی.

بونك اوزرینه عسکری اهل اسلامی خانه‌لرندن واختفا ایلدکلری محللردن چیقاره‌رق قتل ایلمش و برموجب امر هر بر نفر ایکی اسلام باشنی حضور تیموره عرض ایلمشلردر.

عساکرندن بعضیسی میدانده قتل ایده‌جك بغدادلی بوله‌میجه شام اسیرلرندن وطائفهٔ نسادن برچوق مظلومینی قتل ایده‌رك کندیسندن طلب اولنان باشلری بغدادلی باشلری دیه تقدیم ایلمشدر.

تیمور بورؤس مقطوعهٔ اسلامیه‌دن (۱۲۰) عدد قله انشا ایتدیرمشدر!

انشا اولنان بوانسان قهلری (۹۰) بیك‌رؤس مظلومه‌دن مرکب ایدی! نه دهشتلی ظلم!

اول اثناده بغداد اهالیسندن باشلرینی تیمور عسکری سیف غدرندن قورتارمق ایچون کندیلرینی دجله‌یه اتانلردن برقاچ بیك نفوس مغدوره دخی غرق و هلاك اولمشدر.

تیمورك نه‌قدر بیرحم برظالم سنکین‌دل اولدیغنی شوسوزلرله دها زیاده اکلاشیلورکه:

مومی‌الیه اصفهان شهرینی ضبط ایتدکدن صکره ذکور ونسوان و پیر وصبیان تفریق ایدلیه‌رك کافهٔ اهالینك قتلنی امر ایلمکله عسکری درحال بوامر غدارانه‌یی اجرا ایلمکده بولنمش ایدی.

اول اثناده اصفهان اهالیسندن برفقیر تیمورك مقر بلرندن برامیره کیدوب کمال سوز وکداز ایله بقیة السیوفه مرحمت واطفال یکناهه شفقت ایدلمسنی رجا ایلدکده جواباً «هایدی کیت برمقدار اطفال طوپلیوب کذرکاه تیموره منتظر اول شایدکه مظهر عفو

TBMM KUTUPHANESI

وردزبان اولمش ایسه‌ده معیتنده کزن و یا سمرقنده اختیار اقامت ایدن علما وفضلا ایله ارباب هنر وصنعتدن بولنانلرکندی آرزو وخواهشلریله کلمش و یاخود بونلری تیمور کندیسی یتشدیرمش اولمیوب استیلا ایلدیکی محللردن زورله الوب قالدیرمش ومظالم واقعه‌سنك هیچ اولمزسه نصفنی و برچوق ممالك معموره‌یی خراب واهالیسنی پریشان ایتمسی دخی پایتختی اولان سمرقندك اعماری خاطریچون اجرا ایلمش ایدی.

یوخسه تیمور اول عادل پادشاهلردن دکل ایدی که سایهٔ عدل

ومرحمت اولورسیکز » امر یني المغله درحال بقیة السیوفدن برمقدار اطفال پریشان‌حال جمع ایده‌رك تیمورك ورودینه منتظر اولدی.

تیمور جمعیت اطفاله تقرب ایتدکده شفیع اولان امیر بیچارکان اطفالی کومسترەرك واستجلاب مرحمت ایچون شووجهله فتح دهان شفاعت ایده‌رك :

« پادشاهم بومعصوم ومحروملره مرحمت بیورك عاطفت ملوکانه‌کزی نیاز ایدرلر» دیه رقت قلبیه چالیشدقده غدار وخونخوار اولان تیمور جواباً « بونلر اول اشقیانك بچه ونتیجه‌لری دکلیدر ؟ » دیسیله امیر « افندم بونلر فقیر ویتیمدر هیچ پرشیدن خبرلری اولمدیغیچون کناهلریده یوقدر. کندیلری هروجهله شایان لطف وعنایتدر. بومعصوملر ضعف و ذلتلر یني شفیع ایدرك عواطف ملوکانه ومراحم پادشاهانه‌کزی رجا ایدرلر » دیه‌رك جلب مرحمته قالقیشمش ایسه‌ده تیمور بوکا اصلا جواب و یرمیوب بالذات جمعیت اطفال طرفنه آت سورمش و اردو دخی ارقه‌سندن کلکله جلب مرحمت و استدعای شفقت ایچون طوپلنان بیچارکان اطفالك آت ایاغی التنده چکنمشدر ! نه ظلم ونه منظره رقت‌انکیز ! ...

تیمور هندوستانك تسخیری اثناسنده ودلهی پیشکاهنده مقدارلری یوز بیکه واران بیچارکان اسرایی برآنده قتل واعدام ایتدیرمش‌ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

و رأفتنده علوم وفنون ترقى ايده‌رك برچوق علما كسب اشتهار ايتمش وتحت رعيت و تابعيتنده بولنان اهالى ده نائل ثروت و يسار اولمش اولسون . }　　انتهاى استطراد

—

كرك تيمورك وكرك ملوك سالفه‌دن اكثر يسنك طوتدقلرى اصول موجبنجه پايتختلرك معمور يتى ولاياتك و باخصوص ممالك ملحقه‌نك خراب اولمسى ايله حاصل اولورايدى .

شايان افتخاردركه :

« دولت عثمانيه پادشاهان عدالت عنوانى ايسه يالكز ولاياتك دكل هنوز استيلا اولنمش محللرك بيله عمرانى مرتبهٔ سابقه‌سندن بردرجه دها تزيد ايتمكه چاليشمشلردر »

برافاده

—

تيمورك مغولستان پادشاهلغنى متوفى تغلق خانك كوچك يكنلرندن برينه و يردبكى وخان مشارالبهك قزينى عقد وتزويج ايلديكى حقنده آيروجه بر روايت وارايسه‌ده طوغريسى اشاغيده محرر اولديغى وجهله‌در .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ حضر خواجه ﴾

و

« خداداد »

—

كاشغر والى وحاكم سابق اولوب تغلق تيمور خانك مخدومى حضر خواجه ايله بد خشانه فرار ايدن خداداد قر الدينك نكبتى خبرينى المغله مشار اليهى مستصحباً برسير سريع ايله مغولستانه ورود وحضر خواجه ايسه مشار اليه خداداد معرفتيله پدرينك تخت حكومتنه جلوس وقعود ايلدى .

(يوقاروده وقوعنى بيان ايلديكم روايتده كى يكن تعبيرى اوغل تعبيرندن غلط اولمق كركدر .

مشار اليه حضرخواجه‌نك ايستر تيمور طرفندن نصب اولنمش اولسون ايسترسه اولنمسون مشار اليه خداداد معرفتيله سرير حكومته كچديكى محقق اولوب تيمورك مغولستانه پادشاه تعين ايلديكى محقق ايسه الك طوغريسى او ذاتك مشار اليه حضر خواجه اولمسيدر .

تيمورك تغلق خانك قيزينى عقد وتزويج ايلديكى بحثنه كلنجه بوجهتك پكده قطعيا صحتنه حكم اولنه‌مز .)

حضر خواجه دخى مؤخراً خداداده فوق العاده حرمت ورعايت وكاشغر ولايتنى بتكرار عهده‌سنه توجيه ايله مظهر لطف وعنايت ايلدى .

بو زمانه قدر خداداد‌ك كرك پدرى وكرك عمى كاشغردن برمقدار محلده اجراى حكومت ايلكده بولنمشلر ايدى .

TBMM KUTUPHANESI

حضر خواجه ایسه باعث حیاتی وسبب سلطنت ودولتی اولان مشار الیه خدادادك ملك موروثی برقاتدها توسیع ایدرك ختن وآق صو وسائر برچوق ممالکی ده مشار الیه اعطا ایلشدر .

حاصلی خداداد تکمیل کاشغر قطعه‌سنه مالك وصاحب وحضر خواجه طرفندن و یزبلوب حکمدار و پادشاهلغه مخصوص اولان واو زمانلرده پك چوق اهمیتی بولنان برطاقم مراتب وامتیازات ایله ادارهٔ حکومتده استقلاله نائل اولدی .

مشار الیه خدادادك زیر حکمنده التمش درت عشیرت بکی اولوب یالکز مغول خانلرینك تحت اطاعتنده اولمق اوزره حکومتی برحکومت مستقله ایدی .

کندیسی غایت سخی اولوب جمع امواله هوس ایتمدیکی جهتله دولتك وارداتنی فقرا ومحتاجینه وعساکر ومستحقینه بذل واعطا ایدر ایدی .

مشار الیهك محب علم وهنر اولمسی حسبیله پك چوق علما کاشغر قطعه‌سنه کلش وفوق العاده مظهر حرمت ورعایت اولمشدر .

عقائد دینیه‌نك کاشغر قطعه‌سنده انتشاری قطعهٔ مذکوره‌یه مشار الیه حضرتلرینك زمانده کلوب نائل رعایت اولان علما وفضلای اسلامیه‌نك خدمت واقدامات واقعه‌سی سایه‌سنده حاصل اولمشدر .

اوزمانده قطعهٔ مذکوره اهالیٔ اسلامیه‌سی حقایق دینیه‌دن هنوز غافل اولوب مقدماتری علمای اسلامیه ایله کاشغر حکمدارانك بعضیسی جانبلرندن صرف اولنان خدمات متمادیه واقدامات متذایده ایله اساسکیر اولان عقائد اسلامیه مؤخراً جنکیز خان ایله احفادندن بعضیسنك زمانلرنده اتخاذ اولنان اصول اقتضاسندن اولهرق دوچار خلل اولمش وزمان مرور ایلدکجه فکر دیانت کسب ضعف ایلمکده بولنمش ایدی .

مشار الیه حضرتلری ایسه شو حالك ایلروده کسب ایده‌جکی وخامتی

TBMM KUTUPHANESI

درپيش ايله اهالينك تصحيح وتقويهٔ اعتقادينه بذل همت ايتمش وبو املنك حصولىچون سايهٔ لطفنه التجا ايدن علماى اسلاميه‌يى نشر ديانت خدمت مقدسه‌سنه مأمور ايلمشدر .

علماى اسلاميه قطعهٔ مذكوره اهاليسنك تقويهٔ اعتقادينه بذل همت ايلمش وحقايق جليلهٔ دينيه‌نك توضيح وانكشافى ايسه ضعف اعتقاد بليه‌سيله تبديل مذهب ايدنلردن پك چوغيچون بدرقهٔ هدايت اولمشدر .

كاشغر مشاراليه زمانده ايچه كسب عمران ايله طريق علم وهنرده خيلى مسافه قطع ايلمشدر.

مشاراليه‌حضرتلرينك آوان حكومتى كمال‌عدالت ايله مرور ايلمش اولديغندن قطعهٔ مذكوره اهاليسى امثالنى هيچ بروقتده كورمدكلرى بردور سعادت وحضور ايچنده امرار زندكانى ايلمش ايدى.

اواخر حكومتنده ايفاى فريضهٔ حج ايچون مكهٔ مكرمه‌يه (*) عزيمت ايلدى وايفاى حجدن صكره خسته‌لنه‌رق مدينهٔ منوره‌ده (**) منتقل دار اخرت اولدى.　　(رحمة الله عليه)

(*) مكهٔ مكرمه‌نك علو يتيچون حج شريفك فرائض الهيه‌دن اولديغنى بياندن بشقه سوز لازم دكلدر.

عليه الصلوة و السلام افندمز حضرتلرى هجرت نبويه‌لرينك سكزنجى سنه‌سنده فتح بيورمشلردر.

فخر عالم صلى الله عليه وسلم افندمز حضرتلرينك ولادت باسعادتلرى مكهٔ مكرمه‌ده شرفواقع وذات اقدسلرينك نبوت ورسالتلرى ايله اعظم معجزات احمديدن اولان قرآن كريم دخى ابتدا اشبو شهر شهير عظيمده نازل اولمشدر .

جناب حق امت محمدك جمله‌سنه زيارت شرفنى ميسر ايليه.

(**) مقام سيد الانام ومطمح اهل اسلامدر. مكهٔ مكرمه‌دن صكره مدائن عالمك اك مقدسى‌در .

TBMM KUTUPHANESI

مشارالیهك ارتحالی کیجه‌سنده اشراف مدینه‌دن بعض ذوات عالم معناده رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم افندمز حضرتلری طرفلرندن :

{بوکیجه مسافرلرمزدن بریسی انتقال ایلدی . جنازه‌سنه حاضر اولك وحضرت عثمان ، رضی الله عنه ، مرقدی یانده نشانلو اولان محله دفن ایدك .}

امر وتنبیهی المقله ایرتسی کونی مشارالیهك نعش مبارکی فخر کائنات علیه افضل التحیات (*) افندمز حضرتلری طرفلرندن تعیین بیور یلان ونشانه‌لی اولان محله دفن ایلدیلر.

بر مملکت که انده هر نوع فضائلدن بشقه اولهرق حبیب خدا وشفیع روز جزا شرف افزا اوله علویت وقدسیتی درجهٔ تخمین وادراکه می صیغر.

حرم شریف نبوی شهرك وسطنده کائندر . اهل اسلامدن چوغی مدینهٔ منوره‌یی زیارت شرفنه نائل اولدیغندن تعریفانه کیریشلامشدر.

(*) سید المرسلین و رحمة للعالمین اولان پیغمبرمز افندمز حضرتلرینك نسب طاهرلری شو وجهله‌در:

« حضرت محمد » [صلی‌الله علیه وسلم] بن عبدالله . بن‌عبدالمطلب . بن هاشم . بن عبد مناف . بن قصی . بن‌کلاب . بن مره . بن‌کعب . بن‌لوی . بن غالب . بن فهر . بن مالك . بن‌نضر . بن‌کنانه . بن‌خزیمه . بن‌مدرکه . بن‌الیاس . بن‌مضر . بن‌نزار . بن معد . بن‌عدنان‌در.

بوندن ایلروسنده اختلاف واردر.

فخر عالم صلی‌الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك والدهٔ محترمه‌لری امینه {آمنه} بنت وهبدر .

ولادت پرمیمنت پیغمبری میلاد عیسی علیه‌السلامك (٥٧٠) نجی سنه‌سنه مصادفدر .

مبعوث بالحق اولان افندمز شوعالم فانیده التمش اوچ سنه عمر ونهایت بابجمله اعدای دین اوزره مظفر اولمشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

اشبو خداداد تيمور كوركانك امراسندن اولان خداداد دكلدر .
تيمورك امراسندن اولان خداداد ظالم وسفاك وخائن وغدار برآدم

عليه الصلوة والسلام افندمز حضرتلرينك سن شريفلرى قرقه بالغ اولدقده من طرف الله بعث بيورلمشلردر .

رسول اكرم ونبى محترم صلى الله عليه وسلم افندمز حضرتلرينه ابتدا نبوت واوج سنه صكره رسالت نازل اولمشدر .

بعثلرينك اون ايكنجى سالنده اعظم معجزات نبويدلرندن اولان معراج شريف واقع اولمشدر .

بنى ذيشان ورسول آخر زمان اولان افندمز حضرتلرى بعثتك اون اوچنجى سنه‌سنده مكهٔ مكرمه‌دن مدينهٔ منوريه اختيار هجرت بيورمشلردر .

سلطان المرسلين افندمز حضرتلرينك هجرت بيوردقلرى اثناده سن عاليلرى «٥٣» ايدى .

شفيع روز جزا افندمزك مدينهٔ منوره‌ده مدت اقامتلرى ٩ يل ١١ ماه ١٨ وياخود ٢٢ كوندر .

واضع ديانت وصاحب شريعت افندمز حضرتلرينك صاب پاكندن ذكور واناث اولهرق بر روايتده ٩ وديكر روايته كوره‌ده ١١ ذات شريف دنيايى تشريف ايتمشلر ايسه‌ده ذكور اولانلر عليه الصلوة والسلام افندمزدن اول ارتحال بيورمش ونسل پيغمبرى ايسه فاطمة الزهرا رضى الله عنها حضرتلرندن ظهور ايلمشدر .

مخاديم كرام سيد الانامك ارتحال نبويدن مقدم وفات ايتمكلرى شفيع المذنبين ونصير المؤمنين افندمز حضرتلرينك خاتم الانبيا اولمسى ونبوت ورسالتك كندى وجود شريفلرنده قرار قيلمسى حكمتنه مبنيدر .

حضرت فاطمه رضى الله عنها ارتحال نبويدن صكره خاندان رسالت ايچنده اك اول ارتحال بيورمشلردر .

اولاد معالى نژاد نبوى ايسه شونلردر :

حضرت (قاسم) حضرت (عبداه) حضرت (طيب) حضرت (طاهر) حضرت (ابراهيم) حضرت (مطهر) حضرت (مطيب) حضرت (فاطمه) حضرت (زينب) حضرت (رقيه) حضرت (ام كلثوم) رضى الله عنهم .

فقط حضرت (قاسم) ايله حضرت (ابراهيم) وحضرت (عبداه)ك فخر كائنات عليه افضل التحيات افندمز حضرتلرينك مخدوملرى اولوب پيغمبرمز واستنادكاهمز افندمزك

TBMM KUTUPHANESI

اولوب سلطان خلیله (*) اسائتی سببیله مغوللر طرفندن اعدام اولنمش ایدی.

(مرقومی مغولستان پادشاهی اولوب سریر حکومته جلوسی زیرده بیان اولنه‌جق اولان محمد خانك امری وسلطان خلیلك طلب وارزوسی اوزرینه مشارالیه محمد خانك برادری اعدام ایلمش ایدی.)

بونلردن بشقه مخدوملری اولدیغی حقنده وبو بابده دها سائر یولده روایت واردر.

منصور من عنداه اولان ذات رسالتپناهیلری هجرتلرینك یدنجی سنه‌سنده مکهٔ مکرمه‌یی فتح بیورمشلردر.

دین حق قبول ایتملری ضمننده ملوکه نامه ارسال بیورملری هجرتك یدنجی سنه‌سنده واقع اولمش ایدی.

محبوب خدا وسلطان انبیا افندمز حضرتلری هجرتلرینك ١١ نجی سنه‌سی ربیع‌الاولنك اون ایکنجی پازار ایرتسی کونی عازم کاشنسرای بقا اولمشلردر.

(جمله‌مزی شفاعتلرینه مظهر ایلیه)

(*) تیمورك وفاتی اثناسنده اردوده بولنمغله بیعت اولندی وسمرقنده (٨٠٧) سنهٔ هجریه‌سنده جلوس ایلدی.

جلوسندن درت سنه عسکره امرادن خداداد ملکنی النسدن الوب کندیسنی حبس ایتمشدر. مؤخراً قورتبلوب عمی شاهر خه التجا ایلدکده مشارالیه طرفندن ری شهری حکومتی عهده‌سنه توجیه اولندی.

ایکی سنه‌ده بو وجهله اجرای حکومت ایدوب (٨١٤) سنهٔ هجریه‌سنده‌شهر مذکورده وفات ایلدی.

کندیسی تیمور مشهورك اوغلی جلال‌الدین امیر انشاهك مخدومیدر.

سلطان خلیلك تاریخ ولادتی هجرتك (٧٨٦) نجی سنه‌سنده‌در.

مشارالیهك حین وفاتنده سنی یکرمی سکزه واصل اولمش ایدیکه دها کنج ایکن ارتحال ایلمش دیمکدر.

حرمی شاه ملکه شدت محبتی اولدیغندن مومی‌الیهانك اوشاغی اولان وبابا طورمش نامنده بولنان اسافل ناسدن بر حریفه فوق العاده استقلال ویرمسی وامور دولتی ترك ایده‌رك مبتلای ذوق وسفاهت اولمسی باعث نکبتی اولمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

مغولستان پادشاهى وكاشغر متبوعى اولان حضر خواجه زماننده تيمور مشهور مؤخراً مغولستانه برقاچ كره دها هجوم ايلمش ايدى .

لكن كاشغر تيموره عرض اطاعت ايلمكده وصورت مخالفت كوسترمامكده اولديغندن ايكنجى دفعه اولەرق مومى اليهك پاى ظالمانەسى التنده چيكنمكدن قورتيلمشدر .

كاشغرك تيموره مدارا واطاعت وعرض اخلاص وعبوديت ايلمسى مومى اليهك غدر ومظالمى ايله برقاتدها دوچار ضرر وخسار اولمامق مطلعه سنه مبنى در.

اكر تيموره دوستانه معامله ايتميو بده مومى اليهك عروق حدت وغضبنى تحريك ايدەجك برطور سركشانەده بولنمش اولسه ايدى مقدما دوچار اولديغى بلية تخريب تكرر ايدر ايدى .

TBMM KUTUPHANESI

{ حضر خواجه‌نك اخلافی }

مشارالیه حضر خواجه اون سنه مدت اجرای سلطنت وحکومتدن صکره (٨٠٢) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلدی.

بونك وفاتیله مغولستان دوچار شورش و فساد اولەرق ترك ایتمش اولدیغی (شمع جهان) و (شیر محمد) و (شیرعلی) نام اوچ اوغلی استحصال سلطنت آرزوسیله یکدیکری علیهنده استعمال سلاحه قالقیشدیلر و برخیلی مدت اوغراشدیلر .

مومی‌الیهمدن (شیر محمد) ك طالعی کندیسنه یاور و بوسبیله تاج حکومتی اغتصابه موفق اولەرق نائل فتح وظفر اولدی .

بونك زماننده کاشغر حاکمی سابق الذکر خداداد ایدی.

شیر محمد خان هرنقدر مغولستان حکومتنه نائل اولمش ایسەده قرنداشلری ایقاع فتنه وفسادیله بتون بتون ال چکمامشلر وکسب قوت ایتدکجه محمد خان علیهنده محاربه ایدەرك دائما اوغراشمشلردر .

ایشته شوهرج ومرج اثناسنده (شمع جهان) خانلغی مومی‌الیه محمد خانك الندن الەرق کندیسی سریر پدره جلوس ایلدی .

مشارالیه خداداد بونك زماننده دخی کاشغرده حاکم ایدی .

{ مطالعه }

بریده شورش و فسادك ظهور ایتمسی واستحصال سلطنت ایچون

TBMM KUTUPHANESI

شهزادكانك بر برلرينه دوشمسى ملكك خرابنى و دولتك ضعف وانقراضنى موجب اولوب بوندن انجق دشمنلرك استفاده ايلديكى كرات ايله تجربه اولنمشدر.

داخلاً ظهور ايدن فساداتك تأثيرات وخيمه‌سى خارجدن كلان هيچ بر فنالغه قياس اولنه‌مز.

غصب سلطنت غوغالرينك هيچ بر پرده حسن نتيجه‌سى كورلمش اولميوب تواريخده الك زياده نظر عبرته عرض اولنان مواد بو يولده اولان فنالقلر در.

بو يولده اولان فنالقلر يالكز ملكك مادةً ضررينى موجب اولميوب اخلاق عموميه‌يى افساد واستقلال حكومت وقدرت حاكمانه‌يى تقليل ايله برابر اتفاق ملتى اخلال ايتمك كبى دها نيچه نيچه مضراتى توليدايدر.

ايشته بوفنالقلرسبيله دركه برزمان پك شانلى اولەرق دوام ايدن مغولستان حكومت قويه‌سى كيتدكجه اسكى شوكتنى غائب ايتمش وعاقبت دركة اضمحلاله دوشمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ خدادادك اخلافی ﴾

﴿ محمد شاه وامیر سید علی ﴾

—

هجرتك تخمیناً (۸۰۸) نجی سنه‌سنده مشارالیه خدادادك وفاتی خبری اوزرینه یرینه (محمد شاه) کچدی .

کندیسی بدبخت برآدم اولوب ملك موروثنی محافظه‌یه مقتدر اوله‌مدی وکاشغر شهریله ختن ولایتنی احفاد تیموریه‌نك دست استیلاسنه ترك وتسلیمه مجبور اولدی.

محمد شاه تخمیناً ایکی سنه قدر اجرای حکومتدن صکره (۸۱۰) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتمکله « امیر سید علی » اسمنده اولان اوغلی یارکنده ترك ایلدیکی مسند حکومته جلوس ایلمشدر.

امیر سید علی پدرینك مقامنه کچدکده ملك موروثی دائرهٔ وسعتی طارالمش واسکی قوت واقتداری قالمامش برحالده بولمش ایدی.

کاشغر شهریله ختن ولایتی پدرینك زماننده ایکن تیمور یلر طرفندن ضبط اولنمش واجدادینك حکومت ایلدیکی مذکور ولایت وشهرده دیکرلری حکم سورمکده بولنمش ایدی .

بوحال برمدت دها دوام ایدرایسه زیر حکومتنده بولنان محللرك دخی بالاخره الدن کیده‌جکنی بیلدیکی وکندیسی ایسه غایت شجیع وجنکاور بولندیغی جهتله اول باول کاشغرك بتکرار ضبط و استیلاسنه قرار و یره‌رك مترصد وقت فرصت اولدی.

TBMM KUTUPHANESI

وقتاکه (۸۱۲) سنهٔ هجریه‌سنده احفاد تیموریه‌دن مشهور (الغ بك) (*) پدری (شاهرخ) ك (**) مقدما ضبط وتسخیر وعهده‌سنه توجیه ایلدیکی کاشغری کندی طرفندن ضبط وتملیك ایلدی.

مشارالیه امیر سید علی بوحالی کورنجه ارتق صبر وتحمل ایده‌میه‌رك همان موجود عسکریله محاربه‌یه قیام ایلدی.

برنجی محاربه‌ده نائل فتح وظفر اولهمامش ایسه‌ده بوندن کندیسنه قطعا فتور کتورمیه‌رك ایکنجی دفعه اولهرق یکیدن برمحاربه‌یه کیریشمش و بونده دخی مظهر موفقیت اولهمامش ایدی.

بر بری ارقه‌سی صره ایکی دفعه کوردیکی مغلوبیت عزم مردانه‌سنی قطعا تعدیل ایده‌میه‌رك اوچنجی دفعه اولهرق غایت شدتلی وقطعی برمحاربه‌یه قیام وبو اوچنجی محاربه‌ده کاشغری ضبط وتسخیر ایلمشدر.

(*) تیمور مشهورك مخدومی شاهرخ میرزانك اوغلیدر. غایتله محب علم ومعرفت ایدی. قرق بر سنه اجرای سلطنتدن صکره (۸۵۳) سنهٔ هجریه‌سی رمضانك اونجی کونی اوغلی عبداللطیف طرفندن قتل اولنمشدر.

حین قتلنده (۶۰) ویاخود (۶۱) یاشنده ایدی.

آسیا کندیسی کبی معارفند پادشاهی آز کورمشدر.

(**) (معین‌الدین) شاهرخ بن تیمور کورکان. (۴۳) ویاخود (۴۴) سنه امارت وسلطنتدن صکره (۸۵۰) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلدی. نیشابوره مدفوندر.

عادل ودیندار بر پادشاه مراحشعار ایدی.

پدری تیمورك وفاتنده خراسان والیلکنده بولنوب کندیسی اول وقت یکرمی سکز یاشنده ایدی.

هرات شهرینی پایتخت اتخاذ ایلش ایدی.

علایه حرمت ورغبتی وفقرایه احسان وعاطفتی مبذول ایدی.

حین وفاتنده سنی یتمش ایکیه بالغ اولمش ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

مشارالیه امیر سید علینك شجاعت وجلادتی حقنده شوفقرهٔ تاریخیه‌یی قوسین ایچنده اوله‌رق مختصراً عرض و بیان ایدرم‌که:

« مشارالیه مقدما او یس خانك (که مؤخراً مغولستان سریر حکومتنه جلوس ایلدیکی اشاغیلرده بیان و افاده قلنه‌جقدر) معیتنده اوله‌رق قالماقلرله برمحاربه‌ده بولنمش ودشمنك غلبه ایتدیکنی واوائناده خان مشارالیهك راکب اولدیغی حیوانك تلف اولدیغنی کورنجه التنده اولان آتی او یس خانه و یروب کندیسی پیاده اولدیغی حالده مقتولین ارەسنه کیره‌رك میت کبی یره یاتمش ایدی»

« قالماقلر نتیجهٔ حربی قزاندقده مقتولینی صو یمغه باشلدیلر . و برقاچی مشارالیه امیر سید علینك اوزرینه کلوب کندیسنی‌ده صو یمق ایستدیلر »

« مشارالیه یاتدیغی یردن قالماقلرك نیتنی اکلاینجه درحال ایاغه قالقه‌رق ایچلرندن بریسنی کرندن قاپمش واوته کیلره قارشو النده قالقان ایدنمشدر »

« دیکرلری بونی کورنجه اوزرینه هجوم ایتشلر ایسه‌ده مشارالیه قلنجله مدافعه والنده‌کی قالماقی سپر و یاقلاشانلری مجروح وتلف ایده‌رك میدان محاربه‌دن و برچوق قالماقلرك ایچندن چیقوب برفرسخ مقداری مسافه‌ده واقع اله نام نهرك کنارنده کندیسنك و یردیکی آت سایه‌سنده فرارایده‌رك محل مذکوره قدر کلمش اولان او یس خانه یتشدی »

« او وقته قدر دشمنلره قارشو النده قالقان ایدندیکی قالماقی نهره آتوب واویس خان ایله برابر قارشو طرفه کچمك ایچون نهرك برکچید محلنی بولوب خان مشارالیه ایله مرور ایلدی »

مشارالیه امیر سید علی کاشغری ضبط ایله نائل مرام اولمش وفقط ختنی ضبط وتسخیره موفق اوله‌مامشدر.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ خواجه‌لرك ورودی ﴾

و

﴿ آق طاغلو وقره طاغلو فرقه‌لرینك ظهوری ﴾

—

امیرسید علینك زمان حکومتنده یعنی هجرتك تخمیناً ۸۱۵ نجی سنه‌سنده بخارادن وعلمای اسلامیه‌دن عزیز مشهورخواجه « مخدوم اعظم » کاشغر قطعه‌سنه کلمش ایدی .

خواجهٔ مشارالیهك قطعهٔ مذکوره‌یه تاریخ ورودینی قطعیاً تصریح ممکن اولدیغندن وکندیلرینك ورودی هجرتك طقوزنجی عصری ابتدالرینه اصابت ایلدیکندن تاریخ ورودینی هجرتك ۸۱۵ نجی سنه‌سی اولق اوزره قید ایتدم .

ورودلری تاریخ مذکوردن یدی سکز سنه یا اول و یا صکره‌در . اکر صکره ایسه ینه مشارالیه امیر سید علی زمان حکومتنه تصادف ایدر. اکر اول ایسه اوحالده مذکور الاسم خداداد زماننده کلمش دیمك اولدیغندن بوفصلك اوجهته کچمسی لازم کلور .

صحته قریب اولق اوزره مشارالیهك قطعهٔ مذکوره‌یه تاریخ ورودلرینی وسط اولەرق (۸۱۵) دیه تخمین ایدوب بوجهته کچیردم .

خواجهٔ مشارالیه حضرتلری کاشغر قطعه‌سنه ورود ایده‌رك قطعهٔ مذکوره اوزرنده اجرای سیاحت ایله اکثر بلادی کورمشدر.

اوغرادیغی شهرلر اهالیسی حقلرنده فوق‌العاده حرمت ورعایت وکمالات علمیه‌سندن استفاده‌یه سعی وغیرت ایلمشدر .

فضیلت علمیه‌سی مشارالیه امیر سید علینك باعث جلب نظری اولمغله اکرام وتعظیمنده قصور ایدلمامش واقامتلریچون محل مخصوص تعیین واعطاسیله اسباب استراحتلری تهیه واحضار ایدلمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

مشارالیه کوردیکی برچوق التفات ورعایت اوزرینه بتون بتون کاشغرده اختیار اقامت و نشر علوم وفنونه بذل همت ایلش اولدیغندن اهالی دخی اجرا ایلدیکی حرمت ورعایتی کوندن کونه تزیید ایلمشدر.

خواجهٔ مشارالیه ایسه حقیقةً ذکاوت مفرطه وکمالات علمیه اصحابندن برنادرهٔ دوران اولمغله هرحالده شایان حرمت وتعظیم ایدی.

خواجهٔ مشارالیهك ایکی مخدومی وارایدی که بونلرده کندیسی کبی صاحب فضل وکمال ایدی.

مشارالیهك مخدوملرندن بریسنك اسمی خواجه (اسحق ولی) ودیکرینك نامی‌ده امام (قالان) ایدی.

مشارالیهما پدرلرندن اقتباس ایلدکلری انوار معارفدن کاشغر قطعه‌سنك دخی ضیادار اولمسیچون بذل همت ایلمشلردر.

پدرلرندن صکره تعلیم علوم ونشر دیانت خدمتنده بولنمش اولان مشارالیهما دخی پدرلری کبی کاشغرجه مظهر رعایت وحرمت اولمشلردر.

مشارالیهمانك شاگردان وتوابعی کیتدکجه تکثر و بونلرك اصول دینیه‌لری ایسه کاشغرجه تعمم ایلمشدر.

مشارالیهمانك تعلیم ایلدکلری اصول دینیه‌لری بعض مسائلده یکدیکرینه مخالف اولدیغیچون کندیلرندن صکره شاگردانی ایکی قسمه آیرلمش ودها صکره‌لری برفرقه‌سی (آق طاغلو) ودیکر فرقه‌سیده (قره‌طاغلو) اسملرینی کندیلرینه عنوان اتخاذ ایلمشلردر.

ایشته کاشغرده آق طاغلو وقره طاغلو اوله‌رق آیرو آیرو ایکی طریق طهور ایدوب بونلر صکره‌لری بربرلرینك علیهنده بولندقلرندن اهالی بیننده اولان اتحاد واتفاق مبدل تفرقه وشقاق اولمشدر.

بوحالك باعث اولدیغی وخامت وسوء نتیجه وعاقبت ایلروده برتفصیل یازیله‌جقدر.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ مغولستان پادشاهلری ﴾

—

مشارالیه امیر سید علینك زمانده مغولستان پادشاهانی شونلر ایدی‌که ابتداسی (شمع جهان) اولوب مشارالیهدن صکره ایکنجی دفعه اولهرق خان سابق (محمدخان) ۸۱۵ سنهٔ هجریه‌سنده پادشاه اولمش و بوده التی سنه قدر اجرای حکومتدن صکره وفات ایلمش ایدی.

هجرتك ۸۲۱ نجی سالنده مشارالیهك برادرزاده‌سی (نقش جهان) (*) مسند حکومتله مسرور وفقط ذوق سلطنتدن لایقیله لذتیاب اولهدن مقتول اولدی.

شهزادکان تیموریه‌دن میرزا شاهرخك اوغلی محمدجوکی (**) ایچون مغولستان پادشاهلرندن بریسنك (مهر نکار اغا) نامنده اولان کریمه‌سنی آلدیغی تاریخچه مقیددر.

فقط بوقزك پدری محمد خان میدر یوقسه نقش جهانمیدر یاخود اویس خان میدر اره‌لرنده بك چوق زمان مرور ایلهمسی جهتله بونلردن بریسنی قطعیا بیان مشکلدر.

(*) خان اسبق شمع جهانك اوغلیدر.

(**) میرزا محمد جوکی بن معین‌الدین شاهرخ بن تیمور کورکان. (۸٤۸) سنهٔ هجریه‌سنده پدری زمانده وفات ایلدی.

غایت شجیع وجنکاور ایدی. شاهرخك سائر اوغللرندن زیاده اشبو محمد جوکی‌یه فوق‌العاده محبتی اولدیغندن مشارانیهی دائما یانده بولندیریر ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

نقش جهانك قتل اولنمسیله هجرتك (٨٢٢) نجی سنه‌سنده عمجه (عموجه — عم) سنك اوغلی (او یس خان) مقام حکومته کچمشدر.

بونك زمانده احفاد تیموریه‌دن مشهور الغ بك (٨٢٣) سنهٔ هجریه‌سنده مغولستان تسخیری نیتیله معیتنده عساکر کلیه اولدیغی حالده مغولستان اوزرینه حرکت ایلدی.

مشارالیه حدوده یاقلشوب برمقدار مسافه قطع ایتدکده او یس خان الغ بکه مقابله ایده‌میه‌جکنی اکلامغله هدایای مناسبه ایله مشارالیهه قارشو چیقه‌رق غرض اطاعت والغ بك‌ده بونك اوزرینه عودت ایلدی.

اول اثناده مغولستان خاندان حکومتندن (شیر محمد اوغلان) ایله (ساریغ اوغلان) و (صدراسلام) و براق اوغلان طرفندن دخی هدیهٔ مناسبه ایله (صوفی اوغلان) ومغول اعیانندن (ابوکا) و (پولاد تیمور) الغ بکك درکاهنه کله‌رك مظهر اکرام وموضوع موقع احترام اولدیلر.

شیر محمد اوغلانك حقنده فوق العاده حرمت ورعایت اولنمش ایکن هیچ برکسه‌یه خبر ویرمکسزین بلاسبب مغول امراسندن برقاچ کسه ایله مؤخراً درکاه پادشاهیدن فراری الغ بکك باعث حدت واغبراری اولمغله دردستیچون ارقه‌سندن مقدار کفایه عساکر سوق واعزام اولندی.

معقبلر مومی‌الیهه یتیشه‌رك معیتی خلقیله دردست ایدوب حضور پادشاهی‌یه کتوردیلر.

الغ بك ایسه کرك مومی‌الیهك وکرك معیتنده بولنانلرك جرم وخطاسنی عفو ایده‌رك شیرمحمدی معززا مغولستانه ارسال ایلمشدر.

شیرمحمد مغولستانه ورود ایتدکده مغولستان پادشاهی (او یس خان) علیهنده قیام ونهایت خان مشارالیهی قتل واعدام ایلدی.

بو دفعه یعنی هجرتك ٨٢٤ نجی سنه‌سنده (شیر محمد) مغولستان سریر

TBMM KUTUPHANESI

حکومتنه کچمش واون التی سنه قدر کمال حضور وراحت ایله مقام سلطنتده بولنمشدر .

مشارالیه جلوسندن درت سنه صکره که هجرتك ٨٢٨ نجی سالیدر . احفاد تیموریه‌دن مشارالیه الغ بك علیهنده قیام ایتمکله باب مخاصمه ومحاربه آچیلهرق ایکیسی بیننده غایت شدتلی محاربات وقوع بولمشدر .

نتیجهٔ حربی الغ بك قزانهرق شیر محمد خان منهزم وپریشان وکلی تلفات ویروب فئهٔ قلیله ایله سمت فراره پویان اولدی .

اشبو محاربهنك آق صو نام محلده وقوع بولدیغی تاریخچه مقید اولوب اکر بو آق صو دینلان محل کاشغرده‌کی آق صو شهری ایسه الغ بکك کاشغری یوقاروده محرر اولدیغی وجهله (٨١٢) سنهٔ هجریه‌سنده ضبط ایتیوب اشبو ٨٢٨ سنه‌سنده ضبط وتسخیر ایتمسی وسالف الذکر امیر سید علینك‌ده شهر مذکوری الغ بك الندن ضبطی سنهٔ مذکوره‌ده واقع اولمیوب هجرتك اشبو ٨٢٨ نجی سنه‌سنده واقع اولمسی لازم کلور .

شیر محمد خان اشبو مغلوبیتدن صکره ١٢ سنه قدر دها مغولستانده اجرای حکومت ایده‌بیلمش واندن صکره هجرتك تخمیناً (٨٤٠) نجی سنه‌سنده (محمد غازی) خان مغولستان سریر حکومتنه جلوس ایلمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

﴿ کاشغرده ﴾

﴿ سانسز میرزا ﴾

—

کاشغر حاکمی امیر سید علی اوتوز ایکی سنه قدر اجرای حکومتدن صکره هجرتك (۸۴۲)نجی سنه‌سنده حلول اجل موعودیله ارتحال دار بقا ایلدی .

مومی‌الیهك یرینه اوغلی (سانسز میرزا) جلوس ایلشدر .

مشارالیه تخت حکومته جلوس ایلدکده (حیدر میرزا) اسمنده اولان برادرینك عهدسنه کاشغر ولایتنی توجیه ایلدی .

او زمانلرده کاشغر قطعه‌سنك پایتختی (یارکند)شهری اولوب مقام حکومته کچنلر شهر مذکورده اختیار اقامت ایدر وکاشغر ایسه قطعهٔ مذکوره‌نك بر ولایتی حکمنده بولنور ایدی .

﴿ ینه ﴾

﴿ مغولستان پادشاهلری ﴾

—

سانسز میرزانك زمان حکومتنده مغولستان پادشاهی سالف الذکر (محمد غازی خان) اولوب مشارالیه ۱۵ سنه قدر اجرای حکومت ایتمش واندن صکره هجرتك تخمیناً (۸۵۵)نجی سنه‌سنده (اسبتو قاخان)جلوس ایلمش ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

بوده سکز سنه قدر حکومت ایتدکدن صکره هجرتك ۸۶۳ نجی سنه‌سنده (یونس خان) مقام پادشاهی‌یه کچمشدر.

مشارالیه یونس خان کریمه‌سی (قتلغ نکار)ی احفاد تیموریه‌دن (میرزا عمر شیخ)ه (*) ویرمش و بوسببله خاندان تیموریه ایله کسب قرابت ایده‌رك میرزا عمرك قائم پدری اولمش ایدی.

حال بو مرکزده ایکن مشارالیه یونس خان ایله دامادی میرزا عمر بینلرنده هجرتك (۸۷۰) و (۸۷۳) نجی سنه‌لرنده بالدفعات محاربه وقوعبولمشدر.

میرزا عمر شیخك قائم پدری یونس خان علیهنده محاربه آچمسی ضبط ممالك هوسندن ایلرو کلمه برشیدر.

لکن میرزا عمر مغولستانی ضبط وتسخیره موفق اولهمامش و یونس خان ایله کندیسی بینلرنده آچیلان و برخیلی مدت امتداد ایدن محاربه‌لرك هر ایکی طرفجه تلفات وضایعاتی موجب اولمقدن بشقه هیچ برفائده‌سی کورلمامشدر.

﴿ ینه ﴾

﴿ سانسز میرزا ﴾

سانسز میرزا کاشغرده ۲۴ سنه قدر اجرای حکومت ایلش ایدی.

(*) میرزا عمر شیخ بن (سلطان ابو سعید خان) بن (میرزا محمد سلطان) بن (سلطان خلیل) بن (جلال‌الدین امیرانشاه) بن (تیمور کورکان) در.

تاریخ ولادتی هجرتك (۸۶۰) نجی سنه‌سی اولوب ۸۹۹ سنهٔ هجریه‌سی رمضانتك دردنجی پازار ایرتسی کونی کوکرجین کومسی طامندن دوشوب وفات ایلدی.

حین وفاتنده (۳۹) یاشنده ایدی.

مدت سلطنت‌وحکومتی ۲۷ سنه‌در. مشهور (ظهیرالدین‌محمد بابر) پادشاهك پدریدر.

TBMM KUTUPHANESI

مشارالیهك جلوسندن تخمیناً ١٧ سنه صکره برادری حیدرمیرزا مشارالیهك کندیسنی قتل وتلف ایده‌جکی وهمیله مغولستانه فرار ایلدی.

مغولستانده التجا ایتدیکی ذاتك انشته‌سی دوست محمد خان اولدیغی تاریخجه مقید ایسه‌ده بودوست محمد خانك کیم اولدیغی تصریح اولنمامشدر.

بونك شیرمحمد ومحمد غازی خانلردن بریسی اولمسی خاطره‌کلورایسه‌ده مشارالیهما حیدر میرزانك کاشغردن فرارندن اول مقام حکومتده بولنمش اولدقلرندن بوجهته قطعیاً حکم اولنه‌مز.

﴿ کاشغرده ﴾

﴿ حیدرمیرزا ﴾

حیدر میرزا یدی سنه قدر مغولستانده قالوب کاشغره کلمکه جسارت ایده‌مامش ایدی.

هجرتك (٨٦٦) نجی سنه‌سنده مشار الیه سانسز میرزا ارتحال ایلدکده حیدر میرزا دوست محمد خان ایله مغولستاندن یارکنده کلوب برادرینك ترك ایتمش اولدیغی سریر حکومته جلوس ایلدی.

سانسز میرزانك (ابو بکر) و(عمر) نامنده ایکی اوغلی قالمش ایسه‌ده بونلرلك صغیر السن بولنمری حسبیله میدان مشارالیه حیدرمیرزایه قالمش ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

کندیسیله برابر مغولستاندن کلان دوست محمد خان سانسز میرزانك زوجهٔ متروکه‌سنی تزوج ایده‌رك ومخدوملری ابو بکر ایله‌عمری ایله‌رق مغولستانه عودت ایلدی .

لیکن بك آز بر مدت صکره دوست محمد خان وفات ایتمکله مشار الیه حیدر میرزا مغولستاندن سانسز میرزا ایله محمد خانك منکوحهٔ متروکه‌سنی اوغلی ابو بکر ایله برابر کاشغره جلب ایده‌رك مومی الیه‌یی تزوج ایتمش وابو بکری ولد معنوی اتخاذ ایده‌رك امر تربیه وتعلیمنی درعهده ایدوب حقنده انعام و احسانی مبذول ایلمشدر .

کاشغر قطعه‌سنك پایتختی اولزمانه قدر یارکند شهری اولدیغی حالده حیدر میرزا تخت حکومتی یارکنددن قالدیروب کاشغر شهرینه نقل ایده‌رك شهر مذکوری کندیسنه پایتخت اتخاذ ایلمشدر .

مشار الیه حلیم وسلیم بر پادشاه منصف وعادل ایدی .

برادر زاده‌سی اولان مومی الیه ابو بکر حریص جاه ودولت ومنکر نعمت بر ادم اولمق اوزره ظهور ایدوب باشنه طوپلدیغی بر طاقم کنجلرله خفیاً کاشغردن چیقه‌رق یارکند شهرینی ضبط ایلدی .

لکن بو حرکتنك وخامت و نتیجه‌سنی ادراك ایتمکله درحال مشار الیه حیدر میرزایه معذرتنامه ارسال ودائرهٔ اطاعت وانقیاده بولنه‌جغنی عرض واعلام ایلدی .

حیدر میرزا ایسه مومی الیهك بو معاملهٔ کستاخانه‌سنی برادر زاده‌سی اولدیغی ووالده‌سی تحت نکاحنده بولندیغی ایچون عفو ایده‌رك یارکند والیلکنی مومی الیهك عهده‌سنه توجیه ایلدی .

ختن ولایتی ایچه زماندنبرو کاشغر حکومتندن آیرلمش و باشلی باشنه اوله‌رق یوتار یخلرده غایت شجیع وجنکاور ایکی بك طرفندن اداره اولنمقده بولنمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

ختن بکلرندن بریسنه (خان نظر) دینلوب قوت رستمانه‌سنی اکلاتمق ایچون منقولدرکه

« تیموردن اولان حر به‌سنی برآدم یرندن تحریکه قادر اولهمز وحالبوکه اتی خان نظر حین محاربه‌ده برالیله‌طوتهرق دشمن اوزرینه هجوم ایلر وایستدیکی کبی قوللانور ایمش »

ابو بکر ختن ولایتنك آیروجه برادارهٔ مستقله اولدیغنی بیلدیکی ایچون اوراسنك ضبطی حقنده اولان آرزوسنی حیدر میرزایه عرض ایله بو بابده کندوسنه مساعده ایدلمسنی رجا ونیاز ایلدی .

حیدر میرزادن آرزوسنه موافق جواب ورود ایتمکله‌یار کنده‌طوپلیه بیلدیکی اوچ بیك مقداری آدم ایله ختن اوزرینه یوریدی .

اولنان محاربه‌ده مغیتك عدم ثبات وقلتی وختنلیلرك بالعکس اقدام وغیرت وکثرتی جهتیله برایش بجره‌مامش وناچار عقد مصالحه‌یه مجبور اولمشدر .

مومی الیه هرنقدرعقد مصالحه ایلش ایسه‌ده ختنك ضبطی املندن واز کچمامش و بومرامنه یالکز جنکاورلك ایله نائل اولهمیه‌جغنی اکلامش اولدیغندن ایرتسی سنه یه ختن اوزرینه کیدوب بودفعه حیله ودسیسه ایله‌شهر مذکور بکلربکی قتل واعدامه موفق اولهرق ولایتی کاملاً ضبط وتسخیرایلمشدر .

مومی الیه ابو بکرك ختن ولایتی ضبط وتسخیر ایلسی حیدرمیرزانك اعراسنی دوچار خوف ودهشت ایتمکله ازالهٔ وجودی امر نده سویلنمکه باشلدیلر وسلامت نفسلر ایچون مومی الیهك برآن اول اعدام اولنمسنی حیدر میرزایه بیان وافاده‌ایلدیلر .

حیدر میرزانك حرمی (که مومی الیه ابو بکرلوالده‌سیدر) اوغلنك وقایهٔ حیاتی ایچون پك چوق چالیشدی ونهایت ابوبکرك تلف ایدلمیه‌جکی حقنده حیدر میرزادن وعد قوی الدی .

TBMM KUTUPHANESI

حیدرمیرزانك امراوطرفدارانندن پرخیلیسی مشارالیهك مجلوب وافتاده‌سی اولدیغی حرمنك خاطر یچون شو بلانك دفعی امرنده واقع اولان اخطارات خیرخواهانه‌لرینی قبول ایتمامسندن فوق العاده دلکیر اوله‌رق کندیسنی ترك ایله هر بری برطرفه صاوشمش ایدی .

بوحالی ختنده بولنان ابو بکر حبر النجه کاشغر اوزرینه کله‌رك اطرافه صارقندیلق ایتمکه باشلدی .

حیدر میرزا ابو بکرك شوتجاوزینی کوردکده مقدما امراسی طرفندن واقع اولان اخطارانك یك دوستانه اولدیغنی وابو بکری وقتیله تلفس ایتمامسی وناقصة العقل برقادینك اغفالاتنه فریفته اولمسی اثر غفلت ایدوکنی اکلامش ایسه‌ده ایش ایشدن کچمش ایدی .

ابو بکرك تجاوزاتی تأدیبی اقتضا ایدر درجه‌یه وارمش اولدیغندن حیدر میرزا دخی مومی الیهك دفع واستیصالیچون کاشغردن اوتوز بیك عسکر ایله چیقمش ایدی .

ابو بکر ایسه باشنده اولان اوچ بیك عسکر ایله حیدر میرزایه مقابله ایتمش وکاشغر اوکلرنده محاربه باشلامشدر .

اشبو محاربه‌ده غلبه ابو بکر طرفنده قالمش وحیدر میرزانك عساکری عشری نسبتلرنده اولان بردشمنه مرام اکلاته‌میوب میدان محاربه‌ده برمدت ثباتدن صکره کلیا منهزم وپریشان اولمشدر .

حیدر میرزا بومغلوبیت اوزرینه کاشغره‌عودتله شهر مذکورده تحصن ایده‌رك مغولستان پادشاهی اولان طایسی یونس خانه کیفیتی اخبار واعلام ایله طلب معاونت ایلدی .

یونس خان ایسه ابو بکرك باشنده اوچ بیك عسکر وار دیه زیاده عسکر طوپلغه لزوم کورمیه‌رك معیتنده اولان اون بش بیك سواریی مستعجلاً وکاشغره متوجهاً برسیرسریع ایله مغولستاندن حرکت ایلدی .

TBMM KUTUPHANESI

آز برزمان ایچنده کاشغره واصل اولدقده حیدر میرزا کاشغردن چیقوب یونس خان ایله برلشه‌رك ابوبکراوزرینه واردیلر .

ابو بکر مقدما حیدر میرزانك عساکرینی مغلوب ایدن اوچ بیك سواری ایله بونلره قارشو چیقوب بلا افاته وقت غایت شدتلی برصورتده اوزرلرینه هجوم ایلدی .

واقعا یونس‌خان ایله‌حیدر میرزا طرفنده‌بولنان عسکرك‌مقداری یك‌چوق اولوب ابو بکرك پاشنده طوپی اوچ‌بیك نفر وار ایسه‌ده‌هیچ برزمانده کثرت واحتشام ثبات واقدامه غلبه ایده‌میه‌جکندن اشبو محاربه‌ده دخی شاهد غلبه‌وظفرابو بکر ومعیتنك ثبات‌واقدامات فوق‌العاده‌سی جهتیله اوطرفه توجه ایلدی .

یونس خانله حیدر میرزا اشبو محاربه‌ده مغلوب اولنجه یونس خان مغولستانه وحیدر میرزاده کاشغره فرار ایلدی .

یونس خان مغولستانه واصل اولدقده التمش بیك کزیده عسکر جمع ایده‌رك بتکرار کاشغره کلدی وحیدر میرزا دخی کاشغردن اون طقوز بیك تازه عسکر تدارك ایلدی .

ایشته بوکره مشارالیهما یتمش طقوز بیك نفردن عبارت بر چوك اردو ایله ابو بکر اوزرینه یورییدیلر .

ابو بکر ایسه بوجنود کثیره ایله میدانده اوغراشمغه جسارت ایده‌میه‌رك یارکنده تحصن ایلش ایدی .

مشارالیهما یارکنده کلوب ابو بکری میدانده بوله‌مینجه درحال شهر مذکوری تحت تضییق ومحاصره‌یه الدیلر .

محاصره برقاچ کون امتداد ایلدکدن صکره ابو بکر محاصره‌ٔ مدیده‌یه تحمل ایده‌میوب بش بیك سواری ایله یارکنك قلعه‌سندن چیقه‌رق غایت شدتلی برصورتده محاصرین اوزرینه هجوم ایلدی .

TBMM KUTUPHANESI

محاصرین ابو بکرك بوشدتلی هجومنه طیانه‌میه‌رق منهزم و پریشان اولوب خانی واردوکاهی ترك ایده‌رك مغولستاندن کلانلر مغولستانه و کاشغر شهرندن کلانلرك ده هر بری برطرفه‌فرارایلمش وابو بکر ایسه اشبومحاربه‌ده مظهر غلبهٔ کامله ونائل غنائم عظیمه اولمشدر .

مغولستان پادشاهی یونس خان عسکرینك منهزم و پریشان اولەرق فرار ایلمکده اولدیغنی کورنجه ارتق میدان محاربه‌ده بعدما ثبات وقرارك فائده‌سی اولمیه‌جغنی وعناد وثبات ابتدیکی صورتده یالکز قاله‌جغندن تحت اسارته النه‌جغنی اکلامش اولدیغندن کندیسیده مغولستانه متوجهاً راه فراری طوتمشدر .

حیدر میرزا ایسه یکرمی یدی سنه مدت اجرای حکم وسلطنت ایلدیکی کاشغر قطعه‌سنده ابو بکر وار ایکن بعدما اجرای حکومت محال اولوب بواوچنجی مغلوبیت اوزرینه بردها محاربه‌یه قیام واخذ انتقام ایده‌میه‌جکنی اکلامغله کاشغر حکومتنی پروردهٔ نان ونعمتی اولان ابو بکره ترك‌ایله‌طریق فراره یونس خانه رفیق اولمشدر .

حیدر میرزا بومغلوبیت‌اوزرینه مغولستانه مواصلت ایدوب ارتق بوندن صکره بردها کاشغر قطعه‌سنه ایاق باصه‌مامش وآخر عمرینه قدر اوراده اقامت ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

« كاشغرده »

﴿ ابو بكرك حكومتى ﴾

—

ميرزا ابو بكر يونس خانله ميرزا حيدرك مغلوبيت واقعه اوزرينه مجبوراً فراری اوزرينه (٨٩٣) سنه‌هجريه‌سنده غالباً كاشغره كلهرك حيدر ميرزانك ترك ايتمش اولديغى سرير حكومته جلوس ايلمش وارتق تاريخ مذكوردن صكره كاشغر قطعه‌سى منحصراً كنديسنه قالمشدر .

﴿ مطالعه ﴾

—

ابو بكرك ولى‌النعمتى اولان حيدر ميرزا عليهنده قيام ايلمسى شايان نفرت برحال وحركتدر .

بوجهتله كنديسنك بو يولده اولان افعال وحركاتى نقدر تعييب وتقبيح ايدلسه حق قزانيلور .

حق نان ونعمتى رد وانكار وافنديلرى حقنده غدر واسائتى ارتكاب واختيار ايدنلر هيچ بر يرده ممدوح ومقبول اولهمدقدن بشقه بالاخره دوچار جزا وذلت وكرفتار مصائب وعقوبت اولدقلرى امثاليله مثبت اولديغندن ابو بكر دخى ولى‌النعمتى عليهنده ارتكاب ايلديكى خيانتنك

TBMM KUTUPHANESI

نهایت جزاسنی چکمشدرکه بوراسی اشاغیلرده بیان وافاده قلنه‌جقدر .

﴿ ابو بکرك ازدیاد شوکتی ﴾
و
« عاقبت احوالی »

مومی الیه ابو بکر تسخیر ممالکه غایتله حریص اولدیغندن عسکر بنی ضبط ممالکه کوندرمش وبلور وتبت ولایتنی کاملاً تسخیر ایدوب کشمیره قدر محللر کندیسنك زیر اداره‌سنه کچمشدر .

کندیسنك سطوت وشوکت وازدیاد جاه ودولتی مغولستانی دخی دوچار خوف وهراس ایتمش اولغله یونس‌خان ارتق مومی الیهك علیهنده بولنمقدن وحکومتی حیدر میرزا ایچون المق سوداسندن صرفنظرله مسلك مدارایی التزامه مجبور اولمشدر .

ابو بکر مغولستاندن بر خیلی اهالیی کاشغر قطعه‌سنه کچیرمکله تحت تابعیتنه المش وانلری قطعهٔ مذکوره‌ده توطن واسکان ایتدیرمشدر .

مقام حکومته کچدکدن صکره ارباب فساددن بعضیسی اختلال وعصیانه قالقیشمق ایستمشلر ایسه‌ده مومی الیه جله‌سنی قهر وتدمیر ایدمکله هنوز نشو ونما (*) بولمغه باشلیان شجرهٔ فسادی اطرافه دال و بوداق صالیوبرمه‌دن تاکوکندن کسمش ایدی .

(*) نشو ونما غلط اولوب صحیحی نشاة ونما (نمو) در . نشاة یکیدن پیدا اولوب حیات وزندکانی بولمق ونماده بر نسنه برکتلنوب ارتمق معناسنه‌در ..

TBMM KUTUPHANESI

زیر اداره‌سنده بولنان ممالکده بلا شریك اجرای حکومته باشلمش و ۴۴ سنه قدر کاشغرده سلطنت وحکومتی امتداد ایلمشدر .

لکن مؤخراً ۹۳۷ سنهٔ هجریه‌سنده (سلطان ابو سعید خان) (*) خروج ایتمکله بونجه فداکارلق ایله نائل اولدیغی ملك وسلطنتی الدن قاپدیردی .

ابو بکر سلطان ابو سعید خانك سیف بسطوتندن قورتلق ایچون تبت طاغلرینه قدر فرار ایلمش ایدی .

لکن ابو سعید خان کندیسنی تعقیب ودردست ایتمش وخزائن وممالکنی غارت ویغما وضبط واستیلا ایلمشدر .

ابو بکر حیدر میرزا حضرتلرینك ایتدیکی کفران نعمتك سلطان ابو سعید خان یدیله جزاسنی کورمش وارتق اندن صکره امیر تولك سلاله‌سندن هیچ بر کسه کاشغرده حکومت ایده‌مامشدر .

﴿ ابو سعید خان حقنده ﴾

« بر افاده »

مشار الیه ابو سعید خان قطعهٔ مذکوره‌نك شمال طرفلرینی ضبط

(*) ابو الخیر اولادندن وسلاطین اوزبکیه‌دندر .

پدری کوچکنجی خان درکه: محمد خان شاه بخت (شیبان) ك هوجه‌سی اولوب ۹۱۷ سنهٔ هجریه‌سنده محمد خانك وفاتیله یرینه جلوس ایلمش ومحمد خان شاه بخت‌ده بن شاه بوداق بن ابو الخیر خاندر .

سلطان ابو سعید خان پدرینك وفاتنده یعنی ۹۳۶ سنهٔ هجریه‌سنده پادشاه اولدی .

TBMM KUTUPHANESI

ايلدكدن صكره جنوب جهتلرينى كشميره قدر توسيع ايدەرك عظمت اقتدارينى كشمير و بدخشان اهاليسنه طانتديرمش و بر سنه صكره كه هجرتك ٩٣٨ نجى ساليدراللى بيك نفردن مركب بر بيوك اردو ايله تبت (*) اوزرينه هجوم ايتمكله سطوت وشوكتنى اورالر اهاليسنەده كوسترمش ايدى .

مشار اليه بو فتوحاتدن صكره ماوراء النهره عودتنده عمرى وفا ايتميەرك بر سنه صكره وفات ايتمكله فتوحاتندن واختيار فداكارى ايدەرك فوق العاده عد اولنان اقداماتندن هيچ بر ثمره حاصل اولمامشدر .

مشارالیه درت سنه قدر اجرای سلطنت وحکومتدن صکره (٩٣٩) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتمشدر .

(*) تشديد بايله سكر وزننده‌در .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ کاشغرك ﴾

﴿ مغولستان خانلری ﴾

سلطان ابو سعید خانك خروجی یونغه علوی کبی بك از بر مدت امتداد ایده‌رك کاشغر مشارالیهك وفاتیله بتکرار مغولستان پادشاهلرینك زیر اداره‌سنه کچدی .

کاشغری مشارالیهك وفاتی اوزرینه بتون بتون زیر اداره‌سنه کچرن (۹۳۲) سنهٔ هجریه‌سنده مغولستان سریر حکومتنه جلوس ایدن (عبد الرشید خان) در که : مشارالیه یوقاروده بیان اولنان (یونس خاندن) صکره هجرتك تخمیناً (۸۹۵) نجی سنه‌سنده جلوس ایدن (سلطان محمود) ك خلفی اولەرق نائل تاج سلطنت اولمش و (۳۲) سنه قدر اجرای حکومت ایلمشدر.

حتی عبدالرشید خان بر اره‌لق پایتختنی کاشغره نقل ایلمش و (۹۵۶) سنهٔ هجریه‌سنده افغانستان قطعه‌سی اوزرنده بر خیلی مدت اجرای حکم وسلطنت ایدن احفاد تیمور یه‌دن (نصر الدین محمد همایون) پادشاهه (*)

(*) بدخشان وافغانستان وهندوستانده حکومت ایدن احفاد تیموریه‌دندر پدری میرزا بابردر .

پدرینك وفاتندن صکره (۹۳۷) سنهٔ هجریه‌سی جمادی الاولیسنده پادشاه اولدی و۹۶۳ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلدی .

یکرمی التی سنه مدت اجرای حکم وسلطنت ایلمشدر .

ولادتی کابلده اولوب هجرتك (۹۱۲) نجی سنه‌سنه تصادف ایدر . حین جلوسنده (۲۴) یاشنده ایدی .

مشهور (جلال الدین اکبر) ك پدریدر .

مدت عمری (۵۰) سنه در . مشارالیه عالم وعاقل وکامل وعادل کثیر الاحسان بر پادشاه عظیم الشان ایدی .

هنوز انشا ایتدیردیکی قصرك زدبانندن باش اشاغی دوشمکله زیاده‌سیله مجروح اولمش وایکی کون صکره وفات ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

بر چوق هدیه ارسالیله ایکی حکومت بینندہ رابطهٔ وفاق واتفاقك حصولنه چالیشمش ایدی .

مشارالیه بو املنه نائل اولهرق ایکی حکومت اسلامیه بینندہ مسالمت واتفاق حصوله کلدی و اوائلده اولدیغی کبی ایکی اسلام حکومتی بینندہ قانلی محاربهلر وهر حالده ایکی طرفجه دخی باعث ضرر و خسار اولان احوال مؤسفه وقوع بولمدی .

مشارالیه عبد الرشید خانك اسلام حکمدارانه یاقیشان شو معاملهٔ خاطر شناسانه‌سی وایلچی کوندرمکده اولان تقدمی همایون خانك باعث ممنونیتی اولمغله اوده بالمقابله (خواجه عبد الباری نقشبندی) بی سفارتله مشارالیه جانبنه ارسال ایلمشدر .

ایشته هر ایکی حکومت بینندہ جریان ایدن مخابرات غایت دوستانه بر صورتده دوام ایتمکده بولنمش ومشار الیهمانك زمان حکومتنده ایکی طرف دخی دیکری علیهنده هیچ بر تدبیر وحرکتده بولنمامشدر .

عبد الرشید خان مشارالیه همایون خانك مخدومی اولان (جلال الدین اکبر (*) خان) ایلهده مناسبات دوستانه‌یه شروع ایلمش ایدی .

(*) مشارالیه جلال الدین اکبر خان هندوستانده حکومت ایدن بابریه پادشاهلرندن اولوب (۹۴۹) سنهٔ هجریه‌سنده تولد ایتمشدر .

(۹۶۳) سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاخرنده اون درت یاشنده اولدیغی حالده پدری مشارالیه (نصرالدین محمد همایون) پادشاهك وفاتی اوزرینه تخت سلطنته جلوس ایتمش واللی بر سنه مدت کمال شان وشوکت ایله اجرای حکم وسلطنت ایلمشدر .

هجرتك (۱۰۱۴) نجی سنه‌سنده حلول اجل موعودیله منتقل عالم بقا اولمشدر که حین وفاتنده سنی التمش بشه بالغ اولمش ایدی . موسیقیه غایت مائل ایدی .

کرچه کندیسی قرائت وکتابتدن بی نصیب ایدی لکن قوجه هندوستانك خزائنه مالك وهر حربی قزانهرق نیچه نیچه حکمدارانه غالب اولمش ایدی .

پك چوق آثار خیریه انشاسنه موفق اولمشدر . شمدیه قدر کندیسی کبی صید

TBMM KUTUPHANESI

هجرتك (۹۶۳) نجی سنه‌سی که همایونك وفاتیله یرینه جلال الدین اکبر خانك جلوس ایتدیکی تاریخدر . عبد الرشید خان سنهٔ مذکوره‌ده بو مناسبتله جلال الدین اکبر طرفنه یکیدن بر هیئت سفارت کوندرمشدر .

عبد الرشید خانك سفیری جلال الدین اکبر خانك تخت سلطنته جلوسنی تبریکی حاوی غایت دوستانه یازلمش بر مکتوب ایله نفیس بر طاقم هدایای ملوکانه‌یی ایصاله مأمور ایدی .

والحاصل عبد الرشید خانك سفیری جلال الدین اکبر خانك حضورینه داخل اولدقدن برابر کتبردیکی هدایا ایله متبوعنك نامه‌سنی تقدیم ایلدی .

﴿ بیان حقیقت ﴾

هجرتك طقوزنجی واونجی عصرلرنده کاشغرده تغلق خانك اخلافیله جنکیز خان احفادینك مشترکا اجرای حکومت ایلدکلری و یکدیکرینك غصب ممالکیچون متمادیاً محاربه ایله اوغراشدقلری حقنده اولان دیکر بر معلومات شایان اعتماد اولمیوب وقوعاتك — الك طوغریسی دکل ایسه — صحته قریب اولانی یوقارودن بری برتفصیل ذکر و بیان اولندیغی وجهله‌در.

تغلق خان احفادینك (که مغولستان خانلریدر) کاشغر اوزرنده متبوع

وشکاره غایت مبتلا هیچ بر پادشاه (و حتی اجدادنك هیچ بر کسه) کلامشدر.

امور دولتله همان هیچ اشتغال ایتمیوب عمری حرب وستیز وصید و شکار ایله کذار ایتمش ایدی . کندیسندن صکره اوغلی (نور الدین جهانکیر) شاه جلوس ائلشدر . فتوحاتی کثیر بر پادشاه شجیع وشهرتکیر ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

طانیدقلری غیر قابل انکار اولوب فصول سابقه‌ده برتفصیل‌عرض اولندیغی وجهله کاشغر حاکملری انلرك تحت حمایه‌لرنده ایدی .

کاشغر حاکملری ایسه جنکیز خانك احفادی اولمیوب مذکور الاسم (امیر تولك) ك سلاله‌سی ایدی .

بونلرك جنکیز خان احفادندن ظن اولنمسی امیر مشار الیه جدینك جنکیز خان امراسندن بولنمسندن ازمه بر شیدر .

تغلق خان اخلافیله جنکیز خان اخلافی ایرو ایرو برر سلاله اولمیوب تغلق خان اخلافی جنکیز خان نسلیدر .

کاشغر حاکملری (الك صوکلری اولان ابو بکردن ماعدا) هیچ بر وقت تغلق خان احفادینه عصیان ومخالفت ایتمامش واره‌لرنده محاربه ظهور ایلمامشدر .

کاشغر قطعه‌سنك شرق شمالیسندن بعض محللر کرچه مغولستان اجزای ممالکندن معدود ایسه‌ده قطعهٔ مذکوره اوزرنده حاکم مستقل امیرتولك سلاله‌سی ایدی .

« مغولستان خانلرینك »

﴿ خاتمه‌سی ﴾

کاشغرده اونجی عصر هجریده اجرای حکومت ایدن مغول خانلری مشار الیه رشید خاندن صکره هجرتك تخمیناً (۹۶٤) نجی سنه‌سینده نائل

TBMM KUTUPHANESI

سلطنت اولان (صوفی سلطان) واندن صکره ینه تخمیناً (٩٦٧) سنهٔ هجریه‌سنده جلوس ایدن (منصور خان)در .

مشار الیه منصور خان بش سنه قدر اجرای حکومت ایده‌بیلش وهجرتك (٩٧٢)نجی سنه‌سنده اشبو مغول خانلری دخی منقرض اولمشدر .

« افادهٔ مخصوصه »

هجرتك ٩٧٢نجی سنه‌سندن ١٠٧٠نجی سنه‌سنه قدر برعصره یقین مدت ظرفنده کاشغرده تشکل ایدن چغتای خانلغی اجرای حکم وسلطنت ایلش و بومدت ظرفنده اهالی نائل حضور وراحت اولمشدر .

بومدت ظرفنده چینلیلرله قالموقلرك کاشغردن برمقدار ممالکی زیر اداره‌لرینه کچیروب اواشناده قطعهٔ مذکوره‌نك غرب وشمال طرفلری بخارا خانلغنك وشرق جهتلری دخی چینلیلرك تحت اداره وحمایه‌سنده بولندیغی ومؤخراً احفاد تیمور یه‌نك ماوراءالنهر اوزرنده‌کی حکومتلرینك میراثخواری اولان اوزبکلرك کاشغره دست نفوذ واداره‌یی اوزاتوب فقط آز برمدت صکره کیرو چکمکه مجبور اولدیغی معلومات مأخوذهٔ عاجزیدندر .

فقط بو یولده اولان معلوماتی پکده شایان اعتماد اولمامسی حسبیله کمال تردد وبرقیدواحتراز ایله عرض و بیان ایدرم . چونکه :

قالموقلرله چینلیلرك کاشغردن ضبط ممالك ایلدری (١٠٧٠) سنهٔ

TBMM KUTUPHANESI

هجریه‌سندن صکره اولوب تاریخ مذکوردن اول ضبط ایلدکاری حقنده اولان اشبو معلوماتی تأیید ایده‌جك بشقه روایت ومعلومات یوقدر .

هرحالده بو برعصرلق مدت ظرفنده قطعهٔ مذکوره‌ده اهل اسلامك اجرای حکومت ایلدیکنی قبول ایلمك امر ضرور یدر .

﴿ کاشغرده ﴾

﴿ امیر اسماعیلك حکومتی ﴾

—

هجرتك تخمیناً ۱۰۷۰ نجی سنه‌سنده (اسماعیل) اسمنده بر یسی کاشغره امیر اولمشدر .

امیر مشار الیهك مدت حکومتی یکرمی طقوز سنه امتداد وکندوسنی ایسه‌بو مدت ظرفنده الحق اجرای عدل وداد ایلشدر .

مشارالیه کاشغر چغتای خانلغی سلاله‌سندن اولوب حکومته وراثت طریقیله نائل اولمش وکندیسی ایسه محب علم و هنر اولمسی حسبیله زمانتده علوم وفنون کاشغرده کسب ترقی ایلمشدر .

مشارالیه امیر اسماعیلك زمان حکومتنده (آپاق خواجه) اسمنده بر یسی تورەمش ایدی .

مومی‌الیه خیلی زماندنبرو (آق‌طاغلو) و (قره‌طاغلو) اولەرق ایکی قسمه آیرلدیغی فصول سابقه‌ده بیان اولنان کاشغر اهالیسندن (آق‌طاغلو) فرقه‌سنك رئیسی ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

آپاق خواجه صاحب فضل وهنر اولمغله و سابق الذکر خواجه مخدوم اعظمه منسوب پولنمغله طرفداراني کسب تکثر ایتمش وعموماً کاشغر اهالیسنك رغبت وحسن توجهني قزانمشدر.

ذاتاً بوآق طاغلو وقره‌طاغلو فرقه‌لرینك رئیس وپیشواسی اولانلرك اوته‌دنبرو هوای سلطنت وحکومت جایکیر ضمیرلری اولدیغنه وکندیلری برچوق کسه‌نك مظهر حرمت وتوجهی اولدقلرینی کوره‌رك اره‌صره اظهار ضمیره قالقیشدقلرینه بناءً مومی الیه اپاق خواجه‌ده دخی سودای حکومت حس اولنه‌جق درجه‌ده بیومکه باشلامش ایدی .

مومی الیه حقنده درجهٔ مفرطه‌یه واران توجه عمومی امیر اسماعیلك اجرای حکومتنه ایراث مانعه ایتمکله ومومی‌الیهك امیراسماعیل علیهنده اولان افکار ونیاتی دخی یواش یواش میدان علانیته چیقمغله کندیسنك قتل واعدام و یا حبس وتوقیفی مظهر توجه عمومی اولمسی حسبیله اویه‌میه‌جغندن بالکز کاشغر قطعه‌سندن طرد وتبعیدیله اکتفا ایدلمشدر.

آپاق خواجه ایسه ١٠٩٧ سنهٔ هجریه‌سی اواخرنده امیر اسماعیلدن کوردیکی یومعامله‌دن دلکیر اولهرق اوآنه قدر ستر ایلمکه چالشدیغی افکار ونیاتنی بتون بتون میدانه اورمش وقالموقستانه عزیمت ایله قالموقلری اسماعیل خان علیهنده اغضاب ایدهرك کاشغر قطعه‌سنك ضبط واستیلاسنه تشویق ایلمشدر .

بوجهتی اکلامق ایچون برازده قالموقستانه یقالم .

﴿ قالموقستان ﴾

قالموقستان که (جونغاریه) دخی دینور شمال وجنوب وشرق طرفلرنده (آلتای) یاخود (التون) طاغلری واقعدر .

شمالاً سبریا وجنوباً کاشغر وشرق طرفی چین ممالکی ومغولستان وغرب طرفی قرغز ممالکی ایله محدوددر .

قطعهٔ مذکوره اهالیسی مغول سلالهسندن اولوب مقدملری ایروجه حکومت ایتمشلر واره صرهده چینلیلرك زیر حکمنه کیرمشلر ایدی .

اهالیٔ مذکوره بر طاقم قبائله منقسم اولوب هر قبیله دیکرك امور وخصوصاتنه مداخله ایتیوب « مصائب القوم عند قوم فوائد » فحواسنجه برقبیلهنك دوچار اولدیغی بلایا ومصائبدن دیکرلری استفاده ایتمکه چالیشور ایدی .

فقط بوراده کی استفاده عبرت وانتباه معناسنه اولیوب دیکرك مصائبیله متسلی اولمق وآفت زدهیی برده کندیسی ازمك دیمکدر .

حاصلی قالموقلر (*) (کهالیوت وحوبرات دخی دینور) بوافتراق وشقاقك مضراتنی درك ایدهرك هجرتك (۱۰۹۰)نجی سنهسنده عقد پیوند اتفاق ایله منقسم اولدقلری (طورغود)[۱] و (دوربات)[۲] و (چوراس)[۳] و (قوشوت)[۴] نام قبیلهلرندن برهیئت متحده تشکیل ایلدیلر .

بوقبیلهلرك طرفلرندن منصوب برر خانلری اولوب برمقتضای اتفاق قبائل خانلریده چوراس قبیلهسی خانینك تحت نظارتنده ایدی .

(*) (قالماق) صورتندهده یاز یلور .

TBMM KUTUPHANESI

چوراس قبیله‌سی خانی اولان « غالدان قونتـایجی » یاخود « غالدان بوقوچـو » عموماً قالموقسـتانك حاکم وآمری ودیکر خانلرك رئیس وناظری ایدی .

مومی الیه مغولسـتانك امیرالامراسی اولدقدن صکره ممالکنك توسـیعنه تشمیرساق همت ایتمش وهمجواری اولان چینلیـلرله بر چوق محاربه ایده‌رك اکثر محاربه‌ده غلبه کندی طرفنده قالوب چین ممالکندن دخی اپیجه محللری ضبط وتسخیر ایلمشدر .

مومی الیهدن چینلیلرك زیاده‌سـیله کوزلری یمش وحتی ایمپراطور(خان هی) (*) ایچون بیله بودهشتلی قومشونك مهاجمات متوالیه‌سی موجب خوف ودهشـت ومؤخراً مومی الیهك وقوع وفاتی ایسـه باعث مسرت اولمش ایدی .

مومی الیـه برطرفدن توسـیع حدود ایله مشغول اولـدیغی کبی دیکر طرفدن دخی زیر اداره‌سـنده بولنان ممالکك کسب عمرانه واهالیسـنك نائل ثروت وسامانه چالیشمش اولدیغندن قالموقسـتان کندی زمانندهدرجهٔ سابقه‌سنه نسبةً طریق ترقیده برخیلی مسافه قطع ایلمشدر .

حقیقةً مومی الیه غالدان زمانـنـده قالموقسـتان ازهر جهت نائل ثروت اولمش ایدی .

اول وقت قالموقسـتانك پایتختی ایلی نهری سـواحلنده (**) کائن اولوب

(*) مومی الیه (۱۰۷۱) سنهٔ هجریه‌سنده جلوس ایلمش و(۱۱۳۰) سنهٔ هجریه‌سنده فوت اولمشدر .

مدت حکومتنده داخل چیقده ظهورایدن عصیان واختلالرك تسکینی ایله اوغراشمشدر. مدت سلطنتی ٦٤ سنه‌در .

حین جلوسنده صغیرالسن اولدیغندن ابتدا کی سنه‌لرده امور حکومت وسیر معرفتیله اداره اولنمش ایدی .

(**) قدیم ایلی شهری اولمق کرکدر .

TBMM KUTUPHANESI

قالموق قبائل متفقه‌سی خانلری اوراده اقامت و یالکز کندی تبعه‌لری اوزرنده اجرای حکومت وغالدان ایسه امیرالامرا صفتیله جمله‌سنه نظارت ایلر ایدی .

آپاق خواجه‌نك کاشغرك ضبط وتسخیرینه تشویق ایلدیکی اشبوغالدان ایدی‌که : مومی الیه کاشغردن طرد وتبعید اولندقده غالدانه التجاایله کاشغرك سهولت ضبطنی وکندیسی اهالینك مظهر توجهی اولدیغنی وامیر اسماعیلك قورقوسندن ناشی کندیسنی کاشغردن طرد ایلدیکنی بیان ایله مومی الیهی اغفال واقناع ایلشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ غالدانك كاشغری ضبطی ﴾

—

غالدان اوته‌دنبرو توسیع ممالكه تشنه اولدیغی وآپاق خواجه‌كبی اهالینك استقبال ایده‌جكی برآدم معیتنده بولنمدیغی حالده كاشغری پك سهولتله ضبط ایده‌جكنی بیلدیكی جهتله درحال تدارکات لازمه اجراسیله كاشغر اوزرینه حركت ایلدی .

امیراسماعیل خان غالدانه مقاومت ایچون تدارکات حربیه اجراسیله محاربه‌یه چیقوب نهایت درجه‌ده ثبات ایلمش ایسه‌ده اهالیدن پك چوق كسه آپاق خواجه‌نك طرفداری اولمسی وغالدانك معیتنده بولنان عسكرك كثیر المقدار بولنمسی جهتله عاقبت مغلوب اولمشدر .

غالدان بومظفریت اوزرینه امیراسماعیلك تخت حكومتی غصب ایده‌رك قطعهٔ مذكوره‌یی بالسهوله زیر استیلا وتسخیرینه المشدر .

كاشغرك بودفعه غالدان طرفندن ضبط واستیلا اولنمسی هجرتك ۱۰۹۹ نجی سنه‌سنده وقوع بولمش ایدی .

مومی الیه كاشغری استیلادن صكره امیر سابق اسماعیل‌خانك متعلقاتنی تحت اسارته الوب معیتنده اولهرق قاموقستانه كتورمش وكاشغرك مقام امارتنه طرفندن مومی الیه آپاق خواجه‌یی نصب وتعیین ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ آپاق خواجه‌نك حكومتی ﴾

ایشته بوكره مومی الیه آپاق خواجه غالدانك وكیل ووالیسی اولمق اوزره كاشغرك مسند حكومتنه نائل اولمش و برمدت غالدانه عرض انقیاد واطاعت ایلمشدر .

مومی‌الیه كاشغر حكومتنجه مستقل اولوب یالكز غالدانك تحت حمایه واطاعتنده بولنور وسنوی مقطوع برویركو ویریر ایدی.

كاشغرك مقطوع اولان ویركوی سنویسی شمدیكی بزم اقچه حسابیله ۸۸ بیك عثمانلی لیراسی مقدارنده ایدی .

قالموقلرك كاشغر قطعه‌سندن الدقلری ویركونك مقداری صكره‌لری تنزیل اولنمق و بوده قطعهٔ مذكوره‌نك اختلالات ومحاربات داخلیه جهتیله خراب اولمسندن وقالموقلرك قوت واقتداری كیتدكجه تنزل ایدوب كاشغرده‌كی نفوذلرینك اسكی درجهٔ قوتنده قالمامسندن نشأت ایلمشدر .

كاشغرك ویركوسی اوقدر تنزل ایلمش ایدیكه صكره‌لری ویرلمكده اولان ویركونك مقداری شمدیكی بزم اقچه حسابیله بشیوز اون بش بیك غروش نقد ایله اون بش بیك كسور قیه بغدای و بونك نصفی قدر ارزاق سائره‌كه جمعاً بشیوز اوتوز یدی و بشیوز قرق بیك غروش رادەسنده ایدی .

آپاق خواجه مؤخراً اسماعیل خانك غصب حكومتنده اولان حقسزلغنی اكلادقده مشار الیه حقنده اجرا ایلدیكی غدرده پك ایلرو یه واردیغنی و بوكا مقابل برایولكده بولنمق ایسه انجق ترك حكومته منوط اولدیغنی حكم ایتمكله (اوچ طورفان) شهرینه عزیمت ایتمش واوراده بولندیغی مشار الیه اسماعیل خانك « محمداميل » اسمنده اولان قرنداشنه كاشغر حكومتنی ترك ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ محمد امیل خان ﴾

—

مومی الیه محمد امیل خان کاشغر سریر حکومتنه کچدکدن صکره آپاق خواجه‌نك تشویق وترغیبی اوزرینه قالموقلر علیهنده عصیان وقیام ایلدی .

مومی الیه غالدان علیهنده اعلان عصیان ایلدکدن صکره بغتةً قالموقستانه هجوم ایده‌رك نائل غلبه اولمش و بك چوق قالموق قتل واعدام واوتوز بیك نفرینی اسیر ایله بونسبتده اشیا وحیوانده ضبط واغتنام ایلمشدر.

محمد امیل خان هرنقدر بوموفقیت عظیمه‌یه نائل اولمش ایسه‌ده قالموقلرك اخذ انتقام ایچون اوزرینه کله‌جکنی ولایقیله مقابله ایده‌میوبده مغلوب واسیر اولورایسه بهمه حال اعدام ایدیله‌جکنی دوشنه‌رك وشدت وهمندن ناشی کاشغرده اقامت ایده‌میه‌رك حکومتی ترك ایله فرار ایلمشدر .

فقط قالموقلرك سیف انتقامندن قاچیردیغی جانی بالاخره رفیقنه تسلیم ایلمش یعنی کاشغرك غرب طرفلرنده بولنان جبالدن فرار ایلدیکی طاغك یر یسنده رفقاسندن برخائن طرفندن قتل ایدلمشدر .

قاتلك بوفعل قتلی مومی الیهك یانده بولنان نقود واشیاطمعیچون اجرا ایلمش اولمسی اغلب احتمالدر .

مطالعه

—

آپاق خواجه‌نك اسماعیل خان علیهنده اولان شومعامله‌سی شایان

TBMM KUTUPHANESI

تعییب برحال وحرکت ومحمد امیل خانك کندی افتدارسزلغنی کورمیه‌رك قالموقلرکی قوتلی بردشمن علیهنده قیام ایله انلری اضرار واغضابه قالقیشمسی دخی اثر حفتدر .

مادامکه محمد امیل خان قالموقلردن قورقه‌یورایدی . نیچون انلرك اوزرینه هجوم ایلدی ؟ .

مادامکه انلرله ابتدا محاربه‌یه قالقیشدی . نیچون ثبات ودوام ایتمیوبده دها دشمن ظهورایتمکسزین فرار ایلدی؟

بربرلرینك طبان طبانه ضدی اولان بو حالار ایسه عرض ایلدیکم وجهله نتیجهٔ اموری ملاحظه ایتمامکدن بشقه هیچ برشیٔ دکلدر.

اکر محمد امیل خان عاقلانه حرکت ایدوبده آپاق خواجه‌نك تشویقاتنه قاپیلمامش وقالموقلره عرض خلوص ایلمش اولسه ایدی نائل اولدیغی سریر حکومتده بقا بولورایدی .

لکن ـــ اشاغیلرده دها زیاده اکلاشیله‌جغی وجهله ـــ اورالرجه رأس اداره‌یه کچنلرك اکثریسنده بوجهتلری ادراك ایده‌جك فکر « بین » بولنمامسی بالاخره پك چوق فنالغی موجب اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ ینه آپاق خواجه ﴾

—

مومی‌الیه محمد امیل خانك فراری ومقتولاً وفاتی اوزرینه سریر حکومته ایکنجی دفعه اولهرق مومی‌الیه آپاق خواجه کچهرك بر مدت اجرای حکم وسلطنت ایلمشدر .

قالموقلر ایسه اخذ انتقام ایچون تعجیل ایتمامشلر ایدی .

آپاق خواجه بر مدت اجرای حکومتدن صکره حلول اجل موعودیله ارتحال دار بقا ایلدی .

مقام حکومت اصولاً ترك ایتمش اولدیغی بیوك اوغلنه ویرلمك لازم کلور ایکن ادارهٔ حکومت زوجه‌سنك النه کچمش ومومی الیها ایسه سریر حکومته (مهدی) اسمنده اولان آپاق خواجه‌نك کوچك مخدومنك کچیرلمسی واو حالده مومی الیهك والده‌سی اولمسی حسبیله کندیسنك وصیه تعیین ایدلمسی ایچون مشار الیه آپاق خواجه‌نك دیکر حرمندن متولد اولان بیوك مخدومنی قتل واعدام ایتدیرمشدر .

قادینلر طرفندن کاشغرده وارث سلطنتك قتل اولنمسی برده هجرتك بشنجی عصرنده وقوع بولمشدرکه خصوص مذکور کتاب ناچیزانه‌مك (٥٩) نجی صحیفه‌سنده مندرجدر .

اوتار یخده اولدیغی کبی بوتاریخده دخی مومی‌الیها حکومتی دست اداره‌سنه المغه قالقیشمش وبرطاقم انتریقه‌لر وقتللر اجرا ایلش اولدیغندن قتل اولنمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

مومی الیهانك قتلی فساد واختلال نتیجه‌سیله حاصل اولدیغی کبی قتلندن صکره دخی محاربات داخلیه‌نك بردنبره اوکی النه‌مامش و برقاچ ماه خونریزانه محاربات وقوع بولمشدر .

حیفاکه بویله اختلالدرله کاشغر کوندن کونه قوتدن دوشمش واهالینك اخلاقی‌ده فساده وارمشدر .

﴿ خواجه دانیال وخواجه احمد ﴾

و

« غالدانك کاشغری ایکنجی دفعه ضبطی »

کاشغر محاربات داخلیه‌سنك نتیجه‌سی اولق اوزره قره طاغلو وآق طاغلو خواجه‌لردن یارکنده « خواجه دانیال » و کاشغرده دخی « خواجه احمد » کسب استقلال ایله هر بری بولندقلری شهرلرده منفرداً اجرای حکومته قالقیشمشلردر.

یارکند حاکمی اولان خواجه دانیال کندی قوتنك ازلغنی کورمکله استقرار بنای حکومتیچون قرغزلردن طلب معاونت وبو سایه‌ده بر مدت اجرای حکومت ایلمشدر .

بو وقعه‌لر تخمیناً هجرتك ۱۱۲۵ نجی سنه‌سندن ۱۱۳۰ نجی سنه‌سنه قدر کدران ایدن بش سنه ظرفنده‌در .

قالموقستان حاکمی اولان غالدان ایسه محمد امیل خانك قالموقستانده

TBMM KUTUPHANESI

مقدما اجرا ایلدیکی خسارتك (که یوقاروده مذکوردر) اخذ انتقامیچون عساکر کلیه تدارکیله کاشغر اوزرینه حرکت ایلدی .

بو خبر یارکند حاکمی اولان خواجه دانیاله واصل اولنجه مومی الیه کندیسیچون قالموقلره اظهار وعرض اطاعتدن بشقه طریق نجات کورهمیه‌رك وغالدان دها یارکنده واصل اولمزدن اول کندیسی یارکنددن چیقه‌رق استقبال ایدوب عرض انقیاد واتفاق ایلمشدر .

غالدان خواجه دانیالك عرض اطاعتندن وبو سببله یارکند اوکنده اوغراشلدیغندن ممنون اولوب مومی الیه معیتنده اولدیغی حالده کاشغر اوزرینه اولان حرکتنی تسریع ایلدی .

کاشغر حاکمی «خواجه احمد» قالموقلره مقابله ایتمك ایستمش وتدارکات لازمه اجراسیله حکومتنی دشمنه تسلیم ایلمامك ایچون برقاچ کره محاربه ایلمش ایسه‌ده غالدانك قوهٔ کلیه‌سی قارشوسنده کندیسنك عساکر جزؤیه‌سی دوچار عجز ومغلوبیت اولمشدر .

خواجه احمد اولنان محاربانك صوکنده بالذات میدان محاربه‌ده دفع اعدایه چالیشمر (صواشیر) ایکن مهاجملرك کثرتی جهتیله پنجهٔ اسارته کچمش اولدیغندن کاشغر شهری حامیسز ومحافظسز قالوب غالدانك دست ضبطنه کچمشدر .

غالدان کاشغری ضبط ایتدکده دشمنی اولان ومقدما ملکنده اجرای خسارت ایدن (محمد امیل خان) ایله (آپاق خواجه) نك قبل الاستیلا وفات ایتمش اولدقلری جهتله میدانده کندیسنك دشمنی بولهمیوب اهالیدن اخذ انتقامه لزوم کورمامش وبو سببله هیچ برکسه‌نك مال وجانه طوقنمامشدر .

کندیسی تکرار قالموقستانه کیده‌جکندن کاشغره انتخاب اهالی ایله بریسنی حاکم نصب وتعیین ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

کاشغره بوکره حاکم اولان ذاتك اسمنی اوکرنمك ایچون اینجه اوغراشمش ایسه‌مده موفق اوله‌مدم .

غالدان بو فتوحات اوزرینه یارکندحاکمی اولوب اثنای راهده کندیسنه عرض اطاعت ایدن خواجه دانیال ایله کاشغر حاکمی اولان و بوکره وقوع بولان محاربه‌ده بالمغلوبیه قید اسارته النان خواجه احمدی عائله‌لری وطرفدارانك ایلرو کلانلری ایله الهرق قالموقستانه عودت ایلمشدر .

مومی‌الیه غالدانك قالموقستاندن کاشغره کلوب اورالرینی کاملاً ضبط ایله مظفراً تکرار قالموقستانه عودت ایلمسی هجرتك (۱۱۳۰) نجی سنه‌سنده وقوع بولمش ایدی .

مذکور خواجه‌لر اوچ سنه قدر قالموقستانده تحت توقیفده قالمش و بو مدت ظرفنده کاشغر قالموقستانه تابع اولوب هیچ بر طرفنده اختلال ومحاربات ظهور ایلدیکندن اهالی کندی کار وکسبلریله مشغول اولوب نائل حضور وراحت اولمشدر .

خواجه دانیال بلا محاربه کندیسنه عرض اطاعت ایتمش ایکن غالدانك انی مسند سابقنده ابقا ایتمیه‌رك خواجه احمد ایله برابر تحت توقیفه المسی وهیچ بر مکافاة ایتمامسی «ایلروده عصیان ایدر» مطالعه‌سنه مبنی اولمق کرکدر .

{ بوراسی وطننه خدمت ایتمك ایستمیانلر ایچون جای انتباه وعبرتدر . }

﴿ خواجه دانیال ﴾

—

هجرتك (۱۱۳۳) نجی سنه‌سنده غالدانك وقوع وفاتیله یرینه (چپان راپتان) نام خان کچدکده اوچ سنه دنبرو تحت توقیفده بولنان و مقدما قالموقلره عرض اطاعت وانقیاد ایدن دانیال خواجه‌یه قالموقستانه مربوط اولان کاشغر قطعه‌سنك عموم‌خانلغنی توجیه ایده‌رك مومی‌الیهی معززاً قطعهٔ مذکوره‌یه کوندردی .

لکن دانیال خواجه‌نك بیوك اوغلنی رهن اولمق اوزره نزدنده الیقویمش وبوده خواجهٔ مومی‌الیهك بالاخره عصیان واختلاله قیام ایلیه‌مامسی ملاحظه‌سندن نشأت ایلمشدر .

قرون سالفه‌ده بر شهر والی و یا حکمدارینك سلطان ویاخود حامیسی علیهنده عصیان واختلال ایده‌مامسیچون اوغللرندن ویا برادرلرندن بر ویاخود بر قاچنی رهن اولمق اوزره مرکز سلطنتده توقیف ایلك هر یرده مرعی الاجرا اولان اصولدن ایدی .

دانیال خواجه کاشغر قطعه‌سنه مواصلتنده مقدما حکومت ایتدیکی یارکند شهریني کندیسنه پایتخت اتخاذ ایده‌رك دیکر کاشغر شهرلرینه طرفندن والی نصب وتعیین ایلمشدر .

بر مدت صکره (چپان راپتان) وفات ایده‌رك یرینه (حالدان « غالدان » شیرین) نام خان کچمش ومومی‌الیه ایسه دانیال خواجه‌نك مقام اطاعتده

TBMM KUTUPHANESI

بولنمسی حسبیله (چپان راپتان) طرفندن نائل اولدیغی حقوق امارتنی تصدیق ایلمشدر .

﴿ دانیال خواجه حقنده برایکی سوز ﴾

دانیال خواجه‌نك اوچ سنه مدت قالموقستانده تحت توقیفده بولنمسی برجزای معنوی ایدی .

کندیسی وطننه خیانت ایلمامش ایسه‌ده محافظهٔ وطن ایچون‌ده چالیشمامش اولمسی من طرف الله بوقدرجق برجزایی موجب اولمشدر .

وطننه خیانتده بولنمدیغیچون جزایی‌ده آزچکمش ومؤخراً عموماً کاشغرك خانلغنه نائل اولمق کبی برسعادته مظهر اولمشدر .

کندیسی عاقل ودور اندیش اولوب وطننی اقبالنی دوچار مخاطره ایتمامك ایچون عصیانه اختلاله (که هروقت مضراتی موجبدر) هیچ قالقیشمامشدر .

ایشته بو سایه‌ده هم کندیسی وفاتنه قدر مقامنده پایدار وهمده تحت اداره‌سنده بولنان ممالك اهالیسی کمال حضور وراحت ایله اوانکدار اولمش ایدی .

مومی الیهك بو پولتیقه‌سی زمانیجه الك صاغلام اولوب عکسی جهتی موجب تهلکه ومخاطره ایدی .

هرحالده زماننده هم قالموقلری وهمده اهالیی کندیسندن خشنود ایتمك کبی دور اندیشانه وعاقلانه اولان تدابیری شایان تحسین وتقدیردر .

TBMM KUTUPHANESI

مومی الیهك زمان حکومتنده کاشغرده هیچ برکونا او یغونسزلق ظهور ایتیوب هرکس کندی کار وکسبیله مشغول اولمش وصنایع وتجارتده سابقنه نسبتله بر خیلی ترقی ایتمشدر .

کندیسی محب علم وهنراولمسی حسبیله اطرافدن کلان برخیلی علمایی حسن صورتله قبول ایلمش وانتشار معارف امرنده پك چوق خدمت ایتمشدر .

﴿ کاشغرك انقسامی ﴾

برمدت صکره دانیال خواجه وفات ایلدکده قالموقستان حکمداری اولان مومی الیه « حالدان‌شیرین » کاشغر قطعه‌سنی مومی‌الیه دانیال خواجه‌نك درت اوغلی بینده تقسیم ایلدی .

دانیال خواجه زمانده کاشغر قطعه‌سی برکشینك یعنی خواجهٔ‌مومی الیهك زیر اداره‌سنده اولدیغی حالده حالدان شیرین اداره‌نك ید واحده اولمسی اصولنی لغو ایده‌رك « کاشغر » و « یارکند » و « آق‌صو» و « ختن » ولایتلرینی خواجهٔ مومی‌الیهك اوغلارینك عهده‌سنه توجیه ایلدی .

ایشته قطعهٔ مذکوره بوندن‌صکره درت قسمه تقسیم اولنوب‌هر برقسمی خواجهٔ مومی الیهك براوغلی زیر اداره‌سنده بولنه‌رق دیکرلرندن آیرو ومستقل ایدی .

حالدان شیرینك قطعهٔ مذکوره‌یی یولیله درت امارت یاپمسی برامیرك

TBMM KUTUPHANESI

تحت اداره‌سنده بولنمدیغی صورتده ایلروده عصیان واختلاله قیام ایتمسی ملحوظ واوحالده تکمیل کاشغرك قوهٔ عسکریه‌سی یرآدمك النده بولنه‌جغندن اوغراشلمسی مشکل اولوب انقسامی تقدیرنده ایسه قوت واقتدارك دخی آزاله‌جغی جهتله امیرلرك هر بری کندیلرنده بولنان قوهٔ جزؤیه‌یی کوره‌رك عصیانه جسارت ایده‌ماملری واره‌یه حسدوتفرقه کیروب حب سلطنت‌الجاسیله هیچ بری حکومتی دیکرینه ویرمك ایستمیه‌جکی حسبیله دخی دائرهٔ اتفاق واتحاده کیره‌ماملری مطالعه‌سنه مبنی اولمق کرکدر .

کرك دانیال خواجه وکرك اوغللری قره‌طاغلو فرقه‌سنك رئیسلری اولوب بونلرك حکومتی دست اداره‌لرینه کچیرملری آق طاغلو طاقمنك کانون حسدینی اشعال ایلدیکی وحالبوکه بوایکی فرقه بینده اوته‌دنبرو بعض وعداوت حکم سوردیکی جهتله براره‌لق آق طاغلو فرقه‌سی قره‌طاغلو طاقمندن ادارهٔ حکومتی المغه قالقیشدیلر .

لکن قره‌طاغلولرك النده اولان حکومتك قوهٔ قهرانه‌سی آق طاغلولر ایچون برتازیانهٔ تأدیب اولمغله اهللرینه نائل اوله‌مدیلر وفقط بو بابده دسیسه وانتریقه اجراسندن‌ده فارغ اولمدیلر .

دانیال خواجه‌نك مخادیمندن یونس خواجه‌که « حالدان شیرین» طرفندن دیکر برادرلرینه یارکند وکاشغر وآق‌صو شهرلری ویرلدیکی کبی کندیسنه دخی ختن ولایتنك حکومتی اعطا قلنمش ایدی .

مومی‌الیه حریص جاه ودولت اولمغله برادرلرینك حکومتلرینی الرندن المق وتوسیع دائرهٔ حکومت ایلمك ایچون اجرای حیل ودسیسه‌یه‌قیام ایده‌رك نهایت کاشغر ویارکند شهرلرینك اداره‌سنی برادرلرینك النمدن المغه موفق اولدی .

مذکور شهرلر کندیسنك اداره‌سنه کچنجه کاشغره « پاشاخان » ویارکنده دخی « جهان خان » اسمنده اولان اوغللرینی والی نصب وتعیین ایلدی .

TBMM KUTUPHANESI

آق صوشهری ایسه دیکر برادر ینك النده قالوب شهر مذکوری ضبط وتسخیر ایتمکه هرنصلسه موفق اولهمامشدر .

یونس خان یالکز بونکلهده قناعت ایتیوب کاشغر قطعهسنك بتون بتون کندی زیر اداره‌سنده بولنهرق قالموقستاندن فك رابطه ایتمسی وحتی قالموقستانك ضبط واستیلا اولنمسی املنه دوشهرك بونك حصولیچون اسباب ووسائل لازمهیه تشبث ایلمش ایدی .

چونکه اول اره‌لق قالموقستان دوچار شورش وفساداولدیغندن قالموقلرك اسکی عظمت واقتدارلری قالمامش ایدی .

مومی الیهك بونیت ایله تدارکات کلیه‌یه قیام ایلمکده اولدیغی آق صوده بولنان برادری ایله او یچ طورفان حاکمی طرفندن قالموقستانه اخبار اولنمش ایسه‌ده قالموقلر اول اثناده منازعات داخلیه ایله مشغول اولدقلرندن کاشغرده ایلروده ظهور ایده‌جك آتش عصیان واختلالك وقتیله عدم ظهوری جهتنه باقه‌مامشلردر .

یونس خانی خسته حکومت ایلمکده وحصول امله‌یچون تدارکات کلیه اجراسنده بولنمقده اولهرق براقه‌لمده بر پارچه‌ده قالموقستانه بقالم .

کاشغرك وقوعاتنی یازمقده اولدیغم اشبو اون ایکنجی عصرهجری ایچنده قالموقستانه مربوط اولمسی وقالموقستان وقایعنك‌ده کرك بوعصرده وکرك بوندن صکره کاشغره تعلق بولنمسی حسبیله بوندن اول برمقدار یازلدیغی کبی بوندن‌صکره دخی اوجهته دائر برقاچ سوز دهایازمق ضرور یدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ قالموقستان ﴾

یوقاروده کی قالموقستان فصلنده قالموقلرك عقد اتفاق ایتدکلری وکسب عظمت ایتملری (غالدان) سایه‌سنده حصوله کلدیکی برتفصیل ذکر وبیان اولنمش ایدی .

قالموقستان وقایعنی متسلسلاً اکلامق ایچون زمانجه برمقدار کیرویه دونمکلکمز وایشی مومی‌الیه زماندن طوتمقلغمز لازم کلور .

اویله ایسه یوقاروکی فصلده غالدانه دائر ناقص براقدیغمز افاداتی اکمال ایده‌لم .

هجرتك (۱۰۹۰) نجی سنه‌سندن صکره قالموقلر فوق‌العاده کسب اقتدار ایتمش وکاشغر قطعه‌سی دخی قالموقستانه ربط اولنوب تحت حمایه‌یه کیرمش ایدی .

قالموقلرك کسب اقتداری برمنوال معروض غالدانك سایه‌سنده حاصل اولوب مومی‌الیه قالموقستانی بولدیغی هیئتك برقاچ مثلی توسیع یعنی شمالاً وغرباً برخیلی محللر ایله شرقاً چین ممالکندن برمقدارمحلی وجنوباً کاشغر قطعه‌سنی وحتی تبت ولایتنی ضبط وتسخیر ایلمشدر .

. حتی مومی‌الیهك آسیای وسطادن دخی بعض محلی وخصوصیله مؤخراً طاشکندی ضبط ایلدیکی بعض محلده مقیددر .

مومی‌الیه غالدان بوقدر فتوحات اوزرینه کسب جسارت ایله چینلیلری بتون بتون قهر وتدمیر ایده‌رك ممکن اولورسه ممالك چینیه‌یی کاملاً ضبط ایلمك ایچون بخارا وسمرقند خانلریله عقد پیوند اتفاق ایلمش‌ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

کندیسی ذاتاً چینلیلرك کوزلرینی یلدیرمش اولدیغی حالده بوکره کندی قوتنه بخارا وسمرقند حکمداران اسلامیه‌سی قوتلرینك دخی انضمامی وکاشغر قطعه‌سی قالموقستانه مربوط اولدیغی وخانی اولان آپاق خواجه ایسه طرفندن منصوب بولندیغی جهتله ایستر ایستمز قطعهٔ مذکوره‌دن آپاق خواجه برخیلی آدم کوندره‌جکندن بوقوتکده اردوسنه علاوه‌سی تقدیرنده آچیله‌جق محاربه‌ده مغلوبیتك چینلیلر طرفنده قالهجغی بدیهی ایدی .

غالدانه بوجسارتی ویرن شیئك الك باشلوجه‌سی چینلیلرك اول اره‌لق غایت ضعیف وناتوان وممالك چینیه‌نك‌ده اختلالات داخلیه ایله پك زیاده خراب وویران اولمسیدر .

چونکه داخل چینده هجرتك اون برنجی عصری اوخرینه طوغری ظهور ایدن او یغونسزلقلر حددن آشمش وچینلیلری فناحالده اورسه‌لمش ایدی.

ایشته اول اره‌لق یکرمی ایکنجی سلاله اولق اوزره مانچو تاتارلری سریر سلطنتی ضبط ایله چین اوزرنده حکمران اولمغه قالقیشدیلر .

مانچو تاتارلری کرچه تخت سلطنتی ضبطه موفق اولمشلر ایسه‌ده حکومتلرینی هنوز تأسس وتقرر ایتدیره‌مدکلرندن اکر انلرك زمانده غالدان تشبثاتنده موفق اولمش وفعلیاته کیریشمش اولسه ایدی غوائل خارجیه مانچولرك باعث ادباری اولور ایدی .

لکن مومی‌الیه بوایش ایچون اجرا ایلکده اولدیغی تدارکات عظیمه اثناسنده وفات ایلمش اولدیغندن چینلیلر بویله بردشمن مدهشدن قورتیلمش وقالموقستانك تدارکاتندن واطراف خالرله اتفاقندن برنتیجهٔ حسنه حصوله کله‌مامشدر .

کندیسنك قوردیغی پلانی اخلافی حقیله اجرا وطوتدیغی اصولده ثبات ودوام ایده‌مدکلرندن قالموقستانك اقتدار وقوتی کوندن کونه مبدل عجز وضعف اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ اوائلده «شمدیکی زمانده دکل» دولتلرك هیبت وشوکت وسلطنت وقدرتلری سرکارده بولنان برقاچ کمسنه‌نك وجودیله قائم وانلرك ضیاعیله کوندن کونه محو وغائب اولدیغی امثال عدیده‌سیله مثبتدر ۰﴾

غالداندن صکره (چپان راپتان) واندن صکره‌ده (حالدان شیرین) قالموقستانك عظمت ودهشت سابقه‌سنی ادامه‌یه چالیشمشلر ایسه‌ده قالموقستان مومی الیه زمانده حائز اولدیغی موقع عالیدن کوندن کونه اشاغی دوشمشدر.

خصوصیله حالدان شیرینك وقوع وفاتی اوزرینه قالموقلرك انتظام واتفاقلری بتون بتون دوچار خلل واولاد واخفادی ایله قبائل سائره خانلری استحصال سلطنت وریاست ایچون برلرینك محو ینه چالیشدقلری جهتله اقتدار وشوکتلری دخی ضعف وزواله مبدل اولمش ایدی .

شواختلالات داخلیه برمدت دوام ایدرك عاقبت (حالدان شیرین) لك اولاد واخفادینك جله‌سی مقتول اولمشدر .

بونك اوزرینه قبائل سائره خانلرندن طواش (*) خان حالدان شیرینك یرینه کچیرلمشدر .

حالدان شیرینك تعلقاتندن وقالموق رؤساسندن امورسانا (**) قالموقستانك شوحال شورشندن استفاده ایله ریاست حکومته کندیسنك کچمسی ایچون استعمال سلاحه مراجعت ایتمش وفقط باشنده اولانلرك قلتی جهتیله نائل امل اولهمامشدر .

کندیسنك حصول املنه الك زیاده سد ممانعت‌چکن مومی الیه‌طواش

(*) یاخود (دعوایجی)

(**) یاخود (عمرسنحان)

TBMM KUTUPHANESI

(دعواجی) اولوب اکر طواشك یرنده بشقه بر یسی اولسه ایدی امورسانانك موقع حکومتی یقالمسی احتمالدن بعید دکل ایدی .

قالموقستانك شوحال شورشی اوزرینه قالموق رؤساسندن نیك و بدی تفریقه غیرمقتدر برقاچ سبکمغز تسکین شورشه مدار اولور امیدیله (۱۱۶۶) سنهٔ هجریه‌سنده چینلیلره مراجعت وطلب مداخله ایلش ایدی .

اول وقت چین ایمپراطوری «هیانغ لونغ» (*) اولوب ذاتاً مشار الیه اوته‌دنبرو قالموقستانك حال شورشندن استفاده عزمنده اولدیغی حالده رؤسانك طلب مداخله‌سی ومؤخراً که برسنه صکره‌در مومی‌الیه امور سانانك مغلوبیت ومأیوسیت واقعه اوزرینه (۱۱۶۷) سنهٔ هجریه‌سنده حضور ایمپراطوریه داخل اولهرق وعرض اطاعت وتابعیت ایدهرك قالموقستانك ضبط واستیلاسیله حکومتنك کندیسنه اعطاسنی رجا واسترحامی اوزرینه شوحاللردن استفاده ایچون درحال قالموقستانه مقدار کافی چین عسکرینی سوق واعزام ایلدی .

مومی‌الیه امورسانا چین عسکری ایله برابر قالموقستانه اعزام اولنمش ومومی الیه دخی اجرای انواع دسیسه ایله رؤسای قبائلی چینلیلر طرفنه جلب ایدوب قالموقلری سلاح چکهرك مقابله ومدافعه ایتمکدن منعه موفق اولدیغندن بوسایه‌ده عساکر چینیه قالموقستانی عموماً تحت ضبط واستیلایه المشدر .

قالموق خانی بولنان سالف‌الذکر (طواش) خان رؤسای قبائلدن اکثریتنك امورسانا طرفندن مجلوب اولدیغنی کورنجه چینلیلرله محاربه ایدهمیه‌جکنی اکلایهرق قطعاً مقاومت ایتمکسزین سریر حکومتی ترك ایله اختیار

(*) یاخود (هیان لونغ) ۱۱۴۸ سنهٔ هجریه‌سنده تخت سلطنته جلوس ایلدی . حین جلوسنده یکرمی التی یاشنده ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

فرار ومقدما کندیسی طرفندن نصب اولنمش اولان (او چ طورفان) حاکمی نزدنده قرار ایلمشدر .

او چ طورفان حاکمی ایسه حق نان ونعمتی بیلز خائنك بر یسی اولد. یغندن کوردیکی لطفی آیاق التنه آلوب کندیسنه التجا ایدن ولی نعمتی افندیسنی سرخوش ایدهرك چینلیلره تسلیم ایلمشدر .

ایمپراطور (هیانغ اونغ) کندیسنه تسلیم اولنان اشبو طوائی (دعواجی)یی اولدیرمیوب یالکز تحت توقیفه الدیرمشدر .

بوکا سبب ده شاید ایلروده امورسانا چین حکومتنی طاتیبوب عصیان ایدر ایسه مومی الیهی انك علیهنده استخدام ایلمك مطالعهسنه مبنی اولمق کرکدر .

چینلیلر قالموقستانی ضبط ایتدکده حکومتی مومی الیه امور سانایه توجیه ایلدیلر .

برروایته کوره قالموقلرك رؤساسندن اولان اشبو دعواجینك مؤخراً چینلیلرعلیهنده قیام ایلدیکی وچینلیلرك مومی الیهك حکومتنی مضمحل ایدهرك کندیسنی اعدام ایلدکلری ا کلاشلمقده ایسهده مومی الیه مؤخراً چین علیهنده بولنمدیغی کبی بولنمغهده وقت بوله مدیغندن وچینلیلر علیهنده مؤخراً قیام ایدن ایسه امورسانا ایدوکندن روایت مذکوره یه قطعا اعتماد جائز دکلدر .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ کاشغرده ﴾

« آق طاغلو وقره طاغلولرك محاربانی »

و

﴿ خواجه برهان الدینك حکومتی ﴾

—

مومی‌الیه امورسانا قالموقستان مقام‌حکومتنه کچدکدن صکره برمدتدنبرو قالموقستاندن آیریلان وقالموقستان علیهنده بولنان کاشغرك دخی ضبط واستیلاسی املنه دوشدی .

کاشغرده ایسه دانیال خواجه‌نك اوغلی اولوب ختن حکومتنده بولنان ومؤخراً کاشغر وبارکندی دخی ضبط ایده‌رك اورالرینی تحت اداره‌سنه الان یونس خان اجرای حکومت ایلکده اولوب مومی الیه کاشغرك قالموقستانه اولان رشتهٔ مربوطیتنی قیرمش وحتی قالموقستانك ضبط وتسخیری تدارکاتیله اشتغال ایلکده بولنمش ایدی .

مومی الیهك بوعصیان وتدارکاتی قالموقستانك شورش‌وفسادی وحکومتك امور سانانك النه کچمسی زمانلرینه مصادف ایدی .

امور سانا یونس خانك قوتلی اولدیغنی بیلدیکی جهتله کاشغرك‌استیلاسی قوهٔ جزؤ یه‌سیله حصوله کله‌میه‌جکنی دوشنه‌رك طریق حیله‌یه سلوك ایلدی وکاشغرده آق طاغلو وقره‌طاغلو اوله‌رق ایکی‌فرقه اولوب حکومت‌قره‌طاغلولرك یعنی دانیال خواجه اولادینك زیر اداره‌سنده اولدیغی جهتله آق طاغلو

TBMM KUTUPHANESI

فرقه‌سنك طبیعی قره‌طاغلولرك دشمنی اولمسندن واهالیدن پك چوغنك آق طاغلو طاقنك طرفداری بولنمسندن استفاده‌یه قالقیشدی .

بناء علیه چین قوماندانیله اتفاق ایده‌رك سابقا کاشغر حاکمی اولوب غالدان طرفندن حکومتی الندن النه‌رق اولاد واتبا عیله برابر قالموقستانده تحت توقیفه النمش اولان وآق طاغلولرك رئیس ویشوالرندن بولنان احمد خانك خواجه (برهان الدین) نام اوغلنی حصول امنه واسطه وآلت اتخاذ ایلدی .

مومی الیه خواجه برهان الدینك معیتنه چینلیلرله قالموقلردن وکاشغردن قالموقستانه اختیار هجرت ایدنلرك حرب وضربه مقتدر اولانلرندن مرکب بر اردو ویروب خواجهٔ مومی‌الیهی کاشغرك ضبط واستیلاسنه مأمور ایلدی .

امورسانا خواجه برهان الدینك (خواجه خان) اسمنده اولان برادرینی نزدنده توقیف ایلش ایدی .

مومی الیهك برادرینی توقیف ایلسی (یوقاروارده بر قاچ پرده دینلدیکی وجهله) خواجه برهان الدین کاشغری ضبط ایتدکدن صکره شاید کندیسنه عصیان ومخالفته قالقیشیر ایسه انك علیهنده قوللانمق مطالعه‌سنه مبنی‌در .

خواجه برهان الدین پدرندن صکره آق طاغلولرك رئیسی اولوب کاشغرلیلردن بر خیلی ادم ایسه قسم مذکورك طرفداری اولدیغندن مومی‌الیه (آق صو) پیشکاهنه مواصلت ایلدکده شهر مذکور اهالیسی قطعا مخالفته بولنمیه‌رق وقبولری آچه‌رق شهری تسلیم و عرض تابعیت ایلدیلر .

مومی‌الیه آق صو شهرینی بلا محاربه قبضهٔ تسخیره کچیردکدن صکره شهر مذکوردن بر مقدار آدم استصحاب ایده‌رك (اوچ طورفان) ه عزیمت

TBMM KUTUPHANESI

ایتمش وشهر مذکور اهالیسی دخی آق صو اهالیسی کبی بلا محاربه شهری کندیسنه تسلیم ایلمشدر .

مومی‌الیه اوچ طورفانه داخل اولوب شهر مذکورده تدارکات حربیه اجراسنده بولنمقده ایکن ختن حاکمی اولان سابق الذکر یونس خان مومی‌الیه برهان الدینك بربری ارقه‌سندن بالسهوله آق صو و اوچ طورفان شهرلرینی ضبط ایلدیکنی خبر المش اولدیغندن درعقب عساکر کلیه ایله اوچ طورفان اوکنه ورود ایلدی .

مومی‌الیه یونس خانك معیتنده یارکند حاکمی اولان مخدومی (جهان خان) دخی عساکر موجوده‌سیله بولنمقده ایدی .

یونس خانك معیتنده یالکز ختن و یارکند قوتلری بولنمیوب کاشغر عساکریله قرغز طائفه‌سندن بر خیلی ادم دخی امره منتظر اولهرق مومی‌الیه اردوسنك هیبت و دهشتنی تزید ایلمکده ایدی.

خواجه برهان الدین یونس خانك مقابله‌سی غیر قابل بر کثرت و دهشتله اوچ طورفانه مواصلتنی کورنجه میدان محاربه‌سنه جسارت ایده‌میه‌رك اوچ طورفان شهرنده تحصنه مجبور اولدی.

یونس خان خواجه برهان الدینك اوچ طورفانه قپاندیغنی کورنجه درحال شهر مذکوری تحت محاصره‌یه المشدر .

خواجه برهان الدین یونس خانك بهمه حال شهری ضبط ایده‌جکنی وبو بابده مقاومتك امکانی بولنمدیغنی کوره‌رك امور سانادن الدیغی تعلیمات موجبنجه طریق حیله‌یه صاپوب یونس خانك معیتنده اولان وبر مقداری ذاتاً اوته‌دنبری آق طاغلو قسمنه میال اولدیغی‌حالده خواه ونا خواه قره طاغلولرك زیر اطاعتنده بولنان عساکرك چوغنی کندیسنه طرفدار ایتمکه موفق اولش

TBMM KUTUPHANESI

و قرغزلر ایسه جزؤی بر تشویق ایله یونس خانی ترك ایدهرك طرفنه دخالت ایلمش ایدی .

یونس خان اردوسنك پریشان اولدیغنی وعسا کرینك کندیسنی ترك ایله دشمن طرفنه کچدیکنی کورنجه بوحالده محاصره ده دوام ایله شهر مذکور پیشکاهنده طوره میه جغنی وحتی برهان الدینك وقوعی ملحوظ اولان هجومنه مقاومت ایده میه جکنی اکلایه رق اوچ طورفانی ترك ایله مجبور فرار ورجعت اولمشدر .

خواجه برهان الدین یونس خانك رجعت وفرارندن برقاتدها جسارتلنه رك وکندی طرفنه کچن یونس خان عسا کریله تزیید قوت ایدهرك کاشغر اوزرینه یوریمش وشهر مذکوری دخی اهالیسی کندیسنی استقبال ایلدیکندن بلامحاربه ضبط ایلمشدر .

کاشغرده پك چوق اوطورمیه رق مقدما اوچ طورفانده کندی طرفنه کچن قرغزلرك رؤساسندن (قایدو) نام کسنه یی شهر مذکوره والی نصب ایدوب یارکنند اوزرینه حرکت ایلدی .

شهر مذکور حاکمی جهان خان ایدی .

مومی الیه پدری یونس خانله اوچ طورفانه کیتمش و یونس خانك فراری اوزرینه کندیسی یارکنده کلوب تحصن ایلمش ایدی .

مومی الیه برهان الدینك کله جکنی بیلدیکیچون بعض تدارکات حربیه اجراسیله ظهوراته منتظراً اجرای حکومت ایلکده بولنمش ایدی .

یارکندلیلر قره طاغلو طرفداری اولوب جهان خان ایسه اوقسمدن اولدیغنه واخلاق واطواری دخی مدحه شایان بولندیغنه بناءً اهالی کندوسنه فوق العاده حرمت ورعایت ایدر وهیچ بروقت دائرهٔ اطاعتندن خارجه چیقمز ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

برهان‌الدین یارکنده واصل اولوب عسا کرینی شهر مذکور پیشکاهنه یرلشدیردکدنصکره شهرك صلحاً ضبط اولنمسی افکاریله جهان خانه برسفیر کوندرمش ایدی .

سفیرك تکلیفی بلا محاربه شهرك تسلیمیله جهان‌خانك برهان‌الدینه وحامیسی اولان امورسانا وچین دولتنه عرض تبعیت واطاعت ایلمسندن عبارت ایدی.

جهان خان ایسه بوتکلیفی قطعیاً رد ایدەرك مقاومته قرار ویرمش واهالی دخی بو بابده کندیسیله برابر دشمنه مقاومتده صوك درجەیه قدر ثبات و دوام ایدەجکلرینی وعد ایدەرك محاربه یه حاضرلنمشدر .

برهان‌الدین واقع اولان تکلیفنك جهان خان طرفندن رد اولنمسی اوزرینه یارکند شهرینی تحت تضییق ومحاصرەیه الدی .

یارکندلیلر محاصره اولنمدقلرینی کورنجه شهردن طیشارویه چیقوب برهان‌الدین عسکری اوزرینه هجوم ایتدیلر .

اوکون محاربه اقشامه قدر دوام ایتمش وایکی طرفدن برچوق آدم تلف اولوب غالبیت ومغلوبیت بللی اولەمامشدر .

اندنصکره دخی محصورین ومحاصرین آرەسنده برچوق محاربه وقوع بولمش وکاه یارکندلیلر وکاهده برهان‌الدین عساکری غالب اولوب ارەده برخیلی نفوس تلف اولدیغی حالده غلبهٔ قطعیه هیچ برطرفده قالمامشدر .

یارکندلیلر مغلوب اولدقجه شهره عودت ایدر وشهردن دخی مقاومت ایدوب کندیلرینی طوپلدقدن وتزیید قوت ایلدکدن صکره طیشارویه چیقار ومحاصرین اوزرینه هجوم ایلر ایدی .

برهان‌الدین محاربهنك من غیر مأمول امتدادندن اوصانمش واولنان

TBMM KUTUPHANESI

صوك محاربه‌لرده مغلوبیتك اکثریاً کندی طرفنده قالدیغی جهتله بالآخره کندیسنك مغلوب اوله‌جغنی و یارکندلیلرك ثبات واقداملری سایه‌سنده غالبیتك جهان خان طرفنده قاله‌جغنی اکلامش اولدیغندن بوراده دخی حیله ایله ایش کورمکه قالقیشمشدر .

بناءً علیه جهان خانك روسیا وامراسندن ایکی کسنه‌یی مواعید کاذبه ایله اغفال ایده‌رك کندی طرفنه جلب ایلمش وانلرده کندی معیتلرنده کی عسکرلرله ایلك وقوع بوله‌جق محاربه‌ده جهان خانی ترك ایله قارشو طرفه کچه‌جکلرینی وعد وبیان ایلمش ایدی .

ایرتسی کونی یارکندلیلر قرق بیك نفردن مرکب اولدقلری حالده شهردن طیشاروبه چیقوب برهان الدین عساکری اوکنده صف باغلدیلر .

قارشودن قارشویه اولنان محاربه‌ده جهان خان طرفی غالبیتی قزانمق اوزره ایکن برهان الدین طرفندن مجلوب اولان ایکی خائن معیتلرنده کی عسکرلرله (که یارکند عساکرینك نصفی درجه‌سنده ایدی) بیراقلرینی آته‌رق فرار ایلدیلر و برهان الدین طرفنه کچدیلر .

جهان خانك قصور عساکری بوحالی کورنجه پای ثباتلری دوچار تزلزل اولمش وکندیلرینه برشاشقینلق کله‌رك بولندقلری نقطه‌یی ترك ایدوب کمال خوف ودهشت ایله شهره رجعت ایلمشدر .

بونك اوزرینه برهان الدین کندی عساکرینه هجوم امرینی ویرمکله محاصرین شهرك قپولرینه هجوم ایلمش وشهره کیرمك ایچون قپولرك محافظلرندن اکثریسنی قتل وتلف ایده‌رك رجعت ایدن یارکندلیلرله قپولرك اوکنده غایت خونریزانه محاربه‌یه قویولمشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

برهان‌الدینك عساکرنی اوکون شهره دخول ایچون خیلوجه چالیشمشلر ایسه‌ده رجعت ایدن یارکندلیلر صوك درجه‌یه قدر مقاومت ایلش اولدیغندن موفق اوله‌مامشلردر .

جهان خان عساکرندن چوغنك فرار ایلدیکنی و برخیلیسنك‌ده تلف اولدیغنی کورنجه یارکنده اختیار اقامت ایله برهان‌الدینه مقاومته جسارت ایده‌میه‌رك اوکیجه شهری ترك ایدوب توابع وطرفدارانندن برمقدار آدم ایله خفیاً فرار ایلمشدر .

ایرتسی کونی یارکنداهالیسی جهان خانك فرار ایتدیکنی اکلاینجه ایستر ایستمز شهری برهان‌الدینه تسلیم ایلدیلر .

خواجه برهان‌الدین شهره کیردکدنصکره جهان خانك تعقیبیچون مقدار کافی عسکر سوق واعزام ایلدی .

معقبلر برمقدار مسافه قطع ایتدکدنصکره جهان‌خانه یتشمش وبلامحاربه تسلیم اولمسنی تکلیف ایلمشلردر .

جهان خاندن جواب ردالدقلرندن محاربه‌یه مجبور اولدیلر وجهان خانی حیاً دردست ایتمکه چالیشدیلر .

جهان خان هرنقدر نهایت درجه‌یه قدر مقاومت ایلش ایسه‌ده معیتنده اولانلرك قلتی جهتیله برمقدار اوغراشدقدن صکره تسلیمه مجبور اولمشدر .

معقبلر جهان خانی دردست ایله یارکنده کتورمش وبرهان‌الدین ایسه درحال مومی‌الیهی قتل واعدام ایتدیرمشدر .

برهان‌الدین مؤخراً ختن ولایتنی دخی ضبط وتسخیر ایلش وحاصلی برایکی ماه ظرفنده کاشغر قطعه‌سنك هرطرفنی زیر اداره‌سنه المشدر .

TBMM KUTUPHANESI

ایشته بوکره کاشغر قطعه‌سنك حکومتی قره‌طاغلو خواجه‌لردن آق طاغلو خواجه‌لره کچمشدر

برهان‌الدین کرچه صورت ظاهره‌ده کاشغرك حاکمی اولمش ایسه‌ده حقیقت حالده حکومت چینلیلرك ایدی .

چونکه مومی الیهك حامیسی اولان وکندیسنی کاشغرك ضبطنه مأمور ایدن امور سانا اولوب امور سانا ایسه قالموقستان سریر حکومتنه چینلیلرك سایه‌سنده نائل اولمش وچین دولتنك تحت تابعیتنده بولنمش ایدی .

بونکله برابر برهان‌الدینك معیتنده اولان وکاشغرك ضبطنده استخدام اولنان عساکرك چوغی چین عساکری ایدی .

برهان‌الدینی کاشغرده اجرای حکومت ایلمکده براقه‌لمده برازده‌قالموقستانك احوالندن بحث ایده‌لم .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ قالموقستانده امور سانانك عصیانی ﴾

و

« چینلیلرك قالموقستانی استیلاسی »

—

چین عساکرینك قالموقستانه کلمسی اختلالات داخلیه‌یی تسکین وحکومتی امور سانانك ید اداره‌سنه تسلیم ایلمك ایچون ایدی .

ایش بو یله اولنجه مقصد حاصل اولدقدن صکره چینلیلرك قالموقستانی تخلیه ایده‌رك کلدکلری کبی ینه مملکتلرینه چکیلوب کیتملری اقتضا ایتدیکی حالده عساکر چینیه تخلیه جهتنه هیچ یناشمیه‌رق قالموقستانده اختیار اقامت ایلمش ایدی .

کرچه چینلیلرك قسم اعظمی داخل چینه عودت ایلمش ایسه‌ده برمقداری قالموقستانده قاله‌رق اوراسنی کویا (موقةً) تحت استیلالرنده بولندیرمش وخصوصیله چین قوماندانلری زمام اداره‌یی طوغریدن طوغریه کندی الرینه المغه قالقیشمشلر ایدی .

امور سانا واقعا چینلیلرك سایه‌سنده قالموقستان سریر حکومتنه نائل اولمش ایسه‌ده قوت مستقلهٔ حکومت کندی النده اولمدیغنی وقالموقستان اوزرنده آمر مطلق چینلیلر اولوب کندیسنك حکمدارلغی (واسطه وآلت مقامنده) لفظی مراد برشیٔ ایدوکنی کوره‌رك وبوحالك برقاچ سنه امتدادی تقدیرنده حکمدارلغك رسماً وجبراً النمدن النه‌جغنی کبی قالموقستانك دخی بتون بتون حکومت چینیه‌نك برایالتی صره‌سنه کچه‌جکنی اکلایه‌رق شمدیدن بوکا میدان

TBMM KUTUPHANESI

و یرمامك ایچون اعلان استقلال ایله چین دولتی تحکمندن قورتیلمغه قرار و یردی .

بناءً علیه قالموقستانك چینلیلر طرفندن ضبطی کندیسنك سایه‌سنده حاصل اولدیغنی وچینلیلرك مقصدی دفع وتسکین شورش ایله حکومتی کندیسنه مؤ بداً توجیه اولیوب بونی بهانه ایده‌رك قالموقستانی بتون بتون زیر اداره‌لرینه کچیرمك ارزوسنده اولدقلرینی وسائر حقایق احوالی اهالی‌یه اعلان واخبار و (۱۱۷۰) سنهٔ هجریه‌سنده چینلیلر علیهنده اولق اوزره نائرهٔ حرب وعصیانی ایقاده اجتسار ایلدی .

امور سانا دها اظهارعصیان ایتمزدن اول قالموقستانده بولنان چینلیلرك بر قسم کلیسی عودت ایلش اولدیغندن قالموقستانده برمقدارچین عسکری قالمش ایدی.

بوجهتله مومی‌الیه تشبثاتنده دوچار موانع اولمیه‌رق چینلیلرك کافهٔ رؤساسیله بشیوز قدر عساکرینی قتل واعدام ایلمشدر .

امور سانانك چینلیلر علیهنده اولان عصیان واعلان استقلال ایلمسی اهالینك موجب ممنونیتی اولمش اولدیغندن کندیسی عموماً قالموقلرك مظهر حرمت ورعایتی اولمش ایدی .

چین حکومتی قالموقلرك استرداد استقلاله قیام وچین عساکر ورؤساسنی کاملاً اعدام ایتدکلرینی خبر النجه اول اره‌لق سائر طرفلرده مشغولیتی اولماسی حسبیله هم اخذ انتقام ایتمك وهمده بووسیله ایله قالموقستانی بتون بتون ضبط واستیلا ایلمك اوزره درحال قالموقستان اوزرینه عساکر کلیه ارسال ایلمشدر .

برروایته کوره امور سانا بر بیوك چین اردوسنك کلمکده اولدیغنی خبر الدقده دشمنه مقاومته جسارت ایده‌میه‌رك هنوز چینلیلر ورود ایتمدن فراری اختیار ایتمش وصولوغی سبر یاده آلمش ایسه‌ده کیدر کیمز اوراده خسته‌لنه‌رق چیچك (یاخود قزاموق) خسته‌لغندن وفات ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

فقط شوروایت ضعیف اولوب شایان وثوق دکلدر .

دها زیاده صحتنه اعتماد اولنان دیکر برروایته نظراً :

امور سانا برمنوال معروض اعلان عصیان ایلدکدن صکره قالموقستانه ورود ایدن چینلیلری، مسلحاً قارشولیوب انلرله محاربه یه مجبور اولمش وهرنقدر چینلیلری قالموقستاندن بتون بتون طرد وتبعید ایچون پك چوق چالیشمش ایسه‌ده برياندن امداد الان چینلیلرك عساکر کثیره‌سنه ومهاجمات متواليه‌سنه مقابل مغلوبیت همان دائمی صورتده کندی طرفنده قالدیغی و بوحالده ایکی سنه مدت چین عساکرینه مقاومت ایده‌رك نهایت باشه چیقه‌میه‌جغنی اکلادیغی جهتله بالمجبوریه فرار و بروجه محرر سبریاده چیچك خسته‌لغندن وفات ایلمشدر .

مومی الیهك مغلوباً ومجبوراً سبریایه فراری هجرتك (۱۱۷۲) نجی سنه‌سنه مصادفدر .

مومی الیهك فراری اوزرینه کاشغر حاکمی برهان‌الدینك برادری اولوب قالموقستانده تحت توقیفده بولنان خواجه خان نصلسه فراره موفق اوله‌رق یارکنده برادری خواجه برهان‌الدین نزدینه کیتمش وقالموقستان وقوعاتنی برتفصیل نقل وحکایه ایلمشدر .

خواجه خانك کاشغره ورودیله نقل وقوعات ایتمسی واحتمالکه بعض تشویقاتده بولنمسی بالاخره کاشغرك قاریشقلغنی وموجب تأسف برحاله کلمسنك حکومتك الدن کیتمسنی موجب اولمشدرکه بورارای صره‌سیله ذکر و بیان اولنه‌جقدر .

ایشته بوکره عموماً قالموقستان بتون بتون چینلیلرك تحت ضبط واستیلاسنه کچمش وقالموقلرده امور سانانك فراری اوزرینه خواه وناخواه حکومت چینیه‌یه اطاعته مجبور اولمشدر .

چینلیلر تاریخ مذکوره قدر قالموقستانده حکومتلرینی تقرر ایتدیره‌مامارینی

TBMM KUTUPHANESI

سفك دماء ایله اهالینك کوزلرینی یلدیرمدقلرینه حمل ایدهرك مؤخراً حکومتلری علیهنده قالموقستانده ظهور ایدن اوفق تفك بعض اختلالاتی ایدوب عموماً قالموقلرك قهر وتدمیرینه قالقیشدیلر .

بونك ایچون چین ایمپراطوری (چائوقوئی) و (فوده) نام قوماندانلرك تحت ریاستنده اولهرق قالموقستانه اوچ بیوك اردو کوندرمش و بواردولر ایسه قالموقلرك عادتا محو واستیصالی ایچون غایت خونریزانه حرکت ایدهرك راست کلدکلری قالموقی قتل وتلف ایلمشدر .

چین اردولرینك بوکره قالموقلردن ذکور واناث اولهرق تلف ایلدکلری نفوس برملیونی متجاوزدر .

ارتق بوندن صکره قالموقلر بردها کندیلرینی طوپلیهمیهرق حکومتلری محو ومنقرض اولمش واعتبار وثروت سابقهلرینیده بتون بتون غائب ایتمشلردر .

اول آرهلق سکز اون بیك خیمهلق اهالی چینلیلرك اجرای قتل عامی ومظالم مدهشهسی اوزرینه مجبوراً ترك دیار و برخیلیسی قرغز ممالکنه فرار ایلمشدر .

مطالعه

چینلیلرك تقرر وتأسس حکومتلریچون قتل عامه قالقیشملری خونخوار لغك الك بیوکیدر .

کویا انلرجه بویله برشدت کندی حکومتلری علیهنده عصیانه مائل اولان سائر محللر اهالیسی ایچون بردرس عبرت اولهجق !

TBMM KUTUPHANESI

اشبو اثر ناچیزك اشاغیلرنده چینلیلرك نه یولده مظالم اجرا ایلدکلری بیان وافاده قلنه‌جغندن شمدیلك بو بابده تفصیلات اعطاسنه لزوم اولمیوب یالکز شوسوزك عرضنه اجتسار اولنورکه :

چینلیلر ممالك مستولیه اهالیسی حقنده هیچ بروقت اجرای لوازم مرحمت وشفقت ایتمامش وتحت اداره‌لرینه الدقلری اهالی‌یی اکثریا حبس وقتل وتعذیب وتجریم جزالریله ازمشلردر .

ذاتاً چینلیلرك اك عادلانه اولان افعال واجراآتی هیچ بروقتده عدالت وحقانیت دائره‌سنه کیره‌میوب اولسه اولسه « اعتدالکارانه » تعبیریله توصیف اولنور .

چینلیلرجه برمحل اهالیسی نقدر تضییق اولنور ایسه اوقدر تحت اطاعتده بولنور وانك ایچون اطاعتی مطلوب اولان اهالی‌یی مظالم مدهشه اجراسیله یلدیرمق لازم کلور !! ..

چینلیلرك بعد الاستیلا اجراآتی

چینلیلر بومظالمدن صکره مملکتك تنظیمنه قالقیشه‌رق قالموق خانلرینك محل اقامتلرنده یکیدن برشهر بنا وانشا ایلمش واسمنی قوجه تسمیه ایلمشلردر .

قالموقستانده بولنان شهرلرك اداره‌لرینی تبدیل ایده‌رك یکیدن برایلی ولایتی تشکیل ایدوب (ایلی) و(طار باغایای) و (قورغاره‌اوسو) شهرلرینی اشبو ولایته ربط و(اورومچی) و(راسقول) شهرلرینی (قانصو) ایالتنه الحاق ایلمش

TBMM KUTUPHANESI

و(قوله‌دو) و(اولیا سوت) شهرلرندن دخی برادارهٔ مخصوصه تشکیل ایلشلردر .

لکن قالموقستانك شوترتیبی مؤخراً تبدیل وتغییر اولنوب قانصو ایالتنه الحاق اولنانلر کاشغر ولایتنه الحاق ایدلمش و(قوله‌دو) و(اولیاسوت) شهرلری ایله سائر برطاقم اوفق و بیوك شهور وقصبات ایلی ولایتنه ضم اولنمشدر .

چینلیلر قالموقستانده ابتدالری اودرجه‌ده قتل عام ومظالم اجرا ایلشلر ایدیکه اوراسی برسلخخانه هیئتنه کیرمش وتخریبات واقعه جهتیله دخی تکمیل قالموقستان یانغین محللری کبی دهشت بخش قلوب اولمقده بولنمش ایدی .

قالموقستانده چین حکومتنی تقرر وتأسس ایتدیرن وقالموقلرك محو واستیصالی یولنده هرنوع مظالمی اجرا ایدن چین قوماندانی (چانوقوئی) ایمپراطور طرفندن ایلی ولایتی والیلکنه نصب وتعیین قلنمش ومرقوم دخی مؤخراً مظالمك آرقه‌سنی کسه‌رك مملکتك بردرجه‌یه قدر اعمار وتنظیمنه چالیشمشدر .

بیان حقیقت

اشبو قالموقستان حکومتنك ١١٨٣ سنهٔ هجریه‌سنده دوچار انقراض اولدیغی حقنده آیروجه برمعلومات وار ایسه‌ده تحقیقسز وتدقیقسز اولان شومعلوماتك شایان اعتماد اولمیوب جریان وقوعاته نظراً ایشك صحته قریب اولانی بروجه بالا عرض و بیان ایدلدیکی وجهله اولدیغنی بیان ایدرم .

TBMM KUTUPHANESI

کاشغرده

« خواجه برهان‌الدینك چینلیلرله محاربانی »

کاشغر حاکمی اولان (خواجه برهان‌الدین) چینلیلر قالموقستانی تماماً ضبط ایتمزدن اول کاشغرده اولان چین عساکرینی کاملاً قتل واستیصال وامورسانانك فراری خبرینی الدقدن صکره ایسه ارتق میدان کندیسنه قالدیغی ظنی ایله بتون بتون اعلان استقلال ایلمش ایدی .

ایلی والیسی (چاوقوئی) قالموقستانی عموماً زیر اداره‌سنه کچیردکدن واوراده چین حکومتنی تقرر وتأسس ایتدیردکدن صکره مقدما قالموقستانه مربوط اولان وشو اره‌لق چین حکومتی علیهنده بولنان کاشغر قطعه‌سنی دخی ضبط وتسخیر ایلمك وعصیان واستقلالنی اعلان ایدن برهان‌الدینك جزاسنی ویرمك اوزره قطعهٔ مذکوره اوزرینه عساکر کافیه سوق واسبال وخواجه برهان‌الدین ایسه النده اولان استقلال حکومتی باد هوا چینلیلره ویرمك ایستمیه‌رك کاشغر اوزرینه هجوم ایدن چین اردولرینی مسلحاً استقبال ایلدی .

چینلیلر قالموقستانده اولان مظفریتلرندن جسارتلنه‌رك وکاشغری ضبط ایلدکلری صورتده اغتصاب ایده‌جکلری اموال غنائمی ا. کوز اوکنه کتوره‌رك نهایت درجه‌ده چالیشمش وبرهان‌الدین ایسه سلطنت وحکومتی دشمنك النه تسلیم ایتمامك وچین ادارهٔ ظالمانه‌سی التنه کیرمامك ایچون صوك درجهٔ فدا کاریی اختیار ایله مقابلهٔ لازمه‌ده بولنمشدر .

ایشته مؤخراً برچوق نفوسك تلفنی وبرخیلی خانمانك محو وخرابنی بادی

TBMM KUTUPHANESI

اولان واپچه مدت امتداد ایدن محاربهٔ خونریزانه بوکره کاشغرده دخی ظهور ایلمشدر .

شو اجمالی تفصیل ایچون بوجه زیر ادارهٔ کلام اولنورکه :

مرقوم (چاوقوئی) کاشغرك ضبطیچون ایکی بیك کشیلك برهیئت عسکریه ترتیب ایدهرك موزار (منار) جهتندن (کوچار) اوزرینه کوندردی.

عسا کر چینیه برهان‌الدینك تحت اداره‌سنده بولنان شهر مذکوری ضبط ومحاصره ایتمك ایستمش ایسه‌ده مقدارلرینك آزلغی وکوچارلیلرك ثبات واقداملری جهتیله فنا حالده مغلوب ومغلو بیتلریله برابر محاربه‌ومحاصره‌ده ثبات ودوامه قالقیشدقلری صورتده شهری ضبطه موفق اولهمدقدن بشقه کلیاًمحو وتلف اولهجقلرینی اکلامغله ترك محاصره ایله رجعته مجبور اولمشدر .

چونکه شهر مذکور غایت متین ومستحکم ودروننده بولنانلر ایسه صوك درجه‌یه‌قدر چینلیلره مقاومتده ثابت قدم ایدی .

ایلی والیسی مرقوم چاوقوئی ارسال‌واعزام ایلدیکی عسا کرك مجبور رجعت اولدیغنی کورنجه ایکنجی دفعه اولهرق (کهنه‌طورفان) طریقیله شهر مذکور اوزرینه اپچه منتظم اون بیك کشیلك برفرقهٔ عسکریه سوق واعزام ایلدی .

برهان‌الدین چینلیلرك کوچار اوزرینه ایلك ورودینی خبر المش‌اولدیغندن یارکنسددن اون بیك عسکر ایله حرکت ایتمش وشهر مذکوره مواصلتی چینلیلرك کندی قوتی مقدارنده اولان اون بیك کشیلك برارده ایله ایکنجی دفعه اولهرق شهر مذکوره ورودی زمانده تصادف ایلمش ایدی .

خواجه برهان‌الدینك کوچار شهری پیشکاهنه مواصلتی چینلیلرك ورودندن برمقدار صکره اولدیغندن مومی الیه شهرمذکوره کیرمکه موفق اولهمامش وبوسببله خواه وناخواه کوچارك قارشوسنده مناسب بر نقطه‌ده عسا کرینی یرلشدیرمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

چینلیلر کوچار شهرینه ورود ایدر ایتز درحال شهری تحت محاصره‌یه المش وشهرك خارجله اولان طریق مراسله ومخابره‌سنی قطع ایلشلرایدی.

برهان‌الدین شهرك شدتلی برصورتده محاصره اولندیغنی وایچروکیرمکلکك امکانی اولمدیغنی کورنجه خطوط محاصره‌یی یاره‌رق شهره کیرمکه اوغراشمقدن ایسه چینلیلری اورادن طرد وتبعیدایتمکی وکندیلرینی منهزم وپریشان ایلمکی عقلنجه دها ایو کوره‌رك میدان محاربه‌سنه کیریشدی .

فقط اولنان محاربانده بالاخره مغلوبیت کندی طرفنده قالمغله دها زیاده ثبات ودوامه جسارت ایده‌میه‌رك میدان محاربه‌یی ترك ایله مجبور رجعت وفرار اولمشدر .

چینلیلر برهان‌الدینه غلبه چالدقدن‌صکره درحال شهرمذکوری برقاتدها تحت تضییق ومحاصره‌یه الدیلر .

مطالعه

برهان‌الدینك تدبیری پك یولسز ایدی . اکرمیدان محاربه‌سنه کیریشمیوبده تکمیل قوتیله شدتلی برهجوم ایده‌رك خطوط محاصره‌نك بر طرفنی یاروب شهره کیرمکه‌چالیشمش واولدن کوچارلیلری تشبثاتندن خبردارایتمش اولسه ایدی انلرده قلعه قپولرینی آچوب کندیسنه‌معاونت لازمه‌ده بولنه‌جقلرندن مغلوبیت کندی طرفنده قالمز وشهره کیرمکه موفق اولور ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

کوچارلیلر چینلیلره خیلوجه مقاومت ایتمش ایسه‌ده برهان‌الدینك مغلوبیت وفراری باعث فتور اولدیغنه و بو یله غالب وقوتلی برچین اردوسنه مدت مدیده مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی دخی اکلادقلرینه بناء چار وناچار عرض اطاعت ایله شهری چینلیلره تسلیم ایلمشلردر .

چینلیلر شهره داخل اولدقده تسلیم اولان کوچارلیلری قتل واعدامه قویوله‌رق اون بیکدن متجاوز کوچارلی قتل وتلف ایلمشلردر .

چین ایمپراطوری (هیانغ‌لونغ) برهان‌الدینك فرار ایتدیکنی وکوچارلیلرك تسلیم اولمش ایکن قتل اولندیغنی خبرآلنجه برهان‌الدینك دردستنه‌چالیشلیوبده تسلیم اولان برشهراهالیسنك قتل واعدامنه زیاده‌سیله حدت ایده‌رك درحال چین قوماندانی قتل واعدام ایتدیرمشدر .

کرچه ایمپراطور کوچار اهالیسنك قتل‌عامنه‌ده حدت ایلمش ایسه‌ده اصل حدتی برهان‌الدینك قاچیرلمسی ایچوندر !.

ایمپراطور کوچارده بولنان چین قوماندانی قتل و اعدام ایتدیردکدن صکره کاشغر قطعه‌سنك کاملاً ضبط وتسخیر و برهان الدینك قهر و تدمیری حقنده ایلی ولایتی والیسی مرقوم (چائو قوئی) یه اوامر شدیده ارسال ایده‌رك کندیسنك قائممقامی اولان سالف الذکر (فوده) ایله برابر مقدار کافی عساکری استصحاباً کاشغر اوزرینه حرکت ایتمسی امر و فرمان ایلدی .

برهان الدین ایسه کوچار انهزام و مغلوبیتی اوزرینه یارکنده عودت ایلمش وچینلیلره مقاومت ایچون شهر مذکورده تدارکات حربیه اجرا ایلمکده بولنمش ایدی .

مومی‌الیه چائو قوئی ایمپراطوردن الدیغی امر اوزرینه بر سیر سریع ایله حرکت ایده‌رك آق صویه قدر مواقعی بلا محار به ضبط و تسخیر ایلمش وشهر مذکور دخی جزوی محاربه‌دن صکره کندیسنه تسلیم اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

مطالعه

١

کرك آق صو شهرینه قدراولان مواقعك وکرك شهر مذکورك چینلیلر طرفندن ضبط اولنمسی درونلرنده وقت وزمانیله عسا کر کافیه اقامه ومهمات ولوازمات حربیه‌نك حاضر وآماده اولنمامسندن وتسلیم اولان شهرلر اهالیسنجه برهان الدین‌طرفندن امداد ورودینه احتمال ویرلمامسندن نشأت ایلمشدر .

٢

کاشغر اوزرینه کلان چینلیلرك قوت و مقداری قطعهٔ مذکوره‌یی ضبط ایده‌جك درجه ده اولمدیغندن اکر برهان الدین یولیله حرکت ایتمش و هر شهره وقت و زمانیله عسا کر امدادیه کوندره‌رك معیتنده اولان عسا کری چینلیلر علیهنده محاربه ایچون تشویق و تشجیع ایلمش اولسه ایدی غیر منتظم اولوب مقدارلری بر مملکتك ضبطیچون غیر کافی اولان و یولسز برصورتده یعنی خط رجعتلرینی تأمین ایتمیه‌رك بر جسارت جاهلانه ایله ایلرولمکده بولنان چینلیلری کاشغر طوپراغندن طرد و تبعید ایلدکدن بشقه انلری کلیا محو و مضمحل ایلمك ایشدن بیله دکل ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

لکن کندیسی دقایق و تدابیر حربیه‌دن غافل و مخاطره‌نك هانکی جهتدن کله‌جکنی ادراکدن قاصر اولمغله چینلیلر بالسهوله کاشغری ضبط وتسخیر ایلمشدر.

﴿ یارکند وختن محاربانی ﴾

چاغو قوئی آق صوبی ضبط ایتدکدن صکره پیاده عسکریله ارقه‌دن کلمسنی قائممقامی فوده‌یه امرو تنبیه ایده‌رك کندیسی ایکی بیك منتخب سواری ایله یارکند اوزرینه غایت سرعتلی بر صورتده حرکت ایلدی .

خواجه برهان الدین چینلیلرك یارکنده یاقلاشمقده اولدیغنی خبر النجه معیتنده بولنان اون بیك قدر عسکرله شهر مذکوردن چیقوب دشمنی استقبال ایلدی .

چاغو قوئی خواجه برهان الدینك عساکر کلیه ایله قارشوسنه چیقدیغنی کورنجه ایکی بیك نفردن مرکب بویله بر فرقهٔ قلیله ایله ایلرولدیکنه نادم وپشیمان اولمش ایسه ده ارتق ایش ایشدن کچمش اولدیغندن یارکندلیلرله محاربه‌یه طوتشمغه مجبور اولمش وعساکر قلیله‌سیله انلرك اوزرینه شدتلی بر صورتده هجوم ایلمشدر .

یارکند پیشکاهنده اولنان محاربه‌ده چینلیلرك قلت مقداری جهتیله غالبیت برهان الدین طرفنده قالمش و چینلیلر منهزم وپریشان اوله‌رق بقیة السیوفی مجبور رجعت وفرار اولمشدر .

چاغو قوئی یارکنده کوردیکی مغلوبیت اوزرینه آق صویه کیده‌رك تکرار یارکند اوزرینه کیتمك ایچون تدارکات کلیه اجرا ایتدیکی کبی امداد اوله‌رق چیندن عساکر کثیره دخی جلب ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

مومی‌الیه آق صوده اتمام تدارکاتدن صکره ایکنجی دفعه اوله‌رق عساکر کلیه ایله یارکنند اوزرینه حرکت ایلدی .

برهان الدین ایسه بو دفعه اهالی وعساکرك محاربه ایچون کوکلسز اولدیغنی وچینلیلره تسلیم اولمق نیتنده بولندیغنی اکلامش ویارکند پیشکاهنه ورود ایدن چینلیلرك کثرت مقداریني دخی کورمش اولدیغندن دشمنه مقاومته مقتدر اوله‌میه‌جغنی اکلایه‌رق وشهر مذکورده اختیار اقامت ایله مقاومتده ثباته جسارت ایده‌میه‌رك طرفدارانیله شهر مذکوری ترك ایدوب ختن شهرینه فرار ایلدی .

یارکندلیلر برهان الدینك فراریني کورنجه چینلیلرك ایلك تکلیفنده شهری تسلیم ایدوب عرض اطاعت ایلدیلر .

چینلیلر بو دفعه تسلیم اولان شهر مذکور اهالیسی حقنده هیچ بر کونا معاملهٔ ظلمیه‌ده بولنمامشلردر .

چائو قوئی برهان الدینك ختنه فراریني خبر الیجه آق صوده اکلمیه‌رك درحال ختن شهری اوزرینه حرکت ایلدی .

برهان الدین‌ك برادری اولان (خواجه جهان خان) ختندن تدارك اولنه‌یلان ویارکنددن برهان الدین ایله برابر فرار ایدن ادملرله چینلیلره قارشو چیقه‌رق میدان محاربه‌سنه کیریشمش وچینلیلره مقاومت ایتمك ایستمش ایسه‌ده بر ایکی مصادمه‌ده معیتنده اولانلر درمه چاتمه اولدقلریچون مغلوب وپریشان اولدقلرندن فراره مجبور اولمشدر .

بونك اوزرینه ختنلیلر دخی بلا محاربه شهری تسلیم ایلمش وچائو قوئی ایسه عسکریله برابر شهر مذکوره داخل اولمشدر .

برهان الدین ایله قرنداشی ودیکر خواجه‌لر ارتق کاشغر فطعه‌سنده

TBMM KUTUPHANESI

طوره‌میه‌جقلر بنی اکلامغله بدخشان (*) جهتنه طوغری فرار ایلمشلر ایدی .

مومی‌الیه چائو قوئی شهره کیردکده خواجه‌لرك بدخشانه فرارلر بنی خبر المغله قائمقامی اولان فوده‌یی انلری تعقیب ودردست ایتمك ایچون مقدار کافی عساکر ایله ارقه‌لرندن سوق واعزام ایلدی .

مرقوم فوده بر مدت کیتدکدن صکره فرار ایدن خواجه‌لره یتشمش و خواجه‌لر دخی چینلیلرك پنجهٔ غدرلرینه تسلیم اولمامق ایچون معیتنده اولانلری تشویق ایده‌رك صوك درجهٔ فدا کاری‌یی اختیار ایله‌مقاومت ایلمشلردر.

اولنان محاربهٔ خونریزانه‌ده کرچه چینلیلردن اپیجه آدم تلف اولمش ایسه‌ده خواجه‌لرك معیتنده اولانلرك چوغی تلف اولوب قصوری منهزم و پریشان اولمشدر .

ایشته شومحاربه اثناسنده درت خواجه قتل ایدلمش و(خواجه برهان الدین) ایله (خواجه جهان خان) ایسه تحت اسارته النمش ایدی .

ایچلرندن برهان‌الدینك (صالح‌خواجه) اسمنده اولان برمحدومی‌هرنصلسه چینلیلرك سیف غدر وزنجیر اسارتندن قورتیله‌رق فراره موفق اوله‌بیلمشدر .

(تحت اسارته النان خواجه‌لر «آق‌صودن کاشغر شهرینه کیتمش اولان» چائوقوئی‌نك حضورینه کتورلدکده درحال اعدام اولنمشدر .)

چائوقوئی ختنه داخل اولدقدن وفوده‌یی خواجه‌لری تعقیبه کوندردکدن صکره اوراده برکون قدر اقامت ایدوب کاشغر شهری اوزرینه حرکت ایلمش وشهر مذکور ایسه حاکمسز وقوماندانسز قالدیغندن ایستر ایستمز چینلیلره تسلیم اولمش ایدی .

ارتق خواجه‌لرك اعدامیله کاشغر قطعه‌سی چینلیلرك‌طوغریدن‌طوغری‌یه

(*) بدخشانك اهالیسی کاملاً مسلماندر .
معادنی چوق . لکن حسن استعمال اولنمیور . یاقوتی پك مشهوردر .
هواسی اورته بر حالده در . سائر جهاتده بولنان حیواناتدن بدخشانده‌ده‌بولنور .

TBMM KUTUPHANESI

زیرا اداره‌لرینه کچمش وخواجه‌لرك کافهٔ املاك واموال واشیاسی چینلیلر طرفندن ضبط ومصادره اولنمشدر .

خواجه برهان‌الدینك رأس مقطوعی تیمور قفس ایچنده اوله‌رق پکینده حضور ایمپراطوری‌یه عرض اولنمش وایمپراطور دخی رأس مذکوری نشانهٔ غالبیت اولمق اوزره پکین اهالیسنه سیروتماشا ایتدیرمشدر .

بیان روایت دیکر

مومی الیه برهان‌الدین الله خواجه جهان خان ورفقاسنك میدان محاربه‌سنه کیریشمیوب تحصن ایتمش و باشه چیقه‌میه‌جقلرینی اکلامغله ختن شهرینك اثنای محصوریتنده فرار ایده‌رك بدخشان حاکمی سلطان شاهه التجا ایلمش اولدقلری حالده سلطان شاهك سلامت نفس وحکومتی ایچون بونلری قبول ایتمکدن بشقه مذکور خواجه‌لری قتل ایده‌رك رؤس‌مقطوعه‌لرینی پکینه کوندره‌رك چین حمایه وتحکمنی قبول ایلدیکی وحتی اشبو تاریخدن بش التی سنه صکره آسیای وسطی‌ده چینلیلر علیهنده تشکل ایدن وصورت تشکلی اشاغیلرده بیان اولنه‌جق اولان اتفاقه داخل اولان افغانلیلرك حین رجعتنده بدخشانه هجوم ایده‌رك حاکمی اولان مشار الیه سلطان شاهی بوسببدن طولایی قتل ایلدکلری حقنده دخی بروایت وار ایسه‌ده بوروایت ضعیف اولوب پکده شایان وثوق اولمدیغندن وقوعاتك صورت کذرانی بالاده سلك تحریره چکیلدیکی وجهله اولوب بوایسه طوغری‌یه الك قریبدر .

قطعهٔ مذکوره‌نك چینلیلر طرفندن کاملاً ضبطی (۱۱۷۲) سنهٔ هجریه‌سی اواخرینه تصادف ایدر .

TBMM KUTUPHANESI

مطالعه

قطعهٔ مذکوره‌یی چینلیلرك بو یله بالسهوله ضبط ایتمسی قارشولرنده ماهر وجسور قوماندان بولنامسندن وخواجه‌لرك عاقلانه حرکت ایتیوب‌سلطنت وحکومتلری حقنده اهالیدن صداقت وغیرت وثبات وهمت کورمامسندن ناشیدر .

شواهالی تعبیری ایچنده عسکرده داخلدر . چونکه کاشغرجه کرك اوللری وکرك صکره‌لری عسکر دیمك اهالی واهالی‌ده عسکر دیمك اولوب بزده واوروپاده اولدیغی وجهله اهالی وعسکر آیری آیری برر صنف دکلدر .

اهالینك خواجه‌لرك حکومتنی وقایه ایتمك ایستاملری ایسه انلرك زیر اداره‌سنده بولنمقدن بیقمش واوصانمش وذاتاً کاشغر اهالیسنك ایلرو کلانلری آق طاغلو وقره‌طاغلو اوله‌رق ایکی طرف‌اولوب بونلر یکدیکرینك زوالی ایچون اوغراشمقده بولنمش اولدقلرندن وعوام ناس ایله خواصك برچوغی خواجه‌لرك اداره‌سندن قورتیلور ایسه چینلیلرك سایه‌سنده نائل رفاه وحضور اوله‌جقلری امیدنده بولندقلرندن ناشیدر .

حالبوکه اهالینك بوامیدی پك بیهوده ایدی .

چونکه چینلیلر کاشغری اهالینك استحضار اسباب استراحت ورفاهیچون ضبط ایتمامشلر ایدی .

اشاغیلرده افاده قلنه‌جق ایسه‌ده شوراده دخی عرض وبیان ایده‌لم که : چینلیلر کاشغرك ضبطی کندیلرینك اکتساب ثروتلریچون آرزو ایتمشلر ایدی .

اهالی‌حکومت اسلامیه‌نك بقاسیچون چالیشمدیغی واجنبی‌یه میل وتوجه

TBMM KUTUPHANESI

کوستردیکی جهتله بالاخره پك چوق ضرر کورمش وبو حمیتسزلکك جزاسنی چکمشدر .

چینلیلر سایه‌سنده حصولنی مأمول ایتدکلری حضور وراحت کورلمد. کدن بشقه اجراأت ظالمانه التنده ایکلمشلر وچینلیلر علیهنده صوك درجه‌یه قدر محاربه‌ده دوام ایتمکلرینه نادم و پشیمان اولمشلردر .

برمملکت اهالیسی کندی حکومتلرینی وقایه غیرتنده بولنمیو بده اجانبدن لطف ومروت بکلر ایسه البته بونك سیئه‌سنی چکر .

وطننی اجانبه تسلیم ایدن هانکی برملت نائل سعادت اولمش که کاشغرلیلر دخی وطنپرورلك حسیاتنی براقدقلری ومملکتی دشمنه تسلیم ایتدکلری ایچون رفاه وحضور کوره‌بیلسونلر ؟

ایشته نفاق وشقاق ! ایشته اختلاف وافتراق ! عاقبت برملت حاکمه‌یی اجنبینك بارکران تحکمی وغدر ومظالمی التنده ایکلتدی ! (عبرت !)

بوحاللر کاشغرده (آق‌طاغلو) و(قره‌طاغلو) نامیله یکدیکرندن آیرو اوله‌رق ایکی فرقه‌نك ظهور ایتمسندن و برهیئت متحده‌دن عبارت اولان اهالینك ایکی‌یه انقسامندن نشأت ایلمشدر .

برملت افرادی بینده اتفاق واتحادك بولنمامسی هریرده کورلدیکی کبی ایشته کاشغرده دخی وطنلرینك دست اجانبه کچمسنی موجب اولمشدر .

آق طاغلو وقره‌طاغلو فرقه‌لرینك یکدیکرینك محو واستیصالی اوغورنده اجرا ایلدکلری دسایس وفسادات سببیله بالاخره هرایکیسی دخی محروم سلطنت وحکومت اولمشدر .

عبرت عبرت‌که بلای نفاق برملت حاکمه‌نك التدن قوهٔ حاکمه‌یی اله‌رق اوملتی ذلیل وحقیر وسفیل وفقیر ایدر .

برملت کندی دولت وحکومتنك دوام و بقاسی غیرتنده بولنمز

TBMM KUTUPHANESI

وسایه‌سنده یشادیغی وطننی محافظه ایتمز ایسه هر یرده تعیب وهرملت عندنده تحقیر اولنور .

اثرناچیز انه‌مده الك زیاده نظر انتباه وعبرته عرض ایتمك ایستدیکم مواد بوجهتلردرکه نقدر تفصیل اولنسه اوقدر محسناتی موجبدر ظن ایدرم .

۱۱۷۲ دن صکره

کاشغر قطعه‌سی اشبو ۱۱۷۲ سنهٔ هجریه‌سندن (۱۲٤۰) سنهٔ هجریه‌سنه دکین (٦۸) سنه‌سنه‌قدر چینلیلرك زیر اداره‌سنده بولنمش و بومدت ظرفنده ـ یالکز اوچ طورفان وقعه‌سندن بشقه ـ حکومتلرینی رهین انقراض وبلکه تهدید ایده‌جك هیچ بروقعه ظهور ایتمامشدر.

چینلیلرك بوموفقیت عظیمه‌سی یعنی قاشقر وکاشغرلیلره غلبهٔ کامله‌سی اوزمان ایمپراطور بولنان و(۱۱٤۹) سنهٔ هجریه‌سندن (۱۲۱۰) سنهٔ هجریه‌سنه دکین مدت حکومتی دوام ایدن (کیان‌مونغ) یاخود (هیان‌لونغ)ك اقدامی سایه‌سنده وقوع بولمش ایدی .

مشارالیه ایمپراطور غایت عاقل اولدیغی کبی طالعی‌ده کندیسنه یاوراولمش اولدیغندن مدت حکومتی اولان (٦۱) سنه قدر زمان مظفریت متوالیه ایله کذران ایلمشدر .

کندیسندن اول چین حکومتی هرطرفدن تهدید اولنمقده بولنمش ایکن کندیسی سریر حکمداریه جلوس ایلدکدن صکره داخل ممالکی هرنوع فساداتدن تمیزلدکدن بشقه استیلای ممالکه دخی قالقیشمش واردولری غرب طرفندن یکیدن یکی یه مملکتلرفتح ایلمشدر .

چینلیلر اجرای حکومتده ابتدالری اهالینك مذهب وعاداتنه ایلیشمیوب

TBMM KUTUPHANESI

بك اعتدالكارانه حركتده بولنمش واهالىيى طرفلرينه جلبه وكنديلرندن خشنود ايلكه چاليشمشلردر .

لكن مؤخراً تبديل حال وطور ايدەرك معاملەلرنده التزام شدت ايلمش وفقط اجرا أتى تدريج ايله ارتديروب بردنبره مظالم مدهشه درجەسنه واردىرمامشلردر .

كاشغر قطعەسى ارتق چينليلر طرفندن كاملاً ضبط وتسخير اولنمش اولديغندن كرك خواجەلرك اجراى حكومتلرى وصوك محار بەلرى زمانىنده وكرك چينليلرك ضبط وتسخيرندن صكره چين حكومتى عليهنده بالفعل ويا بالواسطه چاليشمش اولانلرك تأديبنه صره كلمكله بوقبيلدن اولانلركمال كرمى ايله تحرى اولنەرق دردست ايله نفى وتغريب اولنمش و بونلرك بالجمله املاك واموال واشياسى چين حكومتى طرفندن ضبط ومصادره ايدلمشدر .

چينليلرك كاشغرى ضبطندن اول انلرك عليهنده بولنمدقلرىچون نفى ايدلمش اولانلرك مقدارينى كاشغرك ضبطندن صكره ايلى واليسى وكاشغر قوماندانى اولان مومى اليه چانوقوئى چين ايمپراطورينه كوندردىكى و(١٧٥٩) سنهٔ ميلاديەسى ايلولنك ١٣ نجى و١١٧٣ سنهٔ هجريەسى ماه صفرينك ايكنجى كونده تحرير ايلديكى تقريرنده اون ايكى بيك بشيوز نفر اولمق اوزره ذكر و بيان ايلمشدر .

چينليلر كاشغرده برخيلى اهالينك اموال واملاكنى ضبط ومصادره ايتمكله نائل ثروت و يسار اولمشلرايدى .

TBMM KUTUPHANESI

﴿ چینلیلرك بعدالضبط اجرا آتی ﴾

و

﴿ کاشغرده قوهٔ عسکریه‌سی ﴾

چینلیلر کاشغر قطعه‌سنی کاملاً زیر اداره‌لرینه کچیردکدن صکره قطعهٔ مذکوره‌نك هر شهرندن برر مقدار آدم طوپلایه‌رق قالموقستانده واقع اولوب یکیدن انشا ایلدکلری قوجه‌یه کوندرمشلردر . چونکه قالموقستانی ضبط ایتدکلری وقت اکثر جهتلرینی تخریب واهالیسنی قتل واستیصال ایلش اولدقلرندن اهالینك برمقداری تلف اولمش و برمقداریده فرار ایلش ایدی .

قوجه‌نك اعماری اهالی ایله حاصل اوله‌جغی جهتله چینلیلر شهر مذکورك تکثیر تفوسیچون پك چوق چالیشمشلردر . کاشغردن قوجه‌یه نقل‌خانه ایتدیریلانلر چین حکومتی علیهنده ایلروده کندیلرندن فساد مأمول اولنانلر واللرندن ایش کلانلر ایدی .

(بونلرك انتخاب وارسال اولنمسی اهالینك ایلروده عصیان ایچون برمشوق بوله‌ماسی مطالعه‌سنه مبنی اولمق کرکدر)

کاشغردن ایلی یه نفی اولنانلر حکومت اراضیسنده چالیشمغه وثمرهٔ مساعیلرندن یالکز کندی یه‌جکلرینی اله بیلوب قصورینی چین مأمورلرینه اعطا ایتمکه مجبور اولمشلر ایدی . چینلیلر قالموقستان وبالخاصه قوجه (ایلی) شهرینك معمور یتی ایچون یالکز کاشغردن آدم طوپلامیوب کندیلرندن دخی برخیلی آدمی چین ممالکندن کتیره‌رك قالموقستانه اسکان ایتدیرمشلر ومؤبداً توطن ایتملرینی تحت مجبوریته المشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

ایشته چینلیلر کاشغر قطعه‌سنده ساکن اولان وکندی حکومتلری علیهنده چالیشانلر ایله ایلروده کندیلرندن فساد واختلال مأمول بولنانلردن برخیلی نفوسی نفی وتغریب ایله ایلیه نقل ایلدکدن صکره کاشغر شهرلرینك هربرینه مناسب مقدار عسکر اقامه ایده‌رك اجرای حکومته باشلامشلردر .

چینلیلر کاشغری یك آز برقوتله قبضهٔ تسخیره کچیرمش وبوقوتلری قطعهٔ مذکوره‌نك اداره ومحافظه‌سنه غیرکافی اولوب شهرلرده بولنان عسکرلرینك داخلی برحادثه ظهورنده اختلالی تسکین ایده‌رك اسایشی اعاده ایتمکله برابر بردشمن خارجی هجومنده دخی مدت مدیده محاصره‌یه تحمل ایله دفع تعرضه کفایت ایده‌بیله‌جك درجه‌ده بولنمدیغنی انکلامش اولدقلرندن کاشغرده اولان عسکرلرینك تزیدینه لزوم کورمش وبونك ایچون چیندن برخیلی عسکر جلب ایده‌رك موجودلرینه ضم‌وعلاوه ایلمشلردر .

(١١٧٢) سنهٔ هجریه‌سندن (١٢٤٠) سنه‌سنه‌قدر (٦٨) سنه ظرفنده کاشغرك هرطرفنده بولنان چین عساکرینك مجموعی نهایت قرق بیك نفردن زیاده دکل ایدی . بوقرق بیك نفرك اون اون بش بیك نفری چین دولتی اهالیسندن اولان ودیانت جلیلهٔ اسلامیه‌ایله متدین اولوب مقدارلری برچوق ملیونه واران‌دورغانیلردن ایدی. چینلیلرك‌اون بیك نفری(کاشغر) واوچ بیك نفری (یارکند) ودرت بیك نفری (آق صو) واوچ بیك نفری (ختن) وبش بیك نفری‌ده سائر نقاط ومواقع مختلفه‌ده بولنمقده ایدی .

ایشته بوقرق بیك نفردن عبارت‌اولان چین قوهٔ عسکریه‌سندن دورغانی اولانلری چیقنجه قصوری اولان یکرمی بش بیکی چینلی ومانچولی اولدیغندن چین قوهٔ عسکریه‌سنك نصفنه یقینی اهل اسلام دیمکدر.

(شوراسی‌ده وارکه کاشغرده بولنان چین قوهٔ عسکریه‌سنك مقداری دائمی صورتده

TBMM KUTUPHANESI

قرق بیك اولیوب بعضاً اوتوز بیکه تنزل ایدر ایدی . قرق بیك ایسه الفنهایت درجه سیدر. بونلرك اسلحه‌سی اوق یای وفتیللی تفنك وکارقدیم برقاچ طوپ وقلنج وقامه وقارغی کبی شیلر ایدی)

﴿ اوچ طورفان عصیانی ﴾

یدی سنه قدر هیچ بر طرفدن برکونا شکایت وامارهٔ قیام ظهور ایتمامش ایسه‌ده هجرتك (۱۱۷۹) سنه‌سنده (اوچ طورفان) شهری اهالیسی چینلیلرك کوندن کونه کسب شدت ایدن معاملهلرینه وشهرمذکورك چینلی اولان والیسنك مظالم طاقتفرساسنه ارتق تحمل ایده‌مامارلری وآسیای وسطی امراسی طرفندن وعد اولنان امداد واعانه‌یه‌ده اعتماد ایلمری حسبیله چین حکومتی علیهنده عصیان وقیام واول باول اختلالارینه باعث اولان و بر خیلی اعتسافات ومظالمده بولنان والیی قتل واعدام ایلدیلر .

شهر مذکورده بولنان چین عساکری تسکین اختلاله چالیشمش ایسه‌ده جرؤیت مقداری جهتیله اهالی طرفندن کافهً قتل اولنمشدر. حیفاکه اوچ طورفان اهالیسنك چین حکومتی علیهنده بوقیام واختلالی بالاخره کندیلرینك باعث محو واستیصالی اولمشدر . اوچ طورفانلیلره نه ایچون وعد معاونت اولندیغنی اکلاتمق ایچون بو بابده تفصیلات اعطاسی مجبوریدر .

شویله‌که : چینلیلر کاشغر وقالموقستانی من غیر مأمول بالسهوله ضبط ایلدکده دست استیلایی دها ایلروله کتورمکه قالقیشوب وقرغز ممالکنه کیروب اورالرینی دخی ضبط ایله قرغزلری چین حکومتی تحت اطاعتنه المغه چالیشدیلر وقرغز طوائفی ایسه نهایت خواه وناخواه چین دولتی تابعیتنی قبول ایله حکومت مشارالیهانك خراجکذاری اولدیلر .

قرغزلرك مکلف اولدقلری ویرکونك اخذینه درت چینلی مفرزه‌سی تعیین قلنه‌رق بونلر هرسنه قرغز ممالکنی طولاشوب ویرکویی طوپلار ایدی . چین

TBMM KUTUPHANESI

تجارتی دخی بومفرزلرله برابر قرغز ممالکنده کشت وکذار ایدهرك مقابلنده قیون وصغیر آلق اوزره متاعلرینی برچوق تمتع ایله قرغزلره صتارلر ایدی . چینلیلر قرغزلری کاملا تحت اطاعته الدقدن صکره خوقندی دخی تسخیره قالقیشمش وخوقند ایسه خواه وناخواه چین حمایهسنی قبول ایلمش ایدی.

چینلیلر سیفی وسیاسی بودرجه اکتساب قوت ونفوذه موفق اولدقلرینی کورنجه برقاتدها جسارتلنهرك طاشکنند [*] وسمرقند وبخارانك دخی ضبط وتسخیری اسبابنه تشبث ایتدیلر .

چینلیلرك کوندن کونه ایلرولمکری آسیای وسطی اهالیٔ اسلامیهسنی ذاتاً دوچار خوف وهراس ایتمش اولدیغی حالده بوکره بخارا وسمرقند وطاشکندك تسخیری اسبابنه تشبثلری هرکسك نظردهشتنی آچمش ایدی .

بناءً علیه آسیای وسطی امراسی کندی علیهلرنده چینلیلرك تدارکاته قیاملرینی خبر الینجه نفاق وشقاقی برطرف ایدهرك جملهسی چینلیلر علیهنده عقد پیوند اتفاق ایلدیلر . آسیانك هرطرفنده بولنان رؤسا وامرای اسلامیهیه دعوتنامهلر کوندرلمش وحتی اوزمان افغانستان حکمداری اولان احمد شاه درانی دخی داخل دائرهٔ اتفاق اولمش ایدی .

تشکیل اولنان بواتفاق عمومی ابتدالری غایت اهمیتلی طوتلمش ایسهده حیفاکه بویله امور جسیمهیی اداره ایدهجك ایچلرنده آدم اولمامسندن بالاخره هیچ بر نتیجه حاصل اولمامشدر . ایشته بواتفاق اوزرینه اوچطورفان اهالیسنه بیان کیفیت ایله ایلروده کندولرینه امداد کوندریلوب معاونت لازمهده بولنملهجنی وعد ایدیلهرك شهرمذکور اهالیسی اعلان عصیانه تشویق ایدلمش ایدی .

(*) اهالیسی مکسان بیك رادهسنده اولوب شمدیکی حالده روسیه دولتنك تحت اداره سنده در . وقتیله خوقند خانلغنك زیر اداره سنده ایدی . روسیه دولتنك طاشکندی ضبط وتسخیر ایلمسی (۱۲۸۲) سنهٔ هجریهسنه مصادفدر .

TBMM KUTUPHANESI

لکن شهر مذکور اهالیسی اعلان عصیان ایتدکدن صکره معاونت موعوده‌ده بولنلمامش و بیچاره‌لر یالکز باشنه براغلش اولدیغندن چینلیلرك سیف غدر ومظالمنه تسلیم ایدلمشدر . آسیای وسطی امراسی ایسه همان هیچ بر ایش کوره‌مدیلر . افغان عساکری ابتدا ایلرولمش ایسه‌ده مؤخراً رجعته مجبور اولمش ودیکرلری ایسه چینلیلره هیچ مقاومت ایده‌مامشدر . ایشته بو اتفاقك ثمره‌سزلکندندرکه چینلیلر فتوحاتی بردرجه دها ایلرویه کتوره‌رك ایرانه [*] قدر اولان ممالکی هرج ومرج ایله آسیای وسطی‌دن برخیلی محلی تحت حمایه‌لرینه الدیلر .

(*) ایران ایکی معنایه‌در . اول نام هوشنك شاه بن سیامك شاهدر . ثانی مجموع ولایت عراق وفارس واذربایجان وخراسان مملکتلر یدرکه فریدون شاه بیوك اوغلی ایرجه و یرمشیدی . ایران اسمی اندندر . ونهرامونك اوته جانبنی تور نام اوغلنه و یرمشیدی . توران تسمیه‌سی اندندر .　　فرهنك

ایرانك مجموع نفوسنی بعض جغرافیا کتابلری (٤) ملیون (٤٠٠) یکه ایندیره‌یور و بعض کتب دخی (١٥) ملیونه چیقاره‌یور ایسه‌ده بونك ایکیسی‌ده صحیح دکلدر . بش بچق ملیون اولدیغی حقنده اولان معلومات بردرجه‌یه قدر مقارن صحتدر . ایران ممالکی اون بر ولایته منقسم اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ١ ملیون ٢٠٠ بیك و یاخود ١ ملیون ٦٨٨ بیك کیلومترو مربعنده‌در . ایراندن برمقدار محل روسیه دولتنك زیر اداره‌سنه کچمشدر . ایران اهالیسی عومیتله شیعی‌در . ایرانده سنی ومجوسی و یهودی وارمنی‌ده وار ایسه‌ده بونلر شیعیلره نسبتله اندردر . ایرانده هرجنس میوه وحیوان یتیشور . بعضیسی ممالك سائره میوه وحیوانلر ینه فائقدر . کور باقر تیور معدنلری چوق . سائر معادندنده بولنور . طوز وسائره‌ده واردر شمدیکی حالده ایرانك پایتختی (٩٠) بیك و یاخود (١٣٠) بیك نفوسی حاوی طهران شهریدر . ایرانك ادخالاتی اخراجاتندن زیاده‌جه‌در . دیونی یوق . عساکر منتظمه‌سی سواری و پیاده اوله‌رق کرچه کاغد اوزرنده ١٢٢ بیك نفر و ١٢٠ طوپ کوستریلکده ایسه‌ده میدان محاربه‌یه (٦٠) بیك نفر وایشه یرایه‌جق ٥٠ و ٦٠ قطعه طوپ سوق ایده‌بیلور . فقط ایران دولتی برمدتدنبرو اسلحه‌سنك تزیدی وعساکرینك اصلاحی ایله مشغول‌اولدیغندن

TBMM KUTUPHANESI

(یوقاروارده بیان وافاده قلندیغی وجهله چینلیلرك آن یان توسیع دائرهٔ حکومت ایدهرك چین حکومتی عظمت وشوکتنك کیتدکجه کسب ازدیاد ایتاسی ایمپراطور هیا نغ لونغك زمانده اولوب چین دولتی تحت حمایه وتسخیر ینه کیرن آسیای وسطی وقالموقستان وکاشغر اهالیسی چین قوهٔ ظالمانه سندن خائف وهراسان واهالیسی چین دولتی طرفندن (۱۱۸۹) سنهٔ هجریه سنده قهر وتدمیر اولنان تبت و برمانیا وحتی کشمیر امارتلری دخی محافظهٔ موقع وحکومتلر یچون طالب عفو وامان اولمشدر .)

اوچ طورفان اهالیسنك عصیانی کاشغرده بولنان چین قوماندانی چائو قوئیه اخبار اولندقده تسکین شورش ایچون شهر مذکور اوزرینه درحال مقدار کافی برچین فرقهٔ عسکریه سی سوق واعزام ایلدی . اوچ طورفانلیلر ایسه نهایت درجهیه قدر مقاومت ایتمکی کوزلرینه المش اولدقلرندن ورود ایدن عساکر چینیهیه قارشو چیقهرق غایت خونریزانه محاربهیه کیریشمش وثمرهٔ اقدام وثباتلری اولهرق چینلیلری فنا حالدهوعادتا محو اولهدرجهسنده مغلوب و پریشان ایلمشلردر .

عساکر چینیهٔ مغلو بهدن بقیةالسیوفی کاشغره کلهرك مغلو بیتلرینی مومی الیه چائوقوئیه اکلاتدقده ایشك فوقالعاده اهمیتی اولدیغی اکلاشیلهرق نائرهٔ عصیانك دیکر طرفه سرایت ایتهدن اطفاسیچون شهر مذکور اوزرینه عساکر کلیه سوق واعزامنه مجبوریت حاصل اولمشدر . بناءً علیه ایکنجی دفعه اولهرق کاشغردن بر بیوك چین فرقهٔ عسکریهسی حرکت ایدهرك شهر مذکوری تحت محاصرهیه الدی .

ایلروده بومقدارك برقاچ مثلی آرتهجغی شبههسزدر . ایرانده سلطنت ایدن دولتلر شونلردر : ساسانیلر ایله اندن اولکیلری مقدما ذکر ایتمش اولدیغمدن شمدی اندن صکره. سنك بیانه ابتدار اولنور . امویلر وعباسیلر ایله بنی طاهر بنی لیث وآلسامان وآلبویه وغزنویلر وسلجوقیلر وخوارزمیلر وجنکیزیلروتیموریلر وقره‌قیونلیلر وآق‌قیونلیلر وصفویلر وافغانلیلردر الاصکرهسی یعنی شمدیکی حالده ایرانك سلطنتی خاندان قاجاریه الندهدر . شمدیکی شاه ایران (ناصرالدین) خاندردولت ایرانیهنك وارداتی ایکی بچق ملیون رادهسنده اولوب مصارفاتی ده اندن جزئی آزدر .

TBMM KUTUPHANESI

او چ طورفانلیلر دشمنك کثرتندن قطعاً دوچار فتور اولمیوب مقاومتده ثبات ایتمش واو چ آی مدت چینلیلرك کوندن کونه کسب ازدیاد ایدن حصر وتضییقنه عرض سینهٔ تحمل ایلمشلر ایسه‌ده اطرافدن کندیلرینه امداد ورود ایتمیه‌جکنی وارزاق ولوازمات حربیه‌نك فقدانی جهتیله ارتق بوندن زیاده ثباتك دخی ممکن اولهمیه‌جغنی اکلامش اولدقلرندن نهایت خصم جانلری اولان چینلیلره تسلیمه مجبور اولمشلردر .

چینلیلر ایسه شهری بعدالضبط (ایمپراطوردن المش اولدقلری امر موجبنجه اولمق کرکدر) اهالینك صغیر وکبیر وذکور ونسوان کافه‌سنی قتل واعدام ایلمشلردر . او چ طورفان شهرنده یرلی اهالیدن هیچ‌برفرد متنفس قالمامش اولدیغندن اوراسنك یکیدن اعمار یچون چینلیلر طرفندن کاشغر قطعه‌سی شهرلرندن یکرمیشر اوتوزر آدم طوپلنه‌رق شهر مذکوره کوندرلمش ومؤبداً او چ طورفانده تمکن واقامت ایلمری امر وتنبیه اولنمشدر .

چینلیلرك برشهر اهالیسنی عموماً قتل واعدام ایلك کبی مظالم مدهشه‌سی او چ طورفانده ظهور ایدن آتش عصیانك دیکر محلاره شراره پاش اولمسنه مانع اولمش وقطعهٔ مذکوره اهالیسی هرنقدر چینلیلرك اجرای حکومتندن ناخشنود اولوب مظالم واقعه جله‌یی دلکیر ایلمش ایسه‌ده او چ طورفانلیلرك دوچار اولدیغی مصائب دهشت بخش عیون اولدیغیچون هیچ برطرف عصیانه جسارت ایده‌مامشدر .

﴿ قالموقستانه دائر ﴾

« برقاچ سوز »

چینلیلر قالموقستانك خرابیتی اوزرینه مملکتك یکیدن اعمارینه قالقیشمش و بونك ایچون قالموقستانده اولان اداره‌لرینی اعتدال دائره‌سنده طوتهرق اجرای حکومتده

TBMM KUTUPHANESI

پردرجه یه قدر عدالتی التزام ائلش اولدقلرندن اوراسنك چینلیلر طرفندن حین استیلا سنده که ۱۱۷۲ سنهٔ هجریه سی اوائلیدر کوردکلری مظالمدن اورکه رك سبریایه (روسیه مملکتنه) اختیار هجرت ایدن و (قوادرلوق) خان تحت ریاستنده بولنان طورغود قبائلی اون ایکی واون اوچ سنه قدر روسیه طو پراغنده اقامتدن صکره روسیه اداره سندن عدم ممنونیتلری یعنی سبریاده حضور وراحت بوله مامارلری حسبیله (۱۱۸٤) و(۱۴۸۰) سنهٔ هجریه لرنده بتکرار وطن اصلیلری اولان قالموقستانه عودت وچاروناچار چین حکومتنه عرض تابعیت واطاعت ایلدیلر . چینلیلر بونلری حسن معامله ایله قبول ائلش وکندیلرینه اراضی تعیینیله قالموقستانده اسکان ایتدیرمشدر .

﴿ مسلمانلرك چینلیلردن کوردکلری ﴾

﴿ حقارات دینیه ﴾

چینلیلرك قالموقستان وکرك کاشغرده صورتاسر بستهٔ مذاهبی التزام ایله اهالینك ترك مذهب ایتلرینی جبر ایتمامشلردر . چینلیلر طرفندن هرنقدر اهالینك مذهبنه طوقونلمامش واهل اسلامك جامعلرده اجرای عبادتلرینچون کندیلرینه سر بسیت ویرلمش ایسه ده اهالینك امور ومصالحنه باقق اوزره کاشغرده مسلمانلردن تعیین ایلدکلری مأمورلرك چینلیلرکبی اوزون صاچ صالیو یرمرك چین البسه سنی کیوب اوقیافتده بولنملرینك [*] تحت مجبور یتده طوتلمسی واقی الذکر معاملهٔ حقارتکارانه ده بولنلمسی اهل اسلامه داغ درون اولوب چین مأمورلرینك مظالم واقعه سندن زیاده تحقیرات دینیه لری مسلمانلرك چین حکومتندن تنفیرینه سبب مستقل اولمشدر .

اهالئ اسلامیه دن هرکیم اوراویسه اولسون حیوانه راکب اولدیغی حالده برچینلی مأموره تصادف ایدر ایسه درحال حیواندن اینه رك مأموره

(*) یالکز مسلمانلر طرفندن منتخب وچینلیلر طرفندن مصدق منلا وقاضیلر ایچون چین البسه سنی کیمك مجبوری اولمیوب !.. انلر البسهٔ اسلامیه دن لابس اولمغه مأذون ایدیلر !..

TBMM KUTUPHANESI

معاملهٔ تعظیمیه‌یی اجرایه وانبانه [*] تصادف ایدر ایسه حیواندن ایندکدن صکره دیز چوکوب لوازم عبودیتی ایفایه مجبور ایدی. انبان پتخانه‌یه [**] کیردیکی وقت مسلمان مأمورلرك وحتی حاکم بکلرك [***] یله پتخانه قپوسنده اللری ارقه‌لرنده اولدیغی حالده دیز چوکوب طورملری اصول متخذهٔ مجبو - ریه‌دن ایدی .

چین رهایتی ایسه مسلمان مأمورلرك بو یله پتخانه قپوسی اوکنده دیز اوزره اوطورملرینه معنی ویره‌رك بو وضعیت انبانك اوکنده‌طورملیوب پتخانه‌ده بولنان معبودك تصویری حضورنده طورملق دیمك اولدیغنی بیان وادعا ایدرلر ایدی. بوحالك مسلمانلر ایچون نقدر باعث حقارت ومورث حدت‌اولدیغنی تعریف اقتضا ایتمز . مسلمانلر بوحقارته مقابل سلاح مقاومته صارلمق ایسترلر ایسه‌ده چینلیلرك مظالم فوق‌العاده‌لرندن کوزلری یيلمش وکندیلرینك عجزیله عساکر چینیه‌نك وفرت وکثرتندن دوچار یأس ودهشت اولمش اولدیغندن ضروری صبر وتحمل ایلکده بولنمشلر ایدی . مؤخراً کاشغرده ظهور ایدن آتش عصیان باشلوجه بوخصوصدن طولایی اهالینك اخذ انتقام حقنده اولان میل کلیلری جهتیله کسب اشتعال ایلمش ایدی .

﴿ کاشغرك ﴾

« چینلیلر زمانده صنایع وتجارتجه ترقیاتی »

چینلیلرك حقارت ومظالمیله برابر کاشغر قطعه‌سی انلرك زمانده تجارتجه

(*) ولی شهر دیمکدر . تعریفاتی اشبو اثرناچیزك قسم ثانیسنده‌در .

(**) چینلیلر کاشغر قطعه‌سنی ضبط ایتدکدن صکره قطعهٔ مذکوره اوزرنده بر خیلی تخانه انشا ایتمشلر ایدی .

(***) مسلمان مأمورلرك اك بیوکی اولوب اهل اسلامك ادارهسی بونلرك النده ایدی .

قسم ثانیده بو بابده تعریفات وتفصیلات لازمه درج اولنه جقدر .

TBMM KUTUPHANESI

خیلوجه ترقی ایتمش ایدی . چینلیلر کاشغری الده ایتمکله اوراسنی کندی مملکتلری علیهنده غرب طرفندن ظهور ایده‌جك دشمنه قارشو برسپر (قلعه واستحکام) اتخاذ ایلمشلر ایدی .

چین محصولاتنك خارجه فروختیچون قطعهٔ مذکوره برمرکز اتخاذ ایدلمش وآسیای وسطایه کوندریله‌جك چای ومحصولات سائرهٔ چینیه طوغریدن طوغریيه قطعهٔ مذکوره‌دن ارسال ایدلمکده بولنمش ایدی . چینلیلر یالکز تجارتك ترقیسیله مشغول اولمیوب برطرفدن‌ده‌قطعهٔ مذکوره‌ده بولنان وکثرتلریله برابر غایت زنکین اولان معادندن بعضیلرینی ایشلتمشلر ایدی . حتی یالکز ختن شهرینك شرق طرفنده واقع (کری) نام محلده بولنان معدنلرده یومی اوچیوز عمله استخدام ایتمشلردر .

چینلیلرك زمانده طول مدت قطعهٔ مذکوره‌نك هیچ برطرفنده (اوچ طورفاندن بشقه) اختلال وعصیان ظهور ایلدیکندن اهالی کندی کار وکسبلریله مشغول اولمش و بوسببله صنایع وتجارت کسب ترقی ایلمشدر . یارکند شهری تجارتجه کاشغر شهرندن دها ایلروده بولنوب شهر مذکور کرك کاشغر قطعه‌سی محصولاتنك وکرك چین امتعه ومعمولاتنك مرکزی ایدی .

شهرمذکورده بولنان امتعه‌نك کثرتی تعریفی محال بردرجه‌ده اولوب نفوسی ایسه کوندن کونه تکثر ایلمکده ایدی . چینلیلر هرشیدن زیاده صنعت وتجارتك ترقیسنی ترویج ایلدکلرندن مملکت کسب عمران ایلمکده بولنمش ایدی . چینك عساکرندن ماعدا اهالیسی دخی قطعهٔ مذکوره و باخصوص یارکنده صوقیله‌رق انلرده تجارته باشلامش وکندی مملکتلرینك طرزنده محال تجارت کشادیله اجرای اخذ واعطا ایلمکده بولنمشلر ایدی .

چینلیلر زمانده کاشغر قطعه‌سنده‌علوم وفنون ترقی ایتمش‌دنیله‌مزایسه‌ده

TBMM KUTUPHANESI

تدنی ده ایتمامش ایدی . اول اثناده قطعهٔ مذکوره‌نك اکثر جهتنده اهل اسلامك اطفالنه مخصوص برطاقم مکاتب اولوب انلرده ایسه علوم ابتدائیه تدریس اولنور ایدی .

کاشغرك تجارتجه کسب ایتدیکی ترقی بلادسائره‌ده بولنان ارباب تجارتی تشویق ایلمش اولدیغندن قطعهٔ مذکوره‌یه اطرافدن دخی برخیلی تجار وصنعتکار کلمش ایدی . چینلیلر اصل کندی مملکتلرینه اجنبی صوقامغی اولدن بری اصول اتخاذ ایلمش اولدقلرندن بلاد سائره ایله ایده‌جکلری تجارته قطعهٔ مذکوره‌یی تخصیص ایله ارباب صنایع وتجارتدن هرکیم اولور ایسه اولسون کاشغره کلدکده حقنده اجرای حسن معامله ایلمشلردر .

﴿ مظالم چینیه‌دن برنبذه ﴾

چین مأمورلری اهالی حقنده کی مظالمی کوندن کونه تزیید ایده‌رك کندی عسکرلرینك اقامتلرینه مخصوص اولان وبرخیلی مدت محاصره‌یه طیانه بیلان قلاع مستحکمه‌نك امر انشاسنده اهالئ اسلامیه‌یی مجاناً وجبراً استخدام وکندیسندن زیاده و یرکو وسائره طلب اولندیغی ایچون عرض تظلم وحاجت ومظالم واقعه‌دن بیان شکایت ایدنلری همان اعدام ایدرلرایدی .

کاشغر چینلیلرك عادتا مالکانه‌سی حکمنده اولدیغندن قطعهٔ مذکوره‌ده بولنان چین مأمورلریٔ برآن اول نائل ثروت اولمقدن بشقه هیچ برشی دوشنمز واکتساب ثروت ایچون اهالینك اموالنی جبراً غصب ایتمکی ایسه طریق اسهل کوره‌رك فقرای اهالی حقنده هرنوع غدر ومظالمی اجرادن چکنمزلر ایدی .

اهالی قدرتلرندن زیاده کندیلرندن اقچه واشیا طلب اولندیغنی کیمه شکایت ایده‌جك؟ دها بیوك مأموره دکلمی؟ حالبوکه بیوك مأمورلر کوچك

TBMM KUTUPHANESI

مأمورلره تصاحب ایتدکدن بنسقه انلرك اجرا ایلدکلری مظالمی ترویج دخی ایدرلرایدی . چونکه ظلم ایله النان اقچه واشیا وارزاقك ایچنده کندیلرینك‌ده حصه‌سی وار ایدی . اهالی بومظالمه ضروری تحمل ایدر ایدی . چونکه شکایت ویا طلب اولنان شیئی ویرمامك ایچون عناد ومخالفت ایده‌جك اولانلر حبس واکثریا اعدام اولنورلر ایدی . بومظالمه‌تحمل ایده‌میانلردن برمقداری کاشغری ترکه مجبور اولمش وخوقند وبخارا وطاشکنده هجرتی اختیار ایلمش ایدی .

چین دولتنك مظفریت فوق‌العاده‌سی ایمپراطور (هیان‌لونغ)ك وجودیله حاصل اولمغله ممالك مفتوحه‌ایله تحت حمایه‌ده بولنان محللر انجق انك زمانده اظهار اطاعت ایدوب کندیسنك وفاتیله (۱۲۱۱) سنهٔ هجریه‌سنده یرینه کچن ایمپراطور «کیا کینغ» زمانده ایسه داخل‌ملکده پك چوق شورش ظهور ایتدیکی کبی تحت حمایه‌ده بولنان محللر دخی بارکران تحکم وحمایه‌یی برر برر اوزرلرندن آتمش وفقط قالموقستان وکاشغر انك زمانده دخی تحت‌استیلاده قالوب استرداد استقلاله قالقیشه‌مامشدر .

یکرمی التی سنه‌قدر اجرای حکومت ایدن (کیا کینغ) ك وقوع وفاتیله (۱۲۳۷) سنهٔ‌هجریه‌سنده ایمپراطورلق تختنه جلوس ایدن « تاوقوانغ » [*] زمانده ایسه چینك برقاچ یرنده اوفك تفك قار یشقلق ظهور ایتدیکی کبی کاشغرده دخی چینلیلرك ادارهٔ شدیده‌لری جهتیله استعداد اختلال باش کوسترمك مؤخرا قطعهٔ مذکوره‌نك نصفی مقدارنده غوائل داخلیه ظهور ایلمشدر . چینلیلرك کاشغرده اولان اداره‌لری ابتدالری یعنی (۱۱۷۲) سنهٔ

(*) مدت حکومتی (۳۱) سنه قدر اولوب تاریخ وفاتی هجرتك ۱۲۶۶ نجی سنه‌سنه مصادفدر . انکلیزلره خیلوجه اوغراشمش وفقط محاربات واقعه‌نك جله‌سنده مغلوب وانکلیزلره تضمینات اعطاسنه وچین اسکله‌لرندن بر مقداریی اوروپا تجارلرینه کشاد ایتمکه مجبور اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

هجریه‌سندن (۱۲۱۰) سنه‌سنه قدر معتدلجه ایسه‌ده تاریخ مذکوردن صکره‌لری اجرا اولنان مظالم کوندن کونه تزید ایدلمش ایدی .

(۱۲۱۰) سنه‌سندن (۱۲٤۰) سنهٔ هجریه‌سنه قدر اوتوز سنه ظرفنده چینلیلرك کاشغرده اولان اجراأت ظالمانه‌لری پك شدتلی اولوب اهل اسلامك چکمش اولدیغی اذا وجفا تعریفی محال درجه‌ده ایسه‌ده چینلیلر ارتق پك قوتلی برصورتده پرلشمش وهرشهرده برچوق عسکرلری اقامت ایلمکده بولنمش اولدیغی واهالی‌ده ایسه قلدایه‌جق اقتدار قالمدیغی جهتله چار وناچار سکوتی اختیار ایله مظالم واقعه‌یه عرض سینهٔ تحمل‌ایلمکده بولنمشلر ایدی . واقعا چینلیلرك اجرا ایلدکلری مظالمك بعضاً تحمل اولنمز درجه‌یه وارمسی حسبیله صبر وسکوت ایدیله‌میه‌رك اره‌صره بعض ذوات عصیان واختلاله تشبث ایتمشلر ایسه‌ده هرنصلسه ایشی لایق وجهله طوته‌مدقلرندن و بولندقلری شهرلر اهالیسنی کاملاً طرفلرینه جلب ایلیه‌مدکلرندن چینلیلر مشوقلری طوته‌رق همان اعدام ایلش و بوسببله اختلالك ظهوریته میدان و یرمامشلردر .

برشهر اهالیسی برنقطه‌یه جمع اوله‌مدقلری کبی برشهرك تشبثاتندن دخی دیکر شهرلر اهالیسی بیخبر اولوب معاونتده بولنه‌مدقلرندن چینلیلر علیهنده هیچ برشی یپامامشلردر . چینلیلراختلال تهمتیله متهم اولانلری وحتی اولیانلری (بلامحاکمه) اعدام ونفی وحبس‌ایتمك و برغائله ظهورندن صکره‌ظلمی‌اسکیسندن برقاتدها زیاده‌لندیرمك ایله اهل اسلامك کوزلرینی یلدیریر واهالی ایسه بوحاللری کوردکجه یکیدن دوچار خوف ودهشت اولوب چینلیلر علیهنده عصیان وقیامه جسارت ایده‌مزایدی . باخصوص (اوچ طورفان) اهالیسنك قیام ایتلری سببیله عموماً قتل اولنمسی اهالی ایچون بردرس عبرت یرینه کچمش ایدی .

ایشته اهالی برخوف وخشیت ایچنده قالمش وفقط برطرفدن صاحب

TBMM KUTUPHANESI

ظهورك بری خلق اولنسه‌ده کندیلرینی قورتارسه وچینلیلردن انتقام السه دیه امید وانتظار ایلکده بولنمش ایدی . بوحال ایسه بالاخره کاشغرك آردی ارەسی کسلیان اختلالرینی تولید ایلشدر که بونك ابتداسی (جهانکیر خان) وقعه‌سیدر . جهانکیر خان وقعه‌سی که (۱۲٤۰) سنهٔ هجریه‌سنده در ایمپراطور (تا اوقوانغ) زمانته مصادفدر . بونك زمانندە اولان کاشغر حادثاتی فصل مخصوصلرنده مفصلاً سلك تحریره چکلمشدر .

﴿ آسیای وسطایه بر نظر ﴾

﴿ صالح خواجه ﴾

هجرتك ۱۲۳۰ نجی سنه‌سندن (۱۲٤۰) نجی سنه‌سنه قدر کذران ایدن ۱۰ سنه مدت ظرفنده مظالم چینیه‌نك بر درجهٔ طاقتفرسایه وارمسی جهتیله آسیای وسطی اهالیٔ اسلامیه‌سی بینده کاشغر مسلمانلرینك چین زنجیر اسارتندن تخلیصی حقنده ارزوی عمومی حصوله کلمش ایدی . بو ارزو ایسه چینلیلرك ۱۱۷۲ سنهٔ هجریه‌سنده کاشغر قطعه‌سنی کاملاً ضبط ایتمیله کرك او وقت وکرك اندن صکره کوردکاری مظالم جانسوزه عدم تحملارندن ناشی قطعهٔ مذکوره‌دن فرار ایده‌رك خوقند (*) و بخارا وطاشکند کبی اطرافده

(*) خوقند شهری ۱۵۰ بیك نفوسی حاوی اولوب سمرقندك ۲۷۰ میل اعشاری شمال شرقیسنده و سیحون نهری قربنده کائن ودرتیور باب جامع و بعض آثار عتیقه‌یی حاوی‌در . خوقند خانلغی مقدما خیلیجه بیوك ایدی .

شمالاً قره قالپاق اراضیسی وجنوباً بخارا وحصار خانلقلری وشرقاً کاشغر ایله محدود اولوب طولاً (٥٤٠) وعرضاً (۲۰۰) میل اعشاری اتساعنده و (۳) ملیون نفوسی حاویدر . روسیه حکومتی بو خانلغی (۱۲۸۳) دن (۱۲۹۳) تاریخنه دکین واقع اولان محاربات متوالیه نتیجه‌سی اولەرق فتح وضبط ایتش وشمدیکی حالده روسیه دولتنك عادتا مالی اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

یولنسان ممالك اسلامیه‌یه التجا ایدنلردن بعض ذواتك تشویقات واقعه‌سیله میدانه چیقمش ایدی .

کاشغر مهاجرلری وطنداشلرینك دوچار مظالم و حقارت اولدیغنی وحاکلری اولان چینلیلردن نا خشنود اولوب عصیان وقیام ایچون امداد ومعاونته محتاج بولندیغنی بیان ایله التجا ایلدکلری محلار امرا و معتبرانك تحریك عروق حمیتنه چالیشیر و بونی کندیلریچون اقدم وظائفدن عد ایدرلر ایدی .

بونلرك یکانه رئیس و پیشواسی صالح (*) خواجه اسمنده بر ذات ایدی که مومی‌الیه آق طاغلو خواجه‌لردن اولوب(۲۱۹)نجی صحیفه‌ده بر تفصیل عرض وبیان اولندیغی وجهله چین اردولرینك کاشغری (۱۱۷۲) سنهٔ هجریه‌سنده حین استیلاسنده هر نصلسه قورتیله‌بیلمش وبر خیلی زمان آسیای وسطایی کشت وکذاردن صکره نهایت (۱۱۹۹) سنهٔ هجریه‌سنده خوقنده اختیار اقامت ایلمشدر .

مومی‌الیه (برهان‌الدین) خواجه‌نك اوغلی اولوب پدرینك قتل اولنمسی اوزرینه خواجه‌لك کندیسنده قرار قیلمش واو حالده کاشغر حکومتنك وارث مشروعی اولمش ایدی . کندیسنك امل وارزوسی چینلیلردن اخذ انتقام ایله کاشغرك ضبطی ومقام حکومته کچمسی اولوب دائما وقت فرصته انتظاراً امرار اوقات و برآن اول حصول املیچون کیجه و کوندز صرف مساعی وافدامات ایلر ایدی .

آسیای وسطی اهالیسی خوقندی (قوقان) صورتنده تلفظ ایدر . خوقند کاشغر شهرینك غرب شمالیسنده کائندر . خوقند خانلغی حقنده ایلروده معلومات مفصله اعطا قلنه‌جقدر .

(*) یاخود (صارم) کرچه (ساق) علاوه‌سیله صارم ساق (برلشدیریلنجه صارمساق اولور!) اولدیغی بعض محلده مقید ایسه‌ده طوغریسی (صالح) در .

TBMM KUTUPHANESI

خوقنده بولنان کاشغر مهاجرلری صالح خواجه‌نك آق طاغلولرك رئیسی اولمسی وکاشغر حکومتنك وارثی بولنمسی حسبیله — خواجه‌لره اولان فرط محبتلری اقتضاسندن اوله‌رق — درحال مومی‌الیهك زیر اطاعتنه کیردیلر ومملکتلرینك استیلای اعدادن قورتلمسی حقنده اولان ارزولرینك حصولیچون مومی‌الیهك منتظر امر و فرمانی اولدیلر .

صالح خواجه ایسه بونلری آسیای وسطی شهرلرینه طاغیده‌رق کاشغرك تخلیصی ایچون اهالیی تشویق ایتلرینی وبو مقصد اوغورنده سعی وغیرتدن هیچ بر وقت کیرو طورمامارینی امر وتنبیه ایلمشدر . بونلر هر اوغرادقلری محلده کاشغرده اجرا اولنمقده بولنان مظالم مدهشهٔ چینیه‌یی کمال سوز وکداز ایله نقل وبیان ایده‌رك اهالیی معاونته دعوت وصالح خواجه‌نك حصول ارزوسنه خدمت ایتمکده ایدیلر .

مومی‌الیه تشبثاتنده ابتدالری خاطر وخیاله کلمز درجه‌ده بر چوق موانعه دوچار اولمش و کوردیکی ایش پك اغیر صورتده ایلرولمکده بولنمش ایدی . لکن مؤخراً مأمورلری معرفتیله اطرافدن متوالیاً بر خیلی اقچه واسلحه المقده اولدیغی جهتله مأیوس اولمدقدن بشقه سعی وغیرتنی کیتدکجه تزیید ایده‌رك لیل ونهار کاشغرك چینلیلردن تخلیصی تدارکاتیله اشتغال ایلمکده بولنمش ایدی .

کندیسی (١٢٠١) سنهٔ هجریه‌سنده ایشه باشلمش اولدیغی حالده کاشغرك استردادینه کفایت ایده‌جك درجه‌ده معاونت بولمسی واتمام تدارکات ایلمسی هجرتك (١٢٣٢) نجی سنه‌سنده واقع اولمشدر . دیمك که مومی‌الیه مقصدینك حصولیچون متمادیاً اوتوز اوتوز بر سنه قدر چالیشمشدر . اکر کندیسنك یرنده بشقه بریسی اولمش اولسه ایدی بو قدر چالیشدیغی حالده تشبثاتنده بردنبره موفق اوله‌مامسی و باشلدیغی ایشك بر چوق موانع ومزاحمه دوچار اولمغله برابر بویله بر چوق مدت اوزامسی سببیله حصول املدن عادتا مأیوس اولور ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

کندیسنك تشبثاتی خوقند تجارلری واسطه‌سیله کاشغر اهالئ اسلامیه‌سنك معلومی اولنجه کندیلر ینی چینلیلرك مظالمندن قورتارمق ایچون چالیشمسندن فوق العاده ممنون اولوب کاشغره ورودنده ترك حضور وراحت ایله جانلرینی فدا ایده‌رك خدمتنده بولنملغه وامر وفرمانه مطیع اولوب هر ارزوسنی حصولنه چالیشملغه عموماً قرار ویرلدی .

ایشته کاشغرلیلر چینلیلردن انتقام المق ایچون زمان عصیانك حلولنه منتظر اولمقده وصالح خواجه دخی تدارکاتنی اتمام ایله فعلیاته کیریشمك ایچون وقت فرصتی کوزتلمکده ایکن چینلیلرك بر تدبیری هر ایکی طرفك امیدلرینی بوشه چیقاردی وصالح خواجه‌نك بونجه سنه‌لر حصولنه چالیشدیغی بر ایشی محو ایتمه درجه‌سنه کتیردی . شو افاده‌یی (پك قپالی اولمسی حسبیله) بر مقدار تفصیل وتوضیح ایده‌لم .

چینلیلر آسیای وسطی اهالئ اسلامیه‌سی بیننده صالح‌خواجه مأمورلرینك اجرای تحریکات ایلمکده اولدیغنی خبر النجه بونك کندی حکومتلری حقنده بك تهلکه‌لی اولهجغنی اکلایوب غرب طرفندن کله‌جك مخاطراتك برآن اول اوکنی المغه لزوم کوردیلر . چینلیلره اجرای تدابیرده مسارعت ایدلسنی افهام واجبار ایدن یالکز صالح خواجه مأمورلرینك آسیای وسطاده اجرای تحریکات ایتمسی اولیوب (١٢٣٢) سنهٔ هجریه‌سنده وصالح خواجه‌نك کمال کرمی ایله اجرای تدارکات ایلدیکی اثناده قره طاغلو سلاله‌سندن (کمال الدین) نام ذاتك کاشغرك تسخیری نیتیله قرغزلردن باشنه بر مقدار ادم طوپلیوب کاشغر اطرافنده طورمسی وبر اره‌لق حدودی تجاوزله فعلیاته کیریشمسی ایدی. بو حال ایسه مخاطره‌نك متقرب الحلول اولدیغنه و بو کور یلان سحا پیارهٔ بلانك ارقه‌دن کله‌جك بر طوفان استیلایه مقدمه و نشانه ایدوکنه ارتق چینلیلرجه هیچ بر شبهه وتردد براقمدی وانلرك چشم انتباهنی اچمغه باعث اولدی .

TBMM KUTUPHANESI

چینلیلر کمال الدینك کاشغر اوکارینه کلمسنه میدان ویرمیوب درحال حدوده مقدار کافی عسکر سوقیله مومی‌الیهك باشنده اولان سرسریلری منهزم و پریشان وکندیسنی دخی قتل واعدام ایلدیلر . حتی صغیر السن اولان اوغلی پکینه [*] ارسال وایلروده باباسنك یرینه کچوبده چین دولتی علیهنده بولنمامسیچون مؤخراً اعدام اولنمشدر !..

چینلیلر بو غائله‌یی بالسهوله دفع ایتمشلر ایسه‌ده بونده‌کی موفقیتلری دشمتلرینك ازلغی‌ایله برابر کاشغر اوکارینه واصل اولهمامسی ومع ذلك وقتیله دشمنك تدابیر وحرکات عسکریه‌سندن خبردار اولوب کندیلرینك اکا کوره وسائط وتدارکات لازمهٔ سریعه‌ده بولنمامری سبیله حصوله کلدیکنی وهر زمان وقتیله معلومات الوبده دشمندن اول طاورانه‌میه‌جقلری کبی ظهور ایده‌جك قوتلی بر دشمن اردوسنه‌ده مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی واو حالده کاشغرده اولان حکومتلرینك محو ومندرس اولهجغنی اکلایه‌رق هر نه ایله اولور ایسه اولسون بعد ماغرب طرفندن کاشغر اوزرینه مهاجمه‌نك عدم وقوعی اسبابنه تشبث ایتمکی لازمهٔ حال ومصلحتدن کوردیلر وبناء علیه خوقند حکومتی ایله اتفاق ومعاهده ایدوب او طرفدن کله‌جك مخاطره‌نك اوکنی کسدیلر .

اول وقت خوقند خانی اولان عمر خان [١] بر موجب مقاوله چینلیلرك

---

[*] چین دولتنك پایتخت مشهوریدر . شرق طرفی (قوخای) کورفزی وجوانب ثلثه‌سی چین ممالکی‌در . پکینك چینجه اسمی پایتخت معناسنه (کنغ ـ سه) ایمش .

پکین ایکی قسمه منقسمدر قسم شمالیسنده ایپراطورك صیفیه سرایلری واردر. شهر مذکورك زقاقلری غایت کنیشدر . نفوسی برملیون و یا بر ملیون یدیبوز بیك و یاخود ایکی ملیون اولمق اوزره اوچ نوع مقید اولوب فقط بر ملیون یدیبوز بیك اولدیغی حقنده‌کی معلومات صحیحه قریبدر .

---

[١] مشارالیه دور اندیش بر ذات ایدی . مدت حکومتنده ملکنی حسن اداره‌یه موفق اولمش وخوقند خانلغی داخلنده اولوب اکثر وقت سرکشلکده بولنان قبائلی کاملاً تحت اطاعتنه المشدر .

TBMM KUTUPHANESI

شمدیکی بزم اقچه حسابیله ویره‌جکلری اوچیوز اوتوز بیك غروش مقابلنده خواجه‌لرك اجراأتنی منع ایتمکی وانلری خوقنده توقیف ایله کاشغر طوپراغنه کچیرمامکی درعهده ایلدی .

چینلیلرك عمر خانه بر موجب مقاوله اعطاسنی متکفل اولدقلری اقچه واقعا فضولی اولمغله برابر ازده دکل ایدی . لکن کندیلرنده خوقند خانلغیله اوغراشه‌جق واورادن ظهوری مأمول قوی اولوب کاشغری الت اوست ایتمسی بدیهی اولان بر دشمنله باشه چیقه‌جق اقتدار اولمدیغندن دفع تهلکه ایچون نقدر چوق اولور ایسه اولسون اقچه فداسندن بشقه چاره یوق ایدی .

عمرخان ایسه پارهنك خاطریچون کاشغر مهاجرلرینی و بالخاصه صالح خواجه‌یی اجراأت اختلاجویانه‌دن منع ایتمش وانلری چینلیلر علیهنده بولنمامق ایچون بر نظارت متمادیه التنه المشدر . ایشته چینلیلرك اقچه‌سی بونجه سنه‌ده حصول بوله‌بیلمش و همان او کونلرده نتیجه‌سی میدانه چیقمق اوزره بولنمش اولان بر ایشك حصولنی بتون بتون محو ایتمش دکل ایسه‌ده بر مدت ایچون تأخیر ایلمشدر .

صالح خواجه طوتدیغی ایشدن منع اولندیغنی کورنجه دوچار یأس وفتور اولمش وفقط بتون بتون قطع امید ایتمامش ایدی . بو حال درت سنه قدر دوام ایلدی . (١٢٣٦) سنهٔ هجریه‌سنده مشارالیه عمر خان وفات ایتمکله مومی‌الیه ایچون یکیدن امید قپولری اچیلمش و بونك اوزرینه بتکرار ایشه باشلمش ایدی . لکن کندیسی زیاده‌سیله اختیار اولدیغندن فعلیاته کیریشه‌جکی زمانده جلاد اجل کریبانه صاریله‌رق غائلهٔ دنیادن‌ال‌چکدیردی.

کندی زماننه قدر خوقند خانلغنه چین حکومتی طرفندن قطعا اهمیت ویرلمز ایکن کندیسی ظهور ایدن احوالدن استفاده ایله حکومتی بر موقع عالیده طوتوب چینلیلرك نظر اهمیتنه عرض ایتمش ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

{ جهانکیر }

صالح خواجه‌نك وفاتیله خیلی زماندنبرو صرف اولنان بونجه مساعی بیهوده یه کیده‌جك ایدی . لکن مومی‌الیهك جهانکیر [*] نامنده اولان اوغلی بهاء الدین ومد یوسف [**] نام قرنداشلرندن دها زیاده غیرتلی چیقه‌رق جاباسنك حصولیچون اوغراشدیغی ایشه یکیدن باشلدی .

کرچه عمر خانك وفاتیله چینلیلرله اولان اتفاق بوزلمامش ایسه‌ده خواجه‌لرك اوزرنده اولان نظارت اسکی شدتندن دوشمش ایدی . جهانکیر بوندن استفاده ایدوب مرحوم پدرینك باشلدیغی ایشده خفیاً دوام ایدر ایدی . خفیاً دوام ایتکده اولدیغی ایشدن نتایج مطلوبه حاصل اولدیغی وحال بو یله ایکن علناً تدارکات و تشویقاتده بولنه‌مامسی سببیله خوقنده اختیار اقامتك هیچ بر فائده‌سی اوله‌میه‌جغنی ا کلامغله تعلقات وطرفدارانندن بر مقدار ادم ایله کاشغرك غرب طرفی اتکلرنده اولان‌وقرغزلرك محل اقامتی بولنان طاغلره کیده‌رك اوراده اختیار اقامت ایلدی .

قرغزلرك بکی اولان مر محمد بی [١] اوته‌دنبرو خواجه‌لره محبت ایدن

---

[*] مشارالیهك خواجه وسید لکنی اکلاشق ایچون کاشغر اهالیسی بینده کندیسی { جهانکیر خان توره) دیه ذکر اولنور .

(توره) ایسه چغتایجه سید دیمکدر .

[**] مد (محمد) کلمه‌سنك مخففیدر . آسیای وسطی و کاشغر اهالیسی بینده مخفف اسم پك چوق استعمال اولنور .

[١] بو (مر محمد بی) ده کی (مر) بك معناسنه اولان میر اولیوب میك کسری ورانك سکونیله مردر . بی ایسه قرغز لسانینده بك معناسنه‌در . یعنی (بك) ی فی کبی (بی) صورتنده سویلرلر . سهولت اولسون ایچون بوندن صکره بی یرینه بك یازه‌جغم. احتمال که میر بونلرك لسانلرینه مقدم مخفف اوله‌رق داخل اولمش ویاخود مؤخراً تخفیف ایدلمشدر . لکن معناسیله برابر داخل دکلدر . بعضیلر مر محمد بك دیمیوب (نار محمد بك) دیورلر .

TBMM KUTUPHANESI

طاقدن اولدیغندن جهانکیره فوق العاده حرمت ورعایت ایدهرك کندیسنی یانه قبول ایلدی . جهانکیرك مسافرتنك ایلك هفتهسنده میر مومی الیه مشارالیهدن همشیرهسنك کندوسنه تزویج ایدلمسنی طلب ایتدکده جهانکیر ـ بو خصوص کندی مقصدینك حصولنه زیادهسیله یاردم ایدهجکی جهتله ـ موافقت ایتمش اولدیغندن امر تنکیح وتزویج درحال اجرا قلنمشدر .

جهانکیر همشیرهسنی میر محمد بکه و یردکدن صکره قرغزلر ایچنده دها زیاده قدر و حیثیت قزانمش وچونکه انلرله کسب قرابت ایتمش ایدی . بونك اوزرینه کاشغرك ضبطی ایچون یکیدن تدارکاته قیام ایدوب قرغزلری کاملاً تحت اطاعتنه الدی . تشبثاتنده موفق اولمسی یالکز قرغزلرله حصوله کلهمیهجکی جهتله خوقند وطاشکند و بخارا وجوارلرینه مأمورلر کوندرهرك خفی و جلی آق طاغلو طرفدارانی جلب و دعوت ایلدی . مومی الیهك مأمورلری اطرافه یایلهرق آسیای وسطی اهالیٔ اسلامیهسنی امداد و معاونته دعوت ایدر وکاشغرده وقوع بولهجق ملحمهٔ کبراده اثبات وجود ایتمك ایچون تشویقات لازمهده بولنورلر ایدی .

جهانکیرك معیتنده وکاشغر محاربانتده بولنمق ایچون هر طرفدن آقین آقین ادم کلیر و بو جنکاورلرك مقداری کوندن کونه تزاید ایدر ایدی . بوایشه وقتیله پدری صالح خواجه تشبث ایتمش واجراسی قوهٔ قریبهیه کلمش اولدیغندن جهانکیر واقعا ابتدالری دوچار موانع اولمش ایسهده صکرهلری موفقیت هرطرفدن یوز کوسترمش ایدی .

مشار الیه براره‌لق کاشغر محاربانته مقدمه اولمق وحدوددده کشفیات لازمه اجرا ایتمك اوزره معیتنده بك آزآدمله نارین [*] منبعلرینه کیتمش ایدی .

[*] نهرمذکورك منبعی تیانشان طاغلری اولوب منبعنه یقین محللری ابیجه واسع وعمیق در. قیالق وطاشلق محللردن جریان ایدهرك خوقند اراضیسنه داخل اولدقده یعنی منبعدن (٤٧٠) میل مسافه ایرلدقدن صکره باللجی نام الکا جوارنده واقع اولوب آسیای

حدوددە بولنان چینلیلر ایسە جهانکیرك تشبثات واقعەسندن اولدن معلو- مات اخذ ایلمش اولدقلرندن مشار الیهك دردستیچون عسا کر لازمه کوندردیلر .

چین عسا کرینك مقداری کرچه بش التی یوز کشیدن عبارت ایسەده جهانکیرك معیتنده اولانلر دشمنه نسبتله یك دون برمرتبەده یعنی عشری نسبتنده اولدیغندن ا کر چینلیلرك کندیسنی غافل آولایوب دردست ایتمك ایچون کلمکده اولدقلرینی خبر المامش اولسه ایدی بهرحال یاقەیی اله و یرر ایدی . لکن دشمنك حرکاتنی وقتیله خبر المش ودرحال رجعت ایلمش اولد- یغندن چینلیلر نارین منبعلرینه کلدکده جهانکیری میدانده بولەمدیلر ومشار الیهك رجعتنی ایسه خوفنه وعسا کرینك قلت وضعفنه حمل ایتدیلر .

حالبوکه انلرك ظنی یك یا کلش ایدی . جهانکیر رجعت ایتدکدن صکره عسا کرینی طو پلیوب غافلانه نارین منبعلرنده اختیار اقامت ایدن چینلیلرك اوزرینه هجوم ایلدی وکندیسنی دوشیرمك ایستدکاری طوزاغه بنه کندیلر- ینی دوشیردی. چینلیلر جهانکیرك مقدارکلی عسکرله بغتةً هجوم ایتدیکنی وخط رجعتلرینك کاملاً قطع اولندیغنی کورنجه نه یاپاجقلرینی شاشیردیلر . لکن تسلیمی قطعاً قبول ایتیوب وکاملاً تلف اولنجەیه قدر چالیشمغه قرار و یروب محار بەیه کیریشدیلر . اولنان محار بەده جهانکیرك مهارت وجسارت واقدامی ومعیتی عسا کرینك کثرت وثبات ودوامی جهتیله غالبیت اوطرفده قالوب چینلیلر کاملاً محو واعدام اولندیلر . مشار الیهك بوموفقیتی باعث ازدیاد شهرتی اولوب بوندن صکره قوهٔ موجودەسی کوندن کونه کسب تکثر

وسطی اهالیسی بینده سیحونك منبع حقیقیسی عد اولنان (قره‌قوجی) نامنهرایله برلشیر. غایت شدت و سرعتله جریان ایدر . صویی اکثریا صاری وبولانقدر . ایکی طرفنده اولان اراضی بعض محلنده درت وبش میل عرضنده اولوب اکثر یرلرنده ایسه بر طرفی یوکسك‌در .

TBMM KUTUPHANESI

ایتمش وکاشغرده اولان چین مأمورلری ایسه — مشار الیهك دهشت وهیبتی وآوازهٔ شهرتی واصل سمع اطلاعلری اولنجه — انك اوزرینه بردها عسکر کوندرمکه جسارت ایده‌مامشلردر . جهانکیر ایسه قرغزلر ایچنده‌اجرا ایلمکده اولدیغی تدارکاتی اتمام ایلدکدن صکره (١٢٤٠) سنهٔ هجریه‌سنده کاشغر اوزرینه حرکت ایلدی .

چینلیلر دها جهانکیرك قرغزلر ایچنه کلدیکی وتدارکاته باشلدیغی اثناده قولچه‌یه تاتار مخصوص ارسال ومشار الیهك قرغزلری تشویق واطرافدن آدم جلب ایلمکده اولدیغنی وکاشغر اوزرینه هجوم ایچون تدارکات‌کلیه اجرا ایلمکده بولندیغنی اخبار ایله برآن اول کندیلرینه امداد کوندرلمسنی طلب ایلشلر ایدی . قوقجه والیسی بوخبری آلنجه معیتنده‌کی عسکرله بالذات‌کاشغر اوزرینه حرکت ایلش و برمدت صکره شهرمذکوره مواصلت ایدوب دشمنك نه طرفدن ورود ایده‌جکنه منتظر اولمقده بولنمش ایدی . جهانکیرك حرکت وحدودی تجاوز ایتدیکنی‌خبر الینجه معیتنده‌کی عسکرله کاشغر یکی شهرندن چیقمش وجهانکیرك ورود ایده‌جکی طریق اوزرنده اردوسنی قورمش ایدی .

جهانکیر برآغر اردو ایله کلوب چینلیلرك کندیسنه منتظر اولدیغنی کورنجه عسکرینه قطعا آرام واستراحت ویرمکسزین درحال دشمن اوزرینه هجوم ایلدی. معیتنده اولان‌عسکرچین عساکرندن متدارجه دون اولمقدن بشقه دشمنلرینه نسبةً ایچه منتظم واقوام مختلفه‌دن مرکب اولوب هربری حرب وضربه مقتدر کنج ودینج برر جنکاور ایدی . برقسمی عن اصل کاشغر اهالیسندن اولدقلری حالده کوردکلری مظالمه عدم تحملدن ناشی ترك وطنه مجبور اولمش مهاجرین ایدی‌که هم اخذ انتقام وهمده وطنلرینی تخلیص ایتمك غیرتیله جانسپارانه چالیشیرایدی . برقسمی ایسه خوقند وبخارا وطاشکند کبی ممالك اسلامیه کوکلیلری ایدی‌که بونلر مملکتلرنده ایکن

TBMM KUTUPHANESI

خدمت عسکریه‌ده بولنمش و برقاچ محاربه‌ده ابراز شجاعت ایتمش برر مرد میدان جلادت ایدی . دیگر قسمی دخی قرغز طائفه‌سندن ایدی‌که بونلر ذاتاً شجاعت وجلادتده اقوام سائره‌نك مافوقنده بولنمش وبوکره کندیلر یله کسب قرابت ایدن جهانکیرك اقبالی ایچون صوك درجه‌ده چالیشمشلردر .

چینلیلر افرادینك هر بری برر تمثال شجاعت اولان جهانکیر اردوسنك قارشوسنده کندیلرینی یك‌اشاغی برمرتبه‌ده کوردیلر وکرچه دوچار خوف ودهشت اولمشلر ایسه‌ده تسلیم جهتنه قطعا یناشمیوب ورجعتده امکان کوره‌میوب ایستر ایستمز محاربه‌ده ثبات ودوامه مجبور اولدیلر . وقوع بولان محاربهٔ خونریزانه نتیجه‌سنده غالبیت جهانکیر طرفنده قالوب عسا کر چینیه فنا حالده مغلوب اولدی . چینلیلرك برخیلیسی قتل واعدام اولنمش وبقیهٔ - السیوفی ایسه بیك محنت ومشقت ایله کاشغر یکی شهرینه قپاغی‌اته‌بیلمشدر.

﴿ جهانکیرخانك کاشغرده حکومتی ﴾

جهانکیر بومظفریت وموفقیت اوزرینه طوغری کاشغرکهنه شهرینه کلمش وشهر مذکوری ایسه اهالیسی کاملا اسلام اولدیغی وخیلی زماندنبرو چین اداره‌سندن قورتلمق آرزوسنده بولندیغی جهتله قطعا مقابله کورمکسزین ضبط ایلمشدر. اهالی ذاتاً جهانکیرخانك پدری صالح خواجه حقنده‌فوق‌العاده محبت ایتمش اولدیغندن اوغلی اولان وباباسنك حصولنه موفق اوله‌مدیغی مقاصدك اجراسنه چالیشان مشار الیهی کمال مسرت وشادی ایله استقبال ایلدی .

TBMM KUTUPHANESI

کهنه شهرینك چینلیلر طرفندن حاکمی اولان محمد سیدوان [*] مشار الیه شهر مذکور پیشکاهنه کلدیکی وقت عموماً اهالینك شهری تسلیم ایتمك آرزوسنده اولدیغنی اکلاینجه شهر تسلیم اولنور ایکن اوقارغشه‌لق اثناسنده کسه‌یه کوزیکمکسزین کاشغر یکی شهرینه وچینلیلرك یانه فرار ایلمشدر .

جهانکیرخان شهره کیردکده درحال کندیسنك پادشاهلغنی اعلان ایده‌رك شهر مذکوری پایتخت اتخاذ ایلدی . کهنه شهرینك چینلیلر طرفندن نصب اولنان واهل اسلامدن اولان مأمورینی عزل ایتیوب کافی‌السابق مأمور یتلرنده ابقا واهالینك پسپایه‌سنه وارنجه‌یه قدر جله‌سنه غایت ملتفتانه معامله‌ده بولنه‌رق جلب قلوبه اعتنا ایلش اولدیغندن هرکس کندیسندن خشنود اولوب بقای سلطنت وحکومتی دعاوغیرتنده بولنمشدر.

اهالی محمد سیدوانك چینلیلره فرار ایتدیکنی جهانکیرخانه اخبار ومرقومك مظالم ومساویسنی عرض‌واعلام ایتدکلرنده مشارالیه اکرمرقومی دردست ایتمکه موفق اولور ایسه بلاامان تلف ایتدیره‌جکنی بیان ایلدی . (مرقومك جهانکیرخان طرفندن کهنه شهرنده اعدام اولندیغی یعنی فراره موفق اوله‌مدیغی حقنده اولان دیکر برمعلومات وروایت مقارن صحت وحقیقت دکلدر . وقوعاتك صورت جریانی غایت مدققانه یازلمقده اولدیغندن شو جهتك‌ده الك صحیحی اتیده ذکر و بیان اولندیغی وجهله‌در .) مرقومك چینلیلره فرار ایتمسی کندیسی اوته‌دنبرو چینلیلرك طرفداری اولوب کهنه شهر اهالیٔ اسلامیه‌سی حقنده اوآنه‌قدر چینلیلر نامنه اجرا ایتمکده مظالم براقامش

---

[*] مرقوم اهالیٔ اسلامیه‌دندر. شهر مذکور حاکملکنه چین حکومتی‌طرفندن تعیین قلنمش ایدی . چینلیلر کاشغر قطعه‌سنده واقع اولوب اهل اسلامك ساکن اولدیغی شهرلره انلرك امور ومصالحنه باقمق و شهرلر اهالیسنی اداره ایتمك اوزره اسلامدن برر حاکم یعنی والی نصب وتعیین ایدرلر ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

وهرکسی دلکیر ایلمش اولدیغندن کهنه شهرنده قالمش اولسه اهالینك کندیسنی جهانکیرخانه شکایت ایده‌جکلری ودعوالرنده حق قزانه‌جقلری جهتله بهمه حال قتل اولنه‌جغنی بیلدیکی ایچوندر .

جهانکیرخان کهنه شهرینه داخل اولدقدن صکره وقت غائب ایتمکسزین درحال شهرمذکورك بشیوز ذراع مسافه‌سنده اولان یکی‌شهری [*] محاصره‌یه ابتدار ایلدی . مشارالیه شهرمذکورك محاصره‌سنده ایکن خوقند زادکانندن اولان وجهانکیرخانك کاشغر اهالیٔ اسلامیه‌سنی چینلیلرك النـدن خلاص ایتمك اوزره چالیشمقده اولدیغنی خبرالان (محمدعلی) اسمنده بریسی باشنه اوچ درت‌یوز جنکاور سواری الهرق خوقنـددن حرکتله کاشـغره ورود ایلمش وجهانکیرخانك تحت اطاعت وتابعیتنه کیرمش اولدیغندن امرمحاصره کسب اشتداد واسلام عسکرینك کوندن کونه کسب قوت ایتدیکنی کورن محصورینك الم ومأیوسیتی ایسه برقاتدها ازدیاد ایلشدر .

(جهانکیر خانك یکی شهری اثنای محاصره‌سنده خوقند خانینك اون بشبیك عسکرله کندیسنه امداده کلدیکی وکاشغرده اون ایکی کون قدر اقامت ایدوب بو مدت ظرفنده چینلیلرله اجرا ایلدیکی محاربه‌ده ایکی دفعه یوزلمسندن ناشی عودته مجبور اولدیغی وبو عساکر امدادیه‌دن نفع وفائده یرینه بالعکس ضرر وخسارکوریلوب خوقند خانینك معیتنده اولان عساکرك جهانکیر خان اردوسنك انتظام واتفاقنی اخلال ایلدیکی حقنده بر روایت واردر . فقط شو روایت پك ضعیف اولوب خصوص مذکوری تأیید ایده‌جك یولده دیکر حوادث واخبار یوقدر . بوندنکله برابر روایت مذکوره سلسلهٔ وقوعاتی بتون بتون اخلال ایده‌جك درجه‌ده اولوب ادنا تأمل ایله ایشك بویولده اولدیغی اکلاشیلور .

خوقند خانی چینلیلرله اتفاقنی اخلال ایلدیکی حالده مشارالیهك کندی منافعنی آیاق التنه الدقدن بشقه حکمدارلق کبی بر صفت رسمیه‌سی اولمیـان وکندیسنه نسبةً آحاد ناسدن اولدیغی حالده هنوز بر شهرك حکومتنه نائل اولمش وحالبوکه بو حکومتی دها تقرر ایتیوب بقاسی مشکوك بولنمش اولان بر ادمه امداده کیتمسی و انك معیتنده محاربه ایتمسی نصل تسلیم اولنور ؟ ایش یالکز بوندن عبارت اولسه ضرری یوقدر دیه سکوت

[*] سکنه‌سی کاملاً چین عساکری وخدمه وسائره‌سی ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

ایدیم شوراسیده وارکه خوقندخانی جهانکیر خان ایله برابر محاربه ایتدیکی حالده خوقند خانی بوزیله یورده نصل اوله یور که جهانکیر خانك عساکری بوزلمیوب بالعکس هر بر محاربه ده مظفر ومنصور اوله یور ؟ جهانکیر خان چینلیلری کال خوف وضعفلرندن ناشی تحصنه مجبور ایتدیکی واورته ده تحت محاصره ده بولنسان چین عساکرندن بشقه هیچ بر دشمن بولنمدیغی حالده خوقند خانی هانکی دشمن قارشوسنده بوزلدی ؟ اکر خوقند خانك محصور اولان عساکر چینیه طرفندن دوچار انهزام اولدیغی خاطره کلور ایسه اکاده جوابم بودرکه اول وقت یکی شهرده محصور اولان چینلیلرك تکمیل قوهٔ موجوده سی دور ودراز اجرا ایلدیکم تدقیقاتده اون اون ایکی بیك رادهسنده اولوب بوندن بر نفر بیله زیاده اولمدیغی اکلاشلمشدر . ایشته مقدارلری اك صحیح اوله رق اون ایکی بیکدن عبارت اولان چینلیلر کندیلرینی محاصره ایدن ومقدارلری اون بش بیکه یقین اولان جهانکیر خان عساکری مقابلنده عاجز اولدقلری حالده ایروجه اوله رق خوقند خانك اون بش بیك عساکرینی نصل مغلوب ایده یور ؟ کرچه یکی شهرك اثنای محاصره سنده چینلیلر بر ایکی دفعه قلعه دن طیشاروبه چیقوب محاصرین اوزرینه هجوم ایتمشلر ایدی . لکن هر هجوملرنده جهانکیر خان عساکری طرفندن رجعته مجبور ایدلمش اولدقلرندن غالبلری اولان جهانکیر خان عساکرندن بشقه جه بر دشمنله دخی اوغراشمغه مقتدر دکللر ایدی .

حاصلی خوقند خانك امداده کلدیکی حقنده اولان روایت محمد کل الوجوه مجروح اولوب یوقاروده یازان اولندیغی وجهله خوقندن یالکز محمد علی اسمنده زادکاندن بریسی کلمش ایدی که بونك ده معیتنده انجق اوچ درت یوز ادم وار ایدی . بو روایت ایسه موسی الیهك ورود ایتمسندن واسمنك محمد علی اولمسندن ازمه برشیدر .)

چینلیلر محاصره وتضییقه صبر وتحمل ایله جهانکیرخان عساکرینك کوندن کونه کسب شدت ایدن مهاجاتنی دفع ایتمکه چالیشدیلر وبرایکی کره فك محاصره نك قابل اولوب اولمدیغنی تجربه یه قالقیشدیلر. لکن هر تجربه لرنده ضررلی چیقدقلرندن صکره لری بردها قلعه دن طیشاروبه چیقمیوب شهرك درونندن مقابلهٔ لازمه ده بولنمغه قرار ویردیلر. بونك اوزرینه قلعه لرینی برقاچدها تحکیم ایدوب دفع مهاجمه یه چالیشه رق دائما جهانکیرخان عساکرینی بحضور ایتدکلری کبی انلرك اره صره واقع اولان هجوملرینی دخی نتیجه سز براقیرلر ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

یکی شهرك محاصره‌سی ایکی بچق ماه قدر امتداد ایلمش وبومدت ظرفنده هرنقدر محصورین پك زیاده صیقلمش ایسه‌ده جهانکیرخان عساکرینه دخی یأس وکلال کلمش ایدی . محصورین ارزاق ولوازمات حربیه‌لری ازالمسندن ناشی ارتق بوندن زیاده محاصره‌یه تحمل غیرقابل اولوب اطرافدن ایسه کندیلرینه عساکر امدادیه‌نك ورود ایتمه‌جکنی وشوحاله وجهانکیرخانك کوندن کونه کسب قوت وکیجه‌لی کوندزلی تضییق ایله بو بابده اختیار فداکاری وغیرت ایتمسنه نظراً هرحالده شهرك مشارالیه دست استیلاسنه کچه‌جکنی اکلامش اولدقلرندن ایشته بوایکی بچق ماه محاصره ومحاربه‌دن صکره ناچار شهری مشارالیهه تسلیمه قرار ویردیلر .

چینلیلرك رؤساسندن پك چوغی نفسلرینی کندی اللریله تلف ایتمکی مسلمانلره تسلیم ایتمکه ترجیح ایده‌رك شهر تسلیم اولمزدن برساعت‌اول هپسی بر یره کله‌رك اوطوردقلری محلك التنه باروت کبی مواد ملتهبه وضعیله آتشلیوب کندی کندیلرینی هلاك ایلشلردر . بونلرك کندیلرینی هلاك ایتملری تسلیم اولدقدن صکره بهمه حال اهالئ اسلامیه طرفندن اعدام اولنه‌جقلرینی بیلدکلرندن وصاغ قالملری فرض اولندیغی صورتده دخی کندی محکوملرینه تسلیم اولمغی وبار اسارت وحقارت التنه کیرمکی نفسلرینه یدیره‌مدکلرندن ناشیدر ! بونلرك دشمنه تسلیم اولمقدن منع‌ایدن برشی دها وار. اوده (کرچه احوال داخلیه قسمنده موضحاً بیان اولنه‌جق ایسه‌ده) شهر مذکور مؤخراً چین دولتنك النه کچر ایسه حکومت مذکوره‌نك کندیلرینی مقدما دشمنه تسلیم اولدقلری تهمتیله درحال اعدام ایده‌جکنی بیلدکلریدر .

شهرك درونده اولان بوکورلتی اردوی اسلامدن طیولمش ومؤخراً ایش اکلاشلمش ایدی . جهانکیرخان شهره کیردکده سائرلریله برابر بالاختیارنفسنی تلف ایتمکه جسارت ایده‌مامش اولان قوماندان ایله سالف‌الذکر (محمد سید وان)ی — مقدما ایتدیکی وعد اوزرینه — قتل ایلدی . اندن صکره صره

TBMM KUTUPHANESI

چین عساکرینه کلمکله اوآنه قدر محاصره ومحار به‌ده قیریله قیریله‌موجودلری اون اون ایکی بیکدن سکز بیك رادەسنه تنزل ایدن چین‌عساکرینك برمقداری اعدام و برخیلیسی‌ده تحت اسارته ادخال اولنمشدر . عساکر چینیه‌دن درت بش یوز قدری قبول اسلام ایلمش اولدقلرندن جزای اعدام واسارتدن قورتلمشدر .

{مطالعه}

جهانکیرخانك محمد سیدوانی اعدام ایدیشی مرقومك اهل اسلامدن آیریله‌رق جینلیلره ـ دشمنه ـ فرار واندن اول اولدیغی کبی اوتاریخدن صکره دخی اهل اسلام حقنده خیانتی ارتکاب واختیاراتمسندن وچینلیلرك زماننده ایکن انلرك نامنه هرکسی آتش مظالم ایله یاقمش اولمسندن ناشیدر .

تسلیم اولان برشهرك قوماندانی تلف ایتمك هرنقدر موافق عدالت دکل ایسه‌ده مقتول مرقومك اوآنه قدر اسلام حقنده اجرا ایلدیکی مظالمله حدونهایت اولمدیغندن اعدام ایله جزا ایدلمش وتلف ایتدیکی بیکلرجه اهل اسلامك قانی برینه ـ انلرك وارثلری اولان اهالینك آرزوسی اوزرینه ـ امرقصاص اجرا قلنمش دیمکدر .

چین افراد عسکریه‌سندن برمقدارینك تلف واعدام ایدلمسی انلرك اندن اوکونه کلنجه یه قدر پك چوق مظالم کورلدیکی ایچوندر .

TBMM KUTUPHANESI

برخیلیسنك تحت اسارته ادخال اولنمسی ایسه جزای اعدامدن قورتلد-قلریچون حقلرنده برلطف ایدلمش دیمکدر .

جهانکیر خان بوموفقیت اوزرینه کاشغر کهنه شهرینی مؤبداً کندیسنه پایتخت اتخاذ ایدوب یکی شهره طرفندن بروالی نصب وتعیین ایله اهالیسدن برخیلی کسنه‌یی داخل سلك عسکر ایده‌رك تزیید قوت ایلدکدن صکره (یکی حصار) [*] شهرینه حرکت ایتمش وجزؤی زمدت محاربه ومحاصره‌دن صکره اوراسنی دخی ضبط واستیلا ایلمشدر .

بوفتح اوزرینه مشار الیهه برقاتدها شوق وجسارت کله‌رك (یارکند) [**] شهر عظیمی ایله (پوسقام) [***] و(قارغه‌لق) [****] وغومه [*****] قصبه‌لرینی وکاشغر قطعه‌سی داخلنده واقع (ختن) ولایت جسیمه‌سنی وملحقاتنی شایان حیرت برصورتده کمال سهولتله قبضهٔ تسخیره کچیردی .

«دیکر برروایت وبیان حقیقت»

(مشارالیهك یکی حصار ویارکند وختنی بالذات فتح ایتیوب کندیسی دها کاشغرك یکی شهرینك محاصره‌سنده ایکن مذکور شهرلر اهالیٔ اسلامیه‌سی کاشغرك محاصره‌سنی خبر الجه چینلیلر علیهنده قیام ایده‌رك کندی باشلرینه یانلرنده‌کی چین شهرلرینی ضبط وچین عساکر وشهرلرینی کاملاً قتل وهدم ایتدکلری وحتی ایچلرندن بر خیلیسنی لاجل المعاونه جهانکیر خانه کوندردکلری حقنده بر روایت وار ایسه‌ده بو روایت شایان اعتماد

[*] کاشغر شهرینك جانب شرقیسنده واقع اولوب شهر مذکورك التی ساعت وآق صو شهرینك اون سکز کونلك بعدنده کائن‌در . یارکند شهرینك طرف غربیسنده‌در .

[**] آق صو شهرینك اون سکز کونلك بعدنده کائن بر شهر جسیم وعظیم اولوب کاشغر ویکی حصار شهرلرینك شرق طرفنده واقع‌در .

[***] یارکند شهرینك بر کونلك مسافه‌سنده وجنوب شرقیسنده کائن‌در .

[****] یارکند شهرینك ایکی کونلك بعدنده وجنوب شرقیسنده کائن‌در .

[*****] یارکند شهرینك التی کونلك بعدنده وجنوب شرقیسنده کائن‌در .

TBMM KUTUPHANESI

اولمیوب راوینـك قطعهٔ مذکوره احوالدن واو زمانکی ترتیباتندن وقوف و معلوماتی اولمدیغنی اعلام ایدر . مذکور ولایت و شهرلرك جهانکیر خان طرفندن بالذات فتح وضبط اولندیغی وبونك‌ده کاشغر یکی شهرینك ضبطندن‌صکره وقوع‌بولدیغی محقق‌اولوب بونلرده مسکون اولان اهالیٔ اسلامیه‌ده اول وقت کندیلرینه خارجدن بر مشوق وامداد کلدیکی صورتده باشلی باشلرینه چینلیلر علیهنده قیام ایده‌جك جسارت اولمامغله برابر غلبه قزانه‌جق اقتدارده یوق ایدی . اول وقت ختن وباخصوص یارکنده بولنان عساکر چینیه‌نك مقداری ایسه اورالرك اهالیٔ اسلامیه‌سنی اختلالدن منع وحین اقتضاده تأدیب ایده‌جك بر درجهٔ کافیه وکلیه‌ده ایدی .)

شوراسنی عرض ایده‌یمکه جهانکیر خانك بوقدر مظفریته سهولتله موفق اولمسی یالکز کندیسنك‌اقدامات وتدابیرندن‌و یاخـود معیتنده بولنان عساکرك ثبات وشجاعتندن ایلرو کلیوب هرنوعه‌نك ضبطنه کیتمش‌ایسه اوراسنك‌قارشوسنده بولنان شهر اهالیٔ اسلامیه‌سـنك کندیسنی اسـتقبال ایدوب معاونت لازمه‌ده بولنمسی سبیله حصوله کلمشدر . مشار الیه برشهرك‌ضبطنه مثلا بیك کشی ایله قالقیشیر ایسه اورایه وصولنده معیتنده‌کی عساکرك مقداری درحال اون بیك نفره بالغ اولور ایدی .

کاشغر قطعه‌سنك هرطرفنده بولنان اهالیٔ اسلامیه چینلیلرك زنجیر ظلم وغدری التنـدن قورتلمق وهرزمان کورمکده اولدقلری حقـارت ومظالمك انتقامنی المق آرزوسندن هیچ برزمان وازکچمامش ایسـه‌ده حصول مقصده خدمت ایده‌جك ایچلرنده مقتدر وفدا کار آدم کوره‌مدکلری ومعاملهٔ سرکشانه دکل حتی چینلیلرك اداره‌سندن عدم ممنونیتی ایما ایدر معاملاته قیام‌ایلدکلری صورتده اجرا قلنـان مظالمك تضعیف ایدیله‌جکنی بیلدکلری اجلدن اعلان عصیانه جسـارت ایده‌میوب خواه وناخواه اختیـار صبر وتحمل ایلمکده بولنمشلر ایدی . جهانکیر خانك ظهوری ایسـه عصیان وقیـام واخذ انتقام ارزولر بنی موقع حصوله کتوره‌جکندن اوغرادیغی محللرده مسکون اهـالیٔ اسلامیه کندیسنه طوعاً اظهار اطاعت وایفای خدمت ایدوب مشـار الیهك

TBMM KUTUPHANESI

حصول فتوحاتی وتسهیل مظفریاتی امرنده فوق العاده سعی وغیرت ایلشدر .

جهانگیر خانك کاشغر قطعه‌سندن ایشته بوسببه مبنی برسرعتله فتح وضبط ایلدیکی محللر قطعهٔ مذکوره‌نك غرب وشرق جنوبی طرفلریدر . بوممالك مفتوحه غربدن شرق جنوبی یه طوغری — یارکندك براز انحرافی حسابه قاتیلدیغی صورتده — برخط مستقیم مفروض اوزرنده کائن اولوب کاشغر قطعه‌سنك سدسی و یاخمسی نسبتنده‌در . شمال طرفلری چینلیلرك النده اولوب اورالرینی ضبط ایتمکه وقت بوله‌مامش ایدی . بوقدر فتوحاته ایسه عزیمت وعودت ومحاصره ومحاربه مدتلریله ضبط ایتدیکی محللرده الك آز دردر بشر کوندن عبارت اولان زمان اقامتی‌ده داخل اولدیغی حالده اوچ ماهده موفق اولمشدر .

مشار الیه بوموفقیت اوزرینه پایتخت اتخاذ ایلش اولدیغی کاشغرشهرینه عودت و بوقدر فتوحاتی ایلك دفعه‌لق ایچون کافی کوروب معیتنده کی عسکر خیلوجه یورلمش واپیجه تلفات و یرمش اولدیغندن سنهٔ آتیده یکیدن فتوحاته چیقمق اوزره شهر مذکورده اختیار اقامت وضبط ایلدیکی محللره طرفندن برر والی تعیین ایله کاشغرده بولندیغی مدت ظرفنده ترتیب عسکر وتنظیم مهمات حرب وسفر ایچون صرف مساعی وقدرت ایلمشدر .

بوندن‌صکره طقوز ماه قدر کمال حضور وراحت ایله اوانکدار اولوب بومدت ظرفنده کاشغر قطعه‌سنك هیچ بر طرفنده بلیهٔ حرب وقتال دهشتمای ظهور وسالب راحت وحضور اولمامش ایسه‌ده بوندن صکره یعنی قطعهٔ مذکوره‌یه ورورودندن بر سنه صکره‌که ١٢٤١ سنهٔ هجریه‌سی اواسطیدر یکیدن محاربه باشلامشدر . شویله‌که :

مشارالیهك کاشغر قطعه‌سنه ورودیله بوقدر فتوحاته نائل اولمسی خبر دهشت اثری یکینه وچین ایمپراطوری تااوقوانغه پیدر پی واصل اولمغله بو

TBMM KUTUPHANESI

خصوصی تذکره مأمور اولان مجلس وکلاده مشار الیهك فتوحاتنه اهمیت ویرلدیکی صورتده کاشغر قطعه‌سنی کاملا ضبط ایده‌جکی بدیهی اولدیغی درمیان اولنه‌رق بونك ابتدادن قوهٔ جبریه ایله اوکی التمسنه قرار ویرلدی وایمپراطوره عرض اولندقده ضبط اولنان محللرك استرداد اولنمسی وبوغائله‌نك اورته‌دن قالدیریلوب مشار الیهك هرنه وجهله اولورسه اولسون دردستٔ ایدلمسی حقنده ارادهٔ قطعیه صادراولدی .

بونك اوزرینه یوزبیك کشیدن مرکب برچین سواری اردوسی تنظیم وترتیب وجهانکیرخان اوزرینه سوق وتسریب اولندی . بواردونك عموماً سواری اولمسی شمندوفرلرك بولنمامسی جهتیله چین کبی ممالك جسیمه‌ده سیار حالنده‌بولنه‌جق پیاده اردوسنك یك بیوك‌صعوبت ومشکلاته دوچار اولمسندن وبونکله برابرنقدر اولسه حرکتی سریع اولهمیوب طلب اولنان جهت‌ونقطه‌یه وقت وزمانیله وارهمامسندن ناشیدر . مذکور اردو برمدت صکره کاشغر قطعه‌سنه واصل وهیچ بر پرده توقف واقامت ایتمکسزین طوغری (آق‌صو) [*] شهرینه داخل اولدی .

اشبو چین اردوسی (آق‌صو) شهرینی مرکز ومبدأ حرکت اتخاذ ایده‌رك اورادن اوچ قسمه تقسیم اولنوب هرقسمك آیری‌آیری یولدن‌کاشغر ویارکند وختن شهرلری اوزرینه حرکت ایتمسنه قرار ویرلدی . برموجب قرار برنجی

[*] یکی حصار شهرینك ازه‌جق جنوبده اولمسی حسابه قاتیلدیغی صورتده بر خط مستقیم مفروض اوزرنده کائن اولان کاشغر ویارکند ویکی حصار شهرلرینك اون سکزر کونلك مسافه‌لرنده ویکی حصارله کاشغرك شمال شرقیلرنده ویارکندك شمال غربیسنده واقع بر شهر جسیمدر . اشبو آق صو شهرندن کاشغر قطعه سنده کائن هر شهره یول اولدیغندن شهر مذکور قطعهٔ مذکوره‌نك مرکزی کبیدر .

TBMM KUTUPHANESI

قسمی ۱۲ بیك سواریدن عبارت اولوب قای یولیله (ختن) [*] ولایتی اوزرینه وایکنجیسی ایسه ۷ بیك سواریدن مرکب اولهرق آق صو یولیله یارکند شهری اوزرینه واوچنجیسی دخی ۸۱ سوار یدن عبارت اولوب مارال باشی یولیله کاشغر کهنه شهرینك جوارنده بولنان (یکی آباد) [**] قصبه‌سی اوزرینه حرکت ایلمشدر . چینلیلرك کلکده اولدقلرینی جهانکیرخانك والیلری کورنجه کندیلرنده مقابله‌یه اقتدار کوره‌مامکله کمال خوف ودهشتله کاشغره فرار ایلدیلر .

جهانکیرخان ضبط ایتدیکی محلاره وقتیله مقدار کافی عسکر براقدیغی جهتله انلرده کندی طاقمی اولهرق والیلرك توابعیله برابر اوچر دردر یوز نفردن عبارت آدم بولنمقده ایدی . اکر اورالرده بشر اونر بیك عسکر بولنمش اولسه ایدی والیلر اهالینك معاونتیله دشمنه مقابله‌یه قالقیشمر وشهرلری ترك ایله کاشغره کلوبده (چینلیلر طاغلری صحرالری طولدیره‌رق کلیور! بویله مقداری پك چوق اولان دشمنه بز قارشو طوره‌مدق !) آوازه‌سیله هرکسی خوفه دوشیرمزلر ایدی . بونلرك بو تواتری کاشغرده وعسکر بیننده زیاده‌سیله سوء تأثیری موجب اولوب اوکونه قدر کندیلرینی غالب کورنلر ارتق اندن صکره مغلوبیتی محقق کورمکه باشلدیلر . هرکسی خوف ودهشت استیلا ایلمش وذهنلره چینلیلرك ناقابل‌مقاومت برقوت‌وکثرتده اولدیغی یرلشمش ایدی .

---

[*] ختنك آوازهٔ شهرتی بزم طرفلره بیله کلمشدر . وقتیله معمولات نفیسه‌سی جهتیله پك بیوك اهمیت قزانمش وبر خیلی انقلاباته اوغرادیغی ومقدمکی منزلهٔ سندن بر چوق درجه اشاغی‌یه دوشدیکی حالده شو عصرده کاشغر قطعه‌سنك اك اهمیتلی بر ولایتی بولنمشدر . کاشغر شهرینك شرق جنوبیسنده کائندر . ختنك محاربات اخیره‌سی حقنده‌کی تفصیلات ایلروده اعطا قلنه‌جقدر .

[**] نه اوفق ونه‌ده بیوك بر قصبه اولوب اللی التمش خانه‌یی شامل وکاشغر شهرینك جانب شمال شرقیسنده کائندر .

TBMM KUTUPHANESI

بوحال ایسه عسکر بیننده اولان اعتماد نفس . امید غالبیت . شجاعت. اتفاق . انتظامی بتون بتون محو ایتدی . عسکرك هیئتی دکیشدی . کو یا که مقدما بونجه محاربانده ثبات ایدن و بوقدر فدا کارلقده بولنان بشقه باردو افرادی ایدی . هرکس بر بشقه افکارده اولوب هیچ برکسه اولنه جق محاربه ده ثبات ودوامی خاطر وخیالنه کتیرمیوب وجودلری ارتق لذت استراحته الیشمش اولدیغندن تخلیص نفسك چاره سنی دوشنیر ایدی . بوحالدك نقدر فنا اولدیغی میدانده اولوب نتیجهٔ وخیمه سی ایسه ایلروده کوریله جکدر .

جهانکیر خان چینلیلرك بو یله پك آز برمدتده کله جکلرینی مأمول ایتمامش ایدی . کندیسنك برنجی خطاسی ایسه بو یله برظنده بولنه رق ضبط ایتدیکی محلاره وقتیله عساکر لازمه اقامه ایتمامسی وایکنجیسی ده حکومتنی دها هنوز تحکیم ایتمه دن عسکرینه لزومندن زیاده یعنی طقوز ماه مدت استراحت ویرمسی در .

چینلیلرك ختن و یارکند اوزرینه حرکت ایدن برنجی وایکنجی قول اردولری هدف حرکتلری اولان محلاری والیسز وعسکرسز اولهرق بوم بوش بولدقلریچون سهولتله ضبط وتسخیر واهالئ اسلامیه سنی مشارالیهه مقدما اطاعت ایتدکلرندن ناشی توبیخ وتأدیب ایتمش وارتق کاشغر اوزرینه عزیمت ایتمکه لزوم کورمیوب اولدقلری محلرده قرار ایلمشلردر . بونلرك کاشغره کیتملری ضبط ایتدکلری محلاری محافظه سز براقمق واهالینك تکرار عصیانه میدان و یرمامك ایچوندر .

جهانکیر خان چینلیلرك کندی اوزرینه بر یوك اردو ایله کلمکده اولدیغنی ودقیقه کچدکجه یاقلاشمقده بولندیغنی پیدر پی خبر آلمش اولدیغندن دشمنه قارشو چیقمغه قرار و یردی . بناءً علیه موجود اولان عسکرینی جمع ایله ممکن مرتبه تنظیم واهالیدن حرب وضربه مقتدر اولانلرندن برخیلیسنی ده معیندهٔ کی عسکره ترفیق ایدوب چینلیلره برآی مقابله کاشغردن چیقه رق شهر

مذکورك ایلروسنده بولنان یکی آباد قصبه‌سنه عزیمت واورادہ نصب خیام اقامت ایله دشمنك ورودینه انتظار ایلدی .

یارکسند وختن و یکی حصاردن کلان والیلرله توابعاتنك دشمنك کثرت ودهشتنه دائر مقدار حقیقیسندن درت بش درجه مبالغه‌لی اولان افاداتی اوزرینه عسکر بیننده حاصل اولان خوف ودهشت دقیقه‌کچدکجه ودها طوغریسی دشمن تقرب ایتدکجه کسب شدت ایلمکده ایدی . بوسببله عسکر محاربه‌یه یك کوکلسز برصورتده چیقمش وکندیلرنده مقدمکی شوق وغیرت وثبات وشجاعت کورلمامکده بولنمش ایدی . چینلیلرك اوچنجی قول‌اردوسی‌که ۸۱ بیك سوار یدن عبارت ایدی آز مدت ظرفنده ورود ایده‌رك یکی آباد قصبه‌سی قارشوسنده توقف ایتدی . مذکور قصبه بیشکاهی میدان محاربه اتخاذ اولنمش اولدیغندن همان اوکون هرایکی طرف محاربه‌ایچون یکدیکرینك قارشوسنده صف باغلدیلر . چینلیلرك ۸۱ بیك سواریسنه مقابل جهانکیر خانك سلاحبدست مقاومت اولان اهالی ایله برابر موجود عسکری (۵۰) بیك نفردن عبارت ایدی .

﴿ جهانکیر خانك انهزامی ﴾

عمومی محاربه باشلمزدن اول چینلیلرطرفندن اوق ویایی ایله مجهز قالموق طائفه‌سندن براختیار وجهانکیر خان طرفندن دخی فیتللی تفنك وقلنج ایله مسلح خوقند اهالیسندن سعید اسمنده کنج برآدم میدانه چیقدی. جهانکیر خان طرفندن میدان کارزاره چیقان مرد دلیر هر نقدر شجاعت وجسارتده مانند شیر ایسه‌ده بو کبی میدان محاربه‌لرینی کورمدیکندن حصمك حیل وخدعه‌سندن غافل ومواجهه‌سنده بولنان قالموق ایسه تیراندازلقده واصول مبارزه‌ده غایت ماهر ایدی. بوسببله‌مرقوم‌حصمنك غفلتندن استفاده

TBMM KUTUPHANESI

ایده‌رك برحیله ایله خوقندلی‌یی شاشیردوب آتدیغی اوق ایله بیچاره‌یی درحال تلف وشهید ایلمشدر .

بوحالی جهانکیر خانك عسا کری کوردکده دها چین اردوسنك ورودیله کنـدیلرنده حاصل اولان خوف ودهشت مومی الیهـك شهادتی مناسـبتیله برقاتدها کسب شـدت ایتمکله عسـاکر چینیه‌نك بر هجومی اوزرینـه ارتق میدان محاربه‌ده ثبات ایده‌میه‌رك قراری فراره تبدیل ایتمش و بر بر ینی چیکنر جه‌سنه رجعت ایلمشلردر .

دیکر بر روایته کوره جهانکیر خانك بویکی آباد انهزامی عسـکرك اللده کی سلاحك او یغونسز واطاعتسز اولمسـندن ناشی وقوع بولدیغی وچینلیلرك منتظم اولوب حتی اللرنده طوپ دخی بولندیغی اکلاشلمقده ایسـه‌ده چینلیلر انتظامجه جهانکیر خان عسکرندن پك ایلروده اولدقلری کبی اللرنده طوپ‌ده یوق ایدی . خوقندلیلر مقاومت ایده‌جـك کبی کورندکاری حالـده رجعت ایتلری جهتیله سـائر افراد عسکریه‌نك انلره متابعت ایتـدیکی حققنده اولان دیکر روایت افادات محرره‌یی تأییـد ایدر . خوقندلیلر مقاومت‌وثبات ایتمیوب دشمنله چاربیشمه‌دن فرار ایلدیلر .

{مطالعه}

—

{جهانکیر خان عسـکر ینك دوچار خوف ودهشت اولوب اردوکاهی براغه‌رق فرار ایتلری سزاوار تقبیح‌در . بوحال ایسه عدم انتظامله برابر جهالتدن وافراد عسکریدنك قوانین ونظامات عسکریه ایله مقید اولمامسندن نشأت ایتمشدر. شـاهد فتح وظفر انجق ثبات اقدام وجهد واقدام ایله میسر اولور . عسـکر ایچون رجعت وفرار مورث عار وثبات وقرار ایسه باعث افتخاردر .

اللی بیك اهل اسلام سکسان بیك چینلیدن — ولو برقاچ چاربیشمه‌ده زده‌لنمش اولسه دخی — کیرو دونمامليدر . چونکه اره‌لرنده پك چوق فرق اولیـوب چین اردوسـنك حین‌مغلو بیتده یاردم ایده‌جك قوه معاونه‌سی والنجا ایده‌جك قلعه‌لری اولمدیغندن جزوی

TBMM KUTUPHANESI

برمغلوبیت کلیاً محو ومضمحل اولمق ینی بادی اولور ایدی . یکیندن و یاخود قولجه‌دن امداد ورودی فرض اولنسه دخی پك کچ کله‌جکندن بونك هیچ برفائده‌سی اولمز ایدی .

واقعا اسلام عسکری چینلیلره نسبةً برمقدار دون ایسه‌ده حقیقت حالده دشمنلرندن دها کثیر وقوی ایدی. چونکه کندیلر ینك بولندیغی نقطه‌نك اطرافنده کائن شهرلر وقریه‌لرده متمکن برخیلی اهل اسلام وقوع بوله‌جق محاربه‌نك نتیجه‌سنه منتظر وحین حاجتده اردوکاهه کله‌رك خدمت ایتمکه حاضر ایدی .

آق‌صو واندن ایلروده‌بولنان شهرلرده‌کی چینلیلرك یکی‌آباد اوکنده بولنان‌چین اردوسنه امداده کله‌یله‌جکلری وارد خاطر اولمسون شونك ایچون‌که کاشغر قطعه‌سنده واقع شهرلرده بولنان عساکر چینیه‌نك مأموریتی انجق کندی شهرلرینی محافظه‌یه منحصر اولوب خارجه وحتی اك یقین اولان شهرلرك امدادینه کیتمامارلری کندیلرینك عادت واصوللری اقتضاسندن ایدی . بواصول ایسه برشهرده بولنان چینلیلرك بولندیغی محلدن آزه‌جق آیریله‌جق و یاقوتلرندن برمقدار ینی تفریق وارسال ایده‌جك اولسه‌لر اورادہ بولنان اهالیٔ اسلامیه‌نك قیامی ملحوظ بولنمسندن ناشی وضع اولنمشدر.)

چینلیلر عساکر اسلامیه‌نك فرار ینی کورنجه درحال تعقیبه قیام و یتشدکلرینی بلا امان قتل واعدام ایتدیلر واوکونلك قزان‌کولنه [١] قدر تعقیبی کافی کوره‌رك یکی آباده عودت ایلدیلر . بر مدت راحت وآرام وکسب انتظام ایلدکدن صکره حرکتله (دولت باغ) (٢) و(سرمندل) (٣) و (قور

---

(١) اللی خانه‌لی برقریه‌در . اشبو قریه‌نك نامی محل مذکورده بولنان براوفق‌کولك اسمندن مأخوذدر.

(٢) برایکی یك خانه‌لی‌برقصبه‌در . محل مذکور یعقوب‌خان زمانده حکومت طرفندن اعمار اولنمش ایدی . بونام پك یکیدر . قصبه‌نك‌اولدینی محله قدیمدن دیکر برنام‌ویریلوب ویرلدیکی مجهول اولوب یعقوب خانك اورادہ برچوق باغلری اولمسی ومشار الیه کاشغر اهالیسی بینده (دولت) و(بدولتم) دینلمسی محل مذکورك نام جدید مذکور ایله تسمیه‌سنه سبب اولمشدر .

(٣) برقاچ قشلاغدر . یعنی هر بری اوچر دردر یوز خانه‌لی درت بش کو یلك محلدر .

TBMM KUTUPHANESI

غان) [١] یوللریله کلەرك اوچ طرفدن کاشغر شهرینی تحت محاصرەیه الدیلر . جهانکیر خان مغلوب اولوب کوزلری یاشلی وکندیلرندەکی اسکی انتظام واطاعت قالمامش برمقدار ادمله دشمنه مقابله ایدەمیەجکنی ومحاربەیه کیریشەمیەجکنی اکلامغله ندماسندن یدی کشی ایله ــ هیچ برکسەنك خبری اولمقسزین خفیاً ــ (قرانکه) طاغنه فرار ایلدی .

ایرتسی کونی عسکر واهالی جهانکیر خانك فرار ایتدیکنی اکلامغله وذاتاً جهانکیر خان اولسەده اولمسەده دشمنه مقابلەیه کندیلرنده اقتدار وجسارت بولنمامغله شهرك قپولرینی چینلیلره کشاد ایتدیلر . چین عسکرینك باش قوماندانی اولان (جان جون) [٢] جهانکیر خانی سؤال ایلدکده اهالیدن فرار ایتدیکی جوابنی المغله ودردستیچون امر قطعئ ایمپراطوری اولمغله ارقەسندن (ایساق وان) [٣] و (خاص انبان) [٤] و (دواق انبان) [٥]

(١) چغتای لسانندە (قلعه) دیمکدر . اشبو کلمه بعضاً قشله مقامندەده استعمال اولنه‌یور واوحالده (قورغانچه) دینه‌یور .

(٢) چینچه مشیر دیمکدر . مرقومك اسمی هیچ بر یرده مقید اولمدیغندن وکاشغر اهالیسندن اوزمانه یتیشمش پیران بیننده دخی رتبەسیله ذکر اولنمدیغندن اسمی یازیلەمامشدر.

(٣) مومی الیه چین ایچر یسنده متمکن اولان دورغانیلردن اولوب چین حکومتی عسکرلکنه داخل اولمش وحسن خدمتنه مکافاةً کندیسنه وانلق (یعنی اوچنجی درجه ده ایمپراطور وکیلی) رتبەسی توجیه اولنمشدر .

مومی الیهك اسمی — مسلمان اولدیغیچون — (اسحق) اولمق کرك . لکن چغتایلر بیننده (ایساق) صورتنده تلفظ اولندیغیچون بن‌ده اووجهله یازدم . چغتایلر بیننده اکثر کلمەنك تلفظی پك غریبدر . مثلا (سعید) کلمەسی (صید) صورتنده‌تلفظ اولنور . وانلق یالکز اهل اسلامدن اولان چین مأمورلرینه ویریلور انبانلقدر بیوکدر .

(٤) انبان جان جوندن اشاغی قوماندانلق رتبەسیدر . یالکز عسکری‌رتبەسی اولمیوب بورتبەده اولانلر والیلك‌ده ایدرلر . (خاص) قوماندانك چینچه اسمیدر .

(٥) انبان رتبه و(دواق)ده قوماندانك چینچه اسمیدر.

TBMM KUTUPHANESI

نام قوماندانلرك تحت اداره‌سنده اولەرق عساکر کافیه سوق وارسال ایلدی.

تعقیبه کیدن چین عساکری ایسه (قرانکه) طاغنده مشارالیهی ندماسیله دردست ایده‌رك جان جونك حضورینه کتوردیلر .

﴿ بیان حقیقت ﴾

جهانکیر خانك دردست اولنمسی حقنده برقاچ روایت واردرکه انلری بر بر یازمق اقتضا ایدر . برنجی روایت خلاصه اولەرق ایشته شوملده‌در :

تعقیبه مأمور اولان اردو ایکی قسمه ایریلوب بری (اولوقچات) و (قونغیرون) دن دیکری‌ده (صارقول) یانندە (او پال) [١] و (قزل ـ ارتا) بوغازندن کچمش ویانلرنده بر چوق حیوانات وسائره اولەرق (تیان ـ شان) [٢] طاغنده (آلایی) وادیسنده [٣] ایلرولیوب اقامت ایتدکلری محللرك اطرافنه هجومدن محافظه اولنمق ایچون دائره شکلنده خندق قازمق کبی تدابیر احتیاطکارانه اجراسیله کیجه‌لیه‌رك بوحالده آلایی اووه‌سنده یکرمی کون مدت اقامت وجهانکیر خانك بولندیغی محلی کشف ایچون هر طرفه کوچك کوچك مفرزەلر ارسال ایلمشلردر . چین فرقه‌لری جهانکیر خانك (چاقاق) [٤] و (نارین) قلعه‌لری جوارندن کچوب (طوبون)

---

(١) شمدیکی حالده قرق اللی خانه‌لی برقریه‌در . کاشغر قطعه‌سنده او پال اسمنده برکوی دها واردرکه کاشغر شهرینك شمال شرقیسنده کائن اولوب برایکی یوز نفوسلیدر. فقط بوراده مذکور اولان او پال کاشغر شهرینك جنوب شرقیسنده کائندر .

(٢) کوه آسمانی و یاتکری طاغی معناسنه جبال متسلسله‌در . بوطاغلرك اسمی کاشغر قطعه‌سنده و یرلشدر یعنی کاشغره تیان شان دخی دینلور. جبال مذکوره کاشغرك شمال طرفلرنده کائندر .

(٣) آلایی طاغلری وادیسی . ترەك دوان نام کچیدده واقعدر .

(٤) یعقوب خان مرحوم محل مذکورك درجهٔ اهمیتنی بیلدیکی جهتله اورایه زیاده

منبعنه طوغری چکلدیکنی خبر الدقلرنده (اولوقچلات) دن کاشغره عودت و براز مهمات الدقدن صکره (طو بون) اوزرینه حرکت ایتش وجهانکیر خانك رفقاسی ایسه دوچار خوف ودهشت اولغله جله‌سی بردن فرار ایدوب جهانکیر خانی اویقوده ایکن دوستی (اوپال) بکی اللرینی باغلیه‌رق چینلیلره تسلیم ایلش و بو خائنه‌ده مکافاة اوله‌رق (ختن) بکلکی ویرلمشدر .

ایکنجی روایت موجنجه ایسه جهانکیر خان کاشغر شهرندن فراری کیجه‌سنده قرغزلرك محل اقامتنه وارمش وقرغزلر ایسه مشار الیهی طوتوب چینلیلره تسلیم ایلمشدر .

اوچنجی روایت موجنجه دخی جهانکیر خان ١٢٤٤ سنهٔ هجریه‌سنده کاشغره کله‌رك کاشغرله یارکندی ضبط ایدوب فقط ختنك تسخیرینه موفق اوله‌مامش وکاشغرجه استقرار بنای‌حکومته موفق اوله‌میه‌جغنی اکلامغله برکیجه ایچنده خوقنده عودت ایلش ایسه‌ده مؤخراً خوقند خانی طرفندن چینلیلره تسلیم اولنمشدر .

(مشار الیهك ١٢٤٠ سنه‌سنده ورودی وختنی ضبطی محتاج اثبات اولمیوب تواتر ایله ثابتدر . فرار بحثنه کلنجه (خوقنده دکل) قرغزلرك محل اقامتلرینه‌مقادیماً(حیوان ایله) کیدلدیکی صورتده ٢٤ ساعتده وارپلور . قرغزلرك محلنه نصل کیتدی؟ بونکله برابر قرغزلرك بیلرنده قرابت وارایکن‌مشارالیهی چینلیلره تسلیم‌ایتمسنه نه مجبور یتلری وارایدی؟

تعقیبه مأمور اولان چینلیلرك احتیاطلرینه باقیلنجه مشار الیهك براردو ایله کزدیکی اکلاشیلیور . اکر تکرار کاشغر اوزرینه کلمك تصورنده اولمش‌اولسه ایدی بیهوده یره اوتده بروده کزمیوب یاقرغزلری تکرار تشویق‌ایدر ویاخود خوقنده عزیمت‌ایلرایدی . کندیسیله برابر بولنان واکلاشیلان چینلیلر ایله اوغراشمغی اختیار ایدن عسکر محاربه‌ده ثبات ایده‌جکندن نیچون کاشغر محاربه‌سنده فرار ایلدی؟ حاصلی شوروایتلر بر برلرینی

سیله متانت و برمش واطرافه‌حاکم برطاقم قله‌لرواستحکاملر انشا ایتدیرمش ایدی . بو جهتله اك مکمل حدود قره‌غولی اولوب درونده یدی‌سکز یوز نفر عساکر مستحفظه‌ایله برخیلی طوپ وار ایدی . کاشغر شهرینك غربنده اولوب خوقنددن کرك روسلرك وکرك خوقند. لیلرك ایده‌جکی هجوم ایچون غایت رصین برنقطهٔ مدافعه ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

ناقص اولوب حقیقت حالك کلیاً خلافیدر . برنجی روایتده قبول ایدیلهجك برجهت وارایسه اوده مشار الیهك او یقوده ایکن دوستی او پال بکی طرفندن چینلیلره تسلیم اولنمسیدر .)

(جهانکیر خانك عاقبت احوالی)

چین قوماندانی جهانکیر خانی برصورت محقرانه وذلیلانهده مقیداً وآق صویه قدر اون سکز کونلك یولی پیاده اولهرق یورتمك کبی انواع اذا وجفا ایله پکینه کوندردی مشار الیهآق صوده تیموردن برقفس ایچنه قو نوب پکینه اویلهجه کیتمشدر .

تیمور بر قفس ایچنده اولهرق پکین اهالیسنه سیر وتماشا ایتدیرلدی کاشغر قطعهسنك برقسمنده اولان مدت حکومتی (١٢٤٠) سنهسندن (١٢٤١) سنهسنه قدر برسنهٔ کاملهدن عبارتدر .

ایمپراطور (تااوقوانغ) مشارالیهك نصل آدم اولدیغنی کورمك ایچون حضورینه چیقارلمسنی امر ایلمش ایدی . حالبوکه چین وکلاسی ایمپراطورك مشار الیهی کوردکده نه ایچون حکومت چینیه علیهنده بولندیغنه دائر ایراد ایتمی ملحوظ اولان سوألنه (اهالیٔ اسلامیهنك شدت مظالم ایله ازلدیکی وحکومت چینیهدن خشنود اولمدیغی) جوابنی الهجغنی وبو ایسه ایشلرینه کلیوب کندی بقا وحیاتلرینك دوچار تهلکه اولهجغنی بیلدکلری جهتله بوبابده برچاره وتدبیر ارادیلر وعاقبت بولدیلر . شویلهکه جهانکیر خانه انسانك عقل وفکرینی ازاله ایدهجك وادارهٔ کلامدن عاجز اولمسنی موجب اولهجق برنوع مایع ایچیرلمش وانك تأثیریله درحال بیچارهنك لسانی طوتیلمش ایدی . چین وکلاسی مشار الیهی بوحالده ایکن ایمپراطورك حضورینه عرض ایتدیلر. مشار الیهك لسانی طوتیلش اولمقدن بشقه حضور ایمپراطوره یده برده اغزندن فنا حالده کوپوك کلمش وکندیسنده نه افهام ونهده تفهیم مرامه حال واقتدار

TBMM KUTUPHANESI

قالمامش ایدی . اوحالده ایکن دخی ایمپراطور کندیسنه برچوق سؤال ایراد ایلمش ایدی . لکن جهانکیر خانك عقلی باشنده اولدیغی وادارهٔ کلامه مقتدر بولنمدیغی جهتله سؤاللر جوابسز قالمشدر . نهایت پارچه پارچه کسیلسنه قرار و یریلهرك اول وجهله مشار الیه زمرهٔ شهدایه الحاق ایدلشدر .

{ جهانکیر خاندن صکره کاشغرك حالی }

بو غائله کاملاً برطرف اولدقدن صکره چینلیلر کاشغر و یارکند و یکی حصار وختن شهرلرنده بولنان اهالیٔ اسلامیه‌دن مشار الیهك طرفدارانندن اولانلرك وعصیان واختلالده ایلرو کیدنلرك ترتیب مجازاتنه باشلیه‌رق بو قبیلدن اولانلرك بر خیلیسنی قتل واعدام و برمقدار ینی حبس وتسجین ایلد - کلری کبی بیچاره‌لرك کافهٔ اموال واملاکنی دخی ضبط ومصادره ایلمشلردر . کاشغر آتش عصیانی خوقند طرفندن اشعال اولندیغی جهتله خوقندلیلردن انتقام النمق اوزره کاشغرده نقدر خوقند تجاری واهالیسی قالمش ایسه کافه‌سی حبس وتوقیف ومالری درحال ضبط اولنمشدر . خوقندله اولان رابطه واحتلاط قطع اولنمش وکاشغردن خوقنده واورادن کاشغره امتعه نقلی تحت ممنوعیته النمشدر .

مرقوم جان جون اهالیٔ اسلامیه‌نك کوزلرینی شدت ظلم وتعدی ایله بیلدیردقدن یعنی انلری ایستدیکی کبی ازوب تحت اطاعته الدقدن صکره کاشغر یکی شهرینی یپقدیروب اولکندن دها زیاده متین ومستحکم اولمق اوزره یکیدن بنا وانشا ایتدیرمشدر . بونك کرك هدمنده وکرك تکرار انشاسنده اهالیٔ اسلامیه کاملاً ! وجبراً ! وقهراً ! ومجاناً ! استخدام اولنمشدر ! .

چین قوماندانی شهر مذکورك اتمام انشاسندن صکره برمقدار عسکرله

TBMM KUTUPHANESI

پکین جانبنه عودت ایلش وکهنه شهره (ایساق وان[*]) ویکی شهره دخی (جادارین انبان) نام کسنه‌لری والی نصب وتعیین ایله مملکتی محافظه وبر دشمن ظهورنده مقابله ایتمك اوزره پکیندن برابر کتیردیکی عسکرك قسم کلیسنی براقشدر .

﴿ورود حق قولی بیکباشی وخواجه یوسف﴾

بوندن صکره ایکی بچق اوچ سنه مدت کاشغرك هر طرفی ایستر ایستمز چینلیلره اظهار روی اطاعت ایده‌رك بو سببله قتالدن قورتلمق کبی مظهر نعمت وراحت اولمش وهیچ برطرفدن شرارهٔ اختلال ظهور ایتیوب اولدقجه آسوده‌برحالده اوله‌رق وقت کچمش ایسه‌ده اوچ سنه‌دن صکره قطعهٔ مذکوره‌نك حوالیٔ غربیه‌سنده نارهٔ حرب وقتال یکیدن کسب اشتعال ایلمشدر شویله‌که : (١٢٤٤) سنهٔ هجریه‌سنده خوقنددہ بولنان خواجه‌لردن (خواجه یوسف) ایله طاشکند امراسندن (حق‌قولی بیکباشی) نام کسنه‌لر خوقند وطاشکنددن باشلرینه طوپلیه پیلدکلری بر مقدار ادمله کاشغر قطعه‌سنه داخل اولدیلر .

(اشبو خواجه یوسفك — خواجه اولمسی حسبیله — جهانکیر خانك بیوك‌قرنداشی اولان (مدیوسف) اولمسی خاطره کلور . فقط مشار الیهك قرنداشی اولدیغی حقنده قناعت بخش اوله‌جق صورتده معلومات یوقدر. اسملرده‌مشابهت اولدیغیچون‌جهانکیر خانك قرنداشیدر ظن ایدرم. ظن عاجزیی مرتبهٔ تحقیقه ایصاله مدار اوله‌جق برشی وارایسه اوده خواجه یوسفك مخدوم اعظمك واوقدر اوزاغه کیدمیوبده دها یقینی ارانلدیغی صورتده یوقارولرده ذکر اولنان آپاق [*] خواجه‌نك سلاله‌سندن اولمسیدر)

خواجه یوسف ایله حق قولی بیکباشی قوهٔ موجوده‌لرینی ایکی قسمه تقسیم ایدوب برقسم جزؤ یسنی خواجه یوسف استصحاب ایده‌رك کاشغرك کهنه شهرینی ودیکر قسم کلیسنی‌ده حق قولی بیکباشی زیر اداره‌سنه الهرق

(*) عیساق صورتنده دخی تلفظ اولنه‌یور و بعضیلر آفاق دیور ایسه‌ده طوغرو یسی آپاق‌در . مشار الیه کاشغرده مدفوندر .

TBMM KUTUPHANESI

یکی شهری تحت محاصره‌یه آلدیلر . کهنه شهر اهالیسی خواجه طرفلوسی اولوب چینلیلرك غدر ومظالمندن قورتلمغه تشنه اولدیغی جهتله شهری درحال خواجه یوسفه تسلیم ایتدیلر . شهر مذکورك چینلیلر طرفندن والیسی اولان ایساق وان شهرك تسلیمنه دائر اهالیجه حاصل اولان ارزویه ـ حسب الدیانة ـ روی موافقت کوسترمش ویاخود بوبابده مخالفتك فائده‌سی اولیوب منتج مخاطره اوله‌جغنی بیلدیکیچون موافقت ایتمش ایدی .

یکی شهر غایت متین ومستحکم اولدیغی ودرونده برخیلی چین عسکری مسکون اولوب مقدارلری ومهمات وارزاق وسائر لوازماتی خارجدن کله‌جك دشمنه برخیلی زمان مقاومت ایده‌جك درجه‌ده بولندیغی جهتله چینلیلر کندیلرینه فتور کتورمیوب حق قولی بیکباشینك عساکرینه قلعه برجلرندن مقابله ایتدیلر . حتی برمقداری بر ایکی کره قلعه‌دن چیقوب محاصرین اوزرینه هجوم ایتشلر ایدی . لکن قلعه‌دن چیقانلر ایچروده بولنانلرك عشری نسبتنده اولدیغیچون هرهجوملرنده مغلوباً رجعت ایتشلردر . اکر کاملاً طیشاروبه چیقوبده هجوم ایتمش اولسه‌لر ایدی کندیلرینه نسبتله بر فئهٔ قلیله‌دن عبارت اولان حق قولی بیکباشی عساکرینی بهمه‌حال منهزم و پریشان ایدرلر ایدی .

چینلیلر مقابله‌ده پا برجای ثبات اولدقلری وکندیلرینه ذره قدر فتور کتورمیه‌رك مقابله‌ده دوام ایتلری سببیله حق قولی بیکباشی شهر مذکورك ضبطنه موفق اوله‌مامش وفقط بتون بتون‌ده شهرك ضبطندن مأیوس اولیوب بو مقصدینك موقع حصوله وصولیچون اوغراشمقده بولنمش ایدی .

مطالعه

طوغریسی چینلیلرك دوچار خوف ودهشت اولیوب واظهار جبانت ایتمیوبده بو یله بولندقلری شهری صوك درجه‌یه قدرمحافظه‌ده سعی‌واقدام وهرحالده دشمنلرینه‌تسلیم اولمغی

TBMM KUTUPHANESI

ورجعت وفرار ایتمکی قبول ایتمیه‌رك محار بده ثبات ودوام ایتملری شایان ستایش‌وآفرینده‌در برحال‌که نفس‌الامرده مقبول اوله دشمندن صادر اولسه دخی انی تحسین ایتمامك حقاء یقشناس اولانلرك الندن کلمز .

جهانکیر خان معیتنده اولان اللی بیك اهل اسلامك یکی‌آباد قصبه‌سی پیشکاهنده سکسان بیك چین عسکرندن قورقه‌رق فرار ایتملر یله چینلیلرك اکثر محلده واقع اولان ثبات ودواملرینی موازنه ایدر ایسه‌ك اولکیسنی شایان تقبیح وایکنجیسنی سزاوار تحسین بولورز .

خواجه یوسف اهالیدن برخیلیسنی کندی عسکرینه ضم وعلاوه ایله تزیید قوت ایلدکدن صکره یکی شهر اوزرینه حرکت ایلدی . حق قولی بیکباشینك عساکری بوکره ورود ایدن خواجه یوسف عساکریله برلشدکده مقدارلری کسب تکثر ایتدیکندن کندیلرینه غیرت وجسارت کله‌رك امر محاصره‌یی تزیید وچینلیلری برقاتدها تضییق ایتدیلر .

حقیقت بودفعه شهر مذکورك ضبطی ایچون بوایکی ذاتك ومعیتلرنده بولنان عساکرك صرف ایلدکلری مساعیٔ فوق‌العاده — اوآنه قدر امثالی نامشهود اولوب همان طوق بشرك‌خارجنده‌در — دینلسه خلاف سویلنلمامش اولور . ترك خواب وحضور ایده‌رك کیجه‌لی کوندزلی متمادیاً سکز آی قدر شهری تضییق ایله اره‌صره‌عمومی وشدتلی هجوملر ایلدکلری حالده فتح‌وظفر میسر اوله‌مامش ایدی . اوت یکی شهر سکز آی محاصره‌یه تحمل ایتدی ومسلمانلرك مساعیٔ واقعه‌سندن هیچ برثمره حاصل اولمدی . نهایت مومی الیهما شهرك یاننده‌دن جریان ایدن نهری کمال کلفت وزحمت ایله باغلیه‌رق شهرك درونینه آقتمغه قرار ویروب اول وجهله اجرا ایلدکلرنده شهرك درونی صو ایله طولمغه باشلدی .

بونك اوزرینه چینلیلر چاروناچار شهری تسلیمه قرار ویردیلر واستیمانه قالقیشدیلر لکن اوزاقدن برطاقم چین عسکرینك کلمکده اولدیغی کوریلنجه ارتق شهری تسلیمدن صرفنظر ایله عساکر امدادیه‌نك برآن اول‌شهره وصو-

TBMM KUTUPHANESI

لنه چار چشمله منتظر اولدیلر . کلکده اولان چین عساکری ایسه کاشغر شهر ینك او چ بچق ماه مسافه‌سنده واقع قوجله [*] والیسی اولان (شوجو-نیق طانیق) نام جان‌جون طرفندن (تانك درین انبان) قوماندا‌سنده اولەرق کاشغر شهرنده محصور اولان عساکر چینیه‌یه امداد اولمق اوزره ارسال اولنمش ایدی . بوعساکر امدادیه ایسه اللی بیك نفردن مرکب برچین سواری اردوسی‌اولوب برآن اول‌یکی شهری‌تحت محاصره‌دن وکهنه شهر ینی خوقندلیلرك دست استیلاسندن‌قورتارمق ایچون سرعت حرکتلرینی کیتدکجه تزیید ایده‌رك کمال شدت ودهشتله ایلرولمکده بولنمش ایدی . بونلرك سبب وصورت ورودی شودرکه :

خواجه یوسفله حق قولی بیکباشینك کاشغره ورودلری وسریعاً کندیلرینه امداد اولنمسی یکی شهر چینلیلری طرفندن احوالی قسم ثانیده بیان اولنه‌جق اولان وقتادلی تاتار تعبیر اولنان تاتار مخصوص ایله یدی سکز ماه مقدم قوجله ایالتی والیسنه عرض واشعار قلنمش وایشته بوخبر اوزرینه والئ مذکورده کاشغره عساکر امدادیه کوندرمش ایدی .

یکی شهرده بولنان عساکر چینیه‌نك طول مدت محاصره‌یه تحمل ایله مقابله‌ده ثبات ودوامکری کندی حقلرنده خیرلی اولوب عساکر امدادیه‌نك ورودینه قدر وقت قزانلمش وشهر تمام تسلیم اولنه‌جق ایکن چین اردوسی کلوب یتشمش ایدی . اکر حق قولی بیکباشی ایله خواجه یوسف شهره صوصالیو یرمك تدبیرینه دها اول وحتی برقاچ کون مقدم تشبث ایتمش اولسه‌لر ایدی شهرك ضبط وتسخیری میسر اولور وعساکر چینیهٔ امدادیه‌ده وقت وزمانیله یتشه‌مز ایدی . شهر تسلیم اولدقدن صکره ایسه کلان عسکردن چوقلق قورقلمز وانلره جواب و یرمك ورجعته مجبور ایدلمك قولای اولور

(*) کاشغر وآسیای وسطی اهالیسی بینده اکثریا قاف یرینه (غ) ایله غولجه صورتنده تلفظ اولنه‌یور .

TBMM KUTUPHANESI

ایدی. هرنه ایسه لوحهٔ قدرده مومی الیهمانك موفق اولهماملری مقید ومحرر ایمش که کندیلرنجه فائدهلی اولان تدبیره الك صکره تشبث ایتدیلر .

بیوك برچین اردوسنك کلکده اولدیغنی خواجه یوسف ایله حق قولی بیکباشی کورنجه محصور اولان چینلیلر کلانلرله برلشدیکی صورتده مقدارلری تکثر وتزاید ایدهجکنی وحالبوکه بونلره مقابلهیه مقتدر اولدقلرینی اکلامغله محاربهیه جسارت ایدهمامش وسکزآی مدت محاصره وهجوم ایله تسخیر پچون بونجه زحمت ومشقت چکدکاری شهر مذکوری ترك ایله حتی کاشغر طوپراغنده طورهمیوب کهنه شهر واهالیسنی اویله یوز اوستنه پراغهرق برابر کتیردکاری آدملرله خوقند طرفنه طوغری فرار ایلمشلردر .

مومی الیهمانك فرار ایتملری اوزرینه یکیشهر تحت محاصرهدن قورتلدی. ارتق کهنه شهر اهالیٔ اسلامیهسنده شهری چینلیلرهتسلیم ایتمامك وعصیان وعناددهٔ ثبات ایلمك ایچون جسارتمی قالور ؟ بیچاره مسلمانلر چار وناچار شهری تسلیمه حاضر بولندقلرینی چینلیلره عرض واشعار ایتمشلر ایدی. تانك درین انبان ایسه کهنه شهر اهالیٔ اسلامیهسندن مومی الیهمایه تبعیت ایله شهری تسلیم ایلمك تهمتیله مظنون بولنانلری برر برر طوتوب (بلاتدقیق ومحاکمه) همان صلب واعدام ایله اموال واملاکنی غارت ویغما واولاد وعیالنی دخی قتل وافنا ایلمشدر !!

(تانك درین انبان) سالفالذکر ایساق وانی خواجه یوسفه شهریتسلیم ایلدیکندن ناشی تلف ایتمك ایستمش ایسهده ایساقوانك رتبهسی اولان وانلق [۱] رتبهسنك تانك درین انبانك رتبهسندن بیوك اولدیغی وایساق وان ایسه

[۱] وانلق رتبهسنه نائل اولان آدمه چین ایمپراطوری ارقهسندن چیقاردیغی البسهٔ رسمیهسنی (که صاری و یاقرمزی ایپکدن منسوج اولوب اوزرینه ینه ایپکدن برطاقم رسملر نقش اولنمش برخرقه در) بخش ایدر . وانلق ایچون آیروجه برفرمان واردر. وانلره (اوناجون ـ صوی) تعبیراولنان زمرددن یووارلق برتپهلك ویریلیر . انی قالپاغك تپهسنه قوندلر . و یانندهده طاووس توبی طاقرلر.

TBMM KUTUPHANESI

(شهرك تسلیمنه بن سبب اولدم) دیمیوب (اهالینك میلانته قارشو کله‌مدم) دیه بوایشده کندیسنك ذره قدرمدخلی اولمدیغنی ادعا ایلدیکی جهتله اولدیره‌مامشدر.

بودفعه دخی کاشغر شهرلری یکیدن چین حکومتنك زیر اداره‌سنه کچمش وکاشغر شهرلرینه برطاقم استحکامات دها علاوه اولنوب هر برلرینه لزومی مقدار چین عسکری یرلشدیرلمشدر .

﴿ چینلیلرك خوقند خانلغیله معاهده‌سی ﴾

هجرتك ۱۲٤٦ نجی سنه‌سنده خوقندلیلر ایله قرغزلر بینده باب محاربه آچیلدی . اول وقت خوقند خانی محمد علی خان [*] اولوب مشار الیهك مساعیٔ واقعه‌سی سایه‌سنده خوقند حکومتی برزمان دوشمش اولدیغی درکهٔ عجز وضعفیتدن چیقه‌رق کوندن کونه کسب قوت ایلکده بولنمش‌ایدی . خوقند عساکری اقدامات متزایده اجراسیله محاربات واقعه‌نك جمله‌سنده قرغزلره غلبه ایدوب نارین منبعلرینه قدر ایلرولدیلر . وقوجه ایالتندن دخی برمقدار محلی اشغال ایلدیلر . چینلیلر خوقندلیلرك کسب قوتله کوندن کونه فتوحات وغلباته نائل اولملرینه وحدودلری اوزرنده بودرجه‌ده ایلرولمکله برابر قوجه ایالتنه‌ده صارقندیلق ایتملرینه سبس چیقاره‌مامشلر ایدی . چونکه کندیلری اول اره‌ق پك زبون بر حالده بولنمقده ایدی .

خوقند عساکری استیلا ایلدیکی محللرده ابتدالری موقتاً کبی اقامت ایلدکلری حالده مؤخراً یعنی (۱۲٤۷) سنهٔ هجریه‌سنده حدود اوزرنده بعض قلاعك بنا وانشاسنه قیام ایتملرندن بواستیلانك موقت اولمدیغی اکلا-

(*) مشار الیه غایت جسور وجنکاور واقرانی حکمدارلره نسبةً صاحب فضل وهنرایدی . ملتنك نائل سعادتحال و دولتنك و اصل مرتبهٔ کمال اولمسیچون پك چوق چالیشمش وهرکسی برد اثرهٔ نظام وانتظام التنه‌المشدر

TBMM KUTUPHANESI

شلش ایدی . انشا اولنان بوقلاع واستحکاماتك اك مهمی (قورتقا) (*) و (طلش قورغان) (**) درکه برنجیسی (نارین) اوزرینه حاکم وایکنجیسی ایسه (پامیر) تپه‌لرینك جنوب اتکلرینه ناظر ایدی .

شوموقعلر ایسه فن حرب نقطهٔ نظرندن باقلدیغی صورتده اك مهم اولوب اوراره قلاع انشاسی چینلیلرك کوکسلرینه خنجر صوقغله برابر اولدیغندن کاشغرده‌کی حکومتلری دائمی برحال تهلکه ومخاطره ایچنده بولنمقده وکاشغرده بولنان مأمورین چینیه ایسه هرکون زوال حکومتلری اندیشه‌سیله بحضور اولمقده ایدی .

چینلیلر خوقندلیلر وخواجه‌لر وقرغزلر کبی اوچ دشمنك اوچنه بردن جواب و یرمك مشکل اوله‌جغنی وخصوصیله خوقندلیلر ایله محاربه‌یه کندیلرنده اقتدارك بولنمدیغنی کورنجه مخاطره‌یی دفع ایتمك و بوسببله دیکر دشمنلرینك سیلابهٔ تجاوزاتندن قورتلمق ایچون مسلك مدارایی التزامه مجبور اولدیلر و بناءً علیه ۱۲٤۷ سنهٔ هجریه‌سنده محمد علی خانه ـ عقد مصالحه‌ضمننده ـ برهیئت سفارت اعزام ایلدیلر . چینلیلرك مطلو بی یالکزخوقند عساکرینك حرکات استیلا کارانه‌یی ترك ایتمسی اولیوب عقد اولنه‌جق معاهده‌یه خوقند خانلغنك قرغزله‌خواجه‌لرك تجاوزاتنی منع ایتمسنی داخل ایتمك ایستدیلر وبوکا مقابل کندیلرینك ده ابراز سماحتده بولنه‌جقلرینی بیان ایلدیلر .

محمدعلی خان چینلیلرله بیهوده یره اوغراشمقدن وخواجه‌لر وقرغزلر کبی تشبثات واقعه لرنده مظهرموفقیت اوله میان بر طاقم ادملرك منافعنه خدمت

(*) کاشغر شهرینك شمال طرفنده وقطعهٔ مذکوره‌نك حدودنده واقع اولوب غایت متین برقلعهٔ مستحکمه ایدی .

(**) اشبو طاش قورغان (طاش) ایله (قورغان) دن مرکبدر . قورغان چغتایجه قلعه معناسنه اولدیغندن (طاش قورغان) طاش قلعه دیمکدر . کاشغر شهرینك جنوب طرفنده کائن اولوب بونامده اولان کوپی ایچه پوکدر .

TBMM KUTUPHANESI

ایتمکدن ایسه کندی منافعنه خدمت ایتمکی وحرباً قزانیله‌جق منافعك بش التی قاتنی قزانمغی موافق عقل وحکمت بولمغله چینلیلرله اوزلاشمغه قرار ویردی و بوجهتله کندیسیده بر هیئت سفارت ترتیب ایده‌رك پکینه اعزام ایلدی . خوقند هیئت سفارتی تجاردن عالم شاه (۱) ریاستی تحتنده اوله‌رق مأمور یتلر بنی حسن ایفایه وحکومتلرینه نافع برطاقم موادی معاهده‌یه ادخال ایتمکه موفق اولدی . معاهده‌نامه برچوق موادی حاوی اولوب الك مهملری شونلردرکه بروجه زیر مختصراً بیان اولنمشدر :

(کاشغر . یکی حصار . ختن . آق صو . یارکند . قوجاه . اوچ طورفان شهرلرینه غرب طرفندن ادخال اولنه‌جق اشیای تجاریدن آلنه‌جق کرك رسمی چین دولتی طرفندن خوقند حکومتنه ترك اولنمش اولدیغندن کرك رسملرینی طوپلامق ایچون خوقند خانلغی طرفندن مذکور شهرلرده برر تجارت مأموری اقامت ایده‌جك وبو مأمورلرك جمله‌سیده کاشغر شهرنده مقیم اوله‌جق مأمور مخصوصك تحت نظارتنده بولنه‌جقدر . مذکور شهرلره کله‌جك خوقند وآسیای وسطی اهالیسی کرك امور ضابطه وکرك امور اداره‌جه بومأمورلرك حکمنه تابع اوله‌جق وکاشغر شهرنده اقامت ایده‌جك مأمور مخصوص ایسه خوقند خانلغنك پولتیقه مرخصی بولنه‌جقدر . خوقند خانلغی ایسه بو قدر امتیازات ومنافعه مقابل کاشغر علیهنده بولغیه‌جغی کبی خواجه‌لری دخی دقت ونظارت مقامدیه آلتنه آلوب بونلرك کاشغره هجوملرینه وحتی خوقند طویراغندن چیقملرینه مانع اوله‌جق وفرار ایتمك ایستدکلری حالده درحال آنلری تحت توقیفه آله‌جقدر .)

معاهده تاریخندن تخمینا سکز ماه صکره یعنی هجرتك ۱۲۴۸ نجی سنه‌سنده عالم شاه کاشغره پولتیقه مرخصی تعیین اولندی . مومی‌الیه خوقندلیلره ویریلان امتیازاتی کوندن کونه توسیع ایله حکومتنك قدر وشانی محافظه‌یه چالیشمش وموفق ده اولمشدر .

خوقند حکومتنك نفوذی کوندن کونه ترقی ایتمش اولدیغندن حکومت

(۱) مومی الیه غایت عاقل وحقیقةً اسمی کبی عالم بومرد کامل وبونکله برابر ملت ودولتنه‌ده صادق ایدی . خوقند خانلغنك چینلیلر نظرنده قزاندیغی اهمیت فوق العاده باشلوجه مومی‌الیهك قوهٔ نطقیه وتدابیر حکیمانه‌سی سایه‌سنده حاصل اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

مذکوره بعقبه اولنان معاهده‌نك محافظهٔ احکامنی منافعی اقتضاسندن عد ایله خواجه‌لری نظارت شدیده و بر دقت متمادیه التنده آلەرق چینلیلر علیهنده وقوع بوله‌جق هر نوع تشبثاتی منعه چالیشمشدر . بو حال هجرتك ۱۲۶۲ نجی سنه‌سنه قدر دوام ایدوب کرك کاشغر وکرك خوقند خانلغی مستفید اولمشدر .

کرچه ۱۲۶۷ سنهٔ هجریه‌سندن طقوز اون سنه صکره آسیای وسطی اهالیٔ اسلامیه‌سی بیننده حبل متین اتفاقه صارلمق وهر کون بر کونا مظالم کورمکده اولان کاشغر اهالیٔ اسلامیه سی چین زنجیر تحکمندن قورتارلمق فکری او یانمش ایسه‌ده اخلاق خیلی زماندنبرو تغیر ایتمش اولان آسیای وسطی اهالیسی شوقدرجق انتباه اوزرینه افکاری درحال افعاله تحویل ایده‌ملمشدر . بو فکر اتحاد ایسه کندیلکندن میدانه کلمش بر شیٔ اولیوب اول وقت هنوز بخارا موقع امارتنه کچن (نصر الله خان) (*) نام امیرك اقدامات واقعه‌سی سایه سنده حصوله کلمش ایدی .

مشار الیه اسلامك کوندن کونه کسب ضعف ایتمکده اولمسی بیلنلرنده اولان اتفاق واتحادك مبدل تفرقه وتضاد اولمسندن ایلرو کلدیکنی اکلایه‌رق اسلامه بر خدمت ایتمك ایچون اول باول افراد ملته لزوم اتحادی اکلاتمغه قالقیشمش و بناء علیه حوزهٔ حکومتنده بولنان محللره طرف طرف واعظلر تعیینیله دین مبین اسلامك ایجاباتندن اولان مکارم اخلاق واتحاد واتفاق تبعه‌سنك افکارینه القایه چالیشمشدر .

بخارانك آسیا اهالیٔ اسلامیه‌سی بیننده مقدس ومعزز بر محل اولمسی واوراده پك چوق زیارت محللرینك بولنمسی حسبیله آسیانك هر طرفندن

(*) بخارا امیری اولوب روسلرله برقاچ محاربه‌سی ونهایت مغلوبیت واقعه‌سی اوزرینه معاهده‌سی سببیله مشهور اولان (مظفرالدین) خانك پدریدر . مشارالیه احوال زمانه‌یی تمامیله عارف ایدی . فضیلت ذاتیه‌سی جهتیله کسب اشتهار ایتمش وبخارانك عموم آسیای وسطی حکومتلریچون مرجع وحاکم اولمسی ادعاسنی عمومه قبول ایتدیرمکه موفق اولمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

دائمی صورتده کلان زوار بخارا ده اولان واعظلرك اتحاد واتفاق اسلام حقنده اولان وعظلر ینی کمال تهالك ایله استماع ایدر والدقلری فکری کندی مملکتلرینه عودتلرنده وطنداشلرینه دخی القا ایلرایدی. ایشته بو یله بو یله بخارادہ حاصل اولان فکر اتفاق آسیانك هر طرفنه منتشر اولەرق قطعهٔ مذکورەنك بر مدتدنبرو خواب غفلتده یاتمش اولان اهالیٔ اسلامیەسنی بردنبره او یقودن او یاندیردی

بونك ایجاباتندن اولەرق کاشغر اهالیٔ اسلامیەسی بالاخره چین مظالمندن قورتیلەجق ایدی . لکن بر ایشك وجو بنی تصدیق بشقه واو ایشك موقع فعله وصولنه چالیشمق بشقه اولدیغندن آسیاده یواش یواش پیدا اولوب بالاخره اطرافه دال و بوداق صالان شجرهٔ اتفاق مطلوب اولان ثمرەیی حصوله کتیرەمدی . چونکه آرزوی عمومیه توفیق حرکت ایله فعلیاته تشبث ایدەجك ایچلرنده فعال بر آدم ظهور ایدەمدی .

حاصلی ۱۲٤۷ دن ۱۲٦۳ سنەسی اواخرینه قدر کاشغر چین ایمپراطوری (هیان قونغ)ك (*) زیر اطاعتنده قالوب خارجدن هیچ برکونا تسلط وتعرض وقوع بولمدیغی کبی اهالی دخی ارتق عصیان واختلاله قالقیشمامشدر

(کاشغرك آسوده برحالده بولنمسی برقاچ اسبابدن ایلرو کلوب برنجیسی خوقندله چینلیلرك اتفاق ایتمسی ودیکرلریده کاشغرلیلرك ضعیف وناتوان ومظالم چینیدن خائف وهراسان وهمحوار حکومتلرکده اولشاده دوچار غوائل وکرفتار مصائب اولمسیدر . اویله ایسه برازده اوجهتلره نظر ایدەلم .)

{ چین }

چینلیلرك باشلرینه مدت مذکوره ظرفنده یعنی ۱۲٤۸ سنه سنده بر غائله آچیلمشیدی که بوده ۱۲۷۷ سنهٔ هجریه سنده وقوع بولان مغلوبیت عظیمه-

(*) مشارالیه ایمپراطور (تاوقوانغ) ك وفاتیله ۱۲۵۷ سنهٔ هجریەسنده ایمپراطور اولوب یکرمی سنه مدت اجرای حکومت ایلدکدن صکره هجرتك ۱۲۷۷ نجی سنەسنده ایمپراطورلغی اوغلنه ترك ایلمشدر . ترك حکومتدن برسنه صکره وفات ایلدی .

TBMM KUTUPHANESI

لر ینك بر مقدمه سی ایدی . چین حکومتی او زمانلر ده پك ضعیف بر حالده اولوب آفات سماویه وارضیه ممالکی خراب ایتمش واوته ده بروده اوفق تفك اختلاللرك ظهوری ارکان حکومتی بتون بتون شاشیر تمش ایدی . بوکامنضم اولق اوزره انکلیزلرله ده بحراً محاربه یه مجبور اولدی (محاربه‌نك باشلوجه سببی چین حکومتنك افیون ادخالاتنی منع ایلمسی ایدی ! .) محاربه‌نك دها ابتداسنده غلبه انکلیزلر طرفنده قالمغله چینلیلر مغلوبیت بحریه‌لرینك اجیسنی چیقارمق ایچون چین ممالکنده بولنان انکلیز ابنیه وتأسیساتنی کلیاً احراق وتخریب ایتدیلر . لکن انکلیزلرك بونك اوزرینه (قانطون) (*) شهرینی طوپه طوتمه‌رق تضییق ایلمسی باعث دهشت اولمغله نهایت التی ملیون ریال تضمینات اعطا سیله (هون ـ قونغ) (**) جزیره‌سنك انکلتره‌یه ترکنه مجبور اولدیلر

ایشته بو وجهله عقد مصالحه اولنمش وقطع اولنان معاملهٔ تجاریه یکیدن باشلمش ایسه‌ده ۱۲۵۶ سنهٔ هجریه‌سنده چین دولتنك نقض معاهده ایتمسی اوزرینه انکلیزلر بتکرار حربه ابتدار وچینلیلرك ایفای معاهده یه اجبار ایلدیلر . چینلیلر نهایت مذکور جزیره‌یی مؤبداً انکلیزلره ترك ایله اول وآخر یکرمی بر ملیون ریال تضمینات اعطا ایتمش و بر قاچ لیمانی انکلیز تجارلرینه کشاد ایتمکه مجبور اولمشدر .

(*) (قوانغ ـ تونغ) ولایتنك مرکز اداره‌سیدر . ۲۳ درجه عرض شمالی و ۱۱۱ درجه طول شرقیده واقع اولوب حوالیسی بش ساعت ممتد برحصار متین واوچ قلعه ایله احاطه اولنمشدر اوروپالیلر قانطون (قانتون) دیرلر چینجه یعنی اصل اسمی (قوانغ چوفو) در . تقریباً التی یوز بیك نفوسی وار . ۱۲۵۶ معاهده‌سندن بری لیمانی اوروپا تجارلرینه آچیق بولنمقده‌در . چین دولتنك مهم برموقعی‌در .

قانطونلیلرك چوغی کیجه وکوندوز نهرلر اوزرنده وقایقلر وصالللرده امرار زندکانی ایدرلر.

(**) چین ممالکنك جنوب شرقیسنده وچین دکزنده کائن اولوب قانطون شهرینك پیشکاهنده واقع در .

TBMM KUTUPHANESI

{ افغانستان }

افغانستانك اول اره‌لق اطرافه باقه‌جق وقتی یوق ایدی . چونکه هجرتك ۱۲۵٤ نجی سنه‌سی اواخرنده (شعبانده) انکلیز هند حکومتی والیسی لورد (اوقلاند) افغانستانه اعلان حرب ایتمش و ۱۲۵۵ سنهٔ هجریه‌سی اوائلنده (جمادی‌الاولیسنده) افغانستان قطعه‌سی اوزرنده محاربات شدیده باشلامش ایدی .

افغانلیلر غلبه یی قرانسه ینه ضرری یوق. لکن افغانستانك پرچوق محلی وخصوصیله (کابل) (۱) شهری انکلیز پای استیلاسی التنه کیردی وحکمدار ایسه تاج وتختنی ترك ایده‌رك بخارایه فرار والنجا ایلدی .

(انکلیزلرك افغانستانده مظفر یتلرینی تسهیل ایدن اسبابك باشلوجه‌سی (احمد شاه) ك (۲) احفادندن اولوب مقدما انکلیز هند حکومتنه دخالت والنجا ایتمش اولان ومشار الیهدن صکره یکرمی التی سنه مدت افغانستانده

(۱) کابل ایالتنك مرکز اداره‌سی وافغانستانك پایتختی اولوب الی بیك خانه‌یی والتمش بیك نفوسی حاویدر . کابله (قابل) دخی دیرلر . اطرافی باغ وباغچه‌لك بر شهر اولوب اینجه متین برقلعه‌سی واردر. سطح دریادن ارتفاعی ۱۹۱۷ مترو اولوب بو جهتله موسم شتاسی شدید ومدیددر .

قندهارك شمال شرق جهتندن (۵۱۵) وهراتك شرق جهتندن (۸۰۰) وبلخدن (۵۶۵) وجلال آباددن (۱۲۸) کیلو مترو مسافه‌ده اولوب کاشغر شهرینك جنوب شرقیسنده کائندر .

چوق دفعه آفات ارضیه اوغرامشدر ۱۱۵۲ ده نادر شاه ضبط و ۱۱۸۸ ده تیمور شاه پایتخت اتخاذ ایلشدر .

(۲) مشارالیهك تاریخ ولادتی ۱۱۳۷ سنهٔ هجریه‌سنده‌در . مشهور نادر شاهك قتل اولنمسی اوزرینه افغانلولرله اوزبکلردن مرکب برفرقهٔ قلیله ایله بلا مقاومت قندهاری ضبط ایتمش وشهر مذکوری پایتخت اتخاذیله رسماً پادشاهلغنی اعلان ایلشدر . مؤخراً کابلستان وهراتی دخی ضبط وبنجابی دائرهٔ اطاعته ادخال ایله بر طرفدن مشهده ودیکر طرفدن غازنه‌ینه قدر ممالکی قبضهٔ تسخیرینه کچیرمشدر. جلوسی ۱۱۶۱ سنهٔ هجریه‌سنده

TBMM KUTUPHANESI

اجرای سلطنت ایدن (تیمور شاه)ك (۳) اولادندن بولنان (شاه شجاع)ی (٤) افغانستانه حکمدار نصب ایتمك اوزره بر اردو رفاقتنده اولهرق افغانستانه ادخال ایله اهالیی مشار الیهك بیعتنه دعوت ایتملری ومشار الیهك حکومتنی تقویه دن صکره انکلیز عسکرینك درحال افغانستانی ترك وتخلیه ایده‌جکنی اهالیيه وعد و بیان ایتملر یدر .)

کرچه افغانلیلر مؤخراً ۱۲۵۷ ده انکلیز عساکرینك افغانستانی تخلیه ایتمامسندن ناشی کابلده ظهور ایدن عصیان اوزرینه بر چوق انکلیز عسکرینی کابلده وتسکین عصیاندن عاجز اولدیغی جهتله بالمجبور یه رجعت

اولوب کندوسی اول وقت یکرمی اوچ یکرمی درت یاشنده ایدی . ۲۱ سنه مدت اجرای سلطنتدن صکره ۱۱۸۲ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتمشدر . حین وفاتنده ٤٥ یاشنده ایدی .

(۳) ۱۱۸۲ سنهٔ هجریه‌سنده جلوس ایتمش و ۱۲۰۸ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتمشدر. قندهارده ترك ایله کابلی مقر حکومت اتخاذ ایتمش ایدی .

(٤) مشارالیه پدرینك وفاتی اوزرینه (زمان خان) نام برادرینك نائل حکومت اولمسندن متأثر اولهرق استحصال سلطنت ایچون اوغراشمش ایسه‌ده موفق اولهمامش واواثناده دیکر برادری شاه محمود نائل سلطنت اولمغله بتون بتون غیرته کلوب تکمیل قوتیله برادرینك الندن تخت سلطنتی آلمغه چالیشمشدر . مغلوبیتلر بر بریتی تعقیب ایتمش اولدیغی کبی اك صکره شاه محمودك وزیری فتحی خان اوکنده مغلوبیت قطعیه‌یه دخی دوچار اولدیغندن اشیا وخزائن موجوده‌سنی ترك ایله فراره مجبور اولمش وآرتق بشقه چاره کورهمیجه ۱۲٤۸ ده انکلیز هند حکومتنه دخالت والتجا ایده‌رك کویا هوس سلطنتدن ال چکمش ایدی . هجرتك ۱۲۵۵ نجی سنه‌سنده ایسه انکلیز هند حکومتی تخت حمایه‌سنده اولدیغی حالده قندهارده رسماً حکومتنی اعلان وکابلده تخت حکومتنه جلوس ایتمش وغایت طنطنه ایله بیعت عمومیه مظهر اولمش ایسه‌ده انکلیز عساکرینك افغانستانی بتون بتون تخلیه ایتمامسندن طولایی ظهور ایدن عصیانده مقتول اولمشدر . ارباب اختلال ابتدا کندوسنه انکلیز عسکرینك چکیلوب کیتمسنی بیان ایتمش ایدی . لکن مشارالیه انکلیزلرك سایه‌سنده نائل تاج وحکومت اولدیغندن انکلیزلره درحال چکیلوب کیتملرینی تکلیفه جسارت ایده‌مامش وبوخصوص ایسه هم افغانستان محاربانی وهمده کندیسنك قتل واعدامنی مؤدی اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

ایدن وخدمه وسائره ایله برابر مقدارلری یکرمی التی بیکه بالغ اولان انکلیز فرقه‌سنك یالکز بر کشیدن ماعداسنی‌ده یوللرده تلف و یکرمی سکز بیك دوه و بارکیری ضبط ایتلریله ابتدای مغلو بیتلرینك آجیسنی چیقارمشلر ایدی . لکن انکلیزلر ایرتسی سنه بو دهشتلی مغلو بیتلرینك انتقامنی المق ایچون تکرار قندهاردن (۱) افغانستان اوزرنده ایلرولیه‌رك استیلاایلدکلری محالرك محافظلرینی عموماً قلنجدن کچیرمك و بك چوق محلنی واز جمله کابل وغزنه (۲) وجلال آباد (۳) شهرلرینی احراق وتخریب ایلمك کبی شدت اجرا ایلدیلر .

افغانستانك وقوعات مؤسفه‌سی بك چابوق مرور ایتمیوب بلیهٔ حرب واستیلا افغانستان اوزرنده ۱۲۵۵ اوائلندن ۱۲۵۸ اوائلنه قدر اوچ سنه رونما اولدی .

---

(۱) قندهار ولایتنك مرکزی اولوب ۳۱ درجه ۳۷ ثانیه عرض شمالی و ۶۸ درجه ۸ ثانیه طول شرقیده کائن برشهر مستطیل الشکل‌در . اهالیسی اللی بیکدن زیاده اولوب سطح دریادن ۱۰۵۸ مترو مرتفع وکاشغر شهرینك جنوب شرقیسنده کائن‌در فن‌حربجه غایت‌مهم برموقعده اولوب‌اطرافنده یکرمی بش قدم ارتفاعنده بر حصار متین‌وبونك اطرافنده دخی‌برخندق واردر . احمد شاهك‌تربه‌سی‌شهرمذکورده کائن‌در . آسیانك اك مابت ومحصولدار برشهری اولوب ارباب صنایع وهنرك وآسیا تجارلرینك مجمعی‌در . تاریخ بناسی پك اسکی اولوب تعیینده اختلاف واردر . مؤرخین شهر مذکورك بانیسی اسکندر اولدیغنی بیان ایدرلر . شمدیه قدر پك چوق تخریب اولنمش و ۱۲۹۶ سنه‌سنده دخی تکرار انکلیزلرك دست استیلاسنه کچمش در .

(۲) کابلك جنوب غربیسنده وبوز یوز اللی کیلو مترو بعدنده وسیستان (سجستان) ایالتنده وکاشغر شهرینك جنوب شرقیسنده کائن‌در . مشهور سلطان محمودك پایتختی ایدی . مشارالیهك تربه‌سی اوراده‌در . سطح بحردن ارتفاعی ۲۳۵۰ مترو اولوب آسیای وسطانك اك بارد برمحلی وافغانستانك اك مهم واك محکم برشهریدر . قندهاردن ۳۰۰ کیلو مترو مسافه ده‌در .

(۳) کاشغرك جنوب غربیسنده کائن اولوب سجستان ایالتنك مرکز اداره‌سیدر . کابلك ۱۲۸ کیلو مترو جنوب شرقیسنده وقندهارك (۴۰۰) کیلو مترو شرقنده‌در .

TBMM KUTUPHANESI

حد اولسون که زمان وموقعك اقتضاسندن اولق اوزره انکلیزلر نهایت ۱۲۵۸ سنهٔ هجریه‌سنده افغانستانی بتون بتون تخلیه ایتدیلر . ایشته افغانستان اون اوچنجی عصرك اواسطنده دهشتلی قتالار وقزاندیغی غالبیتی محو ایده‌جك درجه‌ده مغلوبیتلر کورمك کبی بر بیوك بلا آشیرمش ایدی . اول وقت افغانستان حکمداری دوست محمد خان (۱) اولوب مشار الیه افغانستان حکمداری احمد شاهك احفادندن (محمود شاه) ك (۲) وزیر اعظم

(۱) افغانستان حکمداری مشهور احمد خان ایله مشارالیهك مخدومی اولوب کندیسندن صکره سریر حکومته جلوس ایدن تیمور خانك وزیری اولان پاینده خانك اوغلیدر . فتحی خانك قتل اولنمسی افغانستانده شورش واختلالاتك ظهورینی وبوده عاقبت افغانستان حکومتنك پاینده خان اولادیتك الله یکمسنی موجب اولمشدر . ابتدا دوست محمد خانك برادری محمد عظیم خان کابلده صورت ظاهره‌ده وزیر وحقیقتده ایسه حکمدار مطلق اولهرق سلطنت ایتمش وآنك وفاتیله مخدومی حبیب‌الله‌خان یرینه یکمش ایسه‌ده ظهورایدن شورش وفسادات اوزرینه مومی‌الیه حبیب الله‌خان برادرلری طرفندن قتل اولنوب دوست محمد خان برادرلرینك اتفاقیله افغانستانك برمقدار محلی کندیسنك تحت اداره‌سنده اولق اوزره کابل حکومتنه یکیرلمشدر . انکلیز عسکرینك ۱۲۵۵ ده کابلی استیلاسی اوزرینه بخارایه فرار ایتمش واورادن معاونت کوره‌منجه عودتله انکلیزلره تسلیم اولمش ایدی . انکلیزلر کندیسنی افغانستان طوپراغنده اوطوردیوب هندوستانه کوندرمشلر وکندیسنه سنوی اوتوز بیك لیرا معاش تخصیص ایتمشلر ایدی . مؤخراً مشارالیهك بلخده حکمدار اولان مخدومی اکبرخان طرفندن ایقاع ایدیلان کابل حادثه‌سی اوزرینه افغانلولرك تحت اسارتنده بولنان انکلیز امرای عسکریه‌سی زوجه ومخدوملریله مبادله ! اولنوب قید اسارتدن خلاص اولمش وینه مسند سابقنه یکمشدر . ذکور واناث اولهرق ۳۲ اولادی وار ایدی . یونلردن (شیر علی) خان کندیسنك وفاتی اوزرینه ۱۲۸۳ سنهٔ هجریه‌سنده کابله حکمدار نصب اولنمشدر .

(۲) بن تیمور شاه بن احمد شاهدر . مشارالیهك افغانستان تخت حکومتنه جلوسی حقنده ایکی نوع معلومات اولوب برنی ۱۲۱۵ ودیکری ده (۱۲۲۰) سنه‌سنده اولدیغی در. هرحالده حکومتنك تقرر ایتمسی ۱۲۲۰ سنه‌سنده‌در . پدرندن صکره موقع حکومته یکن برادری زمان شاهك الندن (برایکی کره مغلوب اولدقدن صکره کندیسنه وزیر اعظم ایتدیکی فتحی خانك سایه‌سنده) حکومتی اهرق افغانستان تخت حکومتنه یکمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

(فتحی خان) ی (۱) (که دوست محمد خانك برادریدر) بغیر حق تلف ایتمسی و بوایسه افغانستانك برر طرفنده والی وحاکم اولان مومی الیهك برادرلرینی اغضاب واخذ انتقامه مجبور ایتمکله افغانستانده بر طاقم شورش وفسادات ظهور ایلمسی اوزرینه افغانستان حکومتنه نائل اولوب مدت حکومتی هجرتك ۱۲۸۳ نجی سنه‌سنه قدر امتداد ایلمشدر .

مشار الیه کرچه عصبیت اسلامیه اصحابندن غایت جسور وفداکار برحکمدار ایسه‌ده کندی ملکنده برطاقم فنالقلر بولنمق وحکومتده ایستدیکی کبی استقلالله نائل اولهمیوب حتی اول آره‌لق حکومتندن امین و بر مدتده حریت شخصیه‌سنه صاحب اولهمامق کبی دیکر یره مداخله‌یی مانع اولان احوال وار ایکن کاشغر اهالیسنك مغدوریت واقعه‌سنه باقه‌مامشدر .

{ خیوه } (۲)

برده خیوه خانلغی وار . کرچه کاشغره اوزاجق ایسه‌ده بزه (یعنی

۱۲۴۵ سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایلدی . مدت حکومتنك چوغی منازعات داخلیه ایله مرور ایلدی. فتحی خانی قتل ایتدیردکدن صکره‌کندیسیده مسند حکومتده بقا بوله‌مدی. نفوذ وقوتی کوندن کونه آزالوب نهایت کابلستانده ظهور ایدن اوفق برآتش عصیانی تسکین ایتمکه جسارت ایده‌میوب هراته فرار ایله ایران دولتنه التجا وحکومتی ولی عهدی کامرانه ترك واعطا ایلدی .

(۱) پاینده خانك اوغلیدر . محمود شاهك ذوق وصفایه فرط انهماکی جهتیله امور حکومت کندیسنك دست اداره‌سنه کچمش وبوسببله فوق‌العاده کسب استبداد ایلمش ایدی . بیچاره‌نك افغانستان حکومتی برموقع عال العاله ایصال ایتمك ومحمود شاهك نائل سلطنت اولمسنه سبب مستقل اولمق کبی ایتدیکی بونجه خدماتی واعدایه حیرت ویرن پرچوق فتوحاتی قطعا نظره آلمدی. وکلانك وباخصوص ولی عهدك دوچار نظر حسدی اولوب آنلرك انتربقه‌لرینه قربان ایدلدی . مکافاته بدل بالعکس مجازات کوروب ابتدا نعمت بصردن محروم ایدلمش ومؤخراً بارچه پارچه ایدلمك وباشی طوقاق آلتنده ازلمك کبی شکنجه‌لر ایله قتل اولنمشدر . غزنه شهرنده مدفوندر .

(۲) استرابادك (۶۰۰) کیلو مترو شمال شرقیسنده‌در. شمالنده ارال دکزی وقره‌غز

TBMM KUTUPHANESI

دولت عثمانیه‌یه) نسبتله همجوار صایلور . لکن خیوه خانلغی اول زمانده فتوحات خارجیه ایله اوغراشه‌جق برحال اقتدارده اولمدقدن بشقه خارجدن بر بیوك بلا کندی اوزرینه کلمکده ایدی . اوده روسلرك برخیلی زماندنبرو اورایه کوز دیکمسی ومقدما هجوم ابتدکاری کبی اون اوچنجی عصر هجری اوائلنده دخی هجوم ایچون حاضرلنمکده بولنمسی ایدی.

خیوه‌لیلر روسلرك هجوم ایچون اجرای تدارکات ایلکده اولدقلرندن خبردار ونظر دقتلرینی دشمن اوزرینه چویرمکده مسلوب الاختیار اولدیلر .

خیوه کندیسیچون خارجدن بردشمن ظهور ایتمش ایکن هیچ برغائله‌سی پوقش کبی کاشغر اوزرینه امالهٔ نظره نصل موفق اوله بیلور؟ صره‌سی کلمش ایکن روسلرك خیوه اوزرینه نه وقتدنبری هجوم ایتمکده اولدقلرینی بیان ایلدیم.

روسلر خیوه‌یه هجومه ابتدا ١١٢٦ سنهٔ هجریه‌سنده ایمپراطور (دلی پترو) (١) زمانده تشبث ایتمش ایدیلر . سنهٔ مذکوره‌ده کشفیات لازمه اجراسیله ١١٢٩ و ١١٣٠ سنهٔ هجریه‌لرنده هجوم ایتدیلر . اول وقت روس

ممالکی وشرقنده جیحون نهری وجنوب شرقیسنده بخارا وغرب وشمال غربی جهتلرنده برطاقم چوللر واقع اولوب نفس خیوه‌ده اون بش یکرمی بیك اهل اسلام واوتوز قدر جامع ومسجد ومدرسه واردر . خیوه‌لیلر برطاقم قبائلدن مرکب اولوب عموماً مسلماندر . برآره‌لق خیلوجه توسع ایتمش ایدی . کاشغر شهرینك غرب طرفنده کائندر .

(١) ١٠٨٦ ده طوغمش و١١٠١ ده و ١٥ یاشنده جلوس ایتمشدر. (٣٧) سنه حکومتدن صکره ١١٣٨ ده و ٥٢ یاشنده وفات ایلدی . عمله قیافتنده اوروپایی طولاشوب فابریقه‌لرده مکتبلرده تحصیل هنر وصنعت ایلدی. علوم وصنایعی روسیه ممالکنه ادخال وملکنده برخیلی اصلاحاته موفق اولوب ادارهٔ حکومتی قالب آخره افراغ واطاعت عسکریه‌دن محروم اولان عسکری کروهنی اصلاح واوروپاده اولدیغی کبی کندی ملکنده دخی نظام‌جدید احداث ایتمشدر. عثمانلولرایله‌ده اوغراشمش وفقط مغلوب اولمشدرکه ١١٢٣ پروت انعزامی مشهور وتواریخ عثمانیه‌ده مفصلاً مذکوردر . روسیه دولتنك بو کونکی بیوکلکی پترونك سایه‌سنده‌در . چونکه بو بنای عظیمك حقیقی تمامی اوآدمش ایدی. اخلافیچون خط حرکت اولمق اوزره تنظیم ایلدیکی وصیتنامه مشهور اولوب بونك ساخته اولدیغی آرتق مرتبهٔ ثبوته وارمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

فرقهٔ عسکریه‌سنك مقداری درت بیك نفردن عبارت اولوب قوماندانی جنرال (پرنس بقوویچ چرقاسکی) (۱) ایدی .

(روصلری خیوه اوزرینه ابتدا هجومه تشویق ایدن خواجه نافذ نامنده بر ترکمان (۲) امیری اولدیغی بعض محلده مقیددر . مرقوم دلی پتروویه (جیحون) نهرینك (۳) ایکی طرفی التون معدنی اولوب نهر مذکور مقدملری (بحرخزر) ه (٤) منصب اولدیغی حالده خیوه‌لیلرك مؤخراً آرال دکزینه آقتدقلرینی وروسیه دولتی نهر مذکوری‌نه بحرخزره آقیدیر ایسه یك چوق استفاده ایده‌جکنی وترکمانلرك ایسه هرحالده معاونته حاضر اولدیغنی بیان ایله ایپراطوری تشویق وتحریص ایتمش ایدی .)

نهایت روس فرقهٔ عسکریه‌سی بو هجومده موفق اوله‌مدی وخیوه‌یه مواصلت ایتمش اولدیغی حالده اوزرلرینه بغتةً هجوم ایدن خیوه‌لیلر طرفندن کافه‌سی مقتول اولدی . یالکز ایچلرندن قرق قری هر نصلسه فراره موفق اوله بیلمشدر .

---

(۱) مرقوم مسلمان اوله‌رق طوغمش ومسلمان اوله‌رق یاشامش اولدیغی حالده محضا استحصال جاه ودولت ایچون معاذالله تنصر ایتدیکندن روسیه دولتی طرفندن عهده‌سنه جنرالق رتبه‌سی توجیه اولنه‌رق برمنوال محرر خیوه اوزرینه کوندریلان عسکره قوماندان تعیین اولنمش وفقط مغلوب اولمغله خیوه‌لیلر طرفندن دردسته قتل واعدام قلنمشدر . بقوویچ (بکویچ) صورتنده دخی یازیله‌یور . مرقومك مسلمان ایکن اسمی دولتکرای ایدی .

(۲) ترکمانلر غایت جسور اولوب آسیای وسطانك هرطرفنده مسکوندر . فقط اکثریتله آسیای وسطانك غرب طرفنده متمکندر .

(۳) جیحونه (ام دریا) دخی دیرلر . منصبی ارال دکزیدر .

(٤) آسیاده واقعدر . اطراف اربعه‌سی قره اولدیغندن کول ایسه‌ده بیوکلکی جهتیله بحر دینلمشدر (حزر) ك طوغریسی (حزر) اولدیغی بعض ذوات طرفندن ادعا اولنمش ایسه‌ده تأثیری کورلمامش وآرتق برکره عموم طرفندن (حزر) اوله‌رق قبول ایدلمش اولدیغندن نقطه‌نك بری حذف ایدیله‌مامشدر . کاشغر شهرینك غرب طرفنده واقع در .

TBMM KUTUPHANESI

اول وقت خیوه خانلغی مسند حکمداریسنده بولنان (محمد بهادر خان) (۱) غافل بولنوب روسلرك خیوه یه قدر ایلرولمسنه مانع اولهمامش وفقط خیوه ده آنلری کاملاً قلنجدن کچیرمشدر. مشار الیه ۱۱۲۶ ده روسیه دولتنه سفیر ارسالیله مصالحه ایتمش ایسه ده فکر استیلادن هیچ بروقت واز کچمیان روسیه درت سنه صکره برمنوال معروض خیوه اوزرینه عسکر کوندرمشدر .

روسلر بو مغلوبیت اوزرینه برمدت خیوه اوزرینه هجومدن صرفنظر ایلدیلر. آرادن (۱۲۶) سنه کچدکدن صکره اونودلدیظن اولنان اجراأته یکیدن باشلدیلر وایکنجی هجومی بحثنده اولدیغمز زمانده یعنی « ۱۲۵۵ » سنهٔ هجریه‌سی شوالی اواخرنده اجرا ایلدیلر .

روس فرقهٔ عسکریه سی بو دفعه اولکینه نسبةً تدارکلی طاوراغمش وعاقلانه ایلرولمش ایسه ده اطرافنی قار احاطه ایتمسی حسبیله بو سفردن ده هیچ بر نتیجه حاصل اولمدی . اشبو روس فرقه سی بشبیك نفر و ۲۲ طوپ واون بیك مهمات وارزاق دوه سندن عبارت اولوب جنرال پروفسکی قوماندانده ایدی . ایکی اوچ یکی قارك شدتندن طوندی و بر مقدار یده خسته لقدن تلف اولدی قصور عسکر ده ایسه حرکته مجال قالمدیغندن دها خیوه یه وارمه‌دن یاری یولدن رجعته مجبور اولمشدر .

(بنجه دها صحیح اولق اوزره کوریلان دیکر برمعلوماته نظراً جنرال پروفسکینك قوماندانسنده بولنان عسکرك مقداری بشبیك اولیوب ۱۲ بیك نفردر .

بو فرقه‌نك خیوه‌لیلرك هجومی ایله منهزم اولدیغی حقنده ایروجه برروایت اولوب برنجی یه مزج ایله دیرم که: روسلر برطرفدن مشقت سفریه ایله قارك شدتندن وخسته لقدن وبرطرفدن دخی خیوه سواریلرینك هجومندن برچوق تلفات ویروب رجعته مجبور اولمشدر.)

(۱) محمد بهادر آرانغ خان بن انوشه بهادر خان بن ابو الغازی خاندر . جدی جنکیزه متصل اولان یادکار خان احفادندن خیوه ده حکومت ایدن خانلرك اون التنجیسی در . دولت عثمانیه ایله مناسباتی اولوب حتی ۱۱۳۳ سنهٔ هجریه سنده سلطنت سنیه یه سفیر مخصوص ارسال اتمش ایدی . شجیع وجسور برمرد غیور ایدی .

TBMM KUTUPHANESI

اول وقت خیوه خانی (رحمن قولی خان) (۱) ایدی که مشار الیه روایت ثانیه موجبنجه الحق وطننی یك کوزل صورتده محافظه ایتمش و روسلری فنا حالده مغلوب ایلمشدر . روسیه دولتی بو دفعه دخی موفق اولهمینجه ایرتسی سنه یعنی ۱۲۵۶ سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاخرنده مشار الیه ایله عقد مصالحه ایلمش و بوندن صکره بر مدت دست استیلایی کیرو چکمش ایسه‌ده اون درت سنه صکره مرادینه نائل اولمش یعنی (۱۲۷۰) سنه هجریه سی صفر ویا ربیع الاولنده خیوه‌یی ضبط ایلمشدر

اول وقت خیوه خانی (محمد امین خان) (۲) اولوب مشار الیه روسیه فرقه سنك حرکتندن اول سفرای مخصوصه ارسالیله عقد مودت ودوام مسالمت ایدلمسنی تکلیف ایتمش وفقط بونکله روسیه نك استیلاسنی منع ایده‌ماه‌شدر . مشار الیه خیوه نك ضبط اولنمسی اوزرینه ارتق مصالحه‌دن بشقه چاره کورهمینجه روسلرك مصراً تکلیف ایلدکاری معاهده نامه‌یی کندنجه یك چوق مضرتی اولدیغنی بیلدیکی حالده مع الکراهه امضالمشدر . اشبو معاهده نامه ۱۲۷۱ تاریخلی ایدی .

الك صکره دخی روسیه بر دها مقصودینه نائل اولدی. (چرکستان)(۳)

---

(۱) رحمن قولی خان بن محمد رحیم خان بن عوض خان بن محمد امین خاندر . یادکار خان احفادندن خیوه‌ده حکومت ایدن خانلرك یکرمی ایکنجیسیدر . کندیسی غایت شجیع ومدبر برذات اولوب خیوه واطرافنده بولنان باالجمله قبائلی وعلی الخصوص سرکشلکده تفرد ایتمش اولان ترکمانلری تحت اطاعتنه آلمش ایدی .

(۲) خیوه‌ده حکومت ایدن یادکار خان احفادینك یکرمی اوچنجیسیدر . رحمن قولی خاندن صکره خیوه مقسام امارتنه نائل اولمش وکندی آدملرندن برخانٔ ترکمان طرفندن خنجرله شهید ایدلمشدر .

(۳) بعضیلر چرکسی (چرکز) صورتنده یازیور . فقط رسماً وعموماً (چرکس) صورتنده قبول اولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

و (اورانبورغ) (۲) و(ترکستان) اردولرندن ترتیب ایلدیکی اوچ فرقه یی (۱۲۹۰) سنه‌سی محرمنك اون بشنده خیوه اوزرینه سوق ایلدی . بودفعه خیوه‌یی ضبط ایدن روس عسکرینك قوماندانی روسیه نك ترکستان والیسی جنرال قوفلن اولوب مومی الیه ۱۲۹۰ سنهٔ هجریه‌سنده خیوه‌یه داخل اولدی که خیوه خانی‌ده محمد رحیم بهادر خان ایدی . مشار الیه ایله جنرال قوفلن بینده خیومده جندمش باغچه‌سنده عقد اولنان معاهده ۱۲۹۰ سنه‌سی رجبنك غره‌سی و۱۸۷۳ اغستوسنك ۲۵ی تاریخلی ایدی .

{ بخارا }

بخارایه عطف کلام اولنجه کرچه اوراسیده کاشغره یقین ایسه ده اول اره‌لق حیث اسلامیه وصلا بت ملیه‌سی جهتیله اقرانه فائق اولان (نصر الله خان) بخارا خانلغنه هنوز کچمش اولدیغندن حکومتنی بر اساس قوی اوزرینه بنا ایتمه‌دن خارجه تجاوزی موافق حال وزمان بوله مامغله کاشغره یاردم ایده‌مامشدر

ایشته کاشغر هجرتك اون اوچنجی عصری اواسطنده هیچ بر یردن کندیسنه امداد ومعاونت کوره‌مامشدر .

{ کله‌لم خوقنده }

خوقند وقوعاتنی بیلمك لازمدر . زیرا کاشغر وقوعاتنه زیاده‌سیله تعلق وارتباطی واردر . چینلیلر له خوقند خانلغنك عقد ایلدیکی معاهده نك محافظهٔ احکامنه خوقند خانلغی طرفندن هجرتك ۱۲۵۹ سنه سنه دکین

(۲) برسنجاق مرکزیدر . اهالیسی اون بش یکرمی بیك قدر اولوب چوغی مسلماندر . روسیه‌نك آسیا اوزرینه کوندردیکی عسکرك مبداء حرکتی واوروپادن آسیایه وآسیادن اوروپایه نقل اولنان امتعهٔ تجاریه‌نك مرکزیدر . شهر مذکورك نام عتیقی (اورسق) اولوب کاشغرك شمال غربیسنده کائندر .

TBMM KUTUPHANESI

رعایت اولنمشدر . چونکه تاریخ مذکوره دکین خوقند مسند خانیسنده محمد علی خان سایهٔ انداز اولمش ومعاهده ایسه انك زمانده عقد اولنمش ایدی .

تاریخ مذکوردن صکره ایسه معاهده حکمدن ساقط اولدی . زیرا که خوقنده محاربات مدهشه واختلالات متواليه ظهورایلمش ایدی. ۱۲۵۹ سنهٔ هجریه‌سنده بخارا امیری نصر الله خان خوقنده بر فرقهٔ کلیه ایله هجوم ایلدی . محمد علی خان مقابله ایتمش وهر ایکی طرف بیننده غایت شدتلی صورتده وقوع بولان محاربات بش التی ماه امتداد ایلمشدر . نهایت محمد علی خانك کافهٔ قوتی محو اولمش وعسکر یك نصفندن زیاده‌سی تلف و پریشان ایدلمش اولدیغندن غلبه او طرفده قالوب بخارا امیری خوقندی کندی مملکته الحاق ومحمد علی خانی کافهٔ اولاد وطرفدارانی ایله برابر قتل واعدام ایلمشدر .

نصر الله خانك بخارایه عودتندن پك چوق زمان کچمکسزین خوقنده بر اختلال ظهور ایتمش و بخارا مأمورلری طرد وتلف ایدیلهرك بخارا ایله اولان رشتهٔ علاقه قطع ایدلمش ایدی . بو عصیان واختلال اوزرینه اسکی خوقند خانلری نسلندن اولان (شیر علی) نام ذات مقام امارته اجلاس اولندی

(مومی‌الیه اوزمانه قدر فقر وضرورت ایچنده بولنه‌رق قپچاق قبائلی نزدنده اقامت ایتمکده بولنمش ایدی . کندیسنك مألوف اولدیغی مسکنت وعدم قدرت امور حکومتك قپچاق قبیله‌سی رؤساسندن اولان (مسلمان قولی خان) نام ذاتك ید اداره‌سنه یکمسنی موجب اولمشدر .)

شیر علی خانك نائل حکومت اولمسندن از برمدت صکره پك چوق کمسه مومی‌الیهك مقام حکومتده بولنمسندن نا خشنود اولوب خلع ودفیجون بهانه وفرصت ارامقده بولنمشلرایدی . مومی الیه خانلغنك ایکنجی سنه‌سنده برای صید وشکار خوقنددن چیقه‌رق اوته‌ده بروده کشت وکذار ایتمش ایدی .

اول اره‌لق شیر علینك طیشاروده بولنمسندن استفاده ایدن ارباب

TBMM KUTUPHANESI

اختلال خانلق ادعاسنده بولنوب مطروداً بخاراده اقامت ایتمکده اولان (مراد خان) ی (۱) خوقنده دعوت ایله مسند خانیه اجلاس ایتدیلر مومی الیه ایسه درحال اطرافه ادملر چیقارەرق شیر علی خانی دردست ایله قتل واعدام ایتدیرمشدر . شیرعلینك قتلی اوزرینه مسلمان خانك برچوق آدمله خوقند اوزرینه حرکت ایلدیکنی مراد خان خبر الیجه باشنده اولان فرقهٔ قلیله ایله مقابله ایدەمیه‌جکنی اکلایوب یدی‌کون امارتدن صکره بخارایه فرار ایلدی

مسلمان خان خوقنده مقتول شیر علی خانك دردنجی مخدومی اولوب پدرینك زماننده (مرغلان) ه بك نصب اولنان (خدایار) (۲) خانی امیر نصب ایلش وامور حکومتی یداره‌سنه المشدر. مومی الیه کرچه ارباب استقامتدن ایدی لکن معیتنده بولنانلرك مال میریی اختلاسنه سس چیقارمز ایدی مؤخراً اودرجه کسب استبداد ایلدی که‌هیچ بر ایشه قاریشه‌میان خدایار خان برنظارت شدیده التنه النوب هر بر حرکاتی تدقیق وتجسس اولنور وکندیسنه (طرفدار پیدا ایده‌مامسیچون) براقیچه ویرلیوب هیچ بر یره چیقارلمز وکسه ایله کوریشدیرلمزایدی. بوحاله سبب ایسه خدایار خانك‌موروث اولان اموال واملاکك حساباتنی صورمغه ودها طوغریسی مسلمان خانك الندن زمام حکومتی المغه کسب اقتدار ایده‌مامسی ایدی . غریبدر که

---

(۱) غایت جبین وتحصیل سلطنت ایچون ایسه اوقدر حریص ایدی . حکمدارلغه لایق هیچ برمزیتی اولیوب سلطنته طالب اولمسی آسیای وسطی اهالیسندن ایلرو کلانلرینك فکرلرنده یرلشدیکی کبی وقتنی خوش کچیرمك وایام نکبتنده ایشه یرایه‌جق ثروت پیدا ایتمك ایچون ایدی! ملکی حسن اداره ایله اهالینك سعادتحالنه و دولتنك ازیاد شان وشوکتنه چالیشمق یالکز بونك دکل (اوراجه) بك چوق‌کسنه‌نك خاطرینه بیله کلز ایدی !

(۲) مشار الیه حقنده معلومات لازمه فصل‌مخصوصلرنده‌در .

TBMM KUTUPHANESI

مسلمان خانك (عبد الرحمن) (۱) اسمنده اولان اوغلی خدایار خان طرفنی التزام ایله مشار الیهه خفیاً اقچه کوندریر ایدی .

{ محمد امین خانك کاشغرده حکومتی }

۱۲۶۲ ده قرغزلر چینلیلرك ضعفیتندن استفاده ایچون کاشغرطوپراغنده وغرب حدودنده طولاشمغه باشلدیلر . عالم شاه‌دن صکره پولتیقه مرخصی اولان (محمد خان) قرغزلرك مجسازاتنی تعهد ایتمش و بوخصوص ایچون چینلیلردن برچوق اقچه المش اولدیغی حالده بو بابده هیچ برکونه تدبیره تشبث ایتمامشدر .

هجرتك ۱۲۶۳ نجی سنه‌سنده خواجه‌لردن محمد (امین‌خان) (۲) اطرافدن کندیسنه طرفدارجلب ایتمك اوزره یدی خواجه ایله خوقنددن فرار ایده‌رك بش التی یوز طرفدارلریله برابر تیان شان طاغلرینه یاپیلدی .

(بونلرك رئیسی « خواجه طوریا » (۳) اولدیغی بعض محلده مقید ایسه‌ده محمد امین خاندن بشقه برذات دکلدر . محمد امین خانه کاشغرلیلرجه « قته‌توره » دینلدیکی جهتله مومی‌الیهی (محمد امین خان قته‌توره) دیه ذکر ایتدیکمز حالده اسمسز اولان (خواجه طوریا) دن دها واضح ومفصل اولور .)

محمد امین خان قرغزلردن بر خیلی ادم طوپلدقدن صکره بر مقدار

---

(۱) مومی الیه پدرینك دوچار ادبار ومصائب اولمسی وحتی بالاخره قتل واعدام اولنمسی موجب اولان تدابیره تشبثله کندیسنه یانجی اولان برادمك اقبالیچون چالیشمسی وکندی منافعی بویولده ارامسی سزاوار طعن وتشنیع در

(۲) کاشغرلیلر بیوك سید معناسنه اولان (قته‌توره) ترکیبنی مومی الیهك اسمنك آخرینه علاوه ایدوب کندیسنی (محمد امین خان قته‌توره) دیه یاد ایدرلر . چفتایجه (قته) بیوك (توره) دمکی سید دیمکدر .

(۳) طوغریسی (خواجه توره) در.

TBMM KUTUPHANESI

خوقند جهتنه عودت ومؤخراً (اوش) (۱) نام موقعدن کاشغر اوزرینه حرکت ایلدی . مومی‌الیه حرکتنك یدنجی کونی چینلیلرك الك ایلرو قره‌غولی اولان و(مین یول) نام موقعده انشا اولنان استحکامه واصل اولوب چین عساکر مستحفظه‌سنی کاملاً قتل واعدام ایله کاشغر اوزرینه حرکت ایلدی. بونلره قارشو یکی‌شهردن چیقان اوچ بیك چینلی کندی مقدارلرینك قلتنه باقمسزین وذره قدر احتیاطه رعایت ایتمکسزین شدتلی بر صورتده هجوم ایتمش ایسه ده منهزم اولوب یکی شهرده تحصنه مجبور اولمشدر . محمد امین خان چینلیلری محاصره‌یه لزوم کورمیوب اول باول کهنه شهرینك ضبط وتسخیرینه قالقیشدی. بر روایته کوره کهنه شهراهالئ اسلامیه‌سی شمدی‌یه‌قدر کورمش اولدقلری احوالدن وچکدکلری جزالردن متنبه اولدقلرىچون یکی شهر ضبط اولنمیجه کندی شهرلرینی تسلیم ایتمه‌جکلرینی قطعیاً بیان ایلدیلر .

بونك اوزرینه محمد امین خان یکی شهری محاصره‌یه مجبور اولدی . شهرك ضبطی درحال میسر اولمامغله بو بابده پك چوق مشقت چکیله‌چکی اکلاشیله‌رق عسکره یأس وفتور کلمش ایسه‌ده من غیرمأمول کاشغرك ضبطی فناغلك ظهورینه میدان و یرمامشدر. شویله‌که کهنه شهرده بولنان خوقند پولتیقه مأموری (نعمت‌خان) (۲) خوقند تجارلریله اتفاق ایده‌رك شهرك محمد امین خانه تسلیمنه قرار ویردیلر ومومی‌الیهك کاشغره ورودینك ویکی شهر محاصره‌سنك سکزنجی کیجه‌سنده خفیاً قپولری آچدیلر .

محمد امین خان شهره کیروب درحال منادیلر معرفتیله پادشاهلغنی اعلان

(۱) مرغلانك شرق وکاشغر شهرینك ده غرب شمالیسنده کائن یوجك برکویدر .

(۲) مومی‌الیه غایتله فعال وهر ایشده دساس برادم ایدی . چینلیلره خصومت فوق‌العاده‌سی اولمغله کاشغر شهرینك انلرك النه چیقمسی ارزوسنده بولنمش ایسه‌ده کندیسی کبی فعال اولوب هر تهلکه‌یه قارشو ثبات ایده‌جك ادم ظهور ایتمدیکندن مقصودی وجهله خواجه‌لرك حکومتی کاشغرده بقا بولهمامشدر .

TBMM KUTUPHANESI

ایلدی وایلك اجرا أتی شهرك درونندە قالمش اولان برقاچ چین تجارلرینی قتل واعدام و بونلرك باجمله نقود و اموالنی ضبط واغتنام ایلك اولدی . فقط بو روایت یك ضعیف اولوب الك صحیحی اهالینك مومی الیهی استقبال ایله شهری تسلیم ایلمسیدر . بوندن صکره تکرار یکی شهرك محاصرەسنه یاشلندی واهالیدن برخیلی کسنه دخی عسکره قید اولندی. هر نقدر چینلیلر کافی السابق مدافعەده بولنمش ایسەده محاصرلر درت بش جهتدن لغم قازمش وشهرك یك چوق محللرندن کدیك اچمش اولدقلرندن و برطرفدن‌ده (پوتی) ل ایله تضییق ایلکده بولنمدقلرندن شهرك ضبطیچون اویله اوزون اوزادیه آیلرجه محاصرەیه حاجت قالمامشدر . یکی شهرده بولنان چینلیلرك برمقداری تلف ایدلمش وکافهٔ املاك و اموالی ضبط ومصادره اولنەرق برمقداریده تحت اسارته النمشدر .

مومی‌الیه بوندن صکره (یکی حصار) شهرینه عزیمتله شهر مذکوری تحت محاصرەیه المشدر . بو بابده ایکی روایت اولوب بر یسی شهرك ضبط وتسخیر اولندیغنه دائر ودیکری‌ده شو وجهله‌در :

مومی الیه شهر مذکورك ضبطیچون یکی شهرده بایدیغی کبی اشبو یکی حصارده دخی لغم حفرینه تشبث ایلمش ایسەده چینلیلرك بوتشبث علیهنده واقع اولان صوك درجه ثبات وغیرتلری سبیله موفق اولەمدیغندن تضییق ومحاصرەده‌دوامه مجبور اولمشدر. محاصره برخیلی زمان امتداد ایتدیکی حالده دخی محصورین دائما ثبات ومقاومت کوسترەرك مومی الیهك تضییقات وغایت شدتلی اولان مهاجماتنه عرض سینهٔ تحمل ایلکده بولندقلرندن فتح میسر وخلاصه مومی الیه تشبثاتنك هیچ بریسنده موفق اولەمامش ایدی .

قوجه ولایتی والیسی کاشغر و یکی شهر حادثەلرینی مقدما خبر المش اولدیغندن اورومچه شهرندن (خای‌دوی‌جان‌جون) (*) ه وقالماق طائفەسندن

(*) (حای دوی) قوماندانك اسمی در

(دواق) ه وقره شهردن دخی بر (جونك) ه (۱) بر مقدار عسکرله یکی حصار اوزرینه حرکت ایتملرینی امر ایلدی. بو اوچ ضابط معیتلرنده کی عسکر-لرله قره شهرده برلشدیلر. بونلرك معیتلرنده کی عسکرك مقداری یکرمی بیکه قدر چیقارلمقده ایسه ده اك طوغریسی اون ایکی بیك نفردن عبارت اولمسیدر.

خارجدن چینلیلره امداد ورود ایتمکده اولدیغی محمد امین خانه خبر ویرلدکده مومی الیه بونلری دها یولده ایکن پریشان ایتمك وشهرك ایچنه صوقامق ایچون محاصره‌ینی ترك ایله (کوکره باد) (۲) نام محله عزیمت ایده‌رك محل مذکور میدان واسعنی اردوکاه اتخاذ ایلدی. برایکی ساعت صکره چین عساکر امدادیه‌سی مواصلت ایدوب یورغونلقلرینه قطعا اهمیت ویرمکسزین همان هجوم ایتدیلر . محاربه ایکی اوچ ساعت امتداد ایتمش وهر ایکی طرف صوك درجه‌یه‌قدر چالیشمش اولدیغندن طرفیندن بك چوق ادم تلف اولمشدر.

مومی الیه عسکرینك مغلوب اولمقده بولندیغنی کورنجه کاشغرده تحصن ایتسه دخی چینلیلره مقابلهٔ لازمه‌یی ایفا ایده‌میه‌جکنی اکلایوب بقیة السیوف عسکرندن برمقدارینی استصحاباً کاشغری ترك ایده‌رك برسرعت فوق العاده ایله خوقند طرفنه طوغری فرار ایلدی .

خای دوی‌جان جون مومی‌الیهی تعقیبه لزوم کورمیوب یکی حصارلیلری بلای محاصره‌دن قورتاردقدن صکره کاشغر اوزرینه حرکت ایتمش وبلامحاربه شهر مذکوره داخل اولهرق خواجه‌لر طرفداری اولمق تهمیتله بك چوق اسلامی قتل واعدام ایتمشدر. بوندن صکره چینلیلر حکومتلرینی یکیدن تأسیس ایده‌رك یدی سنه قدر کاشغرده هیچ برغائله ظهور ایتمامشدر .

محمد امین خانك کاشغرده اولان حکومتنك نصل محو ومندرس اولدیغی

---

(۱) چین عسکرنجه بر رتبه‌درکه بزجه میرالای دیمکدر

(۲) یاخود (کوکره‌واد) بش الی یوز خانه‌لی بیوك برکوی اولوب ایچنه معموردر. یارکند شهرینك غربنده وکاشغر شهرینك شرق طرفنده واقع در .

TBMM KUTUPHANESI

وکندیسنك هانکی سبب مجبر الجاسیله فرار ایلدیکی حقنده بر روایت دها اولوب انیده بروجه زیر ذکر وبیانه ابتدار ایلرم .

مومی‌الیه یارکندك ضبطیجون یکی‌حصاردن حرکت ورفقاسندن برخواجه‌ده درت بش بیك عسکرله آق صو اوزرینه عزیمت ایتمش ایسه‌ده یکرمی بیکلك برچین اردوسی آق صودن کاشغر اوزرینه یورمکده اولدیغندن آق صو اوزرینه کیدن فرقه رجعت ومومی‌الیه دخی کاشغره عودت ایلشدر .

چینلیلر ایسه مارال باشنه قدر کلمش وحلول ایدن فصل شتایی چکرنجه‌یه قدر شهر مذکورده اختیار اقامت ایلمش ایدی . کاشغر اهالیسی چین اردوسنك مارال باشنه کلدیکنی ومومی الیهك ایلرویه حرکتله جسارت ایده‌میوب عودت ایلدیکنی کورنجه مومی الیهی واردوسنی ایچرویه المق ایستمدیلر. بوکا سبب‌ده مومی‌الیهك خوقندلیلرك کافه‌سنی مظهر امتیاز ایده‌رك عسکری مناصبیله مأموریت ملکیه‌نك درجات عالیه‌سنی انلره توجیه ایتمسی وجمع اموالدن بشقه هیچ برشیئ باقیوب کندیلرینی برطاقم آغیر وبرکولر ایله ازمسی ایدی. اهالی مومی‌الیه شهره کیرسه‌ده چینلیلرله باشه چیقه‌میه‌جغنی بیلیرایدی . ایشته بواحوال مومی‌الیه اقبالنك پك از برزمان ایچسنده مبدل ادبار وزوال اولمسنی موجب اولمش‌ایدی .

مومی‌الیهك عسکری بر بیوك محاربه‌یه کیریشه‌جك درجه‌ده یعنی ۱۸ بیك نفردن عبارت ایسه‌ده نه فائده‌که تعلیم وانتظامدن بی بهره اولوب اطاعت وتربیهٔ عسکریه‌دن محروم أولمسی اهمیتلرینی همان همان صفر درجه‌سنه تنزیل ایتمکده ایدی . چینلیلر مومی الیهك کندی اوزرلرینه کلدیکنی کورنجه بوندن جسارتلنه‌رك مارال باشندن ۶ بیك کشیلك برفرقه‌یی سوق ایلدیلر. مومی الیه کاشغر اهالیسنك عصیانی سببیله نصفنه یقینی شهر مذکور اهالیسندن اولان عسکرینك انتظامی بتون بتون بوزیاوب چینلیلرك نائل غلبه اولدیغنی کورنجه کندیسنه صادق اولان برمقدار ادم ایله خوقنده متوجهاً طریق فراری طوتمشدر و بونك فراریني کورن افراد عسکریه‌نك کاشغر اهالیسندن اولانلری دخی چینلیلر طرفندن اعدام اولنه‌جقلری خوفیله خوقند جانبنه فراره مجبور اولمشدر .

کاشغر اهالیسندن یوز بیکه یقین نفوس قیشك شدتنه و یوللرك کاملاً قار ایله مستور اولدیغنه باقیه‌رق چینلیلرك ورودیله حاصل اولان خوف ودهشت الجاسیله اختیار هجرت ایتدیلر ومحمد امین خانك مغلوب اولان اردوسی ارقه‌سندن خوقنده متوجهاً یوللره دوشدیلر .

TBMM KUTUPHANESI

مهاجرلر خوقنده کیدن الك قیصه طریق اولمق اوزره (ترهك دوان) (١) بوغازندن (اوش) ه کیدن یولی طوتمشلر ایدی . حالبوکه طریق مذکور کاملاً قار ایله مستور اولوب الك از محلنده بر وبر بچق ارتشون قار بولندیغندن بك مخاطره‌لی ایدی .

محمد امین خان ایکی بیك قدر معیت صادقه‌سیله (صوفی کرکان) (٢) نام محله قدر شاید چینلیلر تعقیب ایدر خوفیله هیچ بر یرده توقف ایتمامش ومحل مذکورده ایسه ارتق تعقیب ایدن اولمدیغیچون جزوی برمدت توقفه لزوم کوروب کاشغرده ایکن جبراً اهالیدن طوپلیه‌رق جمع و ادخار ایلدیکی ١٦ دوه یوکی نقود واموالی رفقاسی اولان خواجه‌لر ایله معیت صادقه‌سنه توزیع ایتمکه باشلامش‌ایدی. مومی الیه اموالك تقسیم وتوزیع ایشیله مشغول ایکن ناکهان خوقند طرفندن برطاقم قپچاق بلای آسمانی کبی ظهور وبلاافاتهٔ وقت مومی الیهك معیتنده بولنانلر اوزرینه هجوم ایلدی . مومی الیهك معیتی مقابله‌یه‌قالقیشمش ایسه‌ده قپچاقلرك کثیرالمقدار اولمسی جهتیله باشه چیقه‌میه‌جقلرینی اکلایمجه نقود واموالی وحتی افندیلری محمد امین خانی ترك ایده‌رك فرار ایلمشلردر . قپچاقلر میدانده بولنان نقود واموالك کافه‌سنی ضبط ومصادره ایده‌رك محمد امین خانی ومومی‌الیهك معیتنده بولنانلردن هرنصلسه فراره موفق اوله‌میان بش التی کسنه‌یی تحت اسارته الوب خوقنده کتوردیلر.

کاشغر مهاجرلرینك بعضیسی حیوان اوزرنده ایسه‌ده قسم کلیسی فقیر اولدیغیچون پیاده ایدی . بونلر ممکنلرنده اولان لزوملی اشیالرینی ارقه‌لرینه المش و بیك زحمت ومشقت ایله قارك کثرتی وبرودتك تحمل اولنمز درجه‌ده شدتی اولان بویله مخاطره‌لی برزمانده ایلرولمکده بولنمش ایدی . بونلردن

(١) (دوان) طاغ و (دیرهك) ده دیرك اولوب دیرك کبی یوکسك طاغ دیمکدرکه طوغریسی (دیرهك دوان) اولمق کرکدر .

(٢) ترهك دواندن ٢٥ و اوشدن ١٠٥ کیلومترو مسافه‌ده واقع در . (کرکان) جرجان دن تحریف اولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

ایلروده بولنانلر وحرکتلر ینك اونجی کونده قدر ترهٔ دوان بوغازندن کچمکه موفق اولانلر زیاده سرعتله یعنی یك ازتلفاتله اوشه واصل اوله بیلدیلر .

اونجی کوندن صکره ایسه غایت شدتلی قار یاغمغه باشلمش ویوللری بتون بتون قپاتمش اولدیغندن ارقده قلانلر یاری بلنه قدر قاره باتوب برچوق مشقت ایله یورییه بیلور وقوتی کسیلوبده تنفس و برمقدار توقف ایتمك ایستیانلر تلف اولوب جسدلری متعاقباً یاغمقده اولان قار ایله درحال اورتیلور ایدی . موجب رقت اولان احوالك بریده کیجه لری یول یورییمکه مجبور اولان بیچاره لرك یك چوغی یوللری واوکلرینی کوره میه رك مدهش اوچورومدن دوشر ایکن مأیوسانه برصورتده چیقاردقلری صیحهٔ استمدادکارانه ایدی

بو مصائب صانکه آز ایمش که برده مهاجرلری بلیهٔ قحط وغلا استیلا ایلدی . برمقدار اتمك ویا برکاسه صو ایله قاریشدیرلمش بش اون درهم اون مقابلنده برکورك ویریلور وبویله ایکن دخی یه بیه جك بولنه مز ایدی. ارزاق ومالی اولیان بیچاره لر ارقداشلرندن اول جان ویردیلر . یوز مثلی اشیا فداسیله بیه جك بوله بیلانلر حیاتلرینی برقاچ کون دها محافظه یه موفق اوله بیلدیلر . مهاجرینه مستولی اولان قحط وغلا پر مرتبه ده ایدی که نه بابا اوغله ونه ده زوج زوجه یه امداد ایده بیلور ایدی . هرکس کندی جانینك سلامتی قیدینه دوشمش وقار ایله مستور اولان مخاطره لی یوللری سوکك ایچون بیهوده یره چیالمقده بولنمش ایدی.

بلایی بلانك تعقیب ایتمسی قانون طبیعت اقتضاسندن اولدیغی ایچون پدر بوهنکامهٔ قیامتفون اثناسنده برطاقم چاپوچلی حشرات ظهور ایدوب محتاج معاونت اولان بیچاره لری صو یمغه قالقیشدیلر . بوغدارلر اچلقدن ویا صغوقدن تلف اولمش و یاخود حرکته مجالی قالمدیغی جهتله اولدیغی یره یغیله رق صوك نفسنی تسلیم ایتمامك ایچون مأیوسانه برصورتده اوغراشمقده بولنمش اولان بیچاره لرك اوزرلرینه هجوم ایده رك جلادانه نقد و اموالنی المغه

والبسه‌سنی چیقارمغه چالیشرلر ایدی . صغوق ومشقت سفریه وآجلق بلایاسنه منضم اولان غارتکرانك هجومی مهاجرینی بتون بتون شاشیرتدی وایشته بومصائبك ایجاباتندن اولمق اوزره یوللر کاملاً اجساد ضعفا ایله طولدی . برمنظرهٔ رقت افزا و برلوحهٔ دهشت بخشاکه حقیله تصویر وتعریفی محالدر . خوقندجه کاشغرلیلرك مهاجرتی اوزرینه پاپله‌جق ایشلردن برنجیسی محمد امین خانك اموالنی ضبط ومصادره اولوب برمقوال معروض بوایشه موفق اولمشلر وایکنجی ایش‌ده یوللرده قلان اموالك تلفدن وقایه‌سی ایدی که انك ایچونده برمقدار ادم کوندروب !!. اجساد اسلامیه‌نك اوزرلرنده بولدقلری نقود واشیایی اخذ ایلمشلردر! مهاجرینی اجلقدن وصغوقدن قورتارمق کیمك وظیفه‌سی !. نصل ؟ وظیفهٔ انسانیه حقیله اجرا اولنمامشمی ؟ (نره‌ده حمیت وغیرت اسلامیه ؟ !) یالکز (مرغلان) (۱) بکنك اوش نام محلدن برمقدار ادم ایله اوچیوز رأس حیوان کونده‌رمك التی یوز بیچاره‌یی اولومدن قورتاردیغی مرویدر . بوندن بشقه مهاجرینه هیچ بر طرفدن امداد ومعاونت اولنمدیغندن بیچاره‌لرك یوزده طقسانی قار التنده قالمشدر.

یوقارودن بری یازیلان احوال مؤسفه‌نك وقوعنه باعث اولان محمد امین خاندرکه مسؤلیت معنویه‌سی دخی اکا راجع اولمق کرکدر .

(یوقاریده اولان مطالعه‌می بورایه یازمیه‌جغم . بو وبوندن اول وصکره کی بر ایکی وقعه‌نك هپسنه بردن شامل اولمق اوزره اشاغیده برملاحظه سرد ایده‌جکم .)

مغایر معاهده اوله‌رق کاشغر غوائلنك ظهور ایتمسی عقد اولنان معاهده‌نك فسخنی ایجاب ایتمش وبوسببله چینلیلر مذکور معاهده‌نك کندیلرینی باغلدیغی قیوددن وارسته کورمك ایچون حق قزانمش ایسه‌ده اورته‌ده ولو

(۱) خوقندك طرف شرق شمالیسنده و(اوش) ك ده جهت غرب شمالیسنده کائن والتی یدی یك نفوسی حاوی در . بعضاً مارکیلان صورتنده ده یازیله‌یور

TBMM KUTUPHANESI

حکمنه یك از اهمیت ویریلان بر معاهده اولمنجه خوقنددن کله‌جك سیلابهٔ اختلالك ارقه‌سی کسلیه‌جکی وکاشغرده اولان حکومت چینیه‌یی اساسندن یقه‌رق وادیٔ انقراضه قدر کتوره‌جکی بدیهی اولدیغندن اولان شیلر خوقند خانلغنك مدخل ومعلوماتی ورضا وموافقتی اولمقسزین وقوع بولمش احوال طبیعیه‌دن کبی‌طوتیله‌رق ۱۲٤۷ سنهٔ هجریه‌سنده عقد اولنان معاهده‌نك تجدیدینه قالقیشلدی .

خوقند حکومتی چینلیلرك بوعجز وتنزللری اوزرینه اسکی معاهده‌دن خارج بعض امتیازات طلبنه قالقیشمش وحتی کاشغر پولتیقه مأموریتنه بتکرارنعمت خانی تعیین ایلمشدر. چینلیلر علیهلرنده‌علناً یك چوق ایش کورمش اولان نعمت خانی قبول ایتمامکه مقتدر اوله‌مدیلر . معاهده مقتضاسنجه خوقند خانلغی چینلیلرك دشمنی اولان خواجه‌لرك علیهسنده بولنمق لازم کلور ایکن بالعکس خواجه‌لر مؤخراً خوقنده مظهر حرمت ورعایت اولمش ایدی .

﴿ ۱۲٦۹ دن صکره خوقندك وقایعی ﴾

حکمدارلر اوزرنده کسب نفوذ ایتمك داعیه‌سنده بولنان متغلبلرك دولت واقبالی یك از امتداد ایلمدیکندن و بو قبیلدن اولانلرك عاقبت جزای سزاسی ویریله کلدیکندن مسلمان قولی خانك استبدادی دخی چوق سورمدی .

اهالی مسلمان خانك کیتدکجه تغلبی ارتدیرمسندن و معیتنده بولنانلرك اچیقدن اچیغه غصب وغارت واختلاسه تصدی ایتدکلری حالده مجازاتسز قالمسندن فوق‌العاده دلکیر اولمغله بعض ذوات خفیاً طاشکنده اجتماع ایده‌رك برهیئت اختلالیه تشکیل ایتدیلر .

غربیدرکه سابق الذکر عبدالرحمن اشبو هیئت اختلالیه‌نك سرآمدان

TBMM KUTUPHANESI

ارکاندن وخدایار خان ایسه کندی لهنده تشکل ایدن بوفرقهٔ اختلالیه ایله معناً برابر اولوب انلرك غیرتکشانندن ایدی .

مسلمان قولی خان طاشکند هیئت اختلالیه‌سنك کوندن کونه کسب توسع ایتمکده اولدیغنی کورنجه بوشرارهٔ اختلالی بتون بتون کسب اشتعال ایتمه‌دن باصدیرمق ایچون عساکر کافیه ایله حرکت ایلش و خدایار خانی دخی یانده بولندیرمش ایسه‌ده طاشکند فرقهٔ اختلالیه‌سنك صوك درجه‌یه قدر مقاومتی جهتیله شهر مذکورك ضبطنه موفق اولهمیوب خدایار خان ایله برابر خوقنده عودت ایلشدر .

هجرتك ۱۲۷۰ نجی سنه‌سنده ایسه طاشکند هیئت اختلالیه‌سی فوق‌العاده کسب توسع واقتدار و بو دفعه خدایارخان دخی هرنصلسه لیلاً فرار ایله کندیلرینه الحاق ایلمکله خوقند اوزرینه ایلرولدی. مسلمان قولی خان کیفیتی خبر النجه مقاومته جسارت ایده‌میه‌رك فرار ایلشدر . بونك اوزرینه خدایار خان هیچ برکونا مشکلات ومقابله‌یه تصادف ایتمکسزین فرقهٔ اختلالیه ایله خوقنده داخل اولهرق درحال مسلمان قولی خانك تعقیبیچون مقدار کافی عسکر سوق واعزام ایلدی. معقبلر مسلمان قولی خانی دردست ایله خدایار خانك حضورینه کتوردیلر . خدایار خان ایسه هرکون سرایده ضیافت کشیده اولنمسنی و بونلرده مسلمان قولی خانك دخی مقیداً حاضر بولنمسنی امر ایلدی . مسلمان قولی خانك معیتنده بولندیغی حالده دردستله حبس وتوقیف ایدیلان التی یوز نفوسدن هرکون‌اون بش یکرمی کشی‌ضیافت محلنه کتیردیلوب مسلمان خانك کوزی اوکنده قتل ایدلمشدر بوحال ایکی ماه وبرقاچ کون امتداد ایلش واك صکره مسلمان قولی خان دخی اعدام اولنمشدر .

بوندن صکره پك زیاده شیمارمش وامور حکومته مداخله ایتمکه قالقیشوب برطور سرکشانه‌ده بولنمش اولان قپچاقلرك اتلافنه دوام اولنمش وطغیان

TBMM KUTUPHANESI

ایدنلرك اکثری برطرف ونابدید اولمشدر . ارتق بونك اوزرینه خدایار خان هر درلو قید تضییقدن آزاده اولهرق خانلق مسندنده استقلال وسربستیت کاملهیه نائل اولمش وحالبوکه سیأت سابقه محو ایدیلهجك ایکن بالعکس بو تاریخدن صکره امور حکومتده هرنوع سوء استعمالات ظهور ایلمشدر . خدایار خانك اطرافنی مداهن و مرتکب برطاقم اخلاقسز ادملر احاطه ایلمش و ارازل اشخاصدن معدود اولان بوحریفلر ایسه سلفلرندن اشنع برحالده اختلاسات واغتصاباتده دوام ایتمکده بولنمشدر.

اهالی بو یکی ادارهنك اسکیسندن دها ظالمانه اولدیغنی کورنجه وقتیله لعنت ایتدکلری سلفلرینه رحمت اوقومغه مجبور اولمشدر. خوقندك وقوعاتنی یازدیغم شو زمانلرده قیده شایان بر وقعهسی وار . اوده خوقند ادارهسنده بولنان (آق مسجد) (۱) قصبهسنك روسیه دولتی طرفندن ضبط اولنمسیدر. بونك تعلق جهتیله قسم ثالثده بالاطراف محاکمات لازمهسیله برابر ذکر و بیان اولنهجغنی وعد ایدرم . شمدیلك شو قدر عرض ایدهیم که :

آق مسجد مؤخراً کاشغر امارتنه نائل اولمش اولان فخامتلو یعقوب خان مرحومك تاریخ مذکوره تحت ادارهسنده اولوب مشارالیه روسیه عسکرینه برمدت مقاومت ایتدکدن صکره نهایت شهری تسلیمه مجبور اولمشدر. آق مسجدك ضبطی روسیه دولتلك آسیای وسطاده بتون برلشهرك پك از برمدتده بودرجه کسب نفوذ ایتمسی وآسیای وسطی امارتلرینی مغلوب ایله پك چوق محلی قبضهٔ تسخیره کچیرمسنی تسهیل ایلمش در

(۱) سیحون نهری ساحلنده برقصبه اولوب برقاچ بیك نفوسی حاویدر. فقط بونفوس کوندن کونه تکثر ایتمکده وقصبهده معمور اولمقده در . روسلر نامنی تبدیل ایله فاتحی اولان جنرال (پروفسکی) نك اسمنی قویدیلر !!!!

TBMM KUTUPHANESI

« ینه »

{ محمد امین خان }

محمد امین خان یدی سنه قدر خوقنـده قالدقدن صکره ۱۲۷۰ سـنهٔ هجریه‌سـنده ایکنجی دفعه اوله‌رق باشـنه طوپلدیغی برمقدار ادم ایله تکرار کاشغر طوپراغنه کچدی . (مومی الیهك معیتنده بولنـانلرك مقداری حقنده ایکی روایت اولوب بری : یدی سکز یوز کشیدن عبـارت اولمسی ودیکری‌ده قرغزلره یکیدن اتفاق ایلدیکی جهتله سکز طقوز بیك رادەسنده بولنمـسیدر بنجه عسکرینك درت بش بیك نفردن عبارت‌اولمسی دها زیاده صحته قریبدر)

مومی‌الیه ایلك کلیشی کبی ابتـدا کهنه شهرینی نعمت خانك تشـویق وترغیبی‌اوزرینه بلا محاربه ویکی‌شهری‌دخی چینلیلرك مقابله‌سی جهتیله برخیلی زخمت ومشقت ایله ضبطه موفق اولمشدر .

مومی‌الیه یکی‌حصار شهرینی دخی تحت تضییقه المش واوزون اوزادی‌یه محـاصره‌یه مجبور اولوب هجوملر وتضییقلر ایله اوغراشمقـده بولنمش ایکن اورومچه (*) دن (رالبیه جان جون) (**) قوماندانسـنده اوله‌رق اللی بیك چین عسـکرینك کلمکده اولدیغی خبر دهشت‌اثر ینی آلمغـله و بوعساکر کلیهٔ چینیه ایله اوغراشمغه مقتدر اوله‌میه‌جغنی اکلامغـله دها چین عسکری شهر مذکوره واصل‌اولمه‌دن محاصره‌یی ترك ایده‌رك ینـه خوقند طرفنه فرار ایتمش وارتق بوندن صکره بر دها کاشغره کلمکه جسارت ایده‌مامشدر

بونك اوزرینه کاشغر اهالیٔ اسلامیه سندن بك چوغی وقعه‌ده ذیمدخل اولمق تهمتیله متهم اوله‌رق چینلیلرك سیف غدرینه اوغرامش وحاصلی مومی

(*) کاشغر شهرینك شمال شرقیسنده واقعدر اورومچی صورتنده ده سو یلنه‌یور

(**) رالبیه قوماندانك وجان جون‌ده رتبه‌سنك چینجه اسملریدر

TBMM KUTUPHANESI

الیهك کاشغره ورودی مقدما اولدیغی کبی بو دفعه دخی یك چوق نفوسك قتل واعدام اولنمسنی موجب اولمشدر .

چین عسکری قوماندانی کاشغره معیتنده کتیرمش اولدیغی اللی بیك عسکردن اوتوز بیك نفر بنی ختن و یارکند و یکی حصار وکاشغر شهرلرنده بولنان عساکر چینیه‌یه ضم وعلاوه ایدوب قصور یکرمی بیك عسکرله اورمچه‌یه عودت ایلدی . بوصورتله کاشغر قطعه‌سنده واقع هر برشهرده بولنان چین عسکر ینك مقداری برقاتدها تزیید وتکثیر ایدلمش اولدی .

{ یونّان }

هجرتك ۱۲۷۳ نجی سنه‌سنده چین دولتنك باشنه (یونّان) (۱) ایالتنده ساکن اولان اهالیٔ اسلامیه‌نك عصیان وقیام ایلمسی کبی بر بیوك بلا اچلمش ایدی. کرچه ایالت مذکوره‌ده ظهور ایدن عصیانك کاشغره بر خیلی بعید مسافه‌ده بولنمسی حسبیله بحثمزه تعلق یوق کبی ظن اولنور ایسه‌ده کاشغرك الك صکره‌کی مدهش وقعه‌لری اورادن صیچرایان شراره‌دن ظهور ایتمش یعنی ۱۲۷۷ سنه‌سی اختلالات جسیمه‌سی ابتدا یونّان ایالتنده ظهور ایله اهالیٔ اسلامیه بربرلرندن جسارت الهرق اورادن دور غائیلره سرایت ایدوب نهایت کاشغر شهرنده قرار قیلمش اولدیغندن بو بابده هیچ اولمزسه مختصراً برقاچ سوز یازمق ضرور یدر . مع هذا اوراده مسکون اولان اهالی اسلام اولدیغندن انلرك برطاقم مبالغات ایچنده قاریشمش اولمغله برابر غیر مضبوط اولان وکوندن کونه اونودلمقده بولنان وقایعی

(۱) (یون آن) صورتنده دخی سویلنه‌یور . چین دولتنك برایالتی اولوب (۳۱۷،۱۶۲) کیلومترو مربعنده‌در. ایالت مذکوره‌ده متمکن اهالینك مقداری بعض محلده(۸۲۳،۶۷۰ه) وبعض محلده دخی ۱۸ ملیون اولمق‌اوزره مقید ایسه‌ده اولکیسی صحته مقارندر

TBMM KUTUPHANESI

مختصراً ومجملاً اولسون یازمامق موافق حمیت دکلدر . اویله ایسه بو خصوصه دائر معلومات اعطاسنه باشلیه‌یم .

یونانان ایالتی چینك طرف جنوبیسنده وکاشغرك جنوب شرقیسنده واقع اولوب شمال غربیسنده (تبت) (١) وشمال طرفنده چون آن یاخود (سه چون) وشرق جهتنده قوانقس یاخود (قوانغ ـ تونغ) وشمال شرقیسنده قوتچه او یاخود (قووتچو) ایالتلری وطرف جنوبیسنده ایسه (آنام) (٢) وسیام (٣) حکومتلری وجنوب شرقیسنده تونغ ـ کینغ ایالتی وجنوب غربی طرفنده بیرمان (٤) حکومتی واردر . ٢٢ ایله ٣٦ درجه عرض شمالی و٩٥ ایله ١٠٤ درجه طول شرقیه‌در .

(١) تبت ایکی یه منقسم اولوب بری بیوك دیکری کوچکدر . اولکیسنك مرکز اداره‌سی (لاداق) وایکنجیسنك (لاسه) شهریدر . اهالینك مقداری الی ملیون وکاملاً بودی مذهبنده اولوب لسانلری چین لسانه مشابهدر. تبتك شرقدن غربه طوغری طولی ٢٨٠٠ وشمالدن جنوبه طوغری عرضی‌ده ٩٤٠ کیلومتردر معادنی خیلوجه در. شرقاً چین وشمالاً کوه‌نور وجنوباً یونانان و هند ایله محدود در . زراعتی از اولوب کرچه شال وسائر اقمشه طوقونیلور ایسه‌ده ینه صنایعی سائر محلاره نسبتله یوق حکمنده‌در .

(٢) آنام (عنام) و (آن نام) صورتنده ده تلفظ وتحریر اولنیور . هند چینی‌ده وشرق طرفنده واقع اولوب مقر اداره‌سی التمش ویا یوز بیك نفوسی حاوی (هوئه) یاخود (فوکیریان) شهریدر . مذکور هوئه شهری دکزه ناظر اولوب متین برقلعه‌سی واردر . کاشغرك جنوب شرقیسنده واقع اولوب شرقاً وجنوباً چین دکزی وغرباً سیام وهند و بیرمان ممالکی وشمالاً چینك تونغ ـ کینغ ایالتی ایله محدوددر . اراضیسی (٤٤٠٫٠٠٠) کیلومترو مربعی اولوب بر خیلی معادنی وار در . اناملیلر بت پرست اولوب مقدارلری اون ایکی ملیون تخمین اولنمقده ایسه‌ده مقدار حقیقیسندن زیاده در حرب زمانده یوزیکه یقین عسکر چیقاره‌بیلورایسه‌ده اسلحه‌سی منتظم وکندیلری معلم دکلدر.

(٣) هند چینی‌ده واقع برقرالیت اولوب پایتختی درت بش یوز بیك نفوسی حاوی بانقوق (بانقاق) شهریدر . مجموع نفوسی بش بچوق ملیون قدر اولوب بودی مذهبنده‌در. معادن وحیواناتی چوق‌در .

(٤) هند چینی‌ده در کاشغرك جنوب شرقیسنده واقع اولوب مقر اداره‌سی ماندالای شهریدرکه اهالینك ثلثی مسلمانلردر . بیرمانك نفوسی بعض محلده سکز وبعض محلده دخی اوچ بچوق ملیون تخمین اولندیغی مقید اولوب بودی مذهبنده‌در . بیرمانده انهار وحیوانات مفترسه ومعادن چوق ومحصولات زیاده‌در .

TBMM KUTUPHANESI

ایالت مذکوره‌ده متمکن اولوب مؤخراً برحکومت قویه تأسیس ایتمش و بو اوغورده قانلرینی دوکمش اولان یانتی اهالیٔ اسلامیه‌سی مرشد مالی توصیفنه بالوجوه لایق اولان اولاد عربك مساعیٔ فوق العاده‌سیله اسلامیتی قبول ایلمشدر. هانکی تاریخده قبول اسلام ایتدکلرینه دائر معلومات یوق. اغلب احتماله نظراً ایالت مذکوره‌یه دین اسلامك دخولی ایکنجی عصر هجری اواسطنده‌در. کرچه یانتی (۱) اهالیسی هجرتك ۱۲۶۹ نجی سنه‌سندن بری چین اهالیسندن کوردکلری حقارات اوزرینه اره‌صره مجادلاتده بولنمشلر ایسه‌ده بونلر اوفق تفك اولدیغندن اهمیتلری یوقدر. سنهٔ مذکوره‌ده کی قیاملری ایسه پك جدی ایدی. اختلالك ظهورینه یوزده اللیدن زیاده چینلیلرك و یرکو المسی سبب اولمش ایسه‌ده باشلوجه‌سی شو اولدی‌که :

یانتیلیلرك چین مذهبنه داخل اولمسی حقنده چین دولتی طرفندن بر وقتدنبرو صرف اولنان اقداماتك مثمر اولمامسی اوزرینه پکیندن یونانان ایالتنده واقع (نیان‌فو) (۲) شهری والیسنه بونلرك هرنه وجهله اولور ایسه اولسون تبدیل مذهب ایتلری حقنده شدیداً امرنامه کلمش ایدی. والی ایسه انفاذ امر ایچون درحال طریق حیله یه سلوك ایله دین اسلامی قبول ایده‌رك شو واسطه ایله اهالیی اغفاله قالقیشمش وحالبوکه مرقومك اغفالاتی مسلمانلرك برقاچدها خشنودسزلغنی موجب اولمقدن بشقه هیچ برفائده‌یی مفید اولمامشدر.

مذکور (نیان‌فو) یاخود (لیکیان‌فو) شهرنده بولنان وعلمادن (۳) اولوب غایتله مرعی الخاطر اولان (دودیمه‌شو) (٤) نام ذات مفطور اولدیغی ذکاوتی جهتیله والینك اغفالات وامور دینیه‌یه اولان مداخلاتنك نه‌درجه‌ده

(۱) پانتای (پانتای) صورتنده دخی یاز یلور .

(۲) بعضاً (لیکیان‌فو) صورتنده دخی سویلنه‌یور و یازیله‌یور .

(۳) یونانان ایالتنده بولنان اسلامك توطن ایتدیکی شهرلرده لااقل اعلم علمادن اون ایکی ذاتك بولنمسی عادت حکمنده ایدی .

(٤) مومی‌الیه ذاتاً تالیفو شهری اهالیٔ اسلامیه‌سندن اولەرق اوائل حالنده شهر

TBMM KUTUPHANESI

واره‌جغنی اکلامغله والینك تکلیفات ومداخلات واقعه‌سنه شدتله مخالفت ایلمشدر .

بناءً علیه مومی الیه والینك احکام دینیه‌نك تبدیل و تغییر ایدلمسی حقنده وقوع بولان مداخلاتنك وخامتنی اهل اسلامك ساکن اولدیغی بالجمله شهرلره خفیاً برر قطعه تحریرات ارسالیله بیلدیرمش ودینك محافظهٔ احکامی غیرتنده بولنان وتبدیل مذهبی قبول ایتمیان اهل اسلامك (تالیفو) (١) شهری قربنه خفیاً جمع اولدقلرینی طلب و بیان ایلمشدر . اهل اسلام ذاتاً اوته‌دنبرو کورمکده اولدقلری مظالمدن بیزار اولدیغی جهتله مومی الیهك محرراتی اوزرینه ارتق چین دولتی ربقهٔ اطاعتندن خروج ایچون جوش وخروش ایده‌رك برقاچ کون ظرفنده قرق بیکه یقین اهل اسلام شهرمذکور قربنه جمع و تالیفو شهرینی بالهجوم ضبط ایله مومی‌الیهی اوراده برنجی شاه سلیمان نامیله کندولرینه رئیس انتخاب ایتمشلردر .

بوندن صکره شاه سلیمان باشنده اولان جنود اسلامیه‌یی مهما امکن تنظیم ایله لیکیان فو شهری اوزرینه حرکت ایتمش وشهر مذکوری تحت تضییق ومحاصره‌یه المشدر . شهر مذکور والیسی عسکر اسلامك مهاجماتنی کورنجه شهره قپانوب مقاومت ایلدی . بر مدت صکره ارزاق توکندیکندن تسلیمه حاضرلنمش ایدی . اول اثناده شاه‌سلیماندن شهرك تسلیمی تحریراً تکلیف اولندقده

مذکورده بولندیغی مدتجه هم تجارتله مشغول اولور وهمده شهر مذکورده مقیم اولان علمادن برذاتدن تحصیل علوم ایلر ایدی . اکمال تحصیل ایلدکدن و تأمین معیشته کافی درجه‌ده نائل ثروت ویسار اولدقدن صکره تبدیل مکان ایده‌رك لیکیان فو شهرنده اختیار اقامت وطریق علمیه‌یی اختیار ایله حقوق ومصالح مسلمینی رؤیته مباشرت ایلمشدر. کمالات علمیه وفضائل اخلاقیه‌سی جهتیله مدت قلیله ظرفنده برنجی حکم رتبه‌سنی حائز وشهر مذکور ایله سائر شهرلرده بولنان اهالیٔ اسلامیه‌نك حسن توجهنه نائل اولمشدر .

(١) (طلیفه) و (طالیفو) صورتنده دخی یازیلور .

TBMM KUTUPHANESI

بونی کندی حقنده عین نعمت بیله‌رك نفسنه ومعیتنه طوقونلرنسه چکیلوب کیده‌جکنی وکندیسنك حکومتنی تصدیق ایدوب شهری تسلیم ایده‌جکنی تحریراً بیلدیرمش وشاه سلیمان‌ده بوکا موافقت ایلش اولدیغندن قلعه‌یی تسلیم ایدوب معیتی ایله چین ایچروسنه طوغری چکیلوب کیتمشدر .

بو حوادث پکینه عکس ایتدکده اختلالك تسکینی ایچون درحال شاه سلیمان اوزرینه عساکر کلیه سوق واعزام اولندی . شاه سلیمان ایسه عساکر چینیه‌یی قارشولیوب بر خیلی محاربه‌دن صکره جله‌سنی مغلوب و پریشان ایلدی . بونك اوزرینه پکیندن برقاچ دفعه عسکر کوندرلدی وایشته بو صورتده یونانان ایالتنده اردی ارمسی کسلیان محاربات ظهور ایلدی .

ایالت مذکوره‌نك غرب وشمال حدودنده بولنان ومتفرق بر حالده اولان طوائفدن بعضیسی چاپولجیلق ایچون چینلیلر و بعضیسی‌ده شاه سلیمان طرفنه کچه‌رك محاربلرك عددینی تکثیر ایدر وایشك کسب جسامتله محاربانك اوزامسنه باعث اولورلر ایدی. ایشته ایالت مذکوره‌ده محاربات متعدده وقوع بولوب هر نقدر مسلمانلر یونانلرك بعضیسنده مغلوب اولورلر ایسه‌ده غلبه اکثریا کندی طرفلرنده قالور ایدی .

نهایت چینلیلر باشه چیقه‌میه‌جقلرینی اکلامغله شاه سلیمان اوزرینه عسکر کوندرمکدن صرفنظر ایتدیلر . مشار الیه مؤخراً موقعجه پك مهم اولان (مومیه‌سه) نام شهری دخی ضبط وتسخیر ایلشدر .

شمدیلك بوقدر معلومات کافی اولوب یونانان ایالتنك بوندن صکره‌کی وقایعنی وشاه سلیمان ایله تبعه‌سنك عاقبت احوالنی ایلروده صره‌سی کلنجه بالاطراف ذکر و بیان ایده‌جکمی وعد ایدرم .

TBMM KUTUPHANESI

{ ورود ولی خان توره }

و

{ حق قولی بیکباشی }

هجرتك ۱۲۷۲ نجی سنه‌سنده خوقنده بولنان خواجه‌لردن ولی خان باشنه بر مقدار سرسری طوپلیه‌رق حدوده کلوب حرکات تعرضیه‌ده بولنمش ایسه‌ده چین قره‌غوللرینك تدابیر متیقظانه‌لری سببیله تشبثات واقعه‌سنده مظهر موفقیت اوله‌مامش و ۱۲۷۳ سنه‌سنده ایکنجی بر تجربه‌سنده دخی معیتنده بولنانلرك قلت مقداری جهتیله مجبور فرارورجعت اولمش ایدی. ایرتسی سنه‌ایسه تجارب واقعه‌سندن حاصل اولان انتباه اوزرینه معیتنده سابقندن زیاده‌جه آدم اولدیغی حالده حدود قره‌غوللرینی بردنبره باصدیروب جمله‌سنی بره قدر قیره‌رق کاشغر اوکنده ظهور ایتکله نائرهٔ حرب وقتال قطعهٔ مذکوره‌ده یکیدن کسب اشتعال ایلشدر .

ولی خانك یانده حق‌قولی بیکباشی (۱) وارایدی‌که مومی‌الیهك بودفعه کی ورودی ایلك کلیشندن اوتوزسنه صکره وقوع بولمش ایدی.

ولی خانك معیتنده‌اولان عسکر برطاقم‌مواعیدایله طوپلنمش و برمقدارینك سلاح وحیواننی حق قولی بیکباشی تدارك ایتمش ایدی . ولی خان کاشغر شهریته بلامحار به‌داخل اولوب درحال خانلغنی اعلان ایلدکدن‌صکره التی یدی یکی کاشغر اهالیسندن واطرافدن کلان کوکللولردن وقصوری خوقندلیلردن مرکب اولمق اوزره یدی سکز بیك ادم ایله یکی‌شهر تحت تضییق ومحاصره‌یه

(۱) مومی‌الیه یوز یاشنه قدر معمر اولوب اوتوز یاشنده کنج کبی عمر سورمشدر . بوندن صکره اوچنجی دفعه اوله‌رق اتالق غازی یعقوب خان مرحوم زمانده‌ده کاشغرده بولنمش و بر خیلی زمان مشارالیهك معیتنده استخدام اولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

النمش ایسه‌ده شهرك متانتی ودرونده بولنان چین عسکرینك مقاومت ومکانتی جهتیله یالکز محاصره ایله ضبط اولنه‌میه‌جغی اکلاشلمغله بو دفعه دخی شهرك یاندن مرور ایدن نهر برخیلی فداکارلق ایله شهرك درونه آقیدلمش و بو سبیله چینلیلر تسلیمه مجبور ایدلمشدر . بروایته نظراً :

(چینلیلر بالمجبوریه تسلیم اولمق اوزره ایکن ناگاه شهره امداد اولمق اوزره خارجدن اون ایکی بیك نفردن عبارت برچین اردوسنك ورود ایتمکده اولدیغنی کورنجه همان شهردن چیقوب وکلان چین عساکریله برلشوب محاصرین اوررینه هجوم ایتدیلر . یکی شهر پیشکاهنده برمحاربهٔ خونریزانه وقوع بولوب هر ایکی طرف بودفعه صوك درجه‌یه قدر چالیشمش وچینلیلرله مسلمانلر بوغاز بوغازه بربرلرینه کیریشمشدر .

عساکر اسلامیه هرنقدر موقع محاربه‌ده زیاده‌سیله ثبات وغیرت ایتمشلر ایسه‌ده کندیلرینه نسبةً چینلیلرك مقداری نسبت قبول‌ایتز درجه‌ده اولدیغندن (چونکه عساکر امدادیه ایله یکی شهر چینلیلرینك مقداری یکرمی بیکی متجاوز ایدی) عاقبت دوچار مغلوبیت اولهرق فراره مجبور اولمش ومومی‌الیه ایسه خوقنده فرار ایلمشدر.)

شو روایت ضعیف اولوب ولی خانك حکومتی بو قدر از امتداد ایلدیکی وکاشغر یکی شهرینی ضبط ایلدیکی محققدر .

ولی خان یکی شهرینی ضبط ایدنجه کاشغر شهرینك اطرافنده بولنان بالجمله قراء اهالیسی کلهرك بیعت وسائر طرفلردن دخی برخیلی ادم عرض اطاعت ایلمش وکندیسنك اردوسینه داخل اولمشدر .

مومی الیه تزیید قوت ایتدکدن صکره یکی حصاری دخی برخیلی زحمت ومشقتدن صکره ضبط ایلمشدر . بونك اوزرینه ختن وآق‌صو و یارکند شهرلرینه مأمور مخصوص کوندرهرك کندیسنه تسلیم اولملرینی طلب ایلمش ایسه‌ده مذکور شهرلرده بولنان چینلیلر جواب رد و یرمشدر .

مومی الیه مؤخراً غدارانه معامله‌یه قالقیشوب فضله فضله و یرکو الور ایدی. اهالی بر یاندن مومی‌الیهك اردوسنه ارزاق وحیوان و بر یاندن‌ده کوزلری طویمیان خوقند سرسریلرینه اقچه اعطاسنه مجبور ایدی . خانك

TBMM KUTUPHANESI

خزینه‌سی هر شیدن اول طولق لازم و بونك تأخیری ایسه غیر جائز ایدی .

مالاً بونجه فداکارلقلردن بشقه دشمن قارشوسنده محاربه ایتمك و پوتیلر یاپمق و بر نهر عظیمك مجراسنی تبدیل ایله غایت متین قلعه دیوارلرینی دلهرك ایچرویه آقتمق وزیرزمینده لغم حفر ایچون چالیشمق کبی کوچ وآغر وتهلکه‌لی خدمتلری ایفاایدن اهالی تحت حقارتده طوتیلور و بیوك ومهم مأموریتلردن محروم ایدیلور ایدی . براره‌لق اهالیدن هر کیمك اولور ایسه اولسون النده نحاس وطونجدن نقدر آوانی وار ایسه طوپ دوکمك اوزره طوپلندی .

(مومی‌الیهك مدت حکومتنده سکز قطعه طوپ دوکدیرمکه موفق‌اوله‌بیلدیکی مقیددر. سکز قطعه طوپ اما سکز یوز طوپ قدر حکم سورمش ایدی. یعنی آلات وادواتك وماکینه‌لرك فقدانی جهتیله سکز یوز طوپ اصاغه واعمال اولنمش قدر مشقت چکلش ایدی . بو طوپلری دوکنلر و بو یولده تحمل اولنمز مشقتی چکنلر ینه بیچارکان اهالی ایدی.)

اهالی‌یه جبراً کندی عادتلرینی ترك ایله خوقند عاداتنی قبول ایتملری امر اولنور و مخالف امر حال وحرکتده بولنانلر شدتله مجازات ایدیلور ایدی . مومی‌الیه مظالمی او درجه‌لره واردیرمش ایدی که هرکون درلو درلو بهانه‌لرله برطاقم ادم قتل اولنور ومقتوللرك باشاری نهر کنارینه یغیلور ایدی . اهالی بونك مظالمندن یاتمش اولدیغی جهتله کاشغرك استردادیچون قوجه‌دن مؤخراً کوندریلان چین عسکرینی کمال ممنونیتله استقبال ایلدی .

مومی‌الیه اولنسان محاربه‌ده مغلو بیتك کندی طرفنده قالدیغنی کورنجه درت ماه حکومتدن صکره خوقنده فرار ایلمش واقبالنك مبدل زوال اولمسنه باشلوجه اجرا ایلدیکی مظالم سبب اولمشدر .

بو دفعه دخی کاشغر و یکی حصار اهالیسندن بر مقدار ادم ایله مومی‌الیهك اردوسی افرادندن بر خیلی نفوس عسکر اولدقلرینچون چینلیلر طرفندن قتل اولنه‌جقلری خوفیله مجبورهجرت اولمشدر. بونلرك مجموعی اون بش بیك اولوب کرچه اسکی مهاجرلر کبی دوچار مصائب اولمامشلر

TBMM KUTUPHANESI

ایسه ده ینه برخیلیسی مشقت سفر یه یه تحمل ایده میه رك یوللرده قالمش ایدی.

اهالی چینلیلری کرچه استقبال ایتمشلر ایسه ده چینلیلر بو استقبالی عجزه حمل ایله بیچارکان اهالی حقنده ترتیب جزایه قالقیشمش و ولی خان زمانده خدمتده بولنانلر ارانوب بولنه رق حقلرنده مجازات شدیده اجرا قلنمشدر. علی العموم اهالینك حیوانات وحبوباتی اللرندن النمش ومساجد مسلمین ایله مقدمکی خواجه لرك قبرلری احراق وتخریب ایدلمشدر. چینلیلرك بو دفعه کی مجازاتی اولکیسندن برقاچ قات زیاده اولوب محذرات اسلامیه دن زقاقه چیقمش اولانلرك ناموسی پایمال و اهالیدن هر کیم اولور ایسه اولسون زقاق اورته سنده علناً ضرب وتحقیر ایدلك وشبهه لی اولانلر حقنده کونا کون اذیت وشکنجه ایدلك کبی شنایع اجرا اولنمش ایدی. کندیسنده سودای اختلال اولمیان وحکومت سابقه زمانده مأموریتده بولنمامش ایکن یاکلشلق ایله و یاخود دشمنلرینك غمز وافتراسیله تحت توقیفه النان بیچاره لر قباحتسز اولدقلرینی عرض و بیان ایتدکلری حالده ینه هرکون درلو درلو اذیت اولندقلرندن نهایت حقلرنده عزو اولنان جرایمی مرتکب اولمدقلری حالده شکنجه دن قورتلمق ایچون اعتراف ایدرلر ایدی. اندن صکره؟ اندن صکره نه اوله جق! بیچاره لر ارتق متهملر کبی مجازات ایدیلورلرایدی! مجازات ایسه بشقه برشی دکل (اعدام) ایدی. هرکون یوزلرجه ادمك قتل اولنمسندن عبارت اولان بوشدت هر طرفجه طوپوله ق مورث خوف ودهشت اولمش ایدی.

چینلیلر عادتلری وجهله مقتولرك باشلرینی قلعه قپولری اوکنده کی یولك ایکی طرفنه مخصوصاً رکز اولنان دیرکلره مربوط تیمور قفسلر ایچنه قویه رق تشهیر ایدرلر ایدی.

{ محاکمه }

کاشغره کلانلرك اصل مقصدلری نائل حکومت اولمقدن عبارت ایسه ده هر حالده بونك حصولی قطعهٔ مذکوره اهالیٔ اسلامیه سنك چینلیلرك زیر تحکم ومظالمندن قورتلسنه

TBMM KUTUPHANESI

منوط اولدیغندن مساعیٔ واقعه‌لری شایان تحسین اولمق لازم کلور . فقط بو ذواتك عقللری ایرمزلی ایدی که معیتلرنده جزوی عسکرك قوتی و یالکز بر شهر اهالیسنك امداد ومعاونتی ایله کاشغرکبی برقطعهٔ وسیعه‌نك برکناره تأسیس حکومت ممکن اوله‌مز وچینلیلرك هیچ برغائله‌سی یوق ایکن قوحه بر الکا ـ نصفی مقداری اولسه دخی ـ فتح ایدیلوب هرشهرده تحشداتیمش اولان عساکر کثیرهٔ چینیه قولایلقله مغلوب‌ایدیلوب بولندقلری یرلردن چیقاریله‌مز ؟

اما بونلر کوزل سلاحه مالك یکرمی اوتوز بیك منتظم ومعلم عسکرله کلمش اولسه‌لر ایدی مادامکه عساکر چینیه معلم اولمیوب سلاحلری دخی ایشه یارامز برطاقم اسلحهٔ عتیقه‌دن عبارتدر کثرتنك هیچ براهمیتی اوله‌میه‌جغندن قطعهٔ مذکوره‌نك هر طرفنی بیله ضبط واستیلایه موفق اولورلر ایدی.

کو یلرینی طولدیرمقدن و صیقیه کلنجه فرار ایتمك ایچون هر کون حاضر وتدارکلی بولنمقدن بشقه هیچ برشیٔ دوشمیانلردن نه فائده بکلنیلور ؟ تأسیس حکومت افکارنده اولانلر بویله می حرکت ایدرلر ؟

عجبا کاشغر اهالیسی‌ده بیلرلرمی ایدی‌که الك چوغی درت بشبیك کشیدن عبارت اولان همان هیچ حکمنده برقوتله بویله بیوك برمقصد حصوله کله‌مز ؟ دیمکه انسان غافل بولنمز . الدانمز . فقط هر وقت بدیهی اولان مواد حقنده الدانماملی. حق قولی بیکباشی ایله محمد امین خان کاشغره ایکیشر دفعه کلدیلر وایکیسنده دخی هیچ برشیئه موفق اوله‌مقسزین فرار ورجعت ایلدیلر .

اهالی ایلك کلیشلرنده برشیٔ بیاجقلر ظنی ایله کندیلرینه اویمقده وانلری آدم یرینه صایمقده هایدی معذوردر دیه‌لم لکن ایلك دفعه‌سنده بر چوق ضرره اوغرایه‌رق آجی برتجربه‌ایله اکلادقدن صکره ارتق ایکنجی دفعه‌سنده کندیلرینك سلامتلریچون بونلره روی اتباع کوسترمامللری لازم کلور ایکن یه کندیلرینی ورطهٔ هلاکه آتملرینه نه دیه‌ایدر ؟ (من جرب المجرب حلت‌به الندامه) هر نه ایسه ایکی طرفك بیانلری بودقیقه‌یه واقف اولمدیغیچون حیفا که اورتده ضرردن بشقه هیچ برشیٔ حاصل اولمامشدر.

چینلیلر بودفعه قوتلی برصورتده یرلشوب اهالیی قلدایه‌میه‌جق درجه‌ده ازمش ومقدما عقد ایتدکلری معاهده‌دن همان هیچ برثمره حاصل اولمدیغنی یعنی خوقند اختلاجیلرینك ارقه‌سی النه‌مدیغنی اکلامش اولمغله بودفعه خوقند خانلغیله قدیمدن هیچ برعلاقه ومناسبتلری یوقش کبی طاوراندیلر ومعهود ۱۲۴۷ معاهده‌سنك تجدیدینه قطعا لزوم کورمدیلر .

TBMM KUTUPHANESI

بوحال ایسه خوقند خانلغنك منافعنه طوقنغله ۱۲۷۵ ده خوقند خانی خدایار خان طرفندن تجدید معاهده ایچون کاشغره کلان (نصر الدین سرکار) نام ذات کاشغر حادثاتنه تأسفله خواجه‌لرك کاشغره کچمسی خوقندجه قطعا ارزو اولنمدیغنی و بعدما ارباب اختلالدن هیچ بر فردك کاشغر طو پراغنه کچیرلیه‌جکنی ومعاهده‌نك تجدید ایدلسنی طلب ایلدی .

چین مأمورلری هرنقدر خوقند خانلرینك بو یولده اولان مواعیدینه ارتق اعتماد ایتیوب سفیرك تکلیف وطلبنه اهمیت والتفات ایتمامك ایستمشلر ایسه‌ده بر تجربه دها ایتك وهیچ اولمرسه بووسیله ایله برمدت دها غائله‌سزجه وقت کچیرمك ایچون معاهده‌نك تجدیدینه روی موافقت کوستردیلر . ایشته بودفعه دخی معاهده تجدید اولنمش ومومی‌الیه کاشغره پولتیقه مرخصی تعیین قلنمشدر .

بو زمانه قدر کاشغر اهالئ اسلامیه‌سی بو یله متوالیاً ظهور ایدن محاربادن ونهایت چینلیلره اطاعته مجبور اولو بده ایلرو کلانلرینك اموال واملاکی ضبط ومصادره قلنه‌رق اعدام اولنمسندن غایت ضعیف دوشمش وایچلرنده ایشه کوجه یرار همان هیچ برآدم قالمامش ایدی .

بیچاره‌لرك کورمکده اولدقلری ظلم کسه‌نك وظیفه‌سنده دکل ایدی . اسلام حکومتی اوله‌رق الك یقینده رخوقند خانلغی وار ایدی‌که اوده کندی منافعیچون سس چیقارمامقده ایدی . آسیا اوزمان صاحبسز قالمش بر مرعا حکمنده اولوب هرکس اوته‌ده بروده کزر وهیچ بر کسه بولندیغی محله صاحب اوله‌مز ایدی . اوزمان آسیای وسطی حکومتلرینك هر بری بر بشقه هواده اولدیغی و بونلرك قوتلری ایسه پك جزؤی بولندیغی جهتله میدانده اهل‌اسلامه‌تصاحب ایده‌جك وکاشغر بیچارکانك چکمکده اولدقلری مظالم ایچون چین حکومتنه (الو یرر !) خطاب عظمتکارانه‌سنده بولنه‌جق قوتلی بردولت یوق ایدی.

ظلم اول درجه‌یه واردی‌که بیچارکان اهالی عاقبت زراعت وفلاحتدن

TBMM KUTUPHANESI

بیله ال چکمش و برفقر ومذلت ایچنده امرار اوقات ایلمکده بولنمش ایدی .

فقرای اهالینك چینلیلره ویره‌جکلری ویرکو یی تدارك واعطایه اقتدارلری اولمدیغندن چوجقلرینی چینلیلرك ویا زنکینلرك (١) یانه خدمتکارلقله ویرلرلر و بونلرك بر سنه‌لك اجرتلری اولان اوتوز اوتوز بش غروشی آلوب انکله ویرکولرینی ادا ایدرلر ایدی . مسلمانلرك کوردکاری مظالمك کافه‌سنی چینلیلره عزو ایتمکده بردرجه‌یه قدر حق یوقدر . چونکه ظلمك باشلوجه‌سنی مسلمان اولدقلری حالده چینلیلر طرفندن بر ایشه تعیین اولنمش اولان برطاقم الچق حریفلر اجرا ایدر وچینلیلر نامنه فقرای اهالیدن بر صورت غدارانه‌ده تحصیل ایلدکلری اقچه وسائره‌نك بر خیلیسنی کندی یانلرنده الیقورلر ایدی . مثلا چینلیلر اهالیدن نفوس باشنه بررطوپ بز (٢) ایستیه‌جك اولسه‌لر کندی ملتلرینك خائنی اولان بوحریفلر اهالیدن بش طوپ بز تحصیل ایدر و بر طوپنی چینلیلره ویروب قصورینی کندیلر یچون آلورلر ایدی . چینلیلرك اهالیدن طلب ایلدکلری اشیانك تحصیلنه ایشته ظاهرده مسلمان اولان بو خائن وغدار حریفلر مأمور اولدیغندن خزینه‌لرینی طولدیرمق ایچون اجرا ایتدکلری مظالم قالمز ایدی .

هر حالده قباحت بو حریفلرك آمری اولان وکندیلرینه ظلمده بو درجه‌یه وارمغه برنوع مساعده‌ده بولنان چینلیلرکدر . چینلیلر بوغدار مأمورلرك اجرا ایلدکلری مظالمك چوغنی بیلمزلر ایدی . بیلدکلری شیئه‌ده

(١) بو زنکینلر اهالیدن برخدمته تعیین اولنانلر ودیند اشلری حقنده اجرای مظالم ایله کوپلرینی طولدیرانلردرکه هرنوع تکالیفدن معاف اولدقلری کبی معیتلرنده بولنانلر دخی هیچ بر ویرکو ویرمزلر ایدی .

(٢) کاشغرده نقدك فقدانندن وچینلیلره نقددن زیاده اشیا وارزاقك لزومی اولمسندن ناشی اکثریا اقچه برینه بز . اون . بغدای . ارپه صمان کبی منسوج اشیا وارزاق وحیوانات تحصیل اولنور . چینلیلر شمدیکی حالده دخی اهالیدن ویرکویی بو وجهله المقده‌در .

TBMM KUTUPHANESI

سس چیقارمزلر ایدی یا ! اکر ظلماً النان مالك چوغی کتم وتوقیف ایدیلوبده کندیلرینه پك آزی ویرلدیکنی اکلارلر ایسه ظلم ایدلدیکی ایچون دکل کندیلرینی الداتدقلرینچون بعضاً متجاسرلرینی قتل واعدام واخذ اولنان اموالی همان ضبط واغتنام ایدرلر ایدی !! .

{ ینه خوقند }

خدایار خانك سوء استعمالاتی جهتیله ۱۲۷٤ و ۱۲۷۵ سنه‌لرنده خوقندده غایت دهشتلی صورتده اختلال ظهور ایلدی . اختلالك محرکلرندن باشلوجه‌سی کیم اولسه بکنورسیکز ؟ خدایار خانك سود قرنداشی مله خان ! (۱) عجائب !! اوت همده ارباب اختلالك رئیسی ایدی ! قرنداشنك حکومتنی وقایه ایده‌جك ایکن بالعکس انك علیهنده بولنمق ! اغتصاب سلطنتدن بشقه هیچ بر مقصد ایچون دکل ! کرچه اهالیی ظلمدن قورتارمق ایچون چالیشمقده اولدیغنی بیان ایتمکده بولنمش ایسه‌ده اصل املی موقع حکومته کندیسنك کچمسی ایدی ! .

خدایار خان هر نقدر ارباب اختلالك تأدیبنه چالیشمش ایسه‌ده دشمنلرینك کثرتی وکندی طرفدارانك وبلکه بندکانك ارباب اختلال طرفندن مجلوب اولمسی حسبیله بالاخره مغلوب وبو سبیله تخت امارتی ترك ایده‌رك بخارایه فراره مجبور اولمشدر . بونك اوزرینه مله خان خیلی زماندنبرو حسرتکشی اولدیغی خوقند خانلغنه نائل اولمش واهالی ایسه‌کندیسنی کمال ممنونیتله قبول ایلمشدر . خدایار خان هرنقدر بخارایه فرار ایتمش ایسه‌ده الندن قاچیردیغی شکاری بر دها یقالمق ایچون خوقنده کلمکه چاره ارادی وبوایشه

(۱) میمك فتحی ولامك تشدیدیله مله لغتده صاری دیمکدر عالم وفاضل معناسنه دکلدر. موی البیك سکه ومهرنده دخی مله یازلمشدر بعضیلر مله یی منلا ظن ایتمشلر درکه خطادر

والده‌سنی توسط ایتدیردی . والده‌سی خوقندجه ومله خان نزدنده نفوذلی اولمغله مومی الیهانك شفاعت ورجاسی وحکومت دعواسنده بولنمیوب کندی حالنده اقامت ایده‌جکی حقنده و یرمش اولدیغی تأمینات قو یه‌سی اوزر ینه مله خان خدایار خانك خوقنده اقامت ایتمسنه مساعده ایتمشدر .

خدایار خان خوقنده ال التندن کندیسنه طرفدار بولمغه چالیشمش واره‌سی چوق کچمه‌دن منلا علم قول نام ذاتك تحت ریاستنده اوله‌رق تشکل ایدن فرقهٔ اختلالیه ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده الك صادق ظن اولنان الك خائن چیقدیغندن تکرار بخارایه فراره مجبور اولمشدر . بخارایه وصولنده حکومتك کندیسیچون الیو یرلمسی حقنده اولان بیك رجا ونیازی اوزر ینه بخارا امیری عساکر کافیه ایله حرکت ایلدی.

مله خان بو حالدن خبردار اولنجه عساکر کلیه ایله بخارا عسکرینی استقبال ایلدی . (اوراطوب) (اوراطپه) جوارنده تلاقیٔ صفین وقوعبو- له‌رق خوقندلیلر نائل غلبه اولمش و بخارا عسکری مغلو باً رجعت ایلمشدر . بخارا امیری بونك اوزر ینه بیهوده یره آدم تلف ایتمکدن واز کچمش‌در .

خدایار خان بخاراده اقامت ومله خان دخی خوقنده اجرای حکومت ایلمکده ایکن هجرتك ١٢٧٦ نجی سنه‌سی ماه ذی‌الحجه‌سنده بر کیجه سکز اون خائن مله خانك یاندیغی اوطه‌نك قپوسنی قیروب بردنبره مشارالیهك اوزر ینه هجوم ایتدیلر . مله خان کرچه بوخائنلره شجیعانه مقابله ایدوب ایچلرندن دردینی قا ایله تلف ایتمش ایسه‌ده برآدمك سکز اون ادمه مقابله‌سی ممکن اوله‌میه‌جغی آشکار وکندوسی ایسه بوسوء قصدجیلر طرفندن سکز یرندن زخمدار اولمغله قالك سیلانندن اباقده طورمغه تاب وتوانی قالمیوب یره دوشمش وصاغ قلان خائنلر ایسه بوحالدن استفاده ایدوب درحال هجوم ایله مشارالیهی پاره پاره ایتمشلردر .

بونك اوزر ینه اول وقت طاشکنده اختیار اقامت ایتمکده بولنان ومشار

TBMM KUTUPHANESI

الچك یکنی اولان شاه مراد بك خوقند موقع امارتنه نصب اولنمشدر . مله خانك خوقنده امارتی ایکی سنه قدر امتداد ایلمش واوزرینه هجوم ایدن خانلرك اول وقت هانکی طرفدن سوق اولندیغی اکلاشیلهمامش ایدی . قرائن حاله نظراً بو ایشی اجرا ایدنلر یاخدایار خان ویاخود شاه مراد خاندر .

هر نقدر شاه مراد خان موقع امارته نصب اولنمش ایسهده مدت حکومتی بك چوق سورمدی . اوتاریخده طاشکند اهالیسی خدایار خانی دعوت ایتدکلرندن مشار الیه بخارا امیرندن معیتنه بر مقدار عسکر الهرق طاشکنده کلکله اهالی طرفندن خان انتخاب اولنمشدر . شاه مراد خان بوحالدن خبردار اولنجه علم قولی خوقنده براقهرق طاشکند اوزرینه حرکت ایلدی . خدایار خان مقاومتده ثبات ایتدیکندن شاه مراد خان طاشکندی ضبطه موفق اولهمیوب رجعته مجبور اولمش و خدایار خان ایسه معیتنده کی بخارا عسکری وطاشکند کوکلولریله طیشارویه چیقوب شاه مرادی تعقیب ونهایت خوقندی ضبط وتسخیر ایلمشدر. شاه مراد خان حکومتی بك بادهوا و یرمامك ایچون صوك بر محاربه یی کوزه الدیرمغله خوقند جوارنده غایت شدتلی بر محاربه وقوع بولدی . بو دفعه دخی غلبه خدایار خان طرفنده قالوب شاه مراد خان میدان محاربه ده غائب اولمش وبوندن صکره کندیسنك نه حالده اولدیغنه دائر بر اثر وخبر النهمامشدر .

اشبو محاربه ده علم قول خان کوردیکی مغلوبیت اوزرینه طرفدارانی مستصحباً چکیلوب کیتمشیدی. لکن خدایار خان ایله اوغراشمقدن بتون بتون صرفنظر ایلمدیکندن اره صره مشار الیه اوزرینه هجوم ایلر ایدی. بو ایکیسی بینده آچیلان محاربات برخیلی مدت امتداد ایتمش ومحاربانك بعضیسنده علم قول وبعضیسنده دخی خدایارخان نائل غلبه اولدیغندن محاربانه خاتمه چکیلهمامشدر

بو قارغشه‌لق اثناسنده برکلاه قاپق ایچون (شاروغ) اسمنده بر یمی تورهمش ایدی. بوندن کوره‌رك برقاچ کسه دهاخانلق ادعاسنه قالقیشمش وکرچه

TBMM KUTUPHANESI

موفق اولهمامشلر ایسهده اورتهلقده دوام ایدن فنالغی بر قاتدها تزیید ایتمشلردر

خدایار خان علیهنده ظهور ایدن برچوق رقیبلرله آیرو آیرو مرام اکلا-تمقدن عاجز قالنجه بخارا امیرندن استمداد ایلمش ایدی . لکن بخارا امیری هر نهسببه مبنی ایسه اول ارهلق مشار الیهدن مغبر اولدیغندن طلب اولنان امداد ومعاونتده بولنمدقدن بشقه مقدما مشار الیهك معیتنه و یرمش اولدیغی عسکرینی طرفنه جلب ایلدی . علم قول بوحالدن استفاده ایله مشار الیهك اوزرینه هجوم ایتدکده نائل غلبه اولمش ومشار الیه ایسه طرفدارسز قالدیغندن خوقنده اقامتده جسارت ایدهمیوب تخت حکومتی ترك ایله بخارایه فرار والتجا ایلمشدر . بونك اوزرینه سالف الذکر مله خانك اوغلی اولان سید سلطان (۱) اهالینك انتخابیله علم قول طرفندن خوقنده خان نصب اولنمشدر . علم قول استحصال سلطنت ایچون اوآنه قدر خدایار خان علیهنده بولندیغی حالده رقیبنی مجبور فرار ایلمش ایکن تخت حکومتده کندیسی کچمیوب ده سید سلطانی نصب ایلمسی موقع حکومتده خان سلالهسندن ریسنك بولنمسی اقتضا ایتدیکی ایچوندر .

سید سلطان ایسه تخت حکومتده بك از مدت اوطوره بیلدی . ارهسی چوق کچمهدن کو یا سوءاداره‌سی سببیله علم قول خان طرفندن خلع وموقع حکومته سعید اسمنده خان سلالهسندن بر یسی نصب اولنمش و بونده ایسه قوری برنام اولوب جزوی وکلی هر برامور وخصوص علم قولك ید اداره-سنده بولنمش ایدی .

خدایار خان بخارا امیری طرفندن حسن صورتله قبول اولنهرق حقنده

(۱) اقتدار ومکانت پادشاهانه جهتیله خوقندد موقع امارتنه کچنلرك بك چوغنه فائق و نائل اولدیغی مقام امارته بالوجوه لایق بر ذات فضائلسمات ایدی . لکن اویله برزمانده نائل حکومت اولمش ایدی که اورتهلقده بولنان فنالغی قالدیرمغه وزوربا-لری تأدیب ایلمکه کندیسندن برقاچ درجه زیاده اقتداردده بولنان برادم بیله موفق اولهمز ایدی . بناءً علیه مسند حکومتده بقا بولهمدی .

TBMM KUTUPHANESI

التفات ورعایت اولنمش وسمرقنده اقامتنه مخصوص محل تعیین ایدلمش ایکن بردنبره بخارا امیرینك دوچار نظر غضبی اولهرق (جزاق) نام محله نفی اولنمش وکندوسنه امداد واعانه ایدنلرك درحال قتل واعدام اولنه‌جغی عمومه بیان واعلان ایدلمش ایدی . بو سببله هیچ برکسه وحتی مشارالیهك بندکان وطرفدارلرینك الك صادقلری بیله معاونت ایتمکه جسارت ایده‌مامشدر. یالکز والده‌سنك اره‌صره اعانهٔ نقدیه‌سی کلیر ایدی .

خدایار خان زروهٔ اقبالدن بردنبره منزلهٔ ادباره دوشمش ومنفاسی اولان جزاقك خارجنده کوچك بر قلبه (کلبه) ده کمال ضرورت ایچنده امرار اوقات ایلمکده بولنمش ایدی . مشارالیهك ایام نکبتی برکون منقضیه اولمغله بخارا امیری کندیسنی عفو ایده‌رك نزدینه جلب وکمافی‌السابق خوقند موقع امارتنه کچیره‌جکنی وعد ایله قرین اعزاز ایلمشدر .

﴿ آسیایه عمومیتله برنظر ﴾

کوریله‌یورکه آسیای وسطی اهالیسیله حکمدارلرینك اخلاق چوقدن بری بوزولمش واورته‌لغی بر نفاق وشقاق وفساد اخلاق استیلا ایتمش ایدی . آسیانك بوندن صکره‌کی احوالی دها فنا ایسه‌ده شمدیلك زمانجه بوندن ایلروده‌کی وقوعاتی صکره‌یه تعلیق ایله ۱۲۷۳ دن ۱۲۷۷ سنه‌سنه قدر درت سنه‌لك وقوعاتنه عطف نظر ایتمکده‌یم.

آسیا حکومات اسلامیه‌سنك یکدیکریله اتفاق واتحادی شویله طورسون بر حکومت هیئت ارکانی بیننده بیله اتحاد افکار ! یوق ایدی‌که حکومتك امتداد شوکتی وازدیاد سطوتی ایچون صرف مساعی ممکن اوله‌بیلسون ؟ سلطنت حریصی اولان برطاقم حریفلر یکدیکرینی متعاقب بررطرفدن ظهور ایله ملکی برشورش دائمی التنده خراب ایده‌رك شوکت وقدرت اسلامیه‌یی

TBMM KUTUPHANESI

محو ایتمکه چالیشیر ومقام حکومتده بولنان مستبدلر ایسه بقای اقبالله چون اجرا ایتمك شناعت براقمزلر ایدی . بونلر بقای اقبالدن ذاتاً نائل دولت اولور اولمز قطع امید ایتمش اولدقلرندن هنکام ادبارلرنده ایشه یرامق ایچون کوپلرینی طولدیرمقدن بشقه هیچ برشیٔ دوشمزلر ایدی . بو حاللر ایسه اخلاق عمومیه‌یی بتون بتون بوزمش واهالی‌یه حضور وراحت وثروت وسعادت خیاللرینی بیله اونوتدیرمش ایدی .

آسیای وسطانك او زمانکی شایان تأسف اولان بو حالندن انجق روسیه دولتی استفاده ایدوب کوندن کونه توسیع حدود ایلکده ایدی . دولت مشار الیها ایشته بو ۱۲۷۳ سنه‌سندن ۱۲۸۰ سنه‌سنه قدر سیر یا (۱) حدودندن سیحون نهرینه قدر اولان محللری کاملاً ضبط وتسخیر ایلدی . کرچه روسیه آسیادن ضبط ممالکه یك چوق اول تشبث ایتمش ایسه‌ده ۱۲۷۳ سنه‌سنه قدر پای استیلایی یواش یواش اوزادیر ایدی . تاریخ مذکوردن صکره ایسه استیلا فرقه‌لری عادتا کیدیشله دکل مارش ! مارش ! ایله خطوه انداز اولمشدر .

روسیه‌نك شمدی‌یه قدر دائماً بر حال طغیانده بولنوب هیچ بر وقت فاصله

---

(۱) آسیا قطعه‌سنك شمالنده واقع اولوب روسیه‌ده پولتیقه وسائر جنایات ایله متهم اولان منفیلرك محل اسکانی اولان مشهور برقطعهٔ واسعه‌در. طاغلری اورمانلری کوللری بتاقلق محللری نهرلری حیواناتی معادنی چوق واکثر طرفی غیر منبت وغایت بارد اولوب معتدل جهتلری آزدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۰۸ بیك میل مربع ونفوسی بش التی ملیون قدردر . کاشغر قطعه‌سنك شمال طرفلرنده واقع اولوب شرقاً بحر محیط کبیر وبهرنك بوغازی وغرباً اوروپاده کائن روسیه ممالکی وشمالاً بحر منجمد شمالی وجنوباً ترکستان وچین ممالکی ایله محدوددر. ۱۱۲۳ سنهٔ هجریه‌سنده کشف اولنمش و۱۱۸٤ سنه‌سنده روسیه‌لی لیدقوف نام قپودان سیاحت ایتمشدر. روسلرك سیبریایی استیلایه اصل تشبثلری ۹۰۵ تاریخنده اولوب تاریخ مذکوردن صکره هر طرفنی کاملاً ضبط ایله اهالیسنی تحت اطاعته المشلردر .

TBMM KUTUPHANESI

و یرمیان سیلابهٔ استیلاسی ایسه سیحون نهر ینك (۱) آرال کولنه (۲) منصب اولدیغی محلده کائن (ورا یم) (۳) استحکامندن نبعان ایتمشدر.

(۱۲۷٤ سنهٔ هجر یه‌سندن صکره)

۱۲۷٤دن صکره اوچ اوچ بچق سنه‌قدر کاشغرقطعه‌سنك هیچ برطرفنده حرب واختلال ظهور ایتمامش و بو مدت ظرفنده اهالی کرچه قتال عمومی کبی جزا کورمامش ایسه‌ده برمظالم طاقتفرسا التنده ازلمکده وعادتا کوندن کونه محو اولمقده بولنمش ایدی .

اشبو اوچ سنه نك کذرا نندن صکره ایسه آسوده برحالده کبی اولان کاشغر قطعه‌سنك التی اوستنه کلیرجه سنه همان هرطرفنده نائرهٔ حرب وقتال کال شدت ودهشتله اشتعال ایتمش وکو یا اوآنه قدر مستور اولان وولقان بردنبره یاطلیه‌رق هرطرفه آتش صاچمشدر .

برعصره قریب زماندنبری ظهور ایدن قتال وشورش واختلال قطعهٔ مذکوره‌نك اکثر یا جنوب طرفلرنده وقوع بولوب شمال وشرق طرفلری بو بلایادن مصون اولمش ایدی. کرچه اون اون بش عصردن بری اوطرفلرده دخی اره صره اختلال وقوع بولمش ایسه‌ده برشهر اهالیسی طرفندن اشعال ایدیلان آتش عصیان واختلالدن سائر شهرلر اهالیسی حصه‌دار

(۱) سیحون آسیای وسطی اهالیٔ اسلامیه‌سی بیننده (سیردریا) دیه معروفدر. نهر مذکورك منبعی آسیای وسطی اهالیسی بیننده قره‌قولجی نام نهر عد اولنمقده ایسه‌ده تیان شان طاغلریدر. نهر مذکورك بعض محلنك عرضی پك زیاده اولوب سرعت جریانی موسمه کوره تزاید وتناقص ایدر. ایکی طرفی اکثر محلنده سازلق وقامیشلق اولوب طولی ۱٤۰۰ کیلومتردر .

(۲) یاخود (اورال) کاشغر شهرینك غرب شمالیسنده کائن اولوب طولی ٤۰۰ وعرضی ۲٤۰ کیلومتردر . جیحون وسیحون نهرلرینك منصبیدر .

(۳) استحکامات مذکوره‌نك تاریخ انشاسی بعض محلده (۱۲۵۰) سنهٔ هجریه‌سی اولمق اوزره مقید ایسه‌ده نام مذکور ایله روسیه دولتی طرفندن اورایه استحکام انشاسی (۱۲٦٤) سنه‌سنده‌در .

TBMM KUTUPHANESI

و بلکه خبردار اولمیوب هر زه‌ده براختلال وقوع بولمش ایسه اوشهره وبعضاً برایکی اوچ شهره مخصوص و بوایسه نادراً وقوعبولغله برا بر بردائرهٔ صغیره ایله محدود اولدیغندن جزؤی برمدت صکره تسکین اید یلور وچینلیلر ار باب قیام اوزر ینه بك چوق عسکرله هجوم ایتدیکی وار باب قیام ایسه قارغه در نکی کبی آزه‌جق صیقی کورنجه همان دائرهٔ اتفاقدن ایرلدیغی جهتله‌غلبه چینلیلر طرفنده قالور ایدی .

۱۲۷٤ سنه سندن صکره اولدیغی کبی او یله تکمیل قطعهٔ مذکوره اهالیٔ اسلامیه‌سنك بردن و برآ نده قیام ونهایت درجه‌ده سعی واقدام ایتملری کبی قطعهٔ مذکوره بی باشدن باشه آل قانه قو یه‌جق برمحاربهٔ عظمی اون اون بش عصردن بری وقوع بولمامش ایدی . ایشته شدت ظلم وتعدی در که بو یله برقطعهٔ فسیحه اهالیسنی جانلرندن بیزار وعمومنی بردن فداکارانه برصورتده عصیان واختلاله اجبار ایلشدر !

حاصلی کاشغر قطعه‌سی اوزرنده هیچ بروقتده امثالی مشهود اولمیان برهرج ومرج ظهور ایله هرطرفده نهرلر کبی قان آقوب یوز بیکلرجه آدم تلف اولمش وچینلیلرك اوراده اولان حکومتلری بتون بتون محو ومندرس اولوب بونجه مدتدنبرو اجرا ایلدکاری مظالمك جزاسی و برلمشدر .

(۱۲۷۷) سنه‌سی

هجرتك ۱۲۷۷ نجی سالی که چین اردولرینك تاریخ محو واستیصالیدر ایشته بو سنه‌ده فرانسزلرله انکلیزلر چینلیلرك مقدما عقد اولنان معاهده‌یه رعایت ایلمامسی اوزرینه متفقاً چینه اعلان‌حرب ایلدیلر. هر نقدر چین حکومتی آچیلان بومحاربه‌ده دشمنك تجاوزاتنی منع وانلری ممالکندن طرد ودفع ایچون نفیر عام قالد یرمش و بو بابده برخیلی چالشمش ایسه ده متفقین اردولری اوکلرینه چیقان چین عساکر بنی تار ومار ایتمك کبی پارلاق پارلاق مظفریاته نائل ونهایت برطاقم قلاع ومواقعی یاقوب یقدقدن

TBMM KUTUPHANESI

و پکینك شرقنده و (تونغ چه‌ئو) شهری قربنده واقع (پالی کیـائو) نام موقعده برغلبـهٔ قطعیه چالدقدن صکره پکین شهرینه داخل اولمش وایمپرا - طور هیانغ قونغی پایتختدن فراره مجبور ایدوب چین دولتی ایله کندیلرینـه غایت نافع برمعاهده عقد ایلمشدر (۱) (پکینه داخل اولان فرانسزعسکرینك قوماندانی جنرال « قوزن مونتوبان » وشهرتی ایله برابر سـویلنمك ایستنلور ایسـه « قوزن دومونتوبان وقونت دو پالیقایو » اولوب انکلیز عسـکری قوماندانی دخی لورد (الجین) ایدی .متفین عسکری « کهملل متمدنه‌دندر ! » پکینده یغمایه قویولمشلر وانکلیزلر کویا یغمایه کندیلرینـك تنزل ایتمیـوب بعض اشیای غریبه الدقلرینی وفرانسزلرك پك چوق التون واشیای نفیسه‌یه نائل اولدقلرینی بیان ایتمکده‌ایسه‌ده‌فرانسزلردن بو بابده پك کیروقالمامشلردر ایمپراطورك دست تسخیره کچن صیفیه سرایی کویا چینلیلری عقد معاهده‌یه اجبـار ایچون !. کاملاً غارت ویغما اولنمش ایدی !!. «طرفین عسـکرینه تقسیم ایتمك مأمور بتیله تشـکیل اولنـان مخلتط قومسـیونك دفترنده داخل اولان » اموال منهوبه‌نك ـ الك دون اولمق اوزره تخمـین اولنـان ـ قیمتی ۸۵۰ بیـك فرانق اولوب بونك ٤۲۰ بیـك فرانق قیمتنـده اولانی فرانسز عسکرینه وقصوری‌ده انکلیز عسکرینه اعطا قلنمشدر .)

بو ۸۵۰ بیك فرانق قیمتنده اولان‌اشیادن بشقه غارت اولنان اشیا نقدره؟ اوراسنی

(۱) هیان قونغ پکینی ترك ایتدیکی کبی ایمپراطورلق مقامنه دخی او زمان بش یاشنده اولوب وارث یکانه‌سی اولان اوغلنی ابو چوجغه ابتدا «شیرنغ» ویاخود «شی سیانغ» نامی ویرلمش ایسـه‌ده برسنه صکره ایمپراطور سابقك مغولسـتانده بهول شهرنده وفاتی اوزرینه متـوفانك برادری پرنس چون ایله دیکر برادری پرنس قونغ طرفنـدن مجلس اداره لغوو اعضاسـنك اکثریسی قتل اولنـدیغی وقت «تونغ ـ ش» یاخود « تونکیچ» والك طوغریسی «تونغ ـ چی» عنوانله تحویل اولنمشدر) وبونك صغرسنی حسیلهوصیلکنه وهیئت وکلا ریاسـتنه دخی برادری پرنس قونغی تعیین ایتمشـدر . پرنس قونغ ایسـه ارتق چارهٔ مقاومتك بولنـمیه‌جغنی انکلامغله اوروپالیـلرك تکالیف واقعه‌سنی بالقبول مصالحه‌یی اختیار ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

اللهدن بشقه کسه بیلز !. مدنیتلی هیچ برملته ویرمك ایستمیان ومدنیت وانسانیتدن وسائر آثارینی کوسترهمدکلری برطاقم پارلاق پارلاق شیلردن بحث ایتمکده اولان انکلیز وفرانسز ملت نجیبهسنه بو بابده افترا ایدهیورم ظن ایتمیکز ! و«انلر بویله برشیی ممکن دکل قبول ایتمزلر» دیه سوزلرمی استبعاد ایتمیکز ! بو خصوصك اثباتی پك قولای . هم نه ایله بیلورمسیکز ؟ بالذات جنرال مونتوبانك افاداتیلهکه مومیالیه چیندن کلان آثار نفیسه تصرفی حقنده اوچنجی ناپولیون خاندانی اعضاسیله ایمپراطوریچه اوژنی طرفندن وقوع بولان دعوی اوزرینه فرانسه ملت مجلسی طرفندن تشکیل اولنان تحقیقات قومسیونی حضورنده وقوعاتی برتفصیل نقل وحکایه ایله هر بر حقایق اقرار واعتراف اولنمشدر.

متفقین عسکری یالکز غارت ایله اکتفا ایدوبده ایمپراطورك اون بش یکرمی قدر کوشکلرینمرکب اولان صیفیه سرایینی احراق ایتمهلرایدی پك اوقدر تقبیح اولنمزلرایدی. عجائب ! صیفیه سرایینی نیچون احراق ایتمشلر؟ نایمس غزتهسنك انکلیز عساکریله برابر بولنان ومصالحه ایچون چینلیلر طرفنه کوندریلان برمخبرینی باربار چینلیلر قتل ایتمشلرده انك ایچون !! ... جنرالك افادهسنه نظراً سرایك احراقنی ابتدا انکلیز قوماندانی تکلیف ایتمش وفرانسزلرده هر نقدر بو چیرکین ایشه راضی دکللر ایسهده ! ارتق خاطر ایچون ضروری انلره تبعیت ایتمشلر ایمش !. انکلیز قوماندانك جنرال مونتوبانه بر افادهسی وار . بنجه غایت اهمیتی اولدیغی جهتله مسکوت عنه بکدهم . اوده شودر : «مخبرینی قتل ایتدکلریچون چینلیلره بر جزا ویرمزایسهم صکره نایمسك دیلندن تصل قورتیلورم ؟» ! سبحان الله !!. نایمسك جلب خشنودیسیچون برقوجه سرای یاقیلق!!.

نه دیمك افندم ! برانکلیز قتل اولنسون ! بویله بربیوك جنایته جزا اولمق اوزره اون بش یکرمی پارچه دن مرکب برسرای دکل یوز سرای یانملیدر ! اون انکلیز ایچون ایسه اهالیسیله برابر اون شهر !! ویوز انکلیزك قتلنه بدل دخی تکمیل جهان یانسه چوق دکلدر !!!.. قوجه مدنیلر !.. غرائب احوالکز انسانی حیرتدن حیرته دوشیرمکدهدر !.

{ دورغانیلرك اختلالی }

چین حکومتنك باشنه بو مغلوبیت عظیمهیی تعقیباً بربیوك بلا دها کلمشیدی . اوده دورغانیلرك مجبوراً سلاح عصیانه صارلمریدر . اختلالك ظهورینه ایسه ابتدا ۳۰ یکی کاشغرك شمال شرقیسندن وقصوری چینك ایالات غربیهسیله قالموقستاندن میدان محاربهیه سوق اولنان یوز بیك

TBMM KUTUPHANESI

دورغانی سواریسی (۱) حقنده قوجله وکاشغر ایالتلرینك والئ عمومیسی اولان (شوجونیق طانیق) نام جان جون طرفندن برطاقم معاملات وتحقیرات ناسزاده بولنمسی سبب اولمشدر .

کاشغرك شمال شرقیسنده بولنان دورغانیلر مرقومك درجهٔ افراطده بولنان تعصب جاهلانه‌سی اقتضاسندن اولهرق اوته‌دنبرو حقلرنده اظهار بغض وعداوت ایتکده اولدیغنی بیلدکلری وبوکره چین دولتنك پك زیاده صیقلدیغی بروقتده هیچ بکلمدکلری برمعامله‌یی کوردکلری جهتله همان مرقومی قتل واعدام ایدهرك محاربه‌یه کیتمکه قرار ویرمشلر ایسه‌ده بو دفعه‌لق واز کچوب انتقامی وقت آخره تعلیق ایتدیلر . مرقوم دورغانیلرك بو نیتلرندن هر نصلسه خبردار اولنجه مسلمانلر حقنده اولان عداوتی برقاتدها کسب شدت وانلردن ایستدیکی وجهله برانتقام المق ایچون بونلرك ارسالندن صکره پکین جانبنه عزیمت ایلدی.

پکینه واصل و اول وقت دهامسند حکومتده بولنان ایمپراطور هیانغ قونغك حضورینه داخل اولدقده « الدیغی معلومات موثوقه‌یه نظراً میدان محاربه‌ده بولنان دورغانیلرك دشمن خارجی ایله اتفاق ایدهرك یقینده اعلان عصیان ایده‌جکلری جهتله مملکتلرده قلان دورغانیلرك اشعال نائرهٔ اختلال ایچون تدارکات خفیه‌ده بولندقلری ومتفقین اردولرینك بویله عقلاره حیرت ویریر درجه‌ده مظهر فتوحات اولمالری دورغانیلرك خیانت ودشمنه اعطای معلومات وایفای معاونت ایتمسندن نشأت ایدوب بویله خائن برملتی قرارلرندن واز کچیرمك ایسه حقلرنده شدت کوسترمکه وتأدیبات لازمه‌یی ایفا ایلمکه متوقف ایدوکی وحقلرنده کوستریلان مرحمت وعنایتی

(۱) کاشغر قطعه‌سنده پیاده یوق . عسکرك هپسی سواریدر . پیاده اصولی عسکرلری یعقوب خان زماننده میدانه قونلش وفقط مقدارینك تکثرینه همت ایدلمامشدر . آسیانك سائر طرفلرنده دخی قرون سالفه‌دن بری بویله‌در .

TBMM KUTUPHANESI

ضعفه حمل ایله شیمارەجقلری جهتله بونلرله باشه چیقیله‌میوب ایشك منتج وخامت اولەجغی » زمینده برچوق سوزلرله ایمپراطوری اغفال ایلیوب علی العموم دورغانیلرك خیانتی ایله دشمندن فرار ایتلرینه برجزا اولق اوزره یالکز محار به‌ده بولنانلرینك اموال واملاکنك هدم واحراق واولاد وعیالنك قتل واعدام ایدلمسی امربنی المغله قوجه‌یه عودت ایدوب اشبو ارادەیی تمامی تمامنه اجرا ایلمشدر .

بیچاره دورغانیلر ایسه دشمنله اتفاق ایتمکدن بشقه چین عساکرندن زیاده محار به‌ده ثبات ایله بو بابده قانلرینی دوکمش ایدیلر. واقعا مغلوب واکثر محار به‌ده فراره مجبور اولدیلر . فقط چین عساکریده مغلوبیت واقعه‌ده حصه‌دار اولوب بو ایسه اسلحهٔ جدیده‌نك تأثیرات شدیده‌سنی او آنه قدر کورمامشلرندن نشأت ایلمشدر .

(مغلوبیت واقعه متفقین عساکرینك منتظم ومعلم واسلحهٔ جدیده ایله مجهز بولنمسی سببیله واقع اولوب آکر اوروپالیلرك سلاحلری چینلیلرك صویه اطلاقنه شایان اولان اسلحه‌سنك عینی اولمش اولسه ایدی دشمنلرینه نسبةً قطره حکمنده اولدیغندن کاملاً محو اولورلر ایدی . فرانسزلر انکلیزلر روسلر جزایرده هندوستانده آسیای وسطاده چینده اللرنده‌کی سلاحك شدت تأثیری سایه‌سنده مظهر غلبات وفتوحات اولمشدر. بیك نفرك اون اون‌بش بیك ادمی مغلوب ایده‌رك بش اون مملکت و بر بیوك قطعه‌یی فتح و تسخیر وکندیلرندن تلف اولان برکشی‌یه مقابل دشمنلرندن یوزکشی‌یی قهر وتدمیر ایده‌بیلمسنه نصل امکان ویریلور؟ حالبوکه بوامکان اوروپالیلرك اللرنده بولنان صاعقهٔ بلانك ملیونلرجه ادمی برآنده هلاك ایده‌جك درجه‌ده دهشتنما اولمسیله حاصل اولمقده‌در)

دورغانیلرك کندی حقلرنده عزو اولنان افترا وغیاباً مملکتلرنده وقوع بولان ظلم وجزادن قطعا معلوماتی یوق ایدی . وقتاکه معاهده‌نك

TBMM KUTUPHANESI

عقدی سببیله و یرلان رخصت اوزرینه ۱۲۷۸ سنهٔ هجریه‌سی اواسطنده مملکتلرینه عودت وحسن خدمتلرینه مکافاة ایدیلهجك ایکن بالعکس اولاد وعیاللرینك قتل و افنا و املاك واموالرینك احراق وامحا ایدلدیکنی رؤیت ایتدیلر . ارتق بو حاله صبر وتحمل ایتمکه مقتدر اولهمیه‌رق اخذ انتقام ایچون بروقت معینده عموماً رفع‌لوای طغیان ایدلمسی حقنده خفیاً برلرینه محررات کوندردیلر . بو اتفاق چینك ایالت غربیه‌سنه منحصر اولوب کاشغر قطعه‌سنك شمال شرقی طرفلرنده اولان دورغانیلر ایسه انلردن صکره و باشلوجه اولهرق ایشه تشبث ایتمشدر .

چین ایچریسنده بولنان دورغانیلر وقت معینك حلولنه انتظار ایتمکده ایکن اتی‌الذکر بروقعه اختلالك وقتندن اول‌ظهور ینه سبب اولمشدرشویله‌که : (شیعان) شهرنده بری چینلی ودیکری دورغانی اولان ایکی قوماربار بیننده حاصل اولان معارضه بالاخره منتج مضاربه اولمغله اطرافدن برخیلی کسه هرایکی طرفك معاونتنه قوشمش و ظهور ایدن « وای چینلیلری دوکه‌یورلر! » و« وای مسلمانلری اولدیره‌یورلر!» صدالری ایشك کسب‌جسامت ایتمسی موجب اولمش ایدی . شهر مذکورده بولنان دورغانیلر ذاتاً بر بهانه‌یه منتظر اولدقلرندن همان سلاحلرینه صاریله‌رق وایلرو کلانلرندن اولوب قیام عمومینك باشلوجه مرتب ومشوقلرندن بولنان «شهودارین»اسمنده اولان ذاتی کندیلرینه سردار نصب ایده‌رك راست کلدکلری چینلیی قتل واستیصاله‌قو یولمشلردر .

بو خبر دهشت اثر اوکونده « سوجی » شهرینه واصل اولمغله اورادهکی دورغانیلر دخی « لوحودارین » اسمنده اولان ذاتی سردار انتخابیله رفع لوای طغیان ایتدیلر . مومی‌الیهما اطراف شهرلره کیفیت حال وصورت اختلالی مبین محررات ارسال و بو سببله اشبو ایکی شهردن بشقه قرقدن متجاوز شهر اهالیٔ اسلامیه‌سی اعلان عصیان واختلال ایلمشدر .

اورالرده بولنان چینلیلر کرچه مقابله‌یه قالقیشمش ایسه‌ده هر بری کندی

TBMM KUTUPHANESI

دردینك چاره‌سنده اولدیغی (یعنی برنقطه‌ده بولنه‌مدیغی !) ودورغانیلر ایسه حبل متین اتحاده صاریله‌رق دائما برلرینه معاونتده بولندیغی ! جهتله طرف طرف مغلوب و یوزده طقسانی سیوف اسلامیه‌دن باشنی قورتاره‌میوب مقتول اولمشدر .

اختلال ایدن شهرلرك نصفی لوحودارینك ونصفیده شو حودارینك تحت اداره‌لرینه کیرمش وآتش اختلال ایسه ایکیجه مدت بلا فاصله دوام ایله چینلی ودورغانی اوله‌رق یك چوق ادم قتل اولنمشدر. بو دورغانیلرك مجموعی اول وقت بش‌ملیون قدرتخمین اولنمش‌ایدی. مومی الیهمانك عواقبی صره‌سی کلنجه یازیله‌جقدر.

{ داود خلیفه }

قوجه‌ده بولنان (شو جونیق طانیق) کاشغرك شمال شرقیسنده بولنان (اوروموچه) و (مناس) و (قوطی بك) و (چیدوان) و (سانجو) و (غومه‌تی) و(لوکچون) شهرلرنده کی دورغانیلرك‌چینده کی ارباب قیامك دائرهٔ اتفاقنه داخل اولدقلرینی وکندی شهرلرنده بولنان عساکرچینیه‌نك کثرتی ومتیقظانه‌حرکتی جهتیله رفع لوای اختلال‌ایچون وقت فرصتی‌بکلدکلرینی هرنصلسه خبرالنجه درحال‌بونلر برحیله‌ایله کاملاً تلف ایدلدیکی وهوای‌اختلال وسودای استقلالده بولنان کاشغرك اهالیٔ سائره‌سنه بردرس عبرت کوسترلدیکی صورتده یك یقین زمانده وادیٔ عصیانه انسلاك ویك چوق کسه‌نك دخی بالطبع بویوله انهماك ایده‌جکی مألنده پکینه برعریضهٔ مخصوصه کوندرمش و برمدت صکره انی المآل امر نامه‌یی اخذ ایلمشدر .

« متقرب الحلول اولان قربان بیرامی کونی مذکور الاسامی شهرلر دورغانیلری جامعلرده ادای صلوة ایدرلر ایکن سلاحسز وغافل بولنه‌جقلری جهتله مدافعه‌یه وقت

براغمایه‌رق بالهجوم قتل و استیصال وایلرو کلانلری دردسته پکینه ارسال اولنسون وبونلرك شهرلری اوکون احراق وتخریب اولنوب بوبابده صوك درجهٔ غیرت وفداکاری اختیار ایدلسون »

والیٔ عمومی الدیغی اراده‌یی همان مذکور شهرلرده بولنان چینلیلره باتحریرات اشعار و بو ایشك اجراسنه مأمور اولان چینلیلرده تدارکات لازمه اجراسیله عید اضحانك ورودینه چار چشم ایله انتظار ایلدی .

دورغانیلر چینلیلرك بو یله بر سوء قصدندن معلوماتی اولمامسی حسبیله بر حال غفلتده ایکن والیٔ عمومینك خدمتکارلرندن بر دورغانی قاریسی هر نصلسه کیفیتدن خبردار اولمغله همان قوجه‌ده بولنان دورغانیلره بیان حال وانلرده اشبو خبری علی العجله اورومچه‌ده‌کی دورغانیلره ایصال ایلدیلر واورومچه‌لیلر دخی چینلیلرك « دورغانیلری غافل بوله‌رق باصوب قولایلقله تلف ایتمك » خیالیله طالدقلری خواب غفلتندن استفاده ایتمك وتدبیرلرینی اجرایه وقت براقامق ایچون قربان بیرامندن اول قیام ایتمکه قرار ویردیلر .

اکر بویله قرار ویرمسه‌لر ایدی چینلیلر یوم عیده حاضر بولنه‌رق جمعیتله جامعلره (*) هجوم ایده‌جکلرندن وشهرلری‌هدم وتخریبه قالقیشه‌جقلرندن اول وقت انلره مقابله براز کوج اولور ایدی . حاصلی قربان بیرامندن ایکی کون اولکه ۱۲۷۸ سنهٔ هجریه‌سی ذی الحجه‌سنك سکزنجی کیجه‌سیدر جملةً قیام ایدوب غایت شدت ودهشتلی بر صورتده بولنبدقلری شهرلرده‌کی چینلیلرك اوزرینه هجوم ایله دشمنلرینی برآن اول محو و تلف ایتمك ایچون صوك درجه‌یه قدر چالیشمشلردر .

اختلال ابتدا اورومچه‌دن ظهور ایدوب اوراده بولنان یوز اوتوز بیك

(۱) کاشغرده بولنان ویکرمی بیکدن متجاوز ادم استیعاب ایدن جامعلره عیدکاه تسمیه اولنورکه بونلرده منحصراً بیرام نمازلری قلنور. اهالی اوقات خمسه نمازلرینی بونلره نسبةً اوفق عد اولنان مسجدلرده ادا ایدرلر . جامعلرك تعریفاتی احوال داخلیه قسمنده‌در

TBMM KUTUPHANESI

قدر چینلی کاملاً قتل واعدام وحسابسز اموال غارت ویغما اولنه‌رق شهر مذکورك بر چوق یرلری دخی او قارغشه‌لق اره‌سنده تخریب واحراق اولنمشدر. چین خدمت عسکریه‌سنده بولنان دورغانیلرك سلاحلرینی استصحاباً فرار ایله همجنسلرینه التحاق ایتملری چینلیلری بتون بتون دوچار حیرت ایتمش وبوایسه اهل اسلامك تسهیل مظفریاتنی بادی اولمشدر .

والئ عمومی « دورغانیلری شو یله برتدبیر ایله تلف ایده‌جکم » دیه صاء یبقلقده وصفای درون ایله اوطورمقده ایکن دورغانیلرك قیام ایله چینلیلری محو ایتمکده اولدیغنی خبر النجه فرح وسروری غموم وکدوره مبدل اولوب تدابیر مأیوسانه‌دن اوله‌رق یانینده بولنان یوز بیك عسکردن ٤٢ بیك نفرینی التیشر بیکدن عبارت لواره تقسیم ایله تلف ایدلمکده بولنان چینلیلره امداد ومعاونت لازمه‌ده بولنمق اوزره مذکور شهرلره وسکز بیك نفر ینی‌ده مرور وعبوری کسمك وسیلابهٔ اختلاله برسد حائل اولق یعنی کوچار طرفلرندن شمال شرقی جهتلرینه طوغری کلان یولجیلری اختلالك ظهور ایتدیکی محللره واورالردن کلانلری کوچار طرفلرینه کچیرمیوب سائرطرفلرده بولنان اهالیی اختلالدن خبردار ایتمك ایچون (طوخسون) و(طورپان) شهرلرینه ارسال ایلدی .

اشبو شهرلرده بولنان دورغانیلر کرك اورالرده بولنان چینلیلری وکرك انلره امداد اوله‌رق کلان عساکر چینیه‌یی کاملاً اعدام وفقط کندیلرندن دخی برخیلیسی نائل مرتبهٔ شهادت اولوب او جهتلرده برسنه قدر محاربات خونریزانه دوام ایلمشدر . بونلر اعلان عصیان ایدر ایتز همان باشلی‌باشلرینه برحکومت تشکیل ایدوب ایچلرندن (داود) اسمنده بریسی مقام ریاسته کچیرلمش ومشارالیهه خلیفه عنوانی ویرلمشدر . اشبو (داود خلیفه حکومتی) دائره‌سی داخلنده بولنان چینلیلری تمیزلدکدن صکره برقاچ سنه هیچ برطرفدن خوف واندیشه اوزره اولمیه‌رق دوام ایتمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

حکومت مذکوره کندی اوزرینه تعرض وقوع بولمدیغنی کورنجه مؤخراً چینك ایچریسنده اولوب خیلوجه اوزاق مسافه‌ده اولان وکاشغرك شمال شرقیسنده واوروموچه‌نك شمالنده بولنان (یچان) شهرینه اره‌صره برطاقم دورغانی کوندره‌رك اورالرینی غارت ویغما ایتدیرر ایدی‌که دردست اولنان چینلیلرك کیمی قتل وکیمی اسیر ایدیلوب مؤخراً فروخت اولنور ایدی .

مشارالیهك بو یله سریه کوندرمسی شهر مذکوری ضبط وتسخیر املنه مبنی دکل ایدی . واقعا اوراسنی ضبطه قوت واقتداری وار ایسه‌ده شهر مذکور غایت اوزاق مسافه‌ده بولندیغندن ضبط ایتدکدن صکره محافظه‌سی (انلرجه) مشکل ایدی . داود خلیفه حکومتی حقنده شمدیلك بو قدرجق معلومات کافیدر . برازده بشقه جهتلره بقالم .

{ کوچار حکومتی }

چینلیلر هر نقدر طوخسون وطور پانده یوللری سد و بند واطرافك اختلالدن خبر الهامسنه زیاده‌سیله سعی وجهد ایتمش ایسه‌ده کاشغرك شمال شرقیسنده واقع (کوچار) شهرندن دخی آتش اختلال ظهور ایلمشدر . شویله‌که : قره‌طاغلو سلاله‌سندن (جمال‌الدین خواجه) دورغانیلرك اختلالندن خبردار اولمغله واول‌اره‌لق عالم معناده کاشغر قطعه‌سنك اسلام النه کچه‌جکی تبشیر اولنوب کندیسنه برده قلیچ ویرلمکله همان اشعال نائرهٔ کارزار و بیان کیفیت ایله چینلیلری شاشیردوب بررلرینه امداد ایتمسنه میدان ویرمامك ایچون علی‌العموم اهل اسلامك بر وقت معینده هجوم ایتمسنی اطرافده بولنان اهل اسلامه اشعار ایلدی . کوچار مسلمانلری میدان جلادته اتیله‌رق شهر مذکورده کی چینلیلری کاملاً قتل واعدام ومشارالیهی مقام امارته اجلاس ایلدیلر . مشارالیه اهالینك ازدیاد شوق وجسارتنی موجب اولمق ایچون دشمندن اخذ اولنه‌جق نقود واشیادن هیچ بر شیٔ طلب ایتمیه‌جکنی اعلان وسرعسکر نصب ایتدیکی برادری اسحق خواجه‌یی سکز طقوز بیك عسکرله

TBMM KUTUPHANESI

بورکور(۱) شهرینه اعزام ومومی‌الیه دخی شهرمذکوری‌اهالیسندن برخیلیسی مسلمان اولدیغیچون سهولتله ضبط ایده‌رك اوراده‌کی چینلیلرك چوغنی اعدام ایلدی .

مومی‌الیه اهالیدن بر خیلیسنی معیتنه الوب شهر مذکورك یدی کونلك مسافه‌سنده وکوچارك شرق جنوبیسنده بولنان قورله شهرینه عزیمت وشهر مذکوری دخی مسلمانلرك قلعه قپولرینی کشاد ایتملری سبیله بالسهوله ضبط ایدوب عسکرینی نائل غنیمت ایلدی وبونك اوزرینه قورله‌نك شمال شرقیسنده بولنان قره شهره حرکتله اوراسنی دخی تحت محصره‌یه الدی. والیٔ عمومی قره شهره امداد اولمق اوزره اوتوز بیك نفر سوق وارسال ایلمش و بو اردو ایسه طی مراحل ایده‌رك درت‌بش ساعت ایلروسنده بولنان عشاق داله (۲) یاقلاشمش ایدی . اسحق خواجه بونی خبر الیجه ترك محصره ایله محل مذکوره ایلغار وعسکر ینك نصفندن زیاده‌سنی بوغازی تشکیل ایدن طاغلرك ذروه‌سنه چیقاروب قصور عسکرله بوغازك اوکنده دشمنك ورودینه انتظار ایلدی .

وقتا که دشمن هیچ بر شیدن معلوماتی اولیه‌رق سلمه السلام بوغازی مروره باشلدی اسحق خواجه بر شدتلی آتشله روی استقبال کوسترديکی کبی تپه‌لرده بولنان مسلمانلرك بر قسمی‌ده همان ارقه طرفدن اینوب بوغازك اوبر طرفنی ضبط ایله دشمنك خط رجعتلرینی کسدی و ذروه‌لرده بولنانلر ایسه یاغمور کبی طاش پارچه‌لری قورشون دانه‌لری آتمغه باشلدی. چینلیلر مسلمانلری اوراده هیچ مأمول ایتدکلریچون کمال امنیت وغفلت ایله کلمکده ایکن بردنبره

(۱) کاشغرده قصبه دیه دکر اولنور اورنه حالده برشهردر . کوچارك اوچ کونلك مسافه‌سنده وجانب شرق شمالیسنده کائندر .

(۲) محل مذکور ایکی طاغ ارهسنده کائن بر بوغاز اولوب یانندن اینجه بیوك برده نهر جریان ایدر. دشمن بهمه حال بوغاردن کچمکه مجبور اولوب قره‌شهره بشقه یول یوقدر.

TBMM KUTUPHANESI

بو شدتلی آتشی کورنجه مسلمانلری کندیلرینك درت بش مثلی ظن ایله دوچار خوف ودهشت اولمش وبر خیلیسی چارهٔ نجات بوله‌میوب کندیلرینی نهره آته‌رق غرق وتلف وخسی مقداری ایسه عقللرینی باشلرینه طوپلیه‌جه‌یه قدر مسلمانلرك نشانه‌گاهنه هدف اولمشدر .

چینلیلر نهایت کندیلرینی نهره القا ایله‌کله و یاخود خط رجعتلرینی کسن مسلمانلری یارمق وفراره یول بولمق ایچون چالیشمغله خلاصك امکانی اوله‌میه‌جغنی اکلایوب چار وناچار مقابله‌یه ابتدار ایلدیلر . وقوع بولان محاربهٔ خونریزانه اقشامه‌قدر امتداد ایلمش ومسلمانلر غایت مهم وحاکم نقطه‌لری طوتمش اولدقلرندن بالاخره غالبیت انلر طرفنده قالوب چینلیلرك همان کافه‌سی محو وتلف اولمشدر . فرار ایله قورتیلانلر یوز کشی قدردر . واقعا مسلمانلردن دخی ادم تلف اولمش ایسه‌ده بونلرك نصفی مقداری طاغ تپه‌لرنده وحاکم نقطه‌لرده بولندیغندن دشمنك تأثیر سلاحندن مصون اولمش واشاغیده بولنانلرك تلفاتی ایسه بالنسبه پك دون بولنمش ایدی.

قره‌شهرده بولنان چینلیلر کندیلرینه ورود ایدن عساکر چینیه ایله مسلمانلرك محاربه ایتمکده اولدیغنی ترك محاصره‌دن بش‌التی ساعت صکره خبر النجه معاونتده بولنمق اوزره عشاق دال اوزرینه حرکت ایتدیلر ومیدانی اجساد چینیه ایله عساکر منصورهٔ اسلامیه احاطه ایتمش کورنجه دوچار وله وحیرت اولدیلر. بونلرك کج حرکت ایتملری مسلمانلرایچون خیرلی اولمش وچونکه وصوللری وقوع بولان ملحمهٔ کبرانك ختامی وچینلیلرك کاملاً محو وانهزامی زمانته تصادف ایلمش ایدی. مسلمانلر چینلیلری کورنجه برهیکل غضب کسیله‌رك حوالهٔ سیف مسلول جهاد ایله دشمن اوزرینه هجوم واقتحام ومقدمکی غلبه‌نك نشوه‌سیله او درجه سعی و اقدام ایتدیلرکه برساعته وارمه‌دن دشمن منهزم و پریشان وسیوف اسلامیه‌دن باشنی قورتاره‌بیلانلرکال خوف ودهشتله کریزان اولمشدر . فراریلرك برقسمی قره‌شهره جان آته‌بیلمش ایسه‌ده معقبلر-

TBMM KUTUPHANESI

ده انلرله برابر شهره کیردکلرندن طعمهٔ شمشیر انتقام اولمقدن قورتیلامامشدر .

اسحق خواجه قره‌شهرك ضبطندن صکره اون اوچ کونلك مسافه‌ده واورومچه‌نك جنوب‌غربیسنده بولنان (طور پان) شهری اوزرینه حرکتله اوراسنی دخی تحت محاصره‌یه المش ونهایت چینلیلرك ورود امدادیله مأیوس اولنجه‌مسلمانلره تسلیم اولوب الی‌باغلی تلف اولمامق ایچون جبخانه‌لرینه آتش ویروب کندی کندیلرینی تلف‌ایتملری حسبیله بالسهوله قبضهٔ تسخیره کچیرمشدر . دوانچین وطوخسون شهرلرنده بولنان چینلیلر مسلمانلرك هر کون برکونا فتوحاته مظهر اولمقده بولندیغنی خبر النجه کندی کندیلرینی افیونله هلاك ایتدیلر . اطرافنده‌کی قریه‌لر اهالی اسلامیه‌سی بونی طوینجه مذکور شهرلره کیره‌رك بولدقلری اموالی یغما ایتدکدن صکره کیفیتی طور پانده بولنان اسحق خواجه‌یه اخبار واشعار ومومی‌الیه دخی کلوب اطرافده‌کی محاربادن معلومات المق ایچون چیقاردیغی مأمورلرك کتوره‌جکی خبره منتظراً دوانچین‌ده برمدت اقامتی اختیار ایلمشدر .

(قره شهر وطوخسون وطورپان شهرلری مسلمانلری مذکور شهرلری فتح وضبط ایله کندیلکلرندن کلوب جمال الدینه تابع اولمش ودورغانیلرك ده ایفای معاونت ایلمش اولدیغی حقنده ایروجه برمعلومات وارایسه‌ده طوغریسی یازدیغم وجهله‌در)

{ طارانچیلرك قیامی }

قوجلـه شهری اطرافنده بولنـان شهرلر اهالئ اسـلامیه‌سی که بونلره طارانچی(١) تعبیراولنور اطرافده‌کی مسلمانلرك قیامنی خبرالنجه همان رفع‌لوای اختلال وچین زنجیر تابعیتنی قیره‌رق اعلان استقلال ایله ایچلرندن (علی بك) نام ذاتی کندیلرینه پادشـاه انتخاب ایتدیلر. قیام ایدر ایتز ایلك ایشلری ایلی شهرلری نامیله یاد اولنـان طقوز شهردن چینلیلرك ساکن‌اولدیغی بش شهری

(١) ١١٧٣ سنه‌سـنده ایمپراطور هـیان لونغ زمانـنده قدیم‌ایلی یرینه واطرافنه انشا اولنان شهرلره کاشغر شهرلرینك هربرندن متمیزدن بر مقدار ادم طوپلنوب یرلشدیرلمش و بشقه محله هجرتلرینه مساعده ایدلمامش ایدی. بونلره بو یله هرشهردن طرانوب طوپلندیغی ایچون طارانچی نامی و یرلمشدرکه شمدیکی اهالیسی ابتدا کلانلرك احفادیدر.

TBMM KUTUPHANESI

برایکی کون ایچنده پك بیوك فداکارلقلر اختیار یله عنوةً ضبط ایلمك اولدی . ابتدا والیٔ عمومینك اوطوردیغی شهر تحت محاصره یه النور ایسه اشبو شهرلرك چینلیلری والی یه امداد ومعاونته کلهجکی اشکار اولمغله کار پك دشوار اولور ایدی . کندیلرنده ایسه دیوارلری یقهجق اسلحهٔ نار یه بولنمدیغندن محاصره دن بشقه چاره یوق ایدی . حالبوکه محاصره ایله وقت کچهجکی واو حالده والیٔ عمومی اورالره امداد کوندره جکی بدیهی اولوب بو ایسه موجب مخاطره اولدیغندن عسکر اسلام نقدینهٔ حیاتلر ینی مقصدلر ینك حصولیچون بذل وایثارایله شمشیرشجاعتی سپرایدینه رکٔ واشباح شهدا ایله خندقلری طولدیره رق مردیوانلر وچیو یلروایپلرله قلعه دیوارو برجلر ینه چیقمق کبی توهمی بیله دهشت بخش قلوب اولان مهاجمات غضنفرانه ایله شاهد ظفری درآغوش وفقط بو مبارزان میدان جلادتك برخیلیسی شربت شهادتی نوش ایلدی . بوندن صکره هپسی بریره کلوب والیٔ عمومیی تحت محاصره یه الدی بوائناده قالوق طائفه سندن اولوب مجموع نفوسلری بش التی بیکی متجاوز و بت پرست اولان (صولان) و(چاقار) (شیبر) قبیله لری بو مظفریات وغلباتی کورنجه طوعاً کله رك عرض دخالت و بیان اطاعت ایلدیلر .

سلطان علی بونلری تلطیف وعسکر ینه ترفیق ایله چینلیلری برقاتدها تضییق و بش التی یردن یوتیلر قوره رق شهرك درونندن پك چوق یرلری تخریب ایلمشدر. دشمن یوتی تضییقندن قورتلمق ایچون اره صره شهردن چیقوب مسلمانلر اوزر ینه هجوم ایدر ایدی . طارانجیلر نهایت درجه ده فداکارانی کوزه الدیروب الی سلاح طوتانلر ینك کافه سی میدان رزم ومصافه آتیلمش وحتی طائفهٔ نساسندن یاریسی ذخیره ومهمات طاشیمق کبی محاربه میدانلر ینه قدر صوقیله رق خدمت سفر یه یی اختیار وایکی اوچیوز قدری ده سلاحبدست اوله رق ارکلرله برابر اشغال نائرهٔ کارزار ایلمشدرکه ترکلر عربلر رومالیلر فرانسزلر کبی طارانجیلردن دخی جنکاوران نسوان ظهور ایلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

اسحق خواجه سلطان علینك مظفریات واقعه‌سنی خبر النجه اورومچه‌یه عزیمتله داود خلیفه‌یی الوب برلکده سلطان علی یه معاونته کلدیلر وشهرك محاصره وتضییقنی بر قاتدها تزید وتشدید ایلدیلر . محصورین ایسه بو حالدن مأیوس اولوب والینك تنسیبی وجهله کیمی جبخانه ایله وکیمیده افیونله کندیسنی هلاك ایلمش و برمقداری‌ده کندیسنی صو یه اتمشدر. محاصرین شهرده جبخانه پاطلمسنی قضایه حمل ایتمش ایدی. والینك اشجیسی اولان اسماعیل نام دورغانی قپویی آچوب کیفیتی اخبار ایتمکله شهره کیرمك تلف‌نفسه جسارت ایده‌میان اوچ درت بیك چینلی‌یی قتل واعدام و بولدقلری اموالی ضبط واغتنام ایله اظهار آثار مسرت وداود خلیفه ایله اسحق خواجه ایسه برایکی کون مسافرتدن صکره عودت ایلمشدر.

سلطان علی شهر مذکوری پایتخت اتخاذیله دیکر شهرلره بر قائمقام نصب وتعیین ومقدما عرض تسلیمیت ودخالت وابراز آثار معاونت وصداقت ایدن قالموق قبائلندن (صولان) قبیله‌سی بکنك کریمه‌سنی عقد وتزویج ایلدی داود خلیفه عسکرندن برقاچ یوزسبکمغز اورومچه‌یه مواصلتدن صکره عودتله شهری تسلیم ایتمسنی ویاخود کندیلرینه تابع اولمسنی سلطان علی یه بیان ایتدیلر. سلطان علی هرنه‌قدر بیهوده یره قان دوکلمامك ایچون بوحرکت کستاخانه‌دن واز کچلمسنی بیان ایتمش ایسه‌ده دورغانیلر سوزلرینه کلامیوب شهرك تسلیمنی قطعیاً طلبدن کیروطورمامغله وطارانجیلرایسه «بوقدرقان دوکه‌رك ضبط ایتدیکمز شهری دورغانیلره تسلیم ایده‌میز» زمینده سوزلرله تهدیده قالقیشمغله چار وناچار اوکون محاربه‌یه ابتدار اولندی. دورغانیلر بر فئهٔ قلیله‌دن عبارت اولدیغندن طارانجیلر بونلری بر ایکی حمله ایله پریشان وتارومار وبرچوق تلفات ویردیردکدن صکره فراره اجبار ایلدیلر ومسلمان اولدقلری یچون تعقیب ایتمدیلر .

اسحق خواجه کوچاره مواصلتله جمال‌الدین پادشاه طرفندن زیاده‌سیله

TBMM KUTUPHANESI

مظهر التفات اولدقدن برقاچ کون صکره ایکی کونلك مسافه‌ده وجانب غربیده واقع بای قصبهٔ قلانی (*) اوزرینه حرکت ایلدی. اوراده‌کی چینلیلر مملکتلرینك قلعه‌سی اولدیغندن محاربه ایده‌میه‌جکلرینی بیلدکلری جهتله تسلیم اولدیلر وتحت اسارته آلنوب کوچاره ارسال اولندیلر .

مومی الیه مؤخراً جمال الدین پادشاهدن آلدیغی امر اوزرینه کوچارك اون وبایك سکز کونلك مسافه‌سنده بولنان (آق صو) شهری اوزرینه حرکت ایلدی . شهر مذکور چینلیلری کیفیتدن خبردار اولنجه یدی سکز بیك عسکری ایکی کونلك ایلروده بولنان (قره یولغون) نام محله ارسال ایلدیلر . اون اوچ اون درت بیك نفردن عبارت کوچارلیلر ایله چینلیلر محل مذکورده بوغاز بوغازه بربرلرینه کیریشمش ونهایت چینلیلر عسکر اسلامك بطش وشدت غضنفرانه‌سنه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق مغلوباً فراره مجبور اولمشدر .

کوچارلیلر بونشوهٔ غالبیتله آق صویه کلوب شهری درحال تحت محاصره‌یه آلمش وچینلیلر نهایت خلاصك چاره‌سنی کوره‌مینجه عادتلری وجهله جبخانه ایله کندی کندیلرینی تلف ایتمکله شهر مذکوری دخی بو صورتله ضبط ایلمشلردر .

(آق صو اهالیسنك کندی کندیلرینه عصیان ایله مؤخراً جمال الدینه تابع اولدقلرینی مأمور مخصوص ارسالیله بیان ایلدکلری حقنده برو مسلمانلر سکز یوز نفردن عبارت اولدیغی حالده آق صویی ضبط ایلدکلری ومؤخراً چین عسکرینك قوماندانلرندن سعید بك مسلمانلر علیهنه قالقیشمش ایسه‌ده ینه غلبه مسلمانلر طرفنده قالمش وچین عسکری آق صو جوارنده کائن قلعهٔ مستحکمه‌یه التجا ایلش ایسه‌ده نهایت آق صو شهر امینی کندیسنی وطرفدارانی تلف ایلیوب مسلمانلر قلعه خارجنده بولنان چینلیلری محو وآق صو جهتلریتی کاملاً ضبط ایلش اولدیغی حقنده بربرینی طوتمز ونه اولدیغی اکلاشلمز غایت جاهلانه بردها که ایکی نوع معلومات وار ایسه‌ده مقارن صحت دکلدر) .

(*) قلان بیوك دیمکدر . مذکور قصبه حقیقتده اویله اوفق برقصبه اولیوب عادی برشهر ایسه‌ده کاشغرلیلر شهر دیمیوب بیوك قصبه معناسنه (بای قصبهٔ قلانی) دیرلر .

TBMM KUTUPHANESI

اسحق خواجه بوندن صکره (اوچ طورفان) اوزرینه حرکت ایتمش وشهر مذکور چینلیلری محاربه‌یه جسارت ایده‌میه‌رك تسلیم اولدقلرندن قتل اولنمیوب تحت اسارته النمش ومالاری ضبط اولنمشدر .

{ مطالعه }

مسلمانلرك بعضاً اجرا ایلدکلری قتل‌عامك موافق عدالت وانسانیت‌اولمدیغنی تسلیم ایتمکله برابر عصرلرجه چینلیلردن کوریلان مظالمك انتقامی بشقه برصورتله آلنه‌میه‌جغنی بیان ایدرم. باباسنی چوجغنی حرمنی والده‌سنی و دها آرشدیریلرسه سلاله‌سندن پك چوق کسه‌یی اولدیروب مالنی املاکنی آلمش وکندیسنی مزبله فقر ومذلته آتمرق حقنده هر درلو مظالمی اجرا ایلمش بر چینلی‌یی برمسلمانك ملك دخی اولسه عفو ایده‌میه‌جکی وجزای اعدامی پك آز وخفیف‌کوره‌جکی بدیهی اولوب حال بویله ایکن دشمنك یالکز تحت اسارته النمی پك بیوك انسانیت واثر لطف وعنایت دکلیدر ؟ مدنی اوروپالیلر طرفندن توسیع ممالك غرضیله آچیلان محاربانك همان جمله‌سنده اجرا قلنان برچوق شنایعه ومحاربانك ابتداسندن انتهاسنه دکین ایقاع ایدیلان بیك درلو فجایعه محاربه‌نك ایجابات ضروریه‌سی دیوبده کاشغرلیلرك آلدقلری یاره‌نك آجیسنی چیقار. مق ایچون قصاص حکمنده اولمرق آره صره اجرا ایلدکلری شدتی پك چیرکین کورمك وبو بابده آنلری حقلی طانیمامق انصافسزلقدر .

اسحق خواجه اوچ طورفانك دخی سکز کونلك بعدنده کائن یارکند اوزرینه حرکت ایلدی . شهر مذکورك ضبطنده دوچار مشکلات اولمامق ایچون اول امرده اطرافنده بولنان اورمانلقلرده ساکن دولان طائفه‌سنی جلب ایلمك اقتضا ایتدیکندن محل اقامتلرینه عزیمتله آنلری تحت اطاعت ودائرهٔ اتفاقنه آلمش وعسکرینك انتظامی واستراحت وآرامی ایچون برمدت آنلرك یانده اختیار اقامت ایلمشدر .

یارکند غایت متین وجسیم ودرونده پك چوق چین عسکری مقیم اولدیغندن اوراسنك مسلمانلری اختلاله قالقیشه‌مامش ایدی . ۱۲۷۸ اواخرنده‌ایدیکه برکیجه چین عسکری‌امراسندن مادالیه رتبه‌سنده (که بزه نسبتله قائمقام دیمکدر) بولنان دورغانی طائفه‌سندن محمد علی نام ذات اسلامك رؤساسنی مسجده جلب ایله اختلاله تشویق وتسهیل موفقیت ایچون

TBMM KUTUPHANESI

چین ضابطلرینی برر برر چاغروب قتل ایله قویویه آتمق وکندیسی شهرده دخی برخیلی ضابطی اولدیروب صباحه قارشو مسلمانلری ایچرویه آلمق کبی تدابیری بیان وتقریر ایلدی . مومی الیهك تدابیری جمله طرفندن تحسین وتقدیر ومقتل اولمق اوزره‌ده ایچلرندن بر یسنك خانه‌سی تخصیص اولنمش وایرتسی کیجه یك چوق چین ضابطی جلب ایله قتل واعدام ومومی الیه دخی معیتنده‌کی دورغانیلرله شهره کیروب خفیاً چین ضابطلرینی کشتهٔ سیف انتقام ایلمشدر. مومی الیه اجراآتنك طو یولدیغنی کورنجه قپولری آچوب اهالیی ایچرویه آلمش و علناً هجومه باشلمشدر . درت بش ساعتدن زیاده امتداد ایدن محاربه‌ده مسلمانلر بوکالمغله طیشارویه چیقمغه مجبور اولمش وفقط چینلیلری تحت محاصره‌یه آلمشلردر .

شهرك متانتی وچینلیلرك ثبات ومقاومتی جهتیله محاصره برخیلی زمان ممتد وبو سببله اسلامك فتوری مشتد اولدی واول آره‌لق اسحق خواجه عسکریله ورود ایتمکله شهرك تضییقی برقاتدها تزیید اولندی . چینلیلر اسلامك کسب قوت ایتدیکنی کورنجه کندیلرینی اتلاف ایلمش وصاغ قلان جزؤی المقداری تحت اسارته آلنوب موجود اولان اموال واشیا غارت ویغما اولنمشدر . چینلیلرك امراسندن یکرمی اوتوز کسه ایله درت بشیوز عسکر ایچ قلعه اولان مانچو شهرینه تحصن ایتمش‌ایسه‌ده آلتی ماه صکره بیه‌جکلری توکندیکندن جبخانه ایله اتلاف نفسه مجبور اولمشدر .

(یارکند قوماندانی اهالی ایله عسکردن چونغارلرك اختلال ایتمامك ایچون سلاحلرینی آلمغه قالقیشمسنك اختلالك ظهورینه سبب اولدیغی وارباب اختلالك یارکنده کیجه هجوم ایدوب ایرتسی کونی چونغارلرك اهالی ایله بالاتفاق شهره هجوم ایتدکلری ویارکند عسکری آق صو عسکریله برابر یارکندی محاصره وچونغارلرك دخی بونلرله اتفاق ایلدیکی ومحاصره‌نك مدت مدیده دوامندن صکره چینلیلرك کندی کندیلرینی نغمله هوایه آتدیغی حقنده برو ۱۲۸۰ ده یارکنده ایکی بیك قدر چین عسکری اولوب امین خان اسمنده بریسی شهر امینی اولدیغی ومومی الیه اسحق‌خواجه‌نك تجاوزات وفتوحاتنی کورنجه خوفندن یارکنده بولنان اهالیه چین

TBMM KUTUPHANESI

حكومتك ايولكندن بحثله چينليلره معاونت ايدلمسنى اخطار ايلمسى اوزرينه اهالى موافقت ايلش ونائرهٔ اختلالك هرطرفى استيعاب ايلش اولدبغنى يازكنده متوطن اولان مسلمانلر رؤيت ايللريله بولدقلرى چينليلرى تلفده دوام ايتدكلرندن مومى اليه قورقه‌رق معيتى ايله يازكند قلعه‌سنده تحصن ايلش وعسكرى آره‌سنده بولنان مسلمانلردن ايكى بيك بيچاره‌يى اولديرمش ونهايت محاصره اولنوب چارهٔ نجات كوره‌مينجه كنديسنى ومعيتنى اولديرمش و باقيلرينى‌ده مسلمانلر اولديرمش اولديغى حقنده همان نه اولديغى آكلاشيلمان ومغاير عقل وطبيعت اولمغله برابر حقيقت حالك بتون بتون خلافى اولان بردهاكه ايكى نوع معلومات وارايسه‌ده الكطوغريسى بالايه يازلمشدر) .

يازكندك ضبطى اوزرينه مقام رياسته بر ذاتك نصب وتعيينى ضمننده امرادن مركب بر مجلس عمومى عقد اولنوب بو خصوص موقع تذكره قونلدى . دورغانيلر بوايشه ابتدا محمد على بك سبب اولوب بك چوق خدمتى سبق ايتديكندن انك انتخاب اولنمسنى ادعا وچفتايلر عبد الرحمن حضرتك مقام‌رياسته نصب وتعيينى بيان وانبا ايتمش وكوچارليلرايسه كنديلرى كلمه‌لر ايدى يازكندك فتحى ميسر اوله‌ميه‌جغنى بيان وتذكار وپادشاهلغه اسحق خواجه‌نك تعيين ايدلمسى خصوصنده اصرار ايلمشلردر. هيچ برطرف ادعاسندن دونمديكى جهتله برخيلى مجادله ومنازعه‌دن صكره نهايت مومى اليهمك اوچى بردن امير انتخاب ايدلمش واوچ اميرك بردن حكومت ايتمسى باعث فساد اوله‌جغى اجلدن اميرلر طرفندن دخى (نيازى بك) نام ذات انتخاب ايله اهالينك امور ومصالحى مير مومى اليهك يد امانته توديع ومملكته حاكم نصب وتعيين اولنمشدر. مير مومى اليه ويركو ودعاوى كبى مصالح داخليه‌يى رؤيت ايدوب تسويه‌سندن عاجز اولديغى ايشى متعلق اولديغى طائفه‌نك اميرينه كوندرير وبكلر ايسه كندى طائفه‌سنك معضلات اموريله اشتغال ايدر ايدى . واقعا بر مملكته اوچ اميرك بردن حكومت ايتمسندن تولد ايده‌جك قنالغك بو صورتله اوكى النمق ايستنلمش ايسه‌ده بو حال هيچ بر وقته محذوردن سالم وبويله اوچ اميرله اداره اولنان بناى حكومته ثابت ودائم اوله‌ميه‌جغندن مؤخراً بوندن نتايج مؤلمه ظهور ايلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

(دیکر بر معلـومات نظراً یارکنـدلیلر جمـال‌الدینك امارتنی قبول ایتمیـوب عبدالرحمن امیر انتخاب ایله نیاز بکی معاون نصب ایلمش و برخیلی منازعه‌دن صکره عبدالرحمن ایله برهان الدینك (که اسحق خواجه اوله‌جق) مشترکاً اجرای حکومت ایتمسنه قرار و یرلمشدر . حالبوکه محمد علی بك‌ده امیر ایدی که ایشك طوغریسی یوقاروارده محرردر .)

(ختن محاربانی)

۱۲۸۰ سنهٔ هجریه‌سنده‌ایدی‌که ختن مشایخندن حاجی حبیب الله خواجه‌نك بیوك اوغلی احسان خان اهالیی تشویق ایله چینلیلری تحت محاصره‌یه‌الدی وایکی ای قدر اوغراشدی. نهایت‌چینلیلر هرجهتدن قطع امید ایتمکله کندی کندیلرینی هلاك ایتمش وصاغ قلانلرك برازی مؤخراً مسلمـانلر طرفندن تلف وبرازیده تحت اسارته انمشدر . احسان خان ختنك جوارنده کائن (یورك قاش) و (قره قاش) و (چیره) و (کربه) و (اونیال) و (زاوه) و (پیاله) و (یصی یولغی) ودها سائر بالجمله شهر وقصبه و کویلری ضبط و استیلا وچینلیلری قتل ویا اسـیر ایله مالارینی غارت ویغما ایتمشدر . مومی الیهك بوندن صکره اهالیه ایجلرندن بریسنك پادشاه نصبنی تکلیف ایتمسی اوزرینه عموماً اهـالی مظهر اولدقلری بونجه موفقیت کندیسـنك علو همت وثمرهٔ غیرت وتشویق وترغیب وحسن تدبیری جهتیله حصوله کلدیکندن کندیسنی انتخاب‌ایتدکلرینی بیان‌ایلدیلر. مومی‌الیه‌عمومه کندیسی‌ده علما وصلحادن‌اولوب عقل ودرایت ولطف وعدالتی جمله‌جه مسلم اولان پدرینی انتخاب ایتدیکنی جواباً افاده ایلمکله درحال حبیب الله خانه بیعت اولندی .

مشار الیه عالم وعادل وصـالح وعاقل وکار وشنـاس ومدبر ودشمنلری حقنده تهدیدینی ایقاعه قادر برذات اولمغـله حکومتنك دوام وبقـاسیچون عسکری یتمش بیکه ابلاغ ومهما امکن دائرهٔ انتظامه ادخال ایلدکدن صکره جانب هجازه عزیمت وایفای فریضهٔ حجدن صکره عودت ایلدی وغائله‌سزجه وقت‌کچورمکده‌ایکن یارکنددن نیاز بکك اوتوز بیك عسکرله‌کلمکده اولدیغنی خبر النجه احسـان خانی قرق بیك کشی ایله ختندن چیقاردی . مومی‌الیه

TBMM KUTUPHANESI

زاوه‌نك اوچ ساعت مسافه‌سنده بولنان (قمرى واد) نام زيارتكاه ميدانه نصب خيام اقامت ونياز بك دخى بر مدت صكره مواصلت ايلدى. اثنـاى محاربه‌ده‌احسان خانك برقورشون اصابتيله تسليم روح ايتمسندن ختنليلر زياده سيله حدت وتأسف ايده‌رك غايت شدتلى هجوم ايتديلر. يركندليلر بوصولت وشـدته قارشو طوره‌ميه‌رق مجبور فرار اولمش وختنليلر طرفنـدن تعقيب ايديله‌رك بر خيليسى‌ده اثناى راهده اتلاف ايدلمشـدركه تلفاتك يكونى ١٧ بيكه بالغ اولمش و١٣ بيكى قورتيله‌بيلمشدر. ختنه ١٢٨٣ جمادى‌الاخره‌سنده اورالرينك تحقيق وتفتيش احـوالى ضمننده موسـيو (جونسون) نامنـده بر انكليز ضابطى‌ورود ايتمش ايدى . حبيب الله هندوستان واليسى طرفندن معاونت اميديله اتفاق اولنمسنى تكليف ايتمش ايسـه‌ده اول وقت هندوستان واليسى بولنان (سيرجون لورنس) مشارالبه اهميت ويرمامشدر .

{كاشغر قتالى وصديق بكك حكومتى}

كاشغرده‌كى چينليلر خاقان طرفندن ويركولرينك عفو اولندينى بيان ايله اهالى‌يى تطييب ايتـدكدن صكره اره‌ده باعث برودت اولـامق ايچون بك آچيق حيله‌ايله مسلمانلرك سلاحلرينى طوپلديلر. ايكى‌طرفك متفق اولەجغنه وبر دشمن ظهورنده مسلمانلرك چينليلره معاونت ايده‌جكنه دائر برمعاهده تحرير واحكامنه رعايت ايديله‌جكى مسلمانلرك اعيانى طرفندن يمين ايديله‌رك تمهير اولنمش ايسه‌ده بوده چينليلرك بر صنيعه‌سى ايدى .

بركيجه بر قاچ چينلى كهنه شهره كلوب قپوجيلره بعض كسه‌يى كورمك بهانه‌سيله قپويى اچديرمش وبونلر ايچرويه كيرايكن درحال عسـاكر چينيه بردنبره هجوم ايده‌رك مسلمانلرى قتل واستيصـاله قويولمشدر . مسلمانلر هر نقدر اغاج وتيمور پارچه‌لريله مقابله ايتمك ايستمشلر ايسه‌ده هيچ برتأثيرى كورلميوب نيچه نيچه صبيان ونسوان پايمال خيول تنكيل اولمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

بو قارغشه‌لق اثناسنده (جان لصان) نام کسنه اوچ اوغللرندن ایکیسنی براغوب کندیسنی بیوك اوغلیله برابر قلعه دیوارندن ایپلرله اشاغی‌یه صارقیده‌رق فرار وطاغلرده ساکن قرغزلرك محل اقامتلرینه کیدوب‌اوراده قرار ایلدی. ایرتسی کونی مرقومك فرارینی چینلیلر خبر النجه « باباکزی نیچون صالیوردیکز وبزه نیچون خبر ویرمدیکز ؟ » دیه‌رك قلان اوغللرینی صلب ایلدیلر. جان لصان ایسه چوجقلری کندیسی طوتیلوبده اعدام اولنور ایسه یانینده بولنمسونلر دیه شهرده براقش ایدی .

جان لصان قرغزلرك بکی صدیق بکه وقوع حالی بر صورت سوزشانه‌ده بیان ایدنجه میر مومی الیه بر هیکل حدت وغضب کسیله‌رك یانینده موجود اولان ایکی بیك قرغز جنکاورانی مستصحباً صاعقه‌واری برسرعت ایله کاشغره کله‌رك کهنه شهرینی تحت محاصره‌یه الدی وبر کیجه خفیاً دیوارلره عسکرچیقاره‌رق عنوةً ضبط وچینلیلری عموماً قتل ایلدی. یکی شهری برقاچ کون محاصره‌دن صکره تکرار کهنه شهرینه عودت وبرمدت اجرای‌حکومت ایلمشدر .

شهر مذکورده اولان زادکانك وخواجه‌لر طرفلوسی اولان اهالینك کندیسی کبی طاغی بر قرغزك حکومتنی چکمیوب بالاخره علیهنده عصیان وقیام وتهیهٔ اسباب زوالنه سعی واقدام ایده‌جکی کبی برمدت صکره اطرافده‌کی چینلیلرله حکومات اسلامیه طرفندن تعرض اولنه‌جغنی بیلدیکی جهتله خارجك تسلطاتندن وداخلك فساد واختلالاتندن امین اولدیغی وبقاسنی کوره‌مدیکی بر یرده حکومت ایتمکدن ایسه قرغزلر اوزرنده بکلك ایتمکی دها خیرلی کوره‌رك تخت امارتی خوقنده بولنان بزرك خانه ترك ایتمکه قرار ویردی وبناءً علیه مقام امارته اجلاس قلنمق اوزره بزرك خانك کوندرلمسی رجاسی حقنده یازدیغی تحریرات مخصوصه ایله کاشغرده

TBMM KUTUPHANESI

بولنان دورغانی زادکانندن بریسنی ۱۲۷۸ اواخرنده خوقنده علم قولی خانه ارسال ایلدی .

میر مومی الیهك بزرك خانی انتخاب ایلمسی مومی‌الیه سالف الذکر جهانکیر خانك اوغلی اولوب صدیق بك‌ده جهانکیر خانك همشیره‌سنك اوغلی اولدیغی ایچوندرکه کندیسنك باباسی‌ده (مرمحمد بك)در. کاشغر سفیری خوقنده واصل وعلم قولك حضورینه داخل اولوب مکتوبی تقدیم وکیفیتی شفاهاً دخی عرض وتفهیم ایلدی. سفیرك رجا ونیازی وبزرك خانك موافقتی اوزرینه مومی‌الیه معیتنه قرق‌الی نفرعسکر ویریله‌رك اعزام‌اولندی‌که (یعقوب) بك نام ذات‌ده عسکره بهادر باشی. (بزجه میرالای) نصب اولنمش ایدی.

(صادق‌بکك کویا عن‌اصل کاشغرلی اولوب بواشاده‌کسب نفوذ ایده‌رك اهالی ایله چینلیلرك اموالنی غصب ایتمکده بولنمش وجمال الدین خواجه طرفندن سلطنتك عمومه قبول ایتدیرلمسی ضمننده اطرافه کوندریلان عساکردن کاشغر اوزرینه کلانلری استقبال ایدوب مشارالیهك حق سلطنتنی تصدیق ایله کاشغر اهالیسنه مشارالیهك پادشاهلغنی اعلان ایتمش اولدیغی وکوچارلیلرك بونك‌اوزرینه کندیسنی کاشغره والی نصب ایده‌رك عودت ایلدکدن صکره جمال الدینك تحت تابعیتنده بولنمغی ایستمیان اهالینك افکارنجه کیده‌رك کندی مرامنك حصولنه آلت اتخاذیچون بزرك خانی طلب ایلدیکی حقنده ایروجه برمعلومات وار ایسه‌ده وقوعاتك صورت جریانی بالاده صحتی وجهله یازلمش وصدیق بك قرغز اولوب کاشغر حادثه‌سنده کلمش وکاشغره کوچار-لیلر ورود ایتدیکی جهتله جمال الدینك تحت تابعیتنده کیرمامشدر . دیکر برمعلوماته کوره‌ده صدیق بکك‌اجرای ظلم وتعدی ایله غصب امواله باشلمسی‌اوزرینه اهالی علم خانه سفیر کوندروب تظلم ایتمش اولدقلرندن خان مشارالیه مومی‌الیهی عزل ویرینه یعقوب بکی نصب ایتمشدر حالبوکه کاشغر خوقندك اجزاء ممالکندن اولدیغی‌کبی صدیق بك دخی علم خان طرفندن نصب اولنمش دکل ایدی‌که مشارالیه عزل ونصبه مقتدر اولسون بو یولده اولان روایتلر پك جلی هلانه ایسه‌ده بونلری شو قدرجق اولسون یازوب جرح ایتمسم مؤخراً حقیقت اولمق‌اوزره میدانه چیقار) .

﴿ بزرك خانك حکومتی ﴾

بزرك خان ۱۲۷۹ سنه‌سی ابتداسنده کاشغره واصل وقبول عامه ایله

TBMM KUTUPHANESI

مقام حكومته جالس اولدى. صديق بك بزرك خانك رجا وابرامى اوزرينه موقت برمدت ايچون شهر مذكورده قاله‌رق وزارت اولى مقامنه كچدى ويعقوب بك ايسه خدمات عسكريه ايله اشتغال ايتمكه باشلدى .

يعقوب بك فطرةً غايت ذكى وفعال اولوب سركارده صديق بكك بو. لنمسى هم كنديسنك تفيض وترقيسنى مانع وهمده كاشغر حكومتنك بردائرهٔ صغيره ايچنده قالوب اره‌سى چوق كچمه‌دن رحم مادرده كمالنى بولمقسزين سقوط ايدن جنين كبى دركهٔ اضمحلاله دوشمسنى باعث اوله‌جغنى اكلامغله مير مومى‌اليهك تهيهٔ اسباب زواليله اشتغال واقچه ومواعيد سائره ايله پيدا ايلديكى طرفدارانى معرفتيله بزرك خانى اغفال ايلمش ونهايت صديق بكدن تنفيره موفق‌اولمشدر. صديق بك بزرك خانك حقنده بغض وعداوت وسلب امنيت ايتديكنى واره‌يه كيرن بو شجرهٔ نفاقك يعقوب بكك دست مهارتيله پرورشياب اولديغنى كورنجه بيهوده يره تبريهٔ ذمته قالقيشمقدن ايسه خوقنده كيده‌رك كيفيتى بيان ايله حقنده حسن شهادتى ويعقوب بكك عزل ايدلمسنى مشعر امرنامه استحصال ايتمكى اولى كوره‌رك اول وجهله خفياً خوقنده فرار ايلدى . بزرك خان بونك اوزرينه مير مومى‌اليهك فرارى استرداد سلطنته قالقيشمق ايچون اولديغنه دائر سوزلرله برقاتدها اغفال ايدلمشدر . بزرك خان يعقوب بكدن بشقه كار كذار ادم كوره‌مينجه حقنده اولان‌امنيت و اعتمادينى برقاتدها تزييد ومومى اليهى برچوق عطايا ايله تلطيف ايدوب صديق بكك رتبه‌سنى كندوسنه توجيه و بالجمله امور ومصالحى وكافهٔ اموال واملاك وخزائنى يداداره‌سنه توديع ايلدى. يعقوب بك ايسه النده اولان اقتدار وخزائنى كندو لهنده پك كوزل استعمال ايدوب برخيلى‌كمسنه‌يى كندوسنه طرفدار ولطف واحسانيله منتدار ايلدى. اول اره‌لق يارکند حا كملرندن اسحق خواجه طرفندن سفارتله برايكى ادم كلديلر ويعقوب بكله كوريشدكدن صكره بزرك خانك حضورينه چيقه‌رق يارکند بكلرينك اره .

TBMM KUTUPHANESI

لرینه کیرن نفاق برطرف ایله دائرهٔ اتحاده کیرملری حقنده برنصیحتنامه کوندرلمسنی رجا ایلدیلر . بزرك خان رؤسای قوم اره‌سنده اختلافك ظهوری حکومتك انقراضنی مؤدی اوله‌جغنه دائر برنصیحتنامه تسطیر ویعقوب بکله یارکنده تسییر ایلدی . میرمومی‌الیه معیتنده اوچیوز عسکرله یارکنده واصل اولوب مکتوبی امیرلره ویرمش ایسه‌ده بونلرك هر بری مستقلاً اجرای حکومت ارزوسنده اولدیغیچون هیچ برتأثیری کورلمامشدر . میر مومی‌الیه بو حالی کورنجه کندیسیده برکلاه قاپق ایچون «مادامکه بوراده اوچ امیر وار دردنجیسیده بن اولهیم برامیر دها زیاده‌لنمکله نه اولور ؟» دیمکه قالقیشمش ایدی .

بکلر بوندن دلکیر اولهرق اره‌لرنده‌کی اختلافی برطرف ایله محاربه‌یه قرار ویردیلر . یعقوب بك درحال شهردن چیقوب حربه حاضرلندی . میر مومی‌الیهك عسکری یارکندلیلرك کثرتنه طیانه‌میوب تارومار ومجبور رجعت وفرار اولمش وکندیسی‌ایسه بقیة السیوف عسکرندن طوپله‌بیلدیکی آدملر ایله کاشغره رجعت ایتمشدر . میر مومی الیهك یارکنده بکلك دعواسنه اجتسار وبوکار ناهمواردہ اصرار ایله نهایت یارکندلیلرله محاربه‌یه ابتدار وبالمغلوبیه میدان محاربه‌دن فرار ایتدیکنی بزرك خان خبر النجه «اویویان دشمنی وقتسز ایاغه قالدیردی . یارکندلیلر بونك حرکتی بزدن ظن ایدرلر» دیه غایت حدت ایده‌رك ورودنده جزایه‌چارپمغه وحتی اعدام ایتمکه قرار ویردی .

یعقوب‌بکك طرفدارانی بزرك خانك شدت غضبنی کورنجه میرمومی‌الیهه دها شهره کیرمه‌دن اخبار کیفیت ایتدیلر .

میرمومی‌الیه بونك اوزرینه عودت وکاشغرك اطرافنده بولنان قراءاهالیٔ اسلامیه‌سندن بر مقدار ادم طوپلیوب قوهٔ موجوده‌سی اوچیوزه بالغ‌اولنجه یکی حصار اوزرینه حرکت ایله شهر مذکوری تحت محاصره‌یه الدی . بوخبر کاشغرده شیوع بولنجه طرفدارانندن بشیوز کشی اوچر بشر فرار ایدوب

TBMM KUTUPHANESI

میر مومی‌الیك نزدینه کلدیلر. میرمومی‌الیه سکز یوزه بالغ اولان عسکرندن التی یوز نفری خدمت محاصره‌ده براقه‌رق ایکی یوز کشی ایله اطرافی‌دوره چیقمش واوپال ویان‌داما ویاپچین وقزان کول وفیض آباد و یکی آباد نام قریه‌لری اهالیسنك مسلمان اولمسی حسبیله بلامحاربه ضبط وتسخیر وبونلر. ده بکجی مقامنده اولان بشر اونر چین عسکرینی مسلمان اولدقلری جهتله عسکرینه ترفیق ایدوب تکرار یکی حصاره عودت ایلشدر . بو اثناده یکی حصارك یقینده واقع قزل‌طاغده ساکن اولان قپچاقلردن برطائفه‌نك رئیسی (بوغچه بردار) نام ذات ایکی اوچ بیك قومیله کله‌رك عرض تبعیت ایلمکله عسکر اسلامك مقداری‌تکثر ومحصورینك حزن وکدری‌ایسه تشدد ایلمشدر. چینلیلر محاصره‌نك امتدادندن بیزار ونهایت درجه‌ده یأس وفتوره کرفتار اولدقلری برزمانده محاصرین اسلام لغم حفرینه قیام و بوبابده فوق العاده سعی واقدام ایدنجه چینلیلر بتون بتون قطع امید ایده‌رك جبخانه‌لرینه آتش ویروب کندی کندیلرینی اتلاف ایتدیلر . شهر مذکور بو صورتله ضبط اولنمش وتلف نفسه جسارت ایده‌میانلردن چوغی قتل اولنوب اسلامیتی قبول ایدن درتیوز قدر ارکك ایله صبیان ونسوانه ایلیشلمامشدر .

{ حکومت یعقوب بك دریکی حصار وکاشغر }

یعقوب بك شهر مذکورده اعلان استقلال ایله (علش) نام کمسنه‌یی (دادخواه) یعنی والی نصب وتعیین ایلدی . اول اثناده صدیق بکك خو. قنددن کندی علیهنده برمکتوبی حاملاً کاشغره طوغری کلمکده اولدیغنی خبر النجه اطرافه برطاقم ادملر چیقاروب یوللری باغلدی . صدیق بك تحقیق احوال ایچون چیقاردیغی ادملردن یعقوب بکك اعلان استقلال ایلدیکنی وکندوسنك دردستیچون یوللرك باغلندیغنی خبر النجه کاشغره

TBMM KUTUPHANESI

عزيمتدن صرفنظرله (فارعش) قلعه‌سنه توجه ايلدى. يعقوب بك ايسه غايت سرعتلى برحركتله كنديسندن اول فارعشه واروب محاصره‌يه ابتدار وبواثناده بدخشاندن كلوب تحت اطاعتنه كيرن بيك كشيلك برمفرزه ايله برقاتدها كسب اقتدار ايلدى. بدخشانليلرك نه سببه مبنى كاشغر طوپراغنه كچديكنى اكلامق ايچون براز كيرويه دونه‌لم .

بش التى ماه مقدم بزرك خان چينليلرله ايده‌جكى محاربه‌ده استخدام اولنمق اوزره بدخشان حاكمى جهاندار شاهدن نامهٔ مخصوص ايله بيك كشينك ارسالنى رجا ايلمش وجهاندار شاهده طلب اولنان عسكرى كوندرمش ايدىكه بوعسكر بوزمانده فارعشه واصل اولدى. بزرك خانك امداد ايستمسى چينليلر عليهنده محاربه ايچون اوليوب ياركندك تسخيرنده قوللانمق وبدخشان حاكمنك امداد كوندرمسى دخى اسلامك كاشغرده ترقيسى ايله قوت وسطوتنك تزييدى وبزرك خانك اساس حكومتنك تأييدى ايچون اوليوب ايلروده معاونت بهانه‌سيله بش التى بيك عسكر دها كوندره‌رك كاشغرك ضبطنه يول اچمق ايچون اولوب ايكى طرف دخى غير مشروع برر املده ايدى. انك ايچوندركه نائل مرام اوله‌ميوب بوندن ديكرى استفاده يعنى يعقوب بك بدخشانليلرك سردارينى اچه ومواعيد سائره ايله طرفنه جلب واماله ايلدى. مشاراليه نهايت فارعشه شدتلى برهجومله دخول وصديق بكى برقاچ مخابره‌دن صكره مير مومى اليهمك وقوع بولان نيازى اوزرينه جرمنى عفو ايله خدمتنه قبول ايلمشدر . فارعشده بش اون كون اقامتدن صكره ١٢٨١ اواخرنده كاشغره متوجهاً رخش سوار اجلال وكنديسنك خبر ورودى وآوازهٔ هجومى ايسه كاشغرده غليان افكارى موجب اولوب باعث شورش واختلال اولدى. بزرك خان اكثريتك يعقوب بكك لهنده اولديغنى اكلاينجه محاربه‌يه جسارت ايده‌ميوب مشاراليهك وصولنده مع‌الكراهه مقام امارتى تسليم واهالى ايسه كمال ممنونيتله دست بيعتى تقديم ايلمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

(صدیق بکك طوپلدیغی برمقدار عسکرله هجوم ایتمك ایستدیکی حالده یعقوب بك طرفندن منهزم اولدیغی حقنده‌کی روایت یلان واهالی یعقوب بکك خلعنی دیکر یعقوب بکدن رجا ایلدیکی حقنده‌کی معلوماتده یاکلشدر .

یعقوب بکك یکی حصاردن بیان مظفریاتی ضمننده برطاقم هدایا ایله علم قولی خانه سفرا کوندردیکی ومشارالیهك اول آرەلق وفاتی اوزرینه سفرانك مأموریتلرینی ایفایه موفق اولمقسزین عودت ایلدیکی حقنده‌کی روایتده صحیح نظریله باقدم) .

یعقوب خان بزرك خانه وزیر اعظم رتبه‌سنی توجیه ایلدی . مشار الیهی تلف ایتمامسی آپاق خواجه سلاله‌سندن اولمسی حسبیله اعدامنه هیچ برکسه‌نك راضی اولمیه‌جغنی واعدام ایدر ایسه طرفدارانی بیله کندیسندن نفرت ایده‌رك عموماً اهالینك عصیان ایده‌جکنی بیلدیکی ایچوندر. اوائناده کاشغره تابع حانارق قصبه‌سی زادکانندن و ضابطان عسکریدن مقرب بك مقام حکومتی یقالمق امیله حانارق واطرافنده بولنان کوی وقشلاغلرده‌کی اهالیی « یعقوب بك غاصب وحق حکومت بزرك خانکدر » زمینده سوز. لرله اغفال ودرت بشیوز ادمله رفع لوای اختلال ایلدی . یعقوب بك علی العجله عسکرینی طوپلیه‌رق حانارق اوزرینه عزیمت و قصبهٔ مذکوره میدانده حربه بدأ ومباشرت ایدوب عاصیلری پریشان تارومار ومیر مومی الیهی مجبور فرار ایلدی . مشار الیه اختلاله ذیدخل اولانلرك بعضیسنی قتل وبعضیسنی‌ده حبس ایدوب کاشغره عودت ایده‌رك کویا بو فسادك بزرك خانك تحریکاتیله ظهور ایتدیکنی بیان ایده‌رك مشار الیهی عزل ایله علناً « بزرك خان امور حکومتی رؤیته مقتدر دکلدر . بر کوشه‌ده اوطوروب عبادت ایتسون » دیوب یانه ایکی خواجه ترفیق وکوستردیکی چادر درونده دائمی صورتده اقامت ایتمسنی امر وتنبیه ایلدی .

بواثناده که ١٢٨٢ ده‌در قپچاقلردن درت بش بیك ادم کاشغره کلەرك عرض اطاعت ایلدی. بونلرك باشلرنده قته‌توره وعالم قولینك وفاتندن صکره طاشکند عسکرینك قوماندانی اولان بك محمد وطاشکندك اسکی

TBMM KUTUPHANESI

حاکمی میرزا احمد قوش بکی وحق قولی بیکباشی وار ایدی . میرزا احمدك کاشغره کلسی مقدما یعقوب بکی بر قاچ دفعه اولمدن قورتارمش وبر چوق ایولکلرده بولنمش اولدیغی ومیر مومی الیهك انشته‌سی بولندیغی اجلدن کندوسنك حسن صورتله قبول ایدیله‌جکنی بیلدیکی ایچوندر. یعقوب بك ایسه میرمومی‌الیهی اعزاز وآکرام ایله قبول ایدوب باش وزارت مقامنه کچیردی. میرمومی‌الیهما بربرلریله قرنداش کبی کچنمك ایچون عهد ویمین ایلدیلر. قپچاقلرك آسیای وسطادن نه‌سبیه مبنی کلدیکنی اکلامق ایچون برازده اوجهته باقه‌لم .

{ آسیای وسطایه بر نظر دها }

۱۲۸۱ سنهٔ هجریه‌سنده ایدی که آسیای وسطاده کوندن کونه مظهر فتوحات اولان روس عسکری جنرال جرنایف قوماندانسنده اوله‌رق ۱۲۸۱ رجنبك ۲۵ و۲۶ و۲۷ نجی کونلرنده برمحاربهٔ خونریزانه‌دن صکره چیمکنتی ضبط ایدوب طاشکند اوزرینه یوریمش ایدی . شهر مذکورك والیسی میرزا احمد روسلرك پای تجاوزلرینی قلع وعزم جهانکیرانه‌لرینی منع ایتمکه پك چوق چالیشمش ایسه‌ده روسلرك انتظامات جدیده وسلاحلر. ینك تأثیرات شدیده‌سی مساعیسنی حکمسز براقمش اولدیغندن مغلوب اولان عسکرندن طوپلیه بیلدیکی ادملر ایله خوقنده رجعت ایلمشدر . طاشکند نهایت ۱۲۸۲ صفرینك ۳نجی کونی روسلرك یدضبطنه کچمش وشهر مذکور اوکنده ۱۲۸۲ محرمنك ابتداسنده ویاخود ۱۲۸۱ ذی‌الحجه‌سنك ۲۵ نده وقوع بولان محاربه‌ده علم قول الدینی یاره‌دن شهید اولمشدر. علم‌قول طرفندن مقدما خان نصب اولنان سعید خان امداد اوله‌رق طاشکند اوزرینه حرکت ایتمش‌ایسه‌ده اثنای راهده مومی‌الیهك وفاتی خبر المغله عودتله جیزاق طرفنه فرارایلدی. بوایسه باعث شورش اولوب افراد عسکریه‌دن برطاقمی اردودن

TBMM KUTUPHANESI

ایریلەرق خوقند چارشوسنده قوشاقجی اصنافندن اولان (خدا قولی) نام ذاتی خان سلالەسندندر دیەرك موقع امارته کچیردی (خوقندلیلر قوشاقجیلره بل باغجی دیدکلریچون مومی الیه بل‌باغجی لقبی ویرلمشدر)

قارغشەلق بو قدر اولسه ینه ضرری یوق. بخاراده اولوب طاشکند محاربەسنی وسعید خانك طاشکنده عزیمتی خبر الان (خدایار خان) باشنه بخارالیلرله ترکمنلردن برمقدار ادم الەرق خدا قولینك موقع امارته کچمسنی متعاقب خوقنده هجوم ایلدی. خداقولی خدایار خانك خوقنده برخیلی طرفدارانی اولدیغنی بیلدیکندن خوقنددن فراره مجبور اولمش و قرغز وقپچاقلرله خوقندلیلردن مرکب ۷۰۰۰ سواری و ٤۰۰ پیاده و ۳۰ قطعه طوپی مستصحباً برخیلی زحمت ومشقت‌ایله اوشه واورادن‌ده کاشغرله اوشك اره‌سنده بولنان لانغار نام قشلاغه مواصلت ایلمشدر. بوراده خدایار خانك پیشدارلری یتشمش ایسه‌ده مقاومت شدیده‌یه تصادف ایتدکلرندن مغلوباً رجعته مجبور اولمشدر. خداقولی اورادن حرکتله برقاچ یرده بشراونرکون اقامت ایتدکدن ویوللرده برخیلی مشقت چکدکدن صکره صوفی کرکانه واصل اولمشدر. خدایار خان ۱۲ بیك عسکرله خدا قولیی تعقیب ایدوب برقاچ یری طولاشدقدن صکره صوفی کرکانه کلدی. خدایارخانك پیشدارلری کورینور کورینمز اردوکاهده بر قارغشەلق ظهور ایدوب قپچاقلر اردوکاهی ترك ایله کاشغره متوجهاً طریق فراری اختیار (۱) وقرغزلر ایسه مسلك صداقتده ثبات ایده‌رك خدا قولی ایله برابر الایی وادیسنه طوغری فرار ایتمش وخوقندلیلر ایسه دیکرلرینك فرارینی کورنجه خدایار خانه عرض اطاعت ایتمشلردر. خدایار خان فراریلری جزؤی تعقیب ایله سکسان قدر اسیر الوب خوقنده عودت ایلدی. مشار الیهك بو دفعه‌کی حکومتنده بعض کونا مظالمده بولنمسی وتأیید بنای حکومتیچون بغیر حق قتل نفوسه

(۱) میرزا احمد وسائره ایله کاشغره کلدیکی یوقاروده محرر اولان قپچاقلر بونلر ایدی.

TBMM KUTUPHANESI

قالمیشمسی اهالینك عدم خشنودیسنی موجب اولمشدر . روایت اولندیغنه کوره اهون فیئات ایله الوب تعمیر ویکیدن انشا ایتدیردیکی دکانلری غالی فیئاتله ایجاره ویرمك کبی شان امارته یاقیشمیان بعض احوالده بولنمش ایدی .

بوندن صکره مشارالیه روسیه ایله برتجارت معاهدهسی عقد ایلدیکه معاهده نامهنك (۱) زیرینه جنرال قوفان ایله کندیسی طرفندن ۱۲۸٤ شوالنك تخمیناً ۲٤ نجی کونده وضع امضا اولنمشدر . هجرتك ۱۲۹۰ سنه. سنده سوء ادارهسندن دلکیر اولان برخیلی کسان طاغنره چکیلهرك رفع لوای طغیان ایلدیلر . مشارالیه برخیلی زحمت ایله بو عصیانی تسکین ایلدی تعدیل مسلك ایتیوب اجرای مظالمده دوامی حسبیله ۱۲۹۱ سنهسنده برعصیان دها وقوع بولدی. خدایار خان روسلره مأمور مخصوص ارسالیله بو بابده کندوسنه امداد اولنمسنی طلب ایتمش ایسهده روسلر اوزمانکی پولتیقهلری ایجابنجه خوقندك مصالحنه مداخلهدن امتناع ایلدیلر. مشارالیه بونك اوزرینه کافهٔ قوتنی صرف ایدهرك بوعصیانیده باصدیردی .

روسلر ایله بخارالیلره نقل کلام اولنجه روسیه ۱۲۸۱ ده چکند وطاشکددن بشقه ججندی واوراطپه وزامین وجیزاق ایله آق طاغ اطرافی کبی برخیلی ممالکی فتح ایتمش وآسیادهکی مستملکاتی خیلودن خیلیه توسع املش اولدیغندن ۱۲۸٤ ده (ترکستان) نامیله برایالت تشکیل ووالیلکنی جنرال قوفانه تفویض و۱۲۸۷ ده دخی کاشغرله بخارا ارهسنده طریق مراسلهٔ اولان وزرافشانك اوست طرفنده بولنان اراضیی ضبط وتسخیر ایلدی. اول وقت بخارا امیری مظفرالدین خان هجوم ایدن روسلره قارشو ۱۲۸۳ ده ۲۵ بیك عسکرله محاربهیه قالقیشمش ایسهده بوعسکر درمه چاتمه اولدیغیچون مغلوب و نهایت ججند ایالتنی ترکه مجبور اولمش و ۱۲۸۵ ده دخی دوچار هزیمت اولمغله سمرقند شهریله ایالتنی روسلره تسلیم وسمرقنده ۱۲۸۵ ربیع الاخرینك تخمیناً ۱۸ نجی کونده روسیه ایله تجارت

(۱) خلاصهٔ مألی «روسیه وخوقنده هر ایکی طرفك تجاری سربست تجارت ایدهجك وروس تجارانی ایستدکلری حالده خوقند شهر وقصبهلرینه کاربان باشیلر کوندروب بونلرمعاملهٔ تجاریهنك مطلوب وجهله اجرا وکرك رسمنك محقانه صورتده اخذ واستیفا اولنوب اولندیغنه دائر اخذ معلومات ایدهجك ونقل اولنهجق امتعه واشیادن یوزده ایکیبچق رسم النهجقدر» دن عبارت ایدی

TBMM KUTUPHANESI

معاهده‌سنی (*) قبول وتمهیر ایلشدر. بو محاربانك نتیجه‌سی اوله‌رق بخارا ۳۳۰ بیك عثمانلی التونی تضمینات حربیه اعطاسنه مجبور اولوب روسیه حمایه‌سنه کیردی .

۱۲۸۹ده غایت شدتلی برقولرا ظهور ایله پك‌چوق ادم تلف اولدی. بو قولرا خوقنده‌ده سرایت ایتمش وفقط کاشغره یکمامشدر. آسیاده قولرا بوندن اول ۱۲۴۸ و۱۲۶۵ سنه‌لرنده ایکی دفعه دها وقوع بولمش ایدی .

{کاشغر}

مقرب بك حانارقده‌کی مغلوبیت اوزرینه یارکنده قدر فرار ایله شهر مذکور بکلرینی تمامیله اغفال ویعقوب بك علیهنده درجهٔ نهایه ده اغضاب ایتمش وایستدیکی قدر عسکر ویریلور ایسه یعقوب بکی محو ایده‌جکنی افاده ایلمش اولدیغندن بکلر مومی الیهی هر سوزینی اجرایه مقتدر وبویله محاربه ایشلرنده متفنن وماهر ظن ایدوب قرق بیك کشیلك بر اردو ایله کاشغر اوزرینه کوندردیلر . یعقوب بك حالدن خبردار اولنجه ۱۵ بیك کشیلك براردو تشکیل وسردارلغنه میرزا احمدی تعیین ایدوب کاشغردن حرکت وسابقا محاربه میدانی اولان حانارقه مواصلت ایلدی . بر چاریك صکره مقرب بك‌ورود ایله اردوسنی قوردی .

کرچه طرفین فن حربدن بیخبر ایسه‌ده یعقوب بکله میرزا احمد بك پك‌چوق وخصوصیله‌روس محاربه‌لرنده بولنمش وبالدفعات غالب ومغلوب اولوب بوبابده ایچه تجربه‌لری سبق ایتمش اولدیغندن دائرهٔ انتظامه کیرمکه چالشدیلر وخط حرب تشکیل ایله صاغ قولی میرزا احمد وصول قولی‌ده حق قولی بیکباشی اله آله‌رق کاشغردن کتوریلان اغزدن طوله قوال طوپلری مواقع مناسبه‌یه

(*) معاهده‌نامه خوقند ایله عقد اولنان معاهده‌نك عینی اولوب یالکز بخارا امیرینك بخاراده روس تجارانك امتعه واشیاسیله کاربانلرینك وکندی نفسلرینك هرحالده تمامیٔ امنیتی قضیه‌سنه دقت واعتنایه مجبور اولدیغی فقره‌سی علاوه اولنمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

یرلشدیردیلر. یارکندلیلرده طوپ اولمدیغی کبی بونلر دشمنلری قدر منتظم‌ده دکل ایدی. دشمنك کثرتی طوپ آتشنه وعسکرك انتظامنه غلبه ایتدیکنی واثنای محاربه‌ده قاچه‌سندن یاره‌لنمسنك عسکر بیننده علائم انهزامك ظهورینی مؤدی اولدیغنی یعقوب بك کورنجه یاره‌نك تأثیرینه باقمیه‌رق وعسکرك شجاعت وجسارتنی تزیید وعروق حمیت وغیرتلرینی تحریك ایده‌جك کلمات مؤثره سردواتیانندن صکره یوکسك بر سسله هجوم قوماندانی ویره‌رك اجل وادبار ایله پنچه‌لشمك اوزره الله الله صیحه‌سیله یالکز باشنه دشمنك تا قلبکاهنه آت صالدیردی. عسکر بو خارقهٔ طبیعته ایستر ایستمز پیرو اولوب شدت فوق العاده ایله دشمن اوزرینه هجوم ایلدی. مقرب بك بو صولت شیرانه‌یی وخصوصیله یعقوب بکك اوکنه چیقانلری بطش وشدت قهرمانانه ایله یاروب بیقه‌رق صاعقهٔ بلا کبی اوزرینه کلمکده اولدیغنی کورنجه دوچار خوف ودهشت ومجبور فرار ورجعت اولدی.

یارکندلیلر بتون بتون منهزم وپریشان وهول جانله سمت فراره پویان اولمش وبر خیلیسی دردستله قتل واعدام وبر چوغی‌ده تحت اسارته ادخال قلنمشدر. مقرب بك فرار ایدر ایکن یقالنوب درحال قتل اولندی. یعقوب بك مظفراً کاشغره عودت وایرتسی کونی یکی شهرك محاصره‌سی مذاکراتنه مبادرت ایلدی. اثنای مذاکره‌ده قاچه‌سنه کیرن قورشونی چیقاردیر ایکن شایان حیرت درجه‌ده آجی‌یه تحمل ایلدیکی مرویدر. درت کون صکره یدی سکز بیك عسکرله یکی شهر تحت محاصره‌یه الندی. مقدارلری ۱۰ بیکه بالغ اولان چینلیلر شهردن چیقوب محاصرین اوزرینه هجوم ایدنجه آتش جنك وجدال شراره فشان دهشت اولمش و یعقوب بك سائقهٔ غیرتله ایلرویه واردیغندن چینلیلردن بر مفرزه‌نك النه کچمش ایسه‌ده عبدالله پانصدك همت فداکارانه‌سیله قورتلمشدر. نهایت چینلیلر عسکر اسلامك زور بازوی جلادتنه مقاومت ایده‌میه‌رك مجبور فرار ورجعت اولمش و بر قاچ کون صکره

TBMM KUTUPHANESI

جبخانه‌لرينه آتش ويروب كندى كنديلرينى اهلاك واوچ درت بيكى عقيب استيلاده قبول اسلام ايلمشدر. شهر مذكور پايتخت اتخاذيله برچق ماه صكره يار كند اوزرينه حركت اولنمش وبزرك خان باعث فساد اولمامق ايچون اردو ايله برابر كتورلمشدر .

محاصره اثناسنده بك محمد ايله بزرك خان وصديق بك سكز طقوز يوز قرغز و قپچاغى بالاغفال بر كيجه يار كند اوكندن كاشغريكى شهرينه فرار ايلديلر. يعقوب بك بودفعه پك مشكل برحاله ايدى. عسكرك برقسمى عصيان وفرار وتخت امارتك وارث مشروع وحقيقيسى اولان برخواجه استرداد استقلاله قيام ايلمش ايدى. افراد سائره‌نك دخى وادئ بغى وعصيانه انسلاك واو حاله دشمنك بر ضربهٔ شديده ايله محاصرينى اعدام واهلاك ايده‌جكى مأمول ومحاصره‌ده دوام اولنسه بزرك خان كاشغرده طرفدارانى تزييد و رجعت ايدلسه دشمن عجزه حمل ويا حقيقت حاله مطلع اولوب تعقيب ايليه‌جكى ملحوظ ايدى كه ايشك ايكى جهتى دخى مخاطره‌ليدر . مشار اليه بويله خطرناك برموقعده بيله عزم عاليهمتانه‌سنه فتوركتورمدى وخارجه كندى اضطرابندن رنك ويرمدى. كويا بزرك خانك عصيانى اهميتسز برشئ ايمش كبى طاورانه‌رق بر مهارت فلاطون پسندانه ايله محاصره‌يى ترك ايدوب كاشغره عودت ويكى شهرى حصر وتضييقه مبادرت ايلدى. بك محمد وخامت استقبالى اكلامغله بر كيجه قلعه ديوارندن درت بش كشى ايله اشاغيه اينوب ظلام ليلدن استفاده ايله تركستانه فرار ايلمشدر. محصورين ٤٣ كون تحملدن صكره شهرك نهايت ضبط اولنه‌جغنى اكلامغله ويعقوب بكدن‌ده تأمينات المغله تسليم اولديلر . مشار اليه ايسه بونلرك برقسمنى تلف وبر مقدارينى ينه سلك عسكريه قيد ايلدى وبزرك خانى حضورينه جلب ايله « سنى شمدى اعدام ايتديريرايدم . جدكه باغشلادم ارتق بوندن صكره سنك بورالرده اوطورمقلغك اويه‌مز مكهٔ مكرمه‌يه كوندره‌يم » ديه‌رك مشار اليهى هندوستان

TBMM KUTUPHANESI

طریقیله جانب حجازه (*) ارسال وصدیق بکی ایسه زندانه ادخال ایلدی . میر مومی الیه بر سنه صکره تلف اولمشدر .

بزرك خان تسلیم اولدقدن صکره یعقوب بکك محاربه ایچون قوتی درجهٔ کفایه ده بولنمدیغندن آپاق خواجه‌نك سنجاغنی ترك ایده میوب بزرك خانك یرینه قته توره‌یی خان اعلان ایلش وبونی ترویج مرادینه آلت اتخاذ ایده میه جکنی آکلادیغندن نصلسه قته توره‌نك درت ای صکره وفاتنی متعاقب بزرك خانی عفو ایدوب یکیدن خانلغی ویرمش وختنی بعد الضبط بزرك خانك نفوذی قالمیجه مشار الیهی حجازه اعزام ایله کندوسنك خانلغنی اعلان ایلش اولدیغی حقنده اولان معلومات عوام ناسك افاداتی اوزرینه ضبط اولنمش خرافاتدن عبارت اولوب یعقوب بکك بزرك خان حقنده یارکند وقعه‌سنه قدر معامله‌سی وکاشغردن نه وقت ابعاد ایلدیکی یوقارولرده صحتی وجهله یازلمشدر. واقعا براره‌لق خواجه‌لر طرفلوسی اولان اهالینك جلب خشنودیسی ایله قته‌توره‌نك مظالم مجنونانه‌سی کوسترلمك ایچون مومی الیهه بر مأموریت ویرلمش ایدی . لکن بومأموریت والیلك درجه‌سندن زیاده اولیوب زمام اداره حکومت ایسه یعقوب بکك النده ایدی. مشار الیهك قته‌توره‌یی اهالینك شکایتی اوزرینه حبسه آتوب مؤخراً اعدام ایلدیکی حقنده‌ده بروایت واردر .

یعقوب بك دماغنده فساد اولانلری برر برر تنکیل وتأدیب ومملکتك اصلاح واعمارینه چالشدیغی کبی عسکری دخی مهما امکن تنظیم وترتیب ایلدکدن صکره ارتوج شهرینه توجیه رأیت بسالت وشهر مذکورك بکی محمود بك ایسه اوچ درت بیك عسکریله استقباله چیقوب عرض اطاعت ایلمشدر(**) بوندن صکره طاغلق ایچنده وغایت صرب ومهم برموقعده بولنان صارقول

(*) مشارالیه مکهٔ مکرمه‌ده بر مدت اقامتدن صکره طاشکنده کیتمش وبر دها کاشغره ایاق باصمامشدر. مکه‌یه دکل بخارایه کوندرلدیکی حقنده بر روایت وار ایسه‌ده یا کلشدر. مشار الیهك بالاختیار مقام حکومتی یعقوب خانه تسلیم ایله « سن بو امارتك اهلیسك ایشته امارتك تأسیس اولندی ارتق وطنی اجانبدن تخلیه وظیفه‌سنی اونوتمه » دیوب کندیلکندن مکه‌یه کیتدیکی حقنده‌کی معلومات یاکلشلغیله برابر پك تحفدر. مسند حکومتی هانکی بر ادم یبانجی بر ادمه وباخصوص رقیبنه تسلیم ایدر ؟

(**) شهرمذکور اهالیسی صدیق بکك کاشغره ورودی‌اثناده قیام‌وعصیان ومحافظ اولان یوز التمش‌قدر چینلی‌یی قتل‌واعدام ایتمش وبوزمانه‌قدر کندی‌کندیلربنه اداره اولنمقده بولنمشلرایدی.

TBMM KUTUPHANESI

قلعه‌سی محاصره اولنمش وبکی اولان الغی بکك فراری اوزرینه بلا محاربه تسلیم اولمغله محمد بابا طوحساوه اورایه قائممقام نصب ایدلمشدر .

صارقولك ابتدا عرض تبعیت ومؤخراً الغی بکك بعض محلارده‌کی قار یشقلقدن استفاده ایده‌رك مخالفت ایلدیکی ویعقوب بکك ۱۲۸٦ ده اوزرینه کیدوب مومی الیهك عسکریله برابر تلف اولدیغی بعض محلده مقید ایسه‌ده پك یاکلشدر . الغی بك تلف اولیوب فرار ایله اوته‌ده بروده کزدکدن صکره کاشغرك حادثهٔ اخیره‌سنده عودت ایلشدر .

بو اثناده یکی حصارك قربنده‌کی قزل طاغده ساکن قرغزلردن ایکی اوچ قبیله کلوب عرض تبعیت ایلدیلر . یعقوب بك بوندن صکره مارال باشنك (*) ضبطنه تشبثله عسکرك بر قسمنی میرزا احمد قوماندانسیله سرعتلی بر صورتده سوق واعزام وقسم کلیسنی ده کندیسی استصحاب ایده‌رك میر مومی‌الیهدن صکره تحریك لجام ایلدی. مارال باشنده بولنان چینلیلرك مقداری ۱۷ بیك اولوب الحق اسلامك صولت متزایده‌سنه بر مکانت فداکارانه ایله مقابله ایتمش وایکی آی قدر غایت شدتلی تضییقه تحمل ایلمشدر . قلعه غایت متین اولدیغندن کاشغرده اول وقت موجود اولان قوال طوپلرله تخریب ایدیلهمامش وشهرك ایچی پوتی (**) ایله طوپه طوتلمش ایسه‌ده بوندنده پك اوقدر فائده کورلمامشدر . نهایت نردبانلر طیایه‌رق وچیویلر قاقه‌رق برجلره

(*) اورمانلق ایچنده غایت متین ومستحکم برشهراولوب اطرافندن اوفق وییوك برچوق انهار جریان ایتمکله اراضیسی غایت منبت ومحصولداردر . فن حربیجه‌مهم برموقعده وتکمیل یوللرك مرکزنده بولندیغندن هرکیم اوراسنی ضبط ایدرسه اطرافه حاکم اولور. شهر مذکوردیوارینك عرضی ۲۲ وارتفاعی ٤۰ ارشون اولوب ایچی صو ایله طولو برخندق ایله محاطدر .

(**) درونی طوپله دوکلمك ایستنیلان قلعه دیوارینك بر بچق ارتفاعنده طوپراقدن یاپلمش بر قله اولوب مائل وشوحالنده اولان ارقه طرفندن یوقارویه طوپ چیقاریلور. ارقه طرفی غایت قالین اولدیغندن قلعه‌دن نقدر طوپ اتلسه هیچ برضرر کلمز. قلعه‌دن طوپچیلری هلاك ایچون طوپ اتیلور ایسه‌ده طوپچیلر مزغالار یاپوب کندیلرینی محافظه ایدرلر. پوتیلر کیجه‌لری یاپیلیر وتعمیرات لازمه‌سی‌ده یینه کیجه‌لری اجرا قلنور . چونکه قلعه‌ده بولنانلر پوتی یپانلری ازعاج واهلاکه وطوپلنیلان طوپراغی طوپله طاغتمغه چالیشیرلر. پوتی ایله قلعه‌درونی دوکلمکه باشلینجه محصورین زیر زمینده‌کی محزنلره کیرمکه مجبور اولور .

TBMM KUTUPHANESI

چیقلمق کبی غایت شدتلی برهجوم ایدلدی. چینلیلر حیرتبخشای عقول اولهجق برغیرتله مهاجمین اوزرینه کرپچ وقورشون یاغدیرمقده وطوربهلرله باروتلری آتشلیهرك اشاغیه یووارلمقده ایدیلر. لرزه رسان ناظرین اولان بو ملحمهٔ مدهشهنك تعریفی قابل اولمیوب بریاندن عسکر اسلام جانلرینی دیشلرینه الهرق برجلره چیقمغه سعی واقدام ایتمکده وچینلیلرك اوزرلرینه اتدقلری کرپچلره قورشونلره یانمش پچاوره پارچهلرینه کوکس کرمکده ایدی. برچوغی باشی یاریلمش ویاقولی وبجاغی یارهلنمش اولدیغی حالده ینه یوقارویه چیقمغه چالیشیر وبرجلره یاقلاشانلر ایسه اوزرلرینه اتیلان آتشلنمش باروت طوربه. سندن علو ایچنده قالوب یره دوشر ایدی. طرفینك بوحرص وشدت وسعی وغیرتی برخیلی زمان امتداد ایتمش ونهایت مسکینلك واسرار کشلك ایله شهرتیاب اولان یعقوب بهادر نام نفرك هیچ مأمول اولنمیان بر جسارت وشجاعت فوقالعاده ایله چیویلرله دیواره طیرمانهرق برجه چیقمسنی متعاقب امرادن کپکلی لاور بیك قدر معیتی ایله دیواره چیقوب ودر حال ایچرویه کیروب قپویی اچمشدر. یعقوب بك التون کیسهلرینی اوکنه ییغوب «برچینلی باشنه بر التون» دیه اعلان ایلدیکندن عسکر نائل مکافاة اولمق املیله صوك درجهده چالیشهرق طرف طرف چینلیلری قتل وافنا ایلمش واوکون مشار الیهك اوکنده رؤس مقطوعهدن برقله پیدا اولمشدر. مشارالیه یعقوب بهادره یوز باشیلق رتبهسیله ایچه آلچه احسان وکپکلی لاوره دخی بلنده کی التون قلنجنی بخش ایلمشدرکه مومیالیه قلعه قوماندانی مقیداً حضوره کتیرمش ایدی. بونكاوزرینه شهر مذکور والیلکنه منلاجان طوحساوه نصب اولنمشدر.

بوندن صکره یارکند (*) تحت محاصرهیه الندی. نیاز بك یارکندك

(*) یارکند یکی شهری دیوارینك عرضی ۲۲ وارتفاعی ٤٦ آرشون اولمق اوزره غایت متین وجسیم اولدیغی کبی اوکنده عرض فوقانیسی ۲۰ آرشون اولمق اوزره‌ده جسیم برخندق واردرکه دشمنظهورنده درحال صوایله طولدیریلور. قلعه مربع الشکل اولوب اوج طرفدن

TBMM KUTUPHANESI

یعقوب بکك النه کچه‌جکنی دها اولدن اکلامغله ادامهٔ اقبال ایچون ملتنه خیانت ایتمك کبی بر بیوك دنائتی اختیار ومشارالیهه مارال باشی محاصره‌سنك ابتدالرنده ایفای خدمته حاضر اولدیغنی متضمن خفیاً بر مکتوب ارسال وتسیار ایلمش ایدی . اسحق خواجه دخی عاقبت حالی وخیم کورمسی جهتیله محاصره‌نك اوچنجی کونی خفیاً مکتوب ارسالیله دخالت ایتدیکنی عرض ایلمشدر . یعقوب بك نیاز بکدن هرکون الدینی معلومات اوزرینه حرکت ایده‌رك محار باتك کافه‌سنده یارکندلیلرك هر نوع تدابیرینی بوزار ایدی . اونجی کونی یارکندلیلر محاصره وعدم موفقیتك ویردیکی یأس وبیزاری‌اوزرینه هر بری برر تمثال شجاعت کسیله‌رك بطش وصولت شیرانه ایله میدان جلادت و قهرمانی‌یه اتیلدیلر ومضربهٔ خونفشان حماستله صفحهٔ خرابه‌زار وغابی اشباح مقتولین ایله لاله‌زاره بکزتدیلر. یعقوب بك اوکیجه کافهٔ امراسنی حضورینه جلب ایله ایرتسی کونی ثبات وغیرت ایتملریچون کلمات مؤثره ایله عروق شجاعتلرینی تحریك و هر برینی بر چوق مواعیدایله تشویق وتحریص وقدر وحیثیتلرینه‌کوره البسه واقچه اعطا واحسانیله تکریم وتلطیف ایلدی . ایرتسی کونی وقوع بولان محاربهٔ عظماده یارکندلیلر کاشغرلیلرك مقاومت متانتکارانه وانی متعاقب هجوم غضنفرانه‌سنه قارشو طوره‌میوب فرار ایلدیلر وفقط تعقیب اولندقلری جهتله شهره کاشغرلیلرله برابر کیردیلر. شهرك ایچنده طرف طرف محاربه باشلمش ویارکندلیلر متفرق اولدقلریچون یالکز شهرك ایچنده سکز بیکی تلف اولمشدر. اهالی کاملاً تحت اطاعته ادخال ومحمد علی بکله سائر برچوق ذوات قتل واعدام ایدلمشدر .

یارکندی ضبط ایدن ظلم وتعدی ایله شهرت بولمش صادق بك اسمنده بر ذات اولوب (سالف الذکر صدیق بك اولهجق) هجوم ونهایت ضبط ایتدیکی حقنده بر معلومات وار ایسه‌ده پك صاچه‌در .

قپولری وهر برضلعنده یکه مربع‌الشکل مستحکم برجلری واردر. کهنه شهرینك ایسه بش قپوسی اولوب یکی شهر قدر متین ومستحکم ایسه‌ده خندق یوقدر .

TBMM KUTUPHANESI

يعقوب بك نياز بك ايله اسحق خواجه‌يى حضورينه جلب ايله اسحق خواجه‌يى كوچارك واليلكى وعديله تلطيف وتأمين اداره‌سيچون كلى معاش تخصيص و نياز بكى دخى ختن واليلكنى توجيه ايده‌جكى بيانيله تسرير ايلمشدركه كوچار وختن دها ضبط اولنمامش ايسه‌ده مشارالیه ضبطندن امين ايدى . يارکنده محمود خواجه والى نصب ومقدار كافى عسكر ترك ايديلوب كاشغره عودت اولندى . مشارالیه جزؤى بر مدت قلاعك تعمير وترميمى و عسكرك تزييد وتنظيمى ايله اشتغال وبو اثناده يارکند واليسنى عزل ايدوب يرينه مربابا نام كسنه‌يى واوچ بش كون صكره انى‌ده عزل ايله منلا . يونسى تعيين وارسال ايلمشدر . مشار اليه بوندنصكره خانلق عنوانى آلدى.

{ ختن وقعه‌سى }

ختن حكمدارى حبيب الله خوقندك حمايه‌سنه كيرمك ايچون مأموريت مخصوصه ايله اوغلى ابراهيم خانى ارسال ايلدى . ختندن خوقنده كيدنلر يوللرى اوزرنده اولديغيچون كاشغره اوغرامغه مجبور اولديغندن ابراهيم خان شهره ياقلشنجه يعقوب خان حضورينه جلب ايده‌رك التفات ورعايت و بر چوق هدايا احسان وعنايت ايله ترويه كيتمكده اولديغنى استفسار ومومى اليه ايسه كورديكى لطف واحساندن محجوب وشرمسار اولمغله جهت عزيمت وكيفيت مأموريتنى كتم ايده‌ميوب بيان وتذكار ايلدى . حمايه ايشنك كيرو قالمسى ابراهيم خانك اغفاليله حاصل وختنك تسخيرينه يعقوب خان مومى اليهك واسطه‌سيله نائل اولمه‌جغى جهتله مشار اليه خوقندك شورش وفساد ايچنده وپك زبون بر حالده اولوب حتى امرا وضابطان و عسكرندن بر خيليسى طرفنه فرار والتجا ايلديكنى وخوقنده

TBMM KUTUPHANESI

قدر زحمتك پك بيهوده اولديغنى بياندن صكره پدرلر ينه غياباً محبت ايتديكنى وهر ايكى حكومتك اتفاق ايتمارينى تكليف ايلدى . ابراهيم خان اتفاقى موافق حال ومصلحت كوروب بو خصوصى پدرينه عرض ايده‌جكنى وحكومتينك اتفاقنه چاليشه‌جغنى اتيان ايتمش ومشارالهك بر قاتدها نائل انعام واحسانى اولوب معززاً ومكرماً ختنه عودت ايلمشدر .

مومى‌اليه پدرينه عودتنك سببنى ومشارالهك افاداتيله اتفاق ارزوسنده بولنديغنى ومومى‌اليه كى دنياده خلوق وملتفت برادم اولميوب پك چوق حرمت ايتديكنى بيان وهمان مشارالیه ايله اتفاق ايدلمسى لزومنى درميان ايلدى. حبيب‌الله كون كورمش وپك چوق تجربه‌سى سبق ايتمش عاقبت انديش برذات اولمغله مشارالهك مرامنك نه اولديغنى تفرس ايده‌رك « يعقوب خان سنى اغفال ايتمش. مقصدى بزى دامه دوشيروب مملكتمزى ضبط ايتمكدر» ديوب بعدما تداركلى بولنمغى وكلاسنه امر ايلمشدر .

برمعلوماته كوره يعقوب خانك معيتنده خوقنددن كلان عبدالرحمن اسمنده بريسى يوز كتى ايله يديبوز چينلى‌يى اولديردكدن صكره ختنى ضبط ايله والبلكى احباسندن بريسنه تفويض ايتمش وبوكا پدرى كوجنمكله ختنه عسكر سوقيله والى‌يى چيقاروب عبدالرحمنى ختن تخت حكومتنه اقعاد ايلش و برآى صكره دورعانيلر هجوم ايدوب عبدالرحمن ميدان محاربه‌ده مقتول اولمغله پدرى تخت امارته چكمش ويعقوب خانك ورودينه قدر حكومت ايتمشدر . شو معلوماتك نقدر بعيد الاحتمال وخلاف حقيقت حال اولديغى يك نظرده آكلاشيله‌جغندن تفصيله لروم يوقدر .

يعقوب خان بش اون كون صكره ١٠ بيك عسكرله ارقه‌دن كلوب وختنه ١٥ ساعت قدر ياقلاشوب مناسب برمحلده اختفا ايتمارينى بونچه بردار ايله يارکند واليسى منلايونسه امر ايتدكدن صكره بش بيك عسكرله غايت سرعتله حركت وختنك اوچ ساعت مسافه‌سنه نصب خيام اقامت ايتمشدر معيتنده اولان عسكردن اوچ درتيوز نفرينى اليقويوب قصورينى اطرافه كيزلدكدن صكره حسن جانباى نام بنده‌سنى ختنه كوندردى. مومى‌اليه‌حبيب اللهك حضورنده شو مألده ادارهٔ كلام ايلدى‌كه :

TBMM KUTUPHANESI

«یعقوب خان اوغلکز کمال حرمت وتعظیم ایله سلام ایدر . کندیلری چوقدنبری جانب حجازه عزیمت نیتنده ایسه‌لرده کاشغردن انفکاکلرنده چینلیلر ممالکمزه‌دخول وفقرای اهالیی پایمال خیول ایده‌جکی ملاحظه‌سیله بو املنه نائل اوله‌مدقلرندن امام جعفر الصادق حضرتلرینی زیارت وبو قدرجق اولسون ایفای وجیبهٔ دیانت ایچون ایکی اوچیوز کشیدن عبارت معیت قلیله‌سیله ختندن یکه‌رك تربهٔ مبارکه‌یه عزیمتلرینه مساعده بیورلمسنی نیاز واسترحام ابده‌یورلر . بوبابده لطف وفرمان حکمداریلرینه منتظردرلر »

حبیب الله حسن جانبایی دیکر اوطه‌یه کوندروب بر خیلی دوشندکدن صکره تکلیفی قبول ایتمامك ایستدی وفقط ابراهیم خان عدم امنیتك پك لایقسز اولمغله برابر مشار الیهی دلکیر ایدوب اخذ انتقامه مجبور ایده‌جکنی بیان وتذکار وموافقت اولنمسی خصوصنده اصرار ایلینجه تحقیق احوال ایچون مومی‌الیهی سفیرله برابر مشارالیه طرفنه ارسال ایلدی . یعقوب خان ایسه مومی الیهی فوق العاده بر حرمتله استقبال وبر چوق هدیه تقدیم واحسانی وبرطاقم کلمات ابلهفریبانه سرد واتیانی ایله اغفال ایلدی. مومی‌الیه عودتنده مشار الیهك افادات وتأمیناتنی ومعیتنده اوچیوز کشیدن زیاده آدم بولنمدیغنی بیان ایله «بوندن ایو آدم اولمز حقنده کی عدم امنیت ناسزا بر حرکتدر» دیمسی اوزرینه حبیب الله «اویله ایسه اوبزه کلمزدن اول بز انك یانکه کیده‌لم وکوستردیکی محبته مقابل کندیسنی اولادلغه قبول ایده‌لم» دیوب اوغللری وبندکانی ایله برابر مشار الیه طرفنه عزیمت ایلدی وکمال حرمت ورعایتله قبول اولندی .

مشار الیهك اوتوز اوتوز بش کشیدن عبارت بندکانی ایرو ایرو برر چادره مسافر ایدیله‌رك برچاریك قدر اطعام واکرام ومؤخراً بغتةً اوزرلرینه هجوم ایدیله‌رك کافه‌سی احناق واعدام ایدلمشدر . ابراهیم خانله قرنداشی بشقه‌جه بر چادره کتوریلوب بعد الاکرام ایکیسنك‌ده ال وایاقلری باغلنه‌رق حبس ایدلدی. حبیب اللهك ایسه برمقدار اکرامدن صکره ویریلان اشارت اوزرینه ال وایاقلرینی باغلدیلر واغزینی طیقادیلر . یعقوب خان مشار الیهی

TBMM KUTUPHANESI

«مهرك نره‌ده ایسه همان شمدی خبر ویر یوخسه‌تلف ایتدیریرم» دیه تهدید ومشار الیه ایسه خبر ویرمسه کندیسنی تضییق وابرام والبسه‌سنی تفتیش وتحری‌یه قیام ایده‌جکارینی بیلدیکیچون اوزرنده‌کی مهری چیقاروب تسلیم ایلدی . یعقوب خان برامرنامه یازدیروب مشار الیهك مهریله تمهیر ودرحال ختن وکلاسی جانبنه ارسال وتسییر ایلدی وبونك اوزرینه ختندن عسکرك نصفی ارسال اولندیکه امر نامه‌نك‌ده مألی شووجهله‌در :

«بوراده استراحتم برکمالدر. ختن اوزرینه برچین اردوسنك کلکده اولدیغی حقنده یعقوب خان جاسوسلری واسطه‌سیله المش اولدیغی برخبری بکا تبلیغ ایلدی. امرم بویله‌درکه عسکرك نصفی سریعاً جاوه (*) شهری طرفنه عزیمت وعاقلانه حرکت ایدوب چین اردوسنه مقابله‌ده بولنه‌رق کیفیتی طرفه اشعار ایلسون»

یعقوب خان حبیب الله ایله اوغللرینی بر عربه‌یه ارکاب وزندانه اتلمق اوزره یارکنده ارسال ایلدکدن وختنه ١٥ ساعت مسافه‌ده بولنان عساکرینه غایت سرعتله کلمری امرینی کوندردکدن صکره الی التمش کشی ایله ختن اوزرینه توجیه وجهٔ عزیمت ایلدی . ختن وکلاسی صف بستهٔ احترام اولوب مشار الیهك «پدرم حضرتلری اقامتکاهمده استراحت ایده. یورلر شهری کزمکه مساعده ایتدیلر» افاده‌سی اوزرینه رسم خوش آمدی‌یی اجرا ایلدیلر ومشار الیهك ارزوسنه بناءً شهرده قلان عسکری کوستردیلر. مشارالیه عسکرك انتظامنی تحسین ایده‌رك کویا قنالرینی تفریق‌ایله یرلرینه ایوسنی اعطا ایتدیرمك اوزره موجود اولان اسلحه‌یی برمحله بیغدیروب بندکانك تحت‌محافظه‌سنه ویردی. بوندن صکره وکلایی حضورینه جلب ایله «پدرم عسکرمله کله‌یور اهالی‌یه اعلان ایدیکز جمله‌مز استقبال ایله سلامنه طوره‌لم. شهرك ایچروسنده وطیشاروسنده هیچ برکمسه قالمسون هرکس یوللره‌دیزلسون» امرینی‌ویرمش واهالی ایله وکلا ایسه ایکی پادشاهك اتفاق ایتمسندن زیاده‌سیله ممنون اولمشدر. مشار الیهك‌بش بیك کشیلك فرقه‌سی

(*) ٤٠ کونلك بعدده کائندر. بویله اوزاق برموقع انتخاب اونمسی مخصوصیدر .

TBMM KUTUPHANESI

ایسه الدقلری امر وتعلیمات اوزرینه یرلرندن حرکتله طابور طابور شهردن ایچرویه کیرمکه باشلمش و بر مقداری ختن عساکری الدن النوب بر محله بیغیلان سلاحلری تحت محافظه‌یه المش ایدی . ایکی اوچیوز کشیدن عبارت ظن اولنان یعقوب‌خانك عسکری بیکلرجه ظهور ایتمسندن هر کس شبهه‌لنمش وکیرن عسکرلره حبیب الله سؤال اولنمش ایسه‌ده «ارقه‌ده‌در شمدی‌کلورلر» سوزندن بشقه هیچ بر جواب النه‌مامشدر .

نهایت ختنلیلر «حکمدارمز نیچون کلمدی» دیه سؤال ویعقوب خاندن «وفات ایلدی بکا بیعت ایده‌جکسیکز» جوابنی النجه «حکمدارمزی ایسترز» دیه‌رك اظهار انفعال واوکیجه شهرك ایچنده اشعال نائرهٔ حرب وقتال ایلدیلر. کاشغرلیلر مصادمهٔ دریا ایله دقیقه کچدکجه بر پارچه‌سی قوپان کشتیٔ نخره کرفته کبی مزاحمهٔ اعدا ایله زمان مرور ایتدکجه ازیلوب قوتدن دوشمش وبتون بتون محو اولمرینه بك از برشیٔ قالوب انجق ربعی مقداری طعمهٔ سیف انتقام اولمقدن باشلرینی قورتاره‌بیلمشدر. ایرتسی کونی ایکندی وقتی ١٥ ساعتلك ایلروده‌کی ١٠ بیك کشیلك فرقه یتشمکله شهرده‌کی عسکر تازه حیات بولمش ومحاربه یکیدن قیزیشوب اوچ کون اوچ کیجه بلافاصله دوام ایلمشدر. قلنج وصوپه وپچاق وساطور کبی شیلر واوتهکینك بریکنك النده قلان تفنکلر ایله ١٥ بیك مسلح عسکره غلبه ممکن اولهمیه‌جغندن ختنلیلر ایچلرندن ١٩ بیك مظلومك قانیله زقاقلرك درپای خونه غرق اولدیغنی کوردکدن صکره اطاعت ایتدیلر. کاشغرلیلرك بو محاربه‌ده غدر واعتسافده ایلرویه واردیغنی بیان واخطار وفقط باعث برودت اولمامق ایچون تفصیلندن صرف افکار ایلرم. ختنه نیاز بك والی‌نصب وبش‌بیك قدر عسکر ترك ایدیلوب عودت وکاشغر والیلکی‌ده مرربابا نام کمسنه‌یه توجیه وعنایت اولندی . یعقوب خانك ختنده بولندیغی اثناده سکه مسئله‌سندن طولایی بعض شدت اجرا ایلدیکی مروی اولوب مشار الیه بوخصوصده حقلیدر. مشار الیه ختندن کاشغره کلیر ایکن یارکنده

TBMM KUTUPHANESI

اوغرایوب حبیب‌الله ایله اوغللرینك اتلافنی منلا یونسه امر ایتمش ومومی‌الیه دخی ایجابنی اجرا ایلمشدر (مشارالیه ایله اوغللری یارکنده مدفوندر).

{ مطالعه }

بونلرك فرار وختنده‌اشعال نائرهٔ کارزار ایتمکری ملحوظ اولوب مشارالیه هنوز اساس حکومتی تحکیم ایتمه‌دن یکیدن بر غائله‌نك ظهوری بنای سلطنتنك اندراس وانهدامنی‌وبو قدر نفوس تلفیله ضبط اولنمش بر محل الدن کیتدکدن بشقه یکیدن برچوق کمسه‌نك دها قتل واعدامنی باعث اوله‌جغندن داهیهٔ کبرانك منع وقوعیچون بر ایکی کشینك تلفی ضرور یدرکه اهون شر اختیار اولنمش دیمکدر . ذاتاً بویله شیلر تواریخده یوق دکلیا . دنیانك هر طرفنده بیکلرجه امثالی کورلمشدر .

حبیب‌اللهك یعقوب‌خانك استقبالنه‌چیقوب‌مشارالیهك اردوکاهنده‌قالمش وکیمه‌اردوکاهده‌قتل ایدلمش اولدیغی وختلیلرك بونك اوزرینه قیام ایدوب وحتی قادینلر بیله الرینه یکن شیلرله سلاحلنوب شهردن چیقه‌رق مشار الیه اوزرینه هجوم ایتدکلرنده مشار الیه عسکرینه هجوم قوماندانسی ویره‌رك ختلیلری فراره مجبور ایله بر قاچلو محاربه‌دن صکره شهری ضبط ایتدیکی حقنده اولان روایت حقیقت حالك خلافیدر .

یعقوب خان ١٢٨٦ ابتداسنه قدر کمال حضور وراحت ایله امرار لیال وبو مدت ظرفنده عساکرینك تنظیم وتکثیری وبعض طرق وابنیه‌نك انشا وتعمیری ایله اشتغال ایلدی. مشار الیهك عساکر موجوده‌سی ١٢٨٤ سنه‌سنه قدر کافهٔ سواری اولوب تاریخ مذکورده پیاده صنفی اچیلمش وپك قلیل اولان طوپچیلرك مقداری تزیید ایدلدیکی کبی طوپچیلق دخی بر درجه‌یه قدر اصلاح اولنمشدر. ١٢٨٥ و ٦ سنه‌لرنده خوقند وبدخشان وافغانستان وهندوستاندن برخیلی ادم کاشغره‌کلمش وچوغی سلك عسکریه قیداولنمشدر.

TBMM KUTUPHANESI

بو سببله یعقوب خانك عسا کری کوندن کونه تکثر وبنای سلطنت وحکومتی ده تأسس وتقرر ایلمشدر. ١٢٨٥ده انکلتره دولتی مأمورلرندن مستر (شاو) کاشغره کلوب الدینی مساعده اوزرینه بعض محللری کزمشدر. اجنبیلرك برمملکتی نه فکرله کزدیکی وبونك نه دیمك اولدیغی اکلاشیلور یا!

(کاشغره دائر درسعادتده غریب بر معلومات نشر اولنمشدر که خلاصه‌سی شودر: چین ممالکنده ساکن ١٦ ملیون اسلامك ایرو ایرو اوج امیری اولوب بونلرك بینلرنده حاصل اولان فساد ونفاق سببله امرجهاد واستقلاللرینه نوعما خلل طاری اولدیغی اثناده آق‌مسجددن یعقوب بك اوچیوز قدر دلاور ایله کاشغر حکمداری غازی حسن بك زاده‌لرك زیر حمایه‌سنه التجا ایتمش وروسلرك ضبط ایتدیکی محللری و یاخود کاشغر بلادینی روسلرك دست تسلطندن خلاص ایتمك اوزره ابتدا امیر بلده کندیسنه بیعت ایله یعقوب بکی کندیلرینه امیر نصب‌ایتمش ومومی‌الیه مذکور اوچ امیره بربرلریله اتحاد ایتمسی حقنده یازدیغی مکتوبه کندیسی کلیر ایسه زیر اطاعتنه کیره‌جکی حقنده جوابنامه المسی اوزرینه مملکتلرینه واردقده اوچ امیر بردن کندیسنه بیعت ایتمش وبوحوادث چینك ایچرو طرفلرینه منتشر اولدقده اطرافدن برخیلی نفوس دها کلمکله یکرمی ملیون اسلامه حکمدار اولمشدر. سبریاده اولان منفی لهلی وسائره‌دن التمش بیکه قریب نفوس پدرپی فرار ایده‌رك مشارالیهك زیر اطاعتنه کیرمش ایمش. بو حوادث سراپا یاکلش اولوب بو یولده مبالغه‌لر وصاچه‌لر چوق ایسه‌ده بعضیسنی یازییورم)

١٢٨٦ اوائلنده ایدی که خدایارخان طرفندن جنکیز خان‌نسلندن‌اولوب برخیلی‌وقت ترکستانك بیوك شهرلرنده والیلك‌ایله‌استخدام‌اولنمش‌اولان (قادر قول‌بك) سفارتله کاشغره واصل ویعقوب خانك حضورینه داخل اولوب خدایار خانه‌تابع‌اولمسی مأموریتیله کلدیکنی بیان‌ایلدی‌مشارالیه‌اظهارانفعال‌ایله‌میرمومی الیهی بر خانه‌یه‌مسافر ایده‌رك طیشاری‌جیقمسنه مساعده ایتمامشدر (ایلچینك عادتاحبس‌وتوقیف‌ایله متبوعی‌نزدینه‌کوندرلمامسی‌یاقیشقسز ایسه‌ده هنوز تشکل ایتمش بر حکومتك‌ابتدالرنده بویله‌اویغونسزلقلرچوق‌کورلمامله‌در) مشار الیه بونك اوزرینه مملکتك‌احوال داخلیه‌سندن خارجك معلومات الهامسیچون والیلره شدید المأل محررات تسییر وحدودلرده‌کی قره غوللری برقاتدها تکثیر ایدوب خارجه هیچ برفردك چیقمامسنی وخارجدن کلیرایسه التمسنی

TBMM KUTUPHANESI

مأمورینه امر واشعار وخلاف دلخواه حرکتده بولنانلرك درحال اعدام ایدیلهجکنی بیان و اخطار ایلدی . بوندن صکره صره ضبط ممالکه کلکله کوچار حکومتی ممالکندن اولان (آی کول) قصبهسنك تسخیری نیتیله ١٢٨٦ ربیع الاخرینك ٢٤ نجی جمعه ایرتسی کونی کاشغردن حرکت ومذکور قصبهنك شرقنده و ایکی ساعت یقیننده واقع (سیارق) نام محله مواصلت ایله اختیار اقامت اولندی . تحقیق احوال ایچون کیجه اعزام اولنان و مغایر امر حربه طوتیشوب مغلوباً عودت ایلیان اوغلی خدا قولی بك دوچار جزا واثنای ضربده تکمیل انفاس ایله واصل جناب خدا اولمشدر . بعضیلر ضرب اولنمیوب مشارالیهك امریله قتل اولندی دیمش ایسهده برپدرك اوغلنك قتلنه امر ویرمسی استبعاد اولنور . مذکور قصبه اوفق بر محاربهدن صکره ضبط اولنمش ومحافظلرینك چوغی آق صویه فرار ایلمشدر .

بورادن آق صو اوزرینه حرکت اولنوب شهرك اوکندن جریان ایدن نهرك کنارنده کوچار عساکرینك حربه حاضر اولدیغی کورلدی. قارشودن قارشویه تفنك وطیپور (*) ایله بر ایکی محاربهدن صکره یعقوب خان نهرك عرضی چوق وفقط عمق آز اولان برمحلندن عسکرك قارشویه هجومنی امر ایلدی . پیادهلر قایق وصال کبی مراکب بحریهیه ارکاب وسواریلر ایسه حیوانلری نهره سورهرك امرار اولنمش وفقط یوزالی قدر انسان وحیوان غرق اولمشدر. نهرك اوبر طرفنده وقوع بولان محاربهٔ خونریزانه ساعتلرجه امتداد ایتمش وکوچارلیلر درت بش بیکی کشتهٔ شمشیر والتی بیك قدری ده اسیر اولنجه شهره رجعت وفقط کاشغرلیلر کندیلریله برابر شهره کیردیکندن بالضروره عرض اطاعت ایلمشدر . یعقوب خان آق صویه حکیم خانی والی نصب ایله اوچ کون اقامتدن صکره بای قصبهسنه واوراسی بلامحا. ربه ضبط اولنمغله جورعه نام محله حرکت ایلدیکه اوراده ١٩ بیك کوچار

(*) بر نوع بیوك تفنك اولوب تعریفاتی قسم ثانیدهدر .

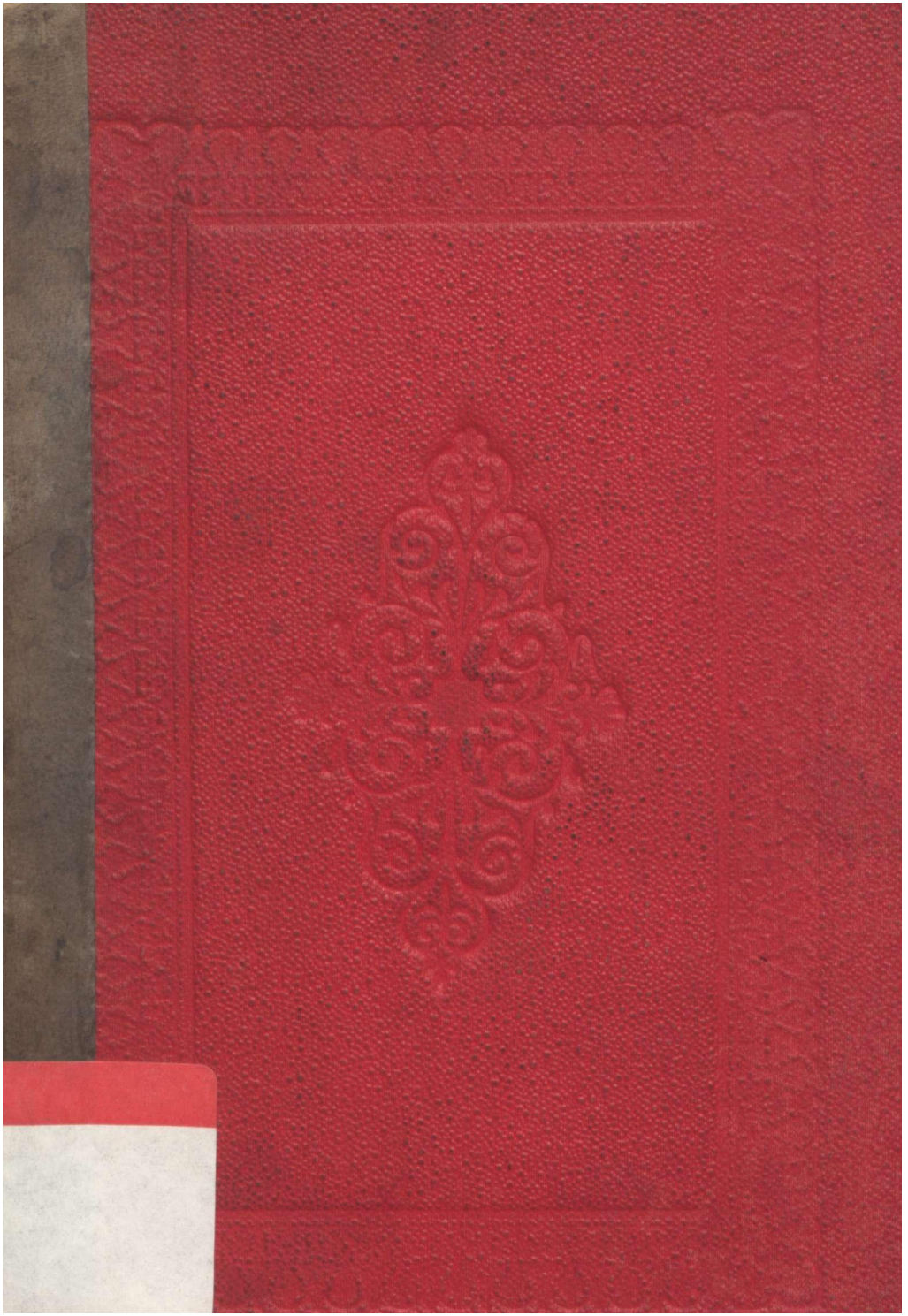
TBMM KUTUPHANESI

عسکری حاضر ایدی . مشار الیه محل مذکوره وصولنده هجوم قویلندیسی ویردی و آتش خانمانسوز جنك و جدال اقشامه قدر بلا فصله کسب اشتعال ایلدی .

کاشغرلیلر اوآنه‌قدر قزاندقلری غالبیتك نشوه وسروریله دشمن اوزرینه حوالهٔ سیف جانستان وکوچارلیلر ایسه برمتانت رستمانه ایله میدان معرکه‌ده جولان ایتمشدر . یعقوب خان تلفاتك کثرتی جهتیله عسکرك دوچار دهشت اولدیغنی حس ایدنجه تزیید شوق وجسارتچون کافهٔ امرا وضابطانی اوکیجه حضورینه جلب ایله هربرینه البسه واعطیه انعام واحسان وبرطاقم کلمات مؤثره سرد واتیان ایده‌رك عروق حمیت وشجاعتلرینی تحریك وافراد عسکریه‌یی دخی ضابطان واسطه‌سیله وعد مکافاة ایدرك حربه تشویق وتحریص ایلدی . ایرتسی کونی عسکر احسان المق ایچون بر صولت اژدرانه ایله هجوم ودشمنلرندن بر خیلیسنی نعمت حیاتدن محروم ایتدیلر . کوچار عسکری هر نقدر دفع صائله چالیشمش ایسه‌ده اوته‌دنبرو مشار الیهك شدت وحماست غضنفرانه‌سی حکایاتیله قولاقلری طولمش ودونکی محاربه‌ده بر درجه‌یه قدر کوزلری بیلمش اولدیغندن کاشغرلیلرك بو بطش وشدتنه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق ایکی کونلك مسافه‌ده‌کی یقه‌ریق قلعه‌سنه فرار ایتدیلر وبو ایکی محاربه‌ده ۹ بیك قدر ضایعات ویردیلر . مشار الیه دشمنی تعقیب ایله تحت محاصره‌یه المش وسید بکك حیله‌سیله قلعه‌یی بلا محاربه ضبط ایلمشدر . مشار الیهك کوچارلیلری مسافر اوله‌رق قبول ایله‌کیجه برر ایکیشر تلف ایتدیردیکی حقنده برروایت واردر . العهدة علی الراوی .

بوندن صکره کوچار اوزرینه حرکت اولنوب شهر مذکور اوچ کون اوچ کیجه بلافاصله طوپه طوتیلمشدر . جمال الدین قبل المحاصره اطرافده بولنان والیلره سریعاً کلرینی اشعار ایلدیکی حالده امدادك یتشمدیکنی کورنجه مقابله‌دن مأیوس اولوب شهری تسلیم ایلدی . شهر ضبط اولندقدن صکره

TBMM KUTUPHANESI

TBMM KUTUPHANESI